

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**ГОЛОДОМОР
1932-1933 років
у м. ХАРКОВІ,
СТОЛИЦІ УСРР**

Харків
ОРИГІНАЛ
2009

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР—4ХАР)6я45
Г61

*Видання здійснено на замовлення
Українського інституту національної пам'яті*

Редакційна колегія:

В. В. Калініченко (голова, д-р іст. наук), В. Ф. Верстюк (д-р іст. наук),
Л. М. Момот, Н. В. Лапчинська, Л. Б. Ровчак,
А. В. Кісь, Н. М. Харченко

Упорядники:

О. С. Гнезділо, Н. В. Лапчинська, І. В. Шуйський,
О. В. Сафонова

Рецензенти:

В. Я. БИЛОЦЕРКІВСЬКИЙ, доктор історичних наук, професор Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди;
В. К. БОРИСЕНКО, доктор історичних наук, професор Національного науково-дослідного інституту українознавства НАН України

Голодомор 1932—1933 років у м. Харкові, столиці УСРР
Г61 /Упор. О. С. Гнезділо, Н. В. Лапчинська, І. В. Шуйський,
О. В. Сафонова.— Х.: Оригінал, 2009.— 319 с.: іл.
ISBN 978-966-649-068-4.

До збірника увійшли архівні документи про події Голодомору 1932—1933 рр. у м. Харкові, ілюстрації та коментарі.

Розрахований на науковців, викладачів історії у вишах і загальноосвітніх школах, студентів, краєзнавців, а також усіх не байдужих до нашої історії.

ББК 63.3(4УКР—4ХАР)6я45
УДК 94(477)

ISBN 978-966-649-068-4

© Гнезділо О. С., Лапчинська Н. В., Шуйський І. В.,
Сафонова О. В., упорядкування, 2009

© Державний архів Харківської області, 2009

ПЕРЕДМОВА

Збірник документів «Голодомор 1932—1933 років у м. Харкові, столиці УСРР» є логічним продовженням тематичної публікації документів з фондів Державного архіву Харківської області, започаткованої збірником «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині» (Х., 2008). У ньому було вперше оприлюднено 160 архівних документів, що розкривають проведення в області злочинної хлібозаготівельної політики, її механізми і методи, у тому числі й репресивні заходи, листи й заяви селян Харківщини до партійних та державних органів, а також спогади очевидців Голодомору, жителів Харківської області. Після випуску в світ цього збірника співробітники державного архіву та науковці Харкова продовжили дослідження архівних фондів. Результатом системного археографічного пошуку стало виявлення нових документальних свідочств про Голодомор 1932—1933 років у столиці УСРР та Харківській приміській зоні (смузі). Ці документи були залучені слідчою групою управління Служби безпеки України в Харківській області як доказова база до матеріалів слідства у кримінальній справі № 475 за фактом геноциду, вчиненого проти українського народу у 1932—1933 роках.

Знову виявлені документи із архівних фондів Харківського міськпарткому КП(б)У, міської ради та її відділів засвідчують організований характер Голодомору 1932—1933 років, розкривають жахливе становище столиці, яка буквально захлиналася від тисяч виснажених голодом бездомних українців, дітей та дорослих, трупи яких міліція і спеціальні санітарні бригади щодня підбирали на залізничних вокзалах та вулицях Харкова.

Безумовно, ці документи є цінними для науковців, викладачів історії у вишах і загальноосвітніх школах, а також для усіх не бай-

дужих до нашої історії. Введення їх у науковий обіг сприятиме розкриттю різних аспектів теми Голодомору, зокрема організації та діяльності у Харкові Центральної надзвичайної санітарної комісії по боротьбі з епідемією, утвореної міськрадою наприкінці 1932 року, її особливоуповноваженого професора В. М. Когана-Ясного, призначеного на цю посаду 31 березня 1933 року, умов утримання безпритульних дітей та бездомних дорослих, мережі спеціальних закладів, поширення інфекційних хвороб, евакуації дітей за межі столиці, смертності тощо.

До збірника були включені в першу чергу документи президії Харківської міської ради, її секцій та галузевих відділів. Окремих справ з матеріалами надзвичайних санітарних органів, як і обласної надзвичайної комісії по боротьбі з безпритульністю, яку очолював заступник облвідділу ДПУ Броневой, не збереглося. Копії, а іноді й оригінали протоколів їх засідань, доповідні записки, листи і таке інше були виявленні головним чином у матеріалах міськздраввідділу та секції соцперебудови побуту Харківської міськради. Ураховуючи, що останнім часом вийшли у світ вісімнадцятитомне видання Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні і головню її загальноукраїнський том, а також фундаментальні збірники документів (Голодомор 1932—1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України.— К., 2007; Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932—1933 років в Україні в документах ГПУ — НКВД.— К., 2008; Голодомор в Україні 1932—1933. Т. 7.: Польща та Україна у 30—40-х роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб.— Варшава; Київ, 2008 і такі інші), які висвітлюють роль партійно-державної верхівки та місцевої влади в організації Голодомору, упорядники цього видання обмежилися відносно невеликим колом партійних документів та документів облвиконкому.

Крізь рядки документів збірника проступає вражаюча за трагічністю картина життя харків'ян початку 30-х років ХХ ст., у них відображено спроби місцевої влади, як партійної, так і радянської, досягти недосяжного — безумовно і в повному обсязі виконати накази центрального й місцевого партійного керівництва і втримати ситуацію таким чином, щоб збоку вона виглядала більш менш стабільною. Особливо це протиріччя позначилося в документах, що віддзеркалюють боротьбу медиків проти інфекційних захворювань, що на тлі багатомісячного голодування людей спровокували нечуваний раніше рівень смертності. Як видно з протоколів засі-

дань надзвичайних санітарних органів та інших нарад, професори медицини, головні лікарі та завідувачі лікувальних установ і дитячих будинків пропонували цілком реальні протиепідемічні заходи й вимагали гроші на їх проведення, обурювалися бездіяльністю структурних підрозділів міськради та безвідповідальною поведінкою чиновників. Виконання ж цих заходів по-справжньому розпочалося тільки восени 1933 року, коли більшість бездомних знайшла свою смерть від крайнього виснаження, безбілкових набряків, інфекцій тощо.

До середини 1932 року Харкову вдавалося поглинати великі маси людей, в основному розорених колективізацією селян, які ще взимку 1930 року, рятуючись від розкуркулення і заслання на Північ, потягнулися до великих міст, де в цей час відчувався великий дефіцит у дешевій некваліфікованій робочій силі. Харків як столиця, з його індустріальними і соціально-культурними новобудовами, був для цих зломпенізованих селян дуже привабливим місцем. Аби не загинути у невідомому Північному краї, колишні поважні хазяї ладні були вносити тягар напіврабства на виробництві, ночувати в холодних, непридатних для проживання бараках. Однак були серед них парії, яких не приймали навіть на таку роботу: як розкуркулених, таких чекали етапи на заслання. Вони й стали джерелом формування нових мешканців міського дна — жебраків та дрібних злодіїв, розповсюджувачами інфекційних хвороб. Аби запобігти епідеміям, для таких контингентів у 1930 році в Харкові було організовано два нічліжних будинки: жіночий та чоловічий. Обидва були переповнені. У чоловічому, розрахованому на 200 осіб, ночувало понад 1000. У жіночому, до того ж, перебували матері з дітьми (ДАХО, ф. Р-855, оп. 1, спр. 153, арк. 6—8).

Від весни 1930-го, з послабленням колективізації після відомого «Запаморочення від успіхів», і майже до осені 1931 року в документах керівних партійних органів та міської влади Харкова про жебрацтво майже не згадується. У цей час в Харкові і найближчих селах стабільно функціонувало вісім інтернатних закладів для дітей-сиріт віком від 4 до 16 років та три будинки робітничих підлітків, розрахованих разом на 1990 дітей. Станом на 23 жовтня 1931 року в них перебувало 1684 дитини. Заходами по боротьбі з лишками безпритульності по місту Харкову та його околицях на 1931 рік, розробленими міським СПОНОм, передбачалося провести з 25 жовтня по 25 листопада «ударний місячник» підбору дітей з вулиці, у ході якого планувалося підібрати 400 дітей та 200 підлітків (ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 3—9).

Осінь 1931 року позначилася новим припливом до Харкова значних мас бездомних людей. І знову причиною стала політика партії і радянської влади на селі, з невиклатою колгоспникам на трудодні, завищеним планом хлібозаготівлі і конфіскаціями майна за невиконання податків. Загалом за 1931 рік населення Харкова збільшилося майже на 235 тисяч осіб (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 157, арк. 15; Довідник основних статистично-економічних показників господарства районів Харківської області УРСР.— Х, 1933.— С. 8). Одинаки, влаштовуючись на роботу, отримували місце в бараках заводів та будівництв, сімейні оселялися в родичів чи винаймали кутки у нежитлових приміщеннях у приватному секторі навколо підприємств. Багатьом селянам, яких житлкоопи приймали на низькооплачувану роботу двірників, житло надавалося в сирих і неопалюваних підвальних приміщеннях. На вулицях знову з'явилися бездомні, які вдень жебракували на базарах, а на ніч влаштовувалися по під'їздах.

У зв'язку з реальною загрозою розповсюдження паразитарних тифів (черевного, а особливо висипного) Харківська міська рада утворила Надзвичайну трійку боротьби з епідеміями і ухвалила розпочати з 14 грудня 1931 року систематичний підбір у місті бездомних та безпритульних.

Як свідчить інформація секції соцперебудови побуту Харківської міськради від 2 лютого 1932 року щодо кількості підібраних на вулицях Харкова безпритульних та їх розподілу (ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 219), за півтора місяці міліцією було підібрано 838 осіб. Частина з них після санобробки розподілили до установ СПОНу, відділу наросвіти, соцзабезу, лікарень, звільнили, 19 осіб вислали в адмінпорядку. 651 особу дорослих було направлено на тритижневий карантин до спеціальних бараків на території так званого ЦПівського барачного містечка по Григорівському шосе, в яких для цього було відкрито ізолятор міськради. Як це робилося й раніше, після карантину здорових планувалося відправити на підприємства Харкова та в радгоспи. До розвантажених таким чином бараків можна було завозити нові партії бездомних.

Умови утримання бездомних у цьому ізоляторі не відповідали елементарним санітарним вимогам і принижували людську гідність. Про це секцію соцперебудови побуту інформували прикріплені до установи лікарі. Однак комендант В. О. Шахновідзе звинувачував самих бездомних, вбачаючи в них вандалів і злочинців, а також міліцію, що мала охороняти порядок у бараках. Оскільки влада не вживала необхідних заходів для поліпшення ситуації, ізолятор

перетворився на вогнище поширення небезпечних інфекцій. Лікар Гарньє, інформуючи надзвичайну трійку по боротьбі з епідемією та інші контролюючі організації про жахливі умови в ізоляторі, ставить риторичне запитання: «Що ж, врешті решт, являють собою ці бараки?», бо ж надто умови в них нагадували місце ув'язнення (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 240, арк. 10).

Не маючи коштів на утримання ізолятора, міськрада вирішила його ліквідувати, а бездомних терміново у примусовому порядку розподілити на підприємства. Поштовою став лист Українського відділення акціонерного товариства «Установка» з підготовки робітничої сили методом ЦПП щодо відмови надалі утримувати виділені йому бараки, наразі зайняті сторонніми організаціями (ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 190, 190зв.). Про справжнє ставлення влади до власних громадян свідчить архівний документ — акт приймання-передавання 386 безпритульних і бездомних та трьох бараків у ЦППівському барачному містечку, укладений секцією соцперебудови побуту Харківської міськради з Харківським міським трестом «Надбудови та прибудови» 20 березня 1932 року (ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 226).

Архівні документи, однак, свідчать про те, що у наступні місяці 1932 року кількість безпритульних у місті тільки збільшувалася, і владі так і не вдалося подолати цю проблему упродовж усього року. Наприкінці 1932 року повстало питання про утворення нових місць концентрації безпритульних та бездомних, а навесні 1933-го — про ухвалення рішень про недопущення до Харкова «бездомного та безпритульного елемента».

Найбільш уразливою категорією бездомних та безпритульних, які тисячами прибували до Харкова або яких у безнадії підкидували батьки, були діти, в тому числі немовлята.

Згідно з доповідною запискою Харківської міської секції охорони здоров'я від 14 травня 1933 року (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9), до березня 1933 року мережа дитячих будинків, підпорядкованих Харківському міськздороввідділу (контингент дітей віком від 0 до 4 років), налічувала три дитбудинки, де утримувалося 540 дітей: 1) Ізолятор-розподілок ім. Комуністки (вул. Артема, № 36); 2) Дитбудинок ім. Ілліча (вул. К. Лібкнехта, нині вул. Сумська, № 70/72); 3) Дитбудинок ім. 1 Травня (Помірки). У протоколах засідань Харківської обласної комісії при відділі соціальної психоневрології та психогієни дитинства Психоневрологічної академії від 29 листопада, 5, 17 та 23 грудня 1932 року щодо обслідування вихованців дитбудинків з невро-психічними аномаліями, які під-

лягали вилученню з дитбудинків, зазначено також Харківський колектор (вул. Панасівська), Допоміжний дитбудинок у с. Пересічному, Допоміжну школу зачиненого типу на вул. Рокитянській (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 1, 4, 5).

Від початку квітня 1933 року, у зв'язку із надзвичайним зростанням «підкидування дітей ясельного віку та перевантаженням дитячих будинків м. Харкова», що унеможливило, як зазначено у витягу з протоколу засідання Надзвичайної комісії по боротьбі з дитячою безпритульністю від 29 травня 1933 року, розміщення в існуючих дитбудинках безпритульних дітей, які «поступають з вокзалу щоденно групами по 100—120 осіб» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 11), Харківський міськздороввідділ почав відкривати в м. Харкові та Харківській приміській зоні нові дитбудинки на базі дитясел, шкіл, бараків, робітничих клубів тощо. У червні 1933 року їх кількість досягла максимуму — 19, а в липні «оптимізувалася» до 15 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 9зв., 10, 14, 17, 42, 56). Як свідчить Доповідна записка завідувача Харківського міськздороввідділу Вороб'євського від 23 серпня 1933 року щодо стану мережі дитячих будинків у м. Харкові, особливо загрозливою була ситуація з дітьми до 4 років, яких на цей час налічувалося в дев'яти дитбудинках і лікарнях 1995 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 56). І тільки наприкінці серпня 1933 року, після розвантаження міських дитбудинків шляхом вивезення дітей у райони області, попри те що лікарі були проти їх евакуації (більшість дітей були украй виснажені і хворі, що призводило до їх смерті в дорозі, а на місцях не були готові прийняти дітей), кількість дитбудинків і дітей у них було значно зменшено.

У вересні 1933 року мережа сиротинців у Харкові складалася із 10 закладів, у яких, разом з дитячою лікарнею, налічувалося 1300 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 01, спр. 973, арк. 17).

Документи Державного архіву Харківської області дозволили відстежити рух дітей «охматдитівського» віку по окремих дитячих закладах м. Харкова та прилеглих до нього сіл.

Ізолятор-розподілок ім. Комунистки (вул. Артема, № 36). До 1 вересня через нього було пропущено 1364 дитини, з яких 220 продовжували там перебувати (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок ім. Ілліча (вул. К. Лібкнехта, нині вул. Сумська, № 70/72) до його закриття 28 серпня 1933 року прийняв 509 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок ім. 1 Травня (Помірки) до закриття 15 червня 1933 року прийняв 217 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок № 4 (вул. Тарасівська, № 6) функціонував з 19 квітня по 1 серпня 1933 року в будівлі дитясел № 20 для 60 дітей Червонозаводського району. До дитбудинку за час існування надійшло 240 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 4).

Дитбудинок № 5 (Сердюківський пров., № 5, нині вул. Скрипника, на розі з вул. Чернишевською у бік вул. Пушкінської) було відкрито 11 квітня 1933 року. Як зазначено у листі Харківського міськздороввідділу на ім'я наркома охорони здоров'я С. І. Канторовича від 22 вересня 1933 року, це була квартира. До 1 вересня 1933 року через нього пройшло 470 дітей, з них 75 продовжували перебувати в закладі (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок № 6 (селище Південний) відкрито 20 липня 1933 року на 75 дітей, пізніше було відкрито ще два дитбудинки. На вересень 1933 року існувало два дитбудинки під номерами 4 (колишній № 6) і 5 (відкрито 29 серпня) на 60 дітей. А в доповідній Харківського міського відділу Охматдит до Облохматдиту від 19 жовтня 1933 року зазначено, що у селищі Південний є дитбудинки № 3 і № 4 та один дитбудинок без номера (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17, 42, 56, 109).

Дитбудинок № 7 (селище Високий) функціонував з 24 червня по 4 вересня 1933 року. Був розрахований на 50 дітей. За цей час прийняв 131 дитину. Згадується в доповідній Харківського міського відділу Охматдит до Облохматдиту від 19 жовтня 1933 року як дитбудинок № 2 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17, 109), а також в інформаціях про рух дітей за грудень 1933 року та інших документах.

Дитбудинок № 8 (вул. Коцарська, № 5) було розміщено в приміщенні дитясел № 27 з 30 квітня по 26 травня 1933 року, згадується в доповідній записці секції охорони здоров'я від 14 травня 1933 року. У ньому утримувалося від 40 до 50 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 5, 6).

Дитбудинок № 9 (вул. Садова, нині вул. Чубаря, № 5) функціонував з 3 травня по 7 червня 1933 року (розрахований на 40 дітей, усього надійшло 150 дітей) в будівлі дитясел № 1 для дітей Дзержинського району (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17;

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 5; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 7).

Дитбудинок № 10 (вул. Плехановська, № 21) функціонував з 4 травня по 12 червня 1933 року в одній із будівель дитясел № 2 Червонозаводського району. За час існування дитбудинку через нього пройшло 97 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 4).

Дитбудинок № 11 (Салтівське барачне містечко) на 250 сиріт було відкрито 4 травня 1933 року в бараку № 44 у приміщенні дитясел-інтернату № 49, розрахованому на 75 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 4). Станом на 1 вересня 1933 року в дитбудинку утримувалося 160 дітей, а загалом від відкриття до нього надійшло 1374 дитини (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок № 12 (с. Ольхівка) функціонував у будівлі літнього типу з 10 травня по 3 вересня 1933 року, розраховувався на одночасне утримання 50 дітей, прийняв за цей час — 100 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 14, 17, 56).

Дитбудинок № 13 (вул. Революції, № 3) відкрито 5 червня 1933 року на 2-му поверсі будинку, що належав міськздороввідділу, але був зайнятий Наркоматом праці під гуртожиток 30 студентів Єврейського машинобудівного технікуму. Надзвичайна комісія по боротьбі з дитячою безпритульністю пропонувала розмістити на цій площі 500 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 11). У цій же будівлі розташовувалися дитясла № 21 Держинського району на 120 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 5). До вересня 1933 року дитбудинок прийняв 3026 дітей, з них у вересні в дитбудинку перебувало — 300. Це були хворі діти від 1 року із дитбудинків. Від липня цей дитбудинок значився під № 7 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17, 42, 56, 109).

Дитбудинок № 14 (Скрипницький пров., № 13) функціонував з 25 червня по 15 липня 1933 року в приміщенні дитясел № 24 Держинського району, розрахованих на 70 дітей. Кількість дітей, прийнятих до дитбудинку, невідома (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17; ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 974, арк. 5).

Дитбудинок (с. Карачівка) згадується під № 6 у недатованій доповідній записці секції охорони здоров'я на ім'я заступника голови Харківської міськради Гінзбурга (вірогідно, серпень 1933 року) у переліку дитбудинків і в списку дитбудинків м. Харкова за вересень 1933 року та в інших документах Харківського міськздороввідділу щодо мережі дитбудинків у липні, серпні та жовтні 1933 року.

Відкритий 29 травня 1933 року в трьох дачних будинках ЦК КП(б)У. Потребував пристосування для забезпечення перебування там дітей у зимовий період. До вересня до дитбудинку надійшло 248 дітей, з них залишилося 185 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 17, 42, 56, 58, 109).

Дитбудинок б/н товариства «Допомога» було відкрито 6 травня 1933 року. Місце розташування встановити не вдалося. До вересня 1933-го він прийняв 314 дітей, з яких у вересні залишилося 110 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Дитбудинок б/н у Шатилівських бараках (Дзержинський район) функціонував з 15 липня по 4 вересня 1933 року. За цей час до нього надійшло 1500 дітей. Станом на 23 серпня у ньому перебувало 300 дітей. Згадується також під № 4 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17, 56).

ЦПівські бараки — Дитяче містечко № 1 (м. Харків, Новоселівка, між житловою забудівлею на вулицях Цепківська, Григорівська, Кропивницького і Голубівська та Григорівським бором, у документах значився за адресою Григорівське шосе). Документи архіву не дають змоги прослідкувати рух дітей у цьому закладі. У травні 1933 року в колишніх ЦПівських бараках було розгорнуто 500 ліжок для дітей до 4 років, які надходили з вокзалу (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9). У середині травня дітей до 4 років перевели до дитбудинків, за виключенням 100 хворих (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9зв). У серпні бараки цього дитбудинку були передані дитячій лікарні № 12.

Салтівські бараки. У травні 1933 року, окрім дитбудинку № 11 (барак № 44) для дітей, яких привозили з вокзалу, було додатково розгорнуто 450 ліжок (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9).

Крім того, в документах зустрічаються згадки про великий дитячий колектор поблизу Куряжа (на його базі пізніше було утворено колонію для малолітніх правопорушників), клуб будівельників, вагони на станції Південна-Сортувальна, піонерський клуб на Павлівці та ін.

Умови утримання дітей в усіх дитбудинках не тільки не забезпечували їх нормального розвитку, але навіть не гарантували їм виживання. Про це промовисто свідчить стенограма особливої наради при секції соцперебудови побуту Харківської міськради з питання боротьби з безпритульністю від 4 липня 1933 року, на якій було зафіксовано, що діти, яких у таких притулках було зібрано на той час 18 тисяч, «мрут и мрут отчаянно»: «Ребенок измощден до того, что не может двигаться, а санитарка, которая обслу-

живает детей, которая невероятно крадет, невероятно обижает детей, ночью сидит и вяжет шапочку, в это время плачет ребенок, бесперестанно просит «пити, пити», но санитарка не двигается с места. Спрашиваю, почему вы не идете к ребенку, «а он все равно умрет», — отвечает она» (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 238).

Інформуючи заступника голови Харківської міськради, секція охорони здоров'я в серпні 1933 року, зокрема, повідомляла: «Перегрузка детских домов, отсутствие в них изоляторов-пропускников создает чрезвычайно тяжелые условия для приема новых детей, принуждая принимать детей прямо с улицы без карантина в детские группы, способствуя развитию инфекционных заболеваний. Такое положение совершенно недопустимо и далее абсолютно нетерпимо. Для приема детей необходимо срочно организовать в городе изолятор-приемник» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 42). Завідувач Харківського міськздороввідділу Вороб'євський у своїй доповідній записці від 23 серпня 1933 року також указував на проблеми із станом сиротинців: «Оборудование детских домов чрезвычайно примитивное. Ощущается недостаток в твердом инвентаре и, особенно, в мягком. Недостаток пеленок, простынок, полотенец, платьев, халатов, обуви и пальто... Дети поступают в детдома больные, ослабленные, нуждающиеся в длительном уходе и лечении. Финансовое положение детдомов находится в тяжелом состоянии: из 1995 коек — 600 коек находится на местном бюджете, остальные существовали все время за счет средств, отпускаемых Областной комиссией по борьбе с детской беспризорностью (комиссия Броневого), и за счет ущемления смет Охматдетовских учреждений, ухудшая качество работы последних. В настоящее время комиссия отказывается от дальнейшего финансирования детских домов... Охматдет настаивает на дополнительных ассигнованиях, без уменьшения количества существующих коек, учитывая ежедневное поступление бездомных детей в детдома в количестве до 15 детей в день» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 56, 56зв).

Площа відкритих Харківським міськздороввідділом установ не була розрахована на реальну кількість вміщених до них дітей. Як зазначено у згадуваній вище доповідній записці до міськради, «площадь этих детдомов допускает пребывание в них не более 700 детей». Проте у першій половині серпня 1933 року у них утримувалося 1030 дітей, станом на 23 серпня — 1995, а з 1 квітня по 1 вересня 1933 року через дитячі будинки Харківського міськздороввідділу (за виключенням Дитячого містечка № 1) пройшло

9950 безпритульних дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17, 42, 56, 58). Тут знову постає питання про достовірність кількісних показників, якщо пригадати стенограму таємної наради від 4 липня 1933 року, на якій неодноразово наголошувалося, що в дитячих сиротинцях на той час перебувало 18 000 дітей.

Крім дитячих установ, до яких вміщували безпритульних дітей з метою прибрати їх з вулиці, було відкрито й лікувальні дитячі установи тимчасового типу. Першим таким закладом став ізолятор у школі № 15 на вул. Малій Панасівській, № 1. Згодом невеличкі ізолятори були облаштовані при кожному дитячому будинку.

Крім того, навесні — влітку 1933 року для підібраних на вулицях і вокзалах хворих дітей було розгорнуто додаткові ліжка у 8-й Радянській лікарні (55 ліжок); на Основі, Шаповалівський пров., № 8; клініці Харківського медичного інституту — 5-а дитяча лікарня (25 ліжок) на Шпитальному пров., № 7; Салтівських бараках (у серпні — 550 ліжок, у доповідній Харківського міськздороввідділу на ім'я Канторовича від 23 жовтня — 800 ліжок) (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9, 9зв., 59); інфекційному відділенні 1-ї Радянської лікарні — клуб Антропова (вул. Кооперативна, № 18); школі № 23 (вул. Циркунівська, нині вул. Якіра, № 22); Фізіотерапевтичному інституті на вул. К. Маркса, № 10/12 (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 18). 30 травня 1933 року в школі № 20 (вул. Іллінська, № 40, Холодна Гора) було відкрито лікарню для спецпризначення на 400 ліжок (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 14). Як і лікарню при школі № 23, її було ліквідовано 7 серпня 1933 року через необхідність підготувати приміщення шкіл до початку нового навчального року (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 42).

Ще 23 квітня 1933 року при Дитячому містечку № 1 у ЦПівських бараках був створений пропускник на 200 ліжок (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 5), згодом, у травні, на його базі була розгорнута дитяча лікарня на 400 ліжок (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 9). 1 серпня 1933 року розпорядженням Харківського міськздороввідділу Дитяче містечко № 1 було реорганізоване в дитячу лікарню під назвою «12-а Радянська лікарня» на 3 тисячі ліжок, де було виділено 1 барак під ізолятор-пропускник на 100 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 37, 38, 42). У вересні 1933 року в ньому перебувало 90 дітей (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 17).

Фінансування дитячих закладів для безпритульних було вкрай недостатнім, а дитячих лікарень восени 1933 року і взагалі припи-

нилося. У зв'язку з катастрофічною ситуацією з фінансуванням, що склалася, міськздороввідділ звернувся 21 вересня 1933 року про допомогу до міськпарткому КП(б)У: «...на содержание детей тов. Броневой должен был перевести Горздраву Р[уб]. 600 000. 16.IX с. г. нами получено от тов. Броневого Руб. 294 450, из них Р[уб]. 177 450 на содержание детских домов до конца года и 117 000 на содержание 2600 больных детей на 1 месяц с 15.IX—15.X. Ничего не переведено на строительство детских домов. Кроме того, совершенно не понятно, почему отпуск идет из расчета с 15.IX, тогда как детские дома содержатся с 1.IX, а детские больницы — с 15.VIII с. г. Все это заставляет нас обратиться к Вам с просьбой принять меры к нормальному финансированию со стороны ОблЧК по б.б.» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 60).

23 вересня Харківський міський відділ охорони здоров'я направив доповідні записки щодо загрози вимушеного закриття дитячих закладів, якщо не буде виконано рішення обкому та облвиконкому про негайне виділення 600 тис. крб., секретарю Харківського міськпарткому Єрмолову та наркомов охорони здоров'я С. І. Канторовичу. У них, зокрема, зазначено: «В августе мес[яце] Горздравотделом от областной Чрезвычайной комиссии по борьбе с беспризорными (так у документі.— Авт.) при ОГПУ принята детская больница на ЦИТовских бараках на 3000 коек и детская больница на Салтовских бараках на 800 коек со штатами и больными. Облкомиссией при ОГПУ на содержание означенных больниц отпущено на сентябрь мес[яц] 117 000 руб., для содержания же указанных больниц на месяц необходимо по ЦИТовским баракам 300 000 руб. в месяц и по Салтовским — 100 000 в месяц, всего 400 000... В настоящее время обе больницы функционируют полностью и им необходимы средства для ежедневного существования, которых на сегодняшний день совершенно нет, и больницы стоят перед фактом прекращения питания больных детей, выдачи зарплаты сотрудникам и других хозрасходов (канализация, водопровод, стирка белья и т. д.)... Одновременно обращаем В[аше] внимание, что эти больницы обслуживают исключительно беспризорных детей, а Облкомиссия больше никаких средств не отпускает...» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 61, 59).

На перший погляд, із змісту цих документів складається враження, що особи, відповідальні за боротьбу з безпритульністю і подолання епідемічних загроз населенню столиці, робили все, аби врятувати тисячі життів дорослих і дітей, які заповнили місто, надати їм хоча б якийсь притулок. А головною перепоною їм

на цьому шляху була катастрофічна нестача грошей. Насправді ж, гроші у місті, як і в державі загалом, були. У розпорядженні Броневого був 500-мільйонний фонд ім. Леніна, а міськрада у надзвичайній ситуації величезні кошти спрямовувала на проведення масових свят, на кшталт 1 Травня та річниці Жовтневої революції, студентських гулянь з приводу дня закінчення навчального року, дня фізкультурника, зльотів колгоспників-ударників, святкувань річниць створення РСЧА, ДПУ, міліції, зустрічей автопробігів і таке інше. Рішення про виділення коштів на ці заходи зафіксовані в протоколах засідань Харківського облвиконкому, бюро і секретаріату міського комітету КП(б)У, відповідних постановох президії Харківської міськради. Знаходилися кошти і на високі, порівняно із середньою в промисловості, заробітні плати партійних функціонерів, голів та інших працівників сільрад, забезпечення їх продовольчими пайками та обідами у закритих для інших громадян продовольчих розподільниках та їдальнях, на санаторні путівки для партпрацівників. За браком місця у виданні ці документи подані у збірнику тільки фрагментарно.

Переліки медико-організаційних заходів з організації громадського дитячого харчування в уражених сільських місцевостях, а також налагодження щодакданого сигнально-оперативного обліку смертності було зроблено в кожній області ще в травні 1933 року, як того вимагала таємна постанова колегії Наркомату охорони здоров'я УСРР від 19 травня 1933 року «Про стан дитячих будинків» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 31). Серед документів Харківського міськздороввідділу зберігся непідписаний примірник таких цілком слухних і дієвих заходів, вірогідно, по Одеській області (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 219—224). Відсутність підпису під документом свідчить про розуміння автором реакції влади на цей документ.

Про штучність Голодомору свідчать також інформації про загальне перевиконання ще в листопаді 1932 року сільрадами Харківської приміської зони планів хлібозаготівель та обов'язкових поставок інших продуктів харчування (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 478, арк. 14зв; Там само, арк. 9). Натомість облвиконком та Харківський міськпартком КП(б)У продовжували вимушувати 100-відсоткове виконання плану усіма, без винятку, сільрадами та окремими одноосібниками за будь-яку ціну. Про це свідчать рішення президії Харківського облвиконкому про стан організаційно-масової роботи райвиконкомів та сільрад (ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 4), про підсумки м'ясозаготівель ІV кварталу

1932 року від 25 грудня 1932 року (ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 6, бзв), і особливо — таємна постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про хлібозаготівлі, ухвалена опитом, з вимогою застосування репресій до одноосібників, які не виконали зобов'язань з хлібозаготівлі, від 26 грудня 1932 року, яка як додаток була включена до протоколу від 10 січня 1933 року (ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 103, арк. 36), і десятки інших документів.

Позбавлення селян усіх продуктів харчування, що змусило їх покинути свої пусті й холодні домівки і податися до міст, знаходячи там замість порятунку загибель, жодним чином не поліпшило стану постачання продуктами харчування постійного міського населення (крім відносно невеликого прошарку партійної номенклатури та начальства державних установ, а також особового складу міліції, ДПУ і т. ін.). У збірнику наводяться документи з нормами постачання різних категорій працюючого міського населення та їхніх утриманців, студентів, що не задовольняли потреб організму у необхідних продуктах та колоріях, однак давали можливість вижити. Серед них: зведена таблиця джерел асортименту та кількості продуктів харчування, що надійшли по системі робітничої кооперації м. Харкова за 11 місяців 1932 року (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1918, арк. 9), таємна довідка Харківського міськпарткому КП(б)У про стан громадського харчування, складена за матеріалами перевірки органами ДПУ підприємств районних трестів народного харчування м. Харкова в липні 1933 року (ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 90, арк. 168—171) та ін.

Низку заходів з організації народодовбивства голодом продовжують запроваджена у перші місяці 1933 року паспортизація населення м. Харкова та робітників харківських підприємств, які проживали у приміській зоні, обмеження вільного пересування селян територією України, заборона входу і в'їзду до Харкова без відповідних довідок, розставлення навколо Харкова загороджувальних постів, заборона ночівлі у під'їздах тощо. Справжню сутність паспортної системи відверто розкрив 8 січня 1933 року у своєму виступі на засіданні президії Харківської міськради голова міськради Ф. П. Кузютов: «Для того чтобы подвергнуть население такому учету, чтобы выкорчевать из крупных промышленных центров социально-чуждый элемент, который не содействует и не участвует в социалистическом строительстве, а, наоборот, вредит ему, а также изъять скрывающийся уголовный и паразитирующий элемент, и производится такая чистка из крупных центров, для этого вводятся паспорта» (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 263, арк. 174).

Можливо, вже ніколи не вдасться встановити абсолютні показники смертності під час Голодомору в м. Харкові. Численні згадки в документах про непомірну дитячу смертність у дитбудинках, лікарнях та притулках, смертність бездомних, сконцентрованих у бараках ЦПУ, Салтівських, Шатилівських, Ващенківських, у вагонах на запасних коліях у Мерефі, місцях ув'язнення тощо, не корелюються з кількістю актових записів про смерть, що збереглися в міському архіві РАЦСу і нещодавно були передані до Державного архіву Харківської області (ДАХО, ф. 6532, оп. 1, спр. 30—1556).

Підрахунки за цими записами дають змогу прослідкувати тільки відносну динаміку Голодомору. Так, за 1932 рік по місту зареєстровано 10451 смерть. Згідно із Довідником основних статистично-економічних показників господарства районів Харківської області УРСР (Х., 1933.— С. 8), станом на 1 січня 1932 року кількість населення Харкова складала 786,2 тисяч осіб. Статистичні дані на кінець звітнього періоду за різними джерелами не співпадають. У довіднику «Народне господарство Харківської області. Статистичний збірник на 1 січня 1933 року» (Х., 1933) названо 672 339 жителів. У першому ж томі «Райони України. Статистичний довідник» за редакцією О. М. Асаткіна (К., 1936.— С. 504), де кількість населення надана також станом на 1 січня 1933 року, зазначено 668 458 жителів м. Харкова. Попри розбіжності, обидві цифри свідчать про зменшення населення Харкова за 1932 рік на понад 110 тисяч осіб. І це без урахування кількості народжених і прибулих до Харкова людей!

Попередніми підсумками житлового перепису населення міста Харкова, проведеного 1 червня 1932 року, зафіксовано 664 813 жителів, з яких майже 103 тисячі проживало в бараках та гуртожитках, а 17,6 тисяч — на нежилій площі (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 157, арк. 15, 16). Ці 120,5 тисячі прийшлого люду й були потенційними кандидатами на вимирання.

Згідно з підрахунками за книгами реєстрації смертей за 1933 рік, міський відділ РАЦС зареєстрував 22 564 смерті. Рух населення м. Харкова впродовж 1933 року прослідкувати немає можливості. Даних про кількість жителів міста станом на 1 січня 1934 року виявити не вдалося. Цей показник було суворо засекречено не тільки для Харкова, а й для усїєї України. Важко повірити в те, що Управлінню народногосподарського обліку УСРР, яке видало уже згадуваний статистичний довідник «Райони України», була невідома кількість населення обласних центрів на початок усіх звітних пері-

одів. Адже територія та інші статистичні дані зазначені в довіднику 1936 року станом на травень — червень 1935-го, а деякі — на 1 січня 1936 року.

З великою вірогідністю можна припустити, що через негативні тенденції руху населення Харкова у підсумковій довідці за результатами житлового перепису 1 червня 1932 року не називається кількість його населення станом на 1 січня 1932 року, а показується приріст у 113 376 осіб за період з 15 січня 1931 року по 1 червня 1932-го. У цьому контексті варто звернути увагу й на те, що в Паспорті м. Харкова за 1937/38 рік вказано не загальну кількість населення міста, а тільки чисельність працівників — 427 651 особа.

Таким чином, засекречення кількісних характеристик населення адміністративно-територіальних одиниць і окремих населених пунктів станом на 1 січня 1934 року і на наступний період (відомі наразі лише дані Всесоюзного перепису 1939 року) не дає змоги здійснити хоча б приблизні підрахунки руху населення м. Харкова в 1933 році.

Зовсім новим для дослідників джерелом статистики смертності є журнали запису трупів Харківського моргу за визначені роки. Ці документи нещодавно були прийняті Державним архівом Харківської області до Національного архівного фонду від Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, де вони фактично незаконно переховувалися після спливання нормативного 60-річного терміну зберігання (ДАХО, ф. Р-6537, оп. 1, спр. 1—11). Аналіз архівних справ 6—11 зазначеного фонду показав, що упродовж 1933 року до Харківського судово-медичного моргу надійшло 8940 тіл померлих людей, з яких у 6021 — причиною смерті був голод. Треба зазначити, що діагнози причини смерті від виснаження, голоду та розладів харчування з'явилися лише у січні 1933 року, коли голод став настільки очевидним, що приховувати його вже було неможливо. Для порівняння, у 1931 році до моргу надійшло 1541 тіло померлих, приблизно ж такі показники були і в попередні роки. У 1934 році в січні померло від голоду 7 осіб, у лютому — 10 осіб, у березні — 3 особи, у квітні — 2 особи, у травні — 3 особи, у червні — 1 особа, пізніше голод як причина смерті не позначається.

Однак і ці записи не відображують дійсного становища в Харкові зі смертністю. Слідчою групою управління СБУ в Харківській області у справі Голодомору було встановлено, що 1933 року в Харкові складалися щоденні та щомісячні зведення про надхо-

№	Формальний і фактичний вік			Діагноз	Тривалість життя	Формальний і фактичний вік	Діагноз	Найближчий лікар
	Формальний	Фактичний	Різниця					
3895	16/11	4/11	12/01	Богданович	25/07	ББ0	КК	16/11
3896	16/11	4/11	12/01	Рубанович	4/5	ББ0	КК	16/11
3897	16/11	1/11	15/01	Кебегашвілі	20	ББ0	КК	16/11
3898	16/11	1/11	15/01	Кіличенко Михайл	20	ББ0	КК	16/11
3899	16/11	1/11	15/01	Кебегашвілі	22/05	ББ0	КК	16/11
3900	16/11	6/11	10/01	Кебегашвілі	65	ББ0	КК	16/11
3901	16/11	1/11	15/01	Кебегашвілі	16/05	ББ0	КК	16/11
3902	16/11	1/11	15/01	Львівський	8/9	ББ0	КК	16/11
3903	16/11	1/11	15/01	Малыш	8/9	ББ0	КК	16/11
3904	16/11	1/11	15/01	Малыш	4/8	ББ0	КК	16/11
3905	16/11	1/11	15/01	Малыш	1/12	ББ0	КК	16/11

Одна із сторінок книги записів судово-медичного огляду трупів № 8 Харківського міського моргу за 16 червня 1933 р. (ДАХО, Р-6537, оп. 1, спр. 8, арк. 1зв., 2)

дження трупів (не виявлені). Матеріали з цією інформацією ДПУ отримувало у тому числі і від Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову. Немає підстав наразі ставити під сумнів дані епідеміологічного зведення захворювань на висипний тиф у м. Харкові за січень — 10 травня 1933 року, додані до звіту про роботу штабу при особливоуповноваженому Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову професорові В. М. Когану-Ясному. У документі, зокрема, зазначено, що за вказаний період по місту було підібрано й зведено до ізоляторів-пропускників 11 014 осіб (дітей та дорослих), а також зведено 2769 трупів (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 198). А, як встановлено слідчими СБУ, тільки у липні 1933 року в моргах 1-ї і 2-ї міських лікарень, трупних покаях Салтівських, Шатилівських, Ващенківських бараків, у школах № 15, № 20, у дитячому містечку та інших місцях було виявлено 6675 трупів. Отже, разом із зазначеною у довідці професора Когана-Ясного кількістю померлих за 5 місяців та 10 днів 1933 року це в сумі дорівнює 9444 особи, що на півтисячі перевершує, навіть без страшного у відношенні смертності червня, кіль-

кість зафіксованих судмедекспертами трупів за рік. Виникає й інше запитання: як органи РАЦС зареєстрували смерть 22 564 осіб без довідок судмедекспертів?

Щоденно до моргу Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи надходило від 130 до 303 трупів. Враховуючи прохання надзвичайного уповноваженого по моргах професора М. Бокаріуса щодо відсутності в моргу належних умов для зберігання трупів до розтину, Харківська обласна прокуратура надала дозвіл на видачу свідоцтва про смерть лише за зовнішнім обстеженням трупів, якщо були відсутні зовнішні ознаки насилля. Від квітня 1933 року трупи перестали розтинати, за зовнішніми ознаками їм ставили судово-медичний діагноз «ББО» (*рос.* — безбелковый отек), тобто «безбілковий набряк», спричинений голодом.

Якби кількість розтинів і візуальних обстежень у морзі співпадала з кількістю зареєстрованих РАЦСами смертей, це могло б спонукати прийняти цифру 22 564 як вірогідну кількість померлих у 1933 році. Однак важко повірити, щоб працівники РАЦСів, що перебували в системі органів міліції, були такими недисциплінованими, щоб, у порушення припису прокуратури, виписували свідоцтва про смерть без довідки моргу. Скоріше за все, такі дії мали прикривати якраз свідому нерестрацію померлих.

У спогадах свідків Голодомору є багато фактів підбору на вулицях трупів померлих на підводи й відправки їх без будь-яких медичних оглядів у невідомому напрямі. У ході розслідування кримінальної справи № 475 слідчими було встановлено свідка, колишнього утриманця дитячого ізолятора-розподільника на вул. Панасівській В. Гриценка, який показав маршрут одного з так званих «ваньків» від привокзальної площі до ярка на Немишлі і саме місце поховання жертв Голодомору. Згідно зі свідченнями В. Гриценка, такі «ваньки» кілька разів на день проїжджали визначеними маршрутами, збирали з тротуарів трупи померлих і без ніякої реєстрації відвозили ці трупи до закріплених за кожним з них ярків або пустирів на околицях міста, де й висипали їх у природні заглиблення або ж у задалегідь підготовлені великі ями. Про намагання транспортної контори Харківської міськради завищити розмір платні за оренду гужового транспорту для земляних робіт свідчить лист-скарга Центральної лікувальної комісії при Наркоматі охорони здоров'я УСРР до заступника голови Харківської міськради Гінзбурга від 27 серпня 1933 року (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 400, арк. 65, 65зв).

Відомості з архівних документів також підтверджують (є окрема графа у журналах запису трупів Харківського моргу, в якій фіксувалися дата і місце поховання), що трупи кожної ночі вивозили на кладовища (переважно — на Корсиківське, воно ж Кирило-Мефодіївське, та Холодногірське), де їх ховали без одягу у братських могилах.

Уже влітку 1933 року на кількох міських кладовищах практично не залишилося місця для могил, про що свідчать протокол наради у міськраді та матеріали до нього з пропозиціями щодо прийняття рішення про масове зачинення міських цвинтарів з 1 серпня 1933 року та розбиття на їх територіях парків культури та відпочинку (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 282, арк. 50, 50зв; Там само, арк. 51; Там само, спр. 269, арк. 273, 273зв).

Виходячи із вищенаведеного, доводиться констатувати, що єдиною документально підтвердженою цифрою показника смертності у Харкові у 1933 році наразі залишається кількість зареєстрованих органами РАЦС смертей — 22 564.

У роки більшовицького тоталітарного режиму, який тримався виключно за рахунок залякування власного народу й превентивного придушення будь-якого опору всередині країни, український народ зазнав жорстоких репресій. Організація Голодомору його найпродуктивнішої й найбільшої за чисельністю верстви — селянства, внаслідок якого загинула чверть населення республіки, 2006 року визнана парламентом України актом геноциду українського народу.

Харків як столиця УСРР перебував на вістрі подій, мов губка, він всмоктував у свої кам'яні нетрі й переварював життя сотен тисяч селян і дітей з усієї України. Представлені у збірнику документи допомагають відтворити ситуацію на мікрорівні однієї адміністративно-територіальної одиниці, глибше усвідомити всю трагедію, яку пережив український народ під час Голодомору.

Ніна ЛАПЧИНСЬКА, заслужений працівник культури України, головний редактор інтернет-порталу «Голодомор 1932—1933 років. Харківська область»

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Із знову виявлених у фондах Державного архіву Харківської області майже тисячі документів, що прямо чи опосередковано розкривають події Голодомору 1932—1933 років у м. Харкові, до збірника включено 187 документів. Обсяги видання змусили упорядників подати частину документів з купюрами або у витягах. Як правило, було вилучено нетематичну частину тексту або таку, що має другорядне значення. Зазвичай документи мають точну дату і лише деякі датовані в межах місяця.

Документи публікуються мовою оригіналу за сучасним правописом, але зі збереженням стилю викладу та мовних особливостей, з виправленням грубих орфографічних помилок та пунктуації без застережень, необхідні уточнення подані в квадратних дужках.

Збірник доповнено необхідним науково-інформаційним апаратом: іменним та географічним покажчиками, списком скорочень, переліком документів.

Кожен документ забезпечений легендою з назвою архіву, номером фонду, опису, справи, зазначенням кількості аркушів. Також вказується оригінал це чи копія та надається інформація про спосіб виконання — рукопис, машинопис, типографський друк, склогограф тощо. Примітки позначені зірочками і розміщені за легендою.

Іменний покажчик складено в алфавітному порядку із зазначенням прізвищ та ініціалів осіб, імена яких зустрічаються в документах.

До списку скорочень внесено за алфавітом скорочені назви, абрєвіатури та подано їх розшифрування.

Документи публікуються вперше, за виключенням кількох документів, опублікованих у збірнику «Голодомор 1932—1933 років на Харківщині».

Авторський колектив висловлює щиру подяку Українському інституту національної пам'яті за сприяння виходу цього збірника.

Документи про Голодомор 1932—1933 років

№ 1

ІНФОРМАЦІЯ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО КІЛЬКОСТІ ПІДБРАНИХ НА ВУЛИЦЯХ м. ХАРКОВА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТА ЇХ РОЗПОДІЛУ

2 лютого 1932 р.

Председателю
бытового сектора горсовета

Доношу, что за время кампании подбора беспризорных: подобрано по городу 838 человек.

Из них направлено:

1. Бараки 625 чел.
2. СПОН 102 чел.
3. Больницу 22 чел.
4. Сообез 12 чел.
5. Помдет 12 чел.
6. Админ-
высылки 19 чел.
7. Освобо-
дено 46 чел.

ВСЕГО 838 человек

Всего подобрано и пропущено через санобработку

1058 чел.

Инспектор Машков

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ БЫТОВОГО СЕКТОРА ГОРСОВЕТА..	
Доношу что за время кампании подбора беспризорных: подобрано по Городу. 838 человек.	
Из них направлено:	
1. БАРАКИ.....	625 чел. 26
2. СПОН.....	102 чел.
3. БОЛЬНИЦУ.....	22 чел.
4. СООБЕЗ.....	12 чел.
5. ПОМДЕТ.....	12 чел.
6. АДМИН-ВЫСЫЛКИ.....	19 чел.
7. ОСВОБОЖДЕНО.....	46 чел.
ВСЕГО.....	838 человек.
Всего подобрано и пропущено через Санобработку. 1058 чел.	
ИНСПЕКТОР М. Машков	
2-го февраля 1932 г.	

До документа № 1. Донесення інспектора
Машкова голові секції соцпребудови побуту
міськради

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 219.— Копія. Машино-
пис, рукопис.

**РАПОРТ ЗАВДУВАЧА
2-го ЄДИНОГО ДИСПАНСЕРА м. ХАРКОВА А. МЕНДЕЛЬСОНА
СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО ЗАГРОЗЛИВОГО ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО СТАНУ БАРАКІВ
ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ
НА ТЕРИТОРІЇ ЦІПВСЬКОГО БАРАЧНОГО МІСТЕЧКА**

4 лютого 1932 р.

В бытовую секцию горсовета.
(Копия секции здравоохранения)

Ставлю Вас в известность о полном эпидемиологическом неблагополучии в бараках, где расположены беспризорные, а именно:

1) В бараках №№ 7—9, где размещена партия прибывших 29/I-[19]32 р., беспризорные ходят голыми, покрыты простынями, не имеют одеял, мерзнут, что, естественно, вызывает среди них брожение. Комендант барачков отказывается их одеть.

2) В бараке № 8, где сконцентрированы до 160 беспризорных старых подборов, благодаря скученности и долгому отсутствию бани появилась вшивость.

3) Партия беспризорных, доставленная милицией 3/II, не прошла предварительной санобработки.

4) Дезустановка и души, строящиеся при бараках, до сегодняшнего дня еще не готовы.

Мною предложено коменданту барачков тов. Шахновидзе проделать следующее:

1. Людей 7—9 барачков одеть в собственные вещи, предварительно пропустив их через имеющуюся при бараках дезкамеру.

2. Людей из барака № 8 пропустить через баню, вещи их через дезинсекцию, то же проделать с постельными принадлежностями, переменяв солому.

3. Принимая во внимание намерение коменданта тов. Шахновидзе убрать от беспризорных топчаны, так как беспризорные их жгут (за отсутствием топлива), а также убрать от них матрацы, так как беспризорные умудряются их красть и продавать на базаре. И то, и другое (топчаны и матрацы) убирать мною категорически запрещено, а предложено принять меры к усилению надзора со

стороны милиции (кстати сказать, весьма слабому — милиционеры ночью спят).

4. Прорабу, производящему постройку дезустановки, предложено под расписку к 7/II под его личную ответственность закончить постройку.

5. До окончания постройки дезустановки никого без предварительной санобработки в бараки не принимать.

Помимо этого, мне кажется, что секции быта необходимо принять следующие меры — срочно разгрузить барак № 8, принять меры к тому, чтобы раз уже подобранные беспризорные не попадали вновь при повторных облавах (таких случаев много). Принять меры к улучшению снабжения беспризорных пищей и топливом.

Если все вышеизложенные мероприятия не будут проведены в жизнь в ближайшие 2—3 дня, мы можем столкнуться с фактом вспышки сыпного тифа среди беспризорных.

Зав[едующий]

2[-м] един[ым] диспан[сером]

Мендельсон

На документі є помітка, зроблена від руки: «Матрацы дезинфицируются — путем пересыпания соломы и помещения в камеру мешков. (Разъяснения т. Афанасьева). 4/II-[19]32»

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 71.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 3

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
КОМЕНДАНТА ІЗОЛЯТОРА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ У ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ В. О. ШАХНОВІДЗЕ
ГОЛОВИ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ МІСЬКРАДИ
ВАРФОЛОМЕЄВІЙ ЩОДО ВЖИТТЯ НЕВІДКЛАДНИХ ЗАХОДІВ
З ПОЛПШЕННЯ ОХОРОНИ МАЙНА У БАРАКАХ**

4 лютого 1932 р.

Эпидемия, борьба с беспризорностью, которые приняли катастрофический характер, приобретает в наших условиях исключительное явление * и особенность.

Принятые организационные меры борьбы с беспризорностью и эпидемией — изоляция беспризорных с улиц, предоставление им убежища в бараках на Григоровском шоссе, пропуска их через бани, дезинфекции, изоляторы, предоставление им белья, одежды, ухода, лечения и т. д. — далеко не исчерпывают всех тех мероприятий, которые должны быть осуществлены.

Угрожающее состояние бараков с беспризорными должно весить и под углом зрения охраны имущества в бараках, принадлежащих Харьковскому горсовету и другим организациям.

Практические меры к охране имущества и покоя в бараках беспризорных, возглавляемые Харьковской милицией, ни по своим методам, ни [по] дисциплине ни в какой мере не соответствуют существующему положению.

Бараки нагружены, количество беспризорных в трех бараках дошло до 420 человек, основной кадр которых состоит из дефективных и уголовных. Такое состояние является рекордным в смысле скученности и общей трудности борьбы с изолированными беспризорными в бараках.

Количество фактов — ломки дверей, окон, систематических краж и, наконец, побегов из бараков, при наличии охраняемых милиционеров, за время кампании борьбы с беспризорностью доходящ[их] до 36 чел[овек]. Вопиющие факты безобразного безразличного отношения к охране порядка, имущества — бесконечны. Беззастенчивые продолжающие[ся] кражи в самый кратчайший срок могут довести изолятор до полного раскрадывания имущества. Спание на посту охраняющих милиционеров не единичны. Руководство и контроль к охраняемому имуществу со стороны органов милиции, по-видимому, отсутствуют.

Необходимы срочные и решительные меры.

При существующем положении вещей в изоляторе для беспризорных необходимы срочные мероприятия со стороны органов милиции, а именно:

1. Весь основной состав охраняемых милиционеров во главе с караульным начальником сменить и заменить их более дисциплинированными работниками милиции.

2. Наличие охраняемых милиционеров вместе с комендантом в 4 чел[овека] явно недостаточны и требуют увеличения до 10 чел[ек] вместе с энергичным комендантом.

3. Со стороны гор[одского] упр[авления] милиции на время периода чрезвычайной борьбы с беспризорностью вести неослабное и систематическое наблюдение.

Настоящие мероприятия следует осуществить немедленно, иначе смысл и содержание борьбы с беспризорностью не достигнут поставленной цели.

Комендант
бараков беспризорных **
Заместитель коменданта ***

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 157, 157зв.— *Оригінал.*
Рукопис.

* Так у документі. Мабуть, мова йде про значення цих явищ і подій.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

№ 4

**ЗАЯВА
ДО ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ХАРКІВ'ЯНИНА БЕДАНКОВЕЦЬКОГО,
СХОПЛЕНОГО МІЛІЦІЄЮ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ВОКЗАЛІ
ПІД ЧАС ОБЛАВИ Й ВИПУЩЕНОГО З КАРАНТИННОГО БАРАКА
ТІЛЬКИ ПІСЛЯ ГОЛОДУВАННЯ, БЕЗ ДОКУМЕНТІВ ТА РЕЧЕЙ**

10 лютого 1932 р.

В горсовет
От Беданковецкого

Заявление

Будучи командирован Укрпродтрестом 2/1 с[его] г[ода] в совхоз на работу, я вечером того же дня находился на вокзале в ожидании выдачи билета, как вдруг подошедшим парнем, сотрудин[иком] мил[иции], без всякого слова был забран и передан милиции. И несмотря на мои протесты, был отведен в подрайон, где при дежур[ном] Скибе были отобраны у меня вещи, а сам с побоями сброшен в подвал в толпу беспризорных, с котор[ыми] на утро был отведен в баню, и там мои попытки переговоров не увенчались успехом и я был отдан под карантин. Лишь своей голодовкой я через несколько дней привлек внимание коменданта бараков и был вы-

пущен, причем взамен моей одежды было возвращено мне чужое барахло, а обратившись в подрайон за вещами, получил ответ, что они пропали. В вещах содержалось: 2 пары белья, рубашка, полотенце, 2 пары скатертей, шаль, рукавицы, 1 кг чистой бумаги и др. мелочи. Таким образом «обработанный», я теперь на досуге, так как лишился службы, обращаюсь в горсовет, как посмотрит на [это] и какие результаты для меня касаются этого дела. В случае нужды готов дать детальные сведения.

Беданковецкий

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1873, арк. 91.— *Оригинал, рукопис.*

№ 5

**ЛИСТ УКРАЇНСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «УСТАНОВКА»
З ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧОЇ СИЛИ МЕТОДОМ ЦІП *
ДО ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО ВІДМОВИ НАДАЛІ
УТРИМУВАТИ БАРАКИ, ЗАЙНЯТІ СТОРОННІМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

16 лютого 1932 р.

Для ведения работы по подготовке квалифицированной рабочей силы нам были отведены десять бараков по Григоровскому шоссе.

В настоящее время подготовку рабсилы мы не ведем, так как наша работа переведена на подготовку инструкторского персонала и организаторов производства.

В период сокращения нашей работы по подготовке рабсилы, находящиеся в нашем ведении баракы по Григоровскому шоссе частично были заняты военведом и частично горсоветом для размещения беспризорных и в нашем ведении остались только два барака под № 1 и 2, однако обслуживание всех бараков проводится за наш счет.

Ныне, с переводом всей работы на хозрасчет, мы не можем нести расходы по обслуживанию бараков, а потому расходы по обслуживанию бараков, занятых другими организациями, должны относиться на их счет.

По сему просим оставить за нами только вышеуказанные два барака под № 1 и 2, на обслуживание коих мы оставляем соответ-

АКЦИ. 0-ВО ПО ПОДГОТОВКЕ РАБОЧЕЙ и
ОРИГАНИЗАТОРСКОЙ СИЛЫ и УСТАНОВКЕ
РАБОТ на ПРЕДПРИЯТИЯХ (методом ЦИТ)

„УСТАНОВКА“

Устав утвержден ЦО 8 июля 1924 года. Основной капитал 1.000.000 рублей.

РАВЛЕНИЕ: Москва, Центр. Подполковный пр., 24
ТЕЛЕГРАФИЧНЫЙ АДРЕС: МОСКВА—УСТАНОВКА

Харьков Степной пер. Лихонинский №24. Телефон 28-85
ТЕЛЕГРАФИЧ. АДРЕС: ХАРЬКОВ—УСТАНОВКА

УЧРЕДИТЕЛИ: ВСЕОБЩЕГО ЦИТ, ВСЕХ РАБОТ, Совет Фабричный и т. д.
ОТДЕЛЕНИЯ: 0-В: Москва, Центр. Подполковный пр., 24; Харьков, Деснинский пер., 24;
КОНТРАКТЫ ЦИТ: Ленинград, Фабричный пр., 24; Одесса, Деснинский пер., 24;
ОБЛАСТНЫЕ ЦИТ РАБОТ: Киев, Деснинский пр., 24; Львов, Деснинский пр., 24; Мелитополь, Деснинский пр., 24; Николаев, Деснинский пр., 24; Одесса, Деснинский пр., 24; Симферополь, Деснинский пр., 24; Тернополь, Деснинский пр., 24; Харьков, Деснинский пр., 24; Ялта, Деснинский пр., 24.

Л. В. иск. №
Л. В. эк. №

Февраля 16 1932 г.

№ 580

При отписке просьба сослаться на этот №

ПО ВОПРОСАМ

ГОРСОВЕТУ.

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГОСПОДИН № 11

*Допущено к работе
Мухомовым Н. И.
для выполнения работ
в связи с переводом
работы на хозрасчет
в связи с переводом
работы на хозрасчет*

для ведения работы по подготовке квалифицированной
работной силы, нам были отведены десять барачков по Григоровскому шоссе.

В настоящее время подготовку рабочей силы мы не ведем, так как наша работа переведена на подготовку инструкторско-персонала и организаторов производства.

В период сокращения вашей работы по подготовке рабочей силы, входившие в наше ведение барачки по Григоровскому шоссе частично были заняты Восведом и частично Горсоветом для размещения безпризорных и в нашем ведении остались только два барачка под № 1 и 2-м, однако обслуживание всех барачков проводится за ваш счет.

Ныне, с переводом всей работы на хозрасчет, мы не мо-

В-В Держарук, 4483, 50060

жем вести расходы по обслуживанию всех барачков, а потому расходы по обслуживанию барачков, занятых другими организациями, должны относить ся на их счет.

По сему просим оставить за нами только вышеуказанные два барачка под № 1 и 2-м, на обслуживание коих мы оставляем соответствующий персонал, а остальные барачки передать в ведение тех организаций, коими они заняты.

Управляющий Украинским
Отделением АО «УСТАНОВКА» — ЦИТ

/Кудзинович/

Зав. общим отделом

А. А. Попов
/Попов/

1-2 ЦИТ
345.6 Киев
789 Киев
10 Киев

До документа № 5. Лист Украинского відділення АТ «Установка» до Харківської міської ради

ствующий персонал, а остальные барачки передать в ведение тех организаций, коими они заняты.

Управляющий Украинским
отделением АО «Установка» — ЦИТ
Зав. общим отделом

Кудзинович
Попов

Помітка на документі: «3 бараки № 7, 8, 9 переданы Надбудов-трестові для використання під гуртожиток для бездомних елементів, що його влаштовано на роботу до тресту. 20/ІІІ 1932 [р.] **».

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 190, 190зв.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Центральний інститут праці.

** Підпис нерозбірливий.

№ 6

ОБІЖНИК КЕРІВНИКА СПРАВАМИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ДО ВІДДІЛІВ, ЧАСТИН ТА ІНСПЕКТУР МІСЬКРАДИ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ТЕРМІНОВОГО НАДАННЯ СПИСКІВ СПІВРОБІТНИКІВ ТА ЇХНІХ УТРИМАНЦІВ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ЗАБІРНИХ КНИЖОК

19 лютого 1932 р.

Д[уже] терміново

До завідувачів відділів,
частин та інспектур міської ради

На підставі обов'язкової постанови міської ради з 17/ІІ № 6 (оголошено в газеті «Харківський пролетар» 18/ІІ) пропоную під Вашу особисту відповідальність не пізніш[е] 10 годин[и] ранку 20 лютого б[іжучого] р[оку] подати до столу особскладу за прикладеним зразком списки співробітників В[ашого] відділу, завірені трикутником, а також до списку треба прикласти за встановленим зразком довідки, що будуть свідчити про зазначених в списку утриманців.

Неподача списків у зазначений термін позбавить В[аших] співробітників одержання забірних книжок.

Керівник справ
Харківської міської ради *Тимохін*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 7, спр. 116, арк. 36.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

ЛИСТ
ЛІКАРЯ ГАРНЬЄ
ПРО УМОВИ УТРИМАННЯ
У ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ БЕЗПРИТУЛЬНИХ,
ЗІБРАНИХ НА ВУЛИЦЯХ м. ХАРКОВА

2 березня 1932 р.

В чрезвычайную тройку
по борьбе с эпидемией
Бытовую секцию горсовета
РСИ
Горсанстанция

В 3-х бараках ЦИТа на Григоровском шоссе социально-бытовой секцией горсовета помещены изъятые с улицы беспризорные в количестве 320 человек. До 25/II-[19]32 г. санитарное состояние этих бараков было ужасное, и никакими мерами привести их хотя бы в слабо удовлетворительное состояние не удавалось по многим причинам:

1. Все беспризорные (за редким исключением) были раздеты, и поэтому ни один из них не спал на койках и матрацах, а распарывал таковой и влезал в солому, где и проводил целые дни, иногда не вылезая даже для отправления своих потребностей.

2. Многие матрацы используются как одежда, и количество их уменьшается, не пополняясь.

3. Беспризорные охраняются милицией и потому дворовой уборной не пользуются (всего один милиционер), а пользуются парашей, которая устанавливается в самом бараке, т[ак] к[ак] подсобных помещений при бараках нет, здесь же стоят и умывальники; и вот, имея в бараках земляные полы, можно себе представить, что делается в этой стороне барака на утро.

4. В бараки поступают беспризорные без всякой системы, стихийно, без предварительных осмотров и отборов, а потому часто имеют место такие ляпсусы, как помещение в бараке работников периферии с соответствующими удостоверениями, безумных, больных сифилисом (открытой формы с язвами), полуумирающих, кото-

рые в тот же день экзетируют, и даже температурающих с признаками сыпного тифа.

5. Через душевую, имеющуюся при бараках, все беспризорные не могут быть пропущены, т[ак] к[ак] они и голые и босаяком; неоднократно предлагалось одеть бездомных, но безрезультатно, т[ак] к[ак], по сообщению коменданта, одежда раскрадывается и сколько раз он не одевал их — она исчезает.

6. Некоторые организации (сообез, СПОН) уже в течение нескольких недель договариваются с соцбытовым сектором об изъятии малолетних и стариков, и все заканчивается одними «разговорчиками».

А в это время подвозятся все новые партии беспризорных, и после 25/II состояние бараков становится просто непередаваемым. В 3-х бараках с максимальной вместимостью в 300 человек размещено 760 человек, так что не надо иметь особенно богатой фантазии, чтобы представить себе, что делается там. Все эти прелести творятся на глазах у рабочих, которые размещены в остальных 6-ти бараках ЦИТа.

Для меня до сих пор совершенно неясно, что же, в конце концов, представляют эти бараки. Для чего они взяты социально-бытовым сектором; если это место для заключенных — так необходимо его оборудовать, как полагается, усилить охрану и тогда можно будет наладить каким-нибудь образом их обслуживание; в настоящем же виде эти бараки будут постоянно являться серьезной угрозой в смысле возникновения и распространения эпидемии и, кроме того, ввиду недостаточной охраны беспризорных в самом ближайшем будущем закончится расхищение[м] оставшегося инвентаря бараков, а сами жильцы будут свободно «работать» на районе, приходя в бараки только на ночевку.

Не лишне упомянуть, что за последнюю неделю в бараках имеется три случая сыпного тифа, в то время как в городе сыпняк затих.

*Жил[ищный] ком[итет],
врач Гарнье **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 240, арк. 10.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Написано олівцем.

**ТЕРМІНОВИЙ ЛИСТ
СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ДО КОМЕНДАНТА ІЗОЛЯТОРА МІСЬКРАДИ ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ
В. О. ШАХНОВІДЗЕ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЛІКВІДАЦІЇ ІЗОЛЯТОРА
ЧЕРЕЗ ПРИПИНЕННЯ З 10 БЕРЕЗНЯ 1932 р.
УСІХ ВИТРАТ ПО ЦППІВСЬКИХ БАРАКАХ**

7 березня 1932 р.

Утримання штату і всіх витрат по бараках припиняється з 10/ІІІ ц[ього] р[оку].

Категорично пропонуємо під В[ашу] особисту відповідальність вжити слідуючих заходів:

1. На протязі 24 год[ин] перевести безпосередньо до приміщення СПОНу і залишити там всіх безпритульних в зрісті до 15 рок[ів].

2. На протязі 24 год[ин] перевести безпосередньо до приміщення соцз[а]безу і залишити там всіх бездомних інвалідів.

3. Не пізніш[е] 11 год[ини] 8 березня відправити до лікарні (Сабурова дача) 10 чолов[ік] хворих на венеричні хвороби, а саме Лавріненко Івана, Самохіна Михайла, Іванова Віктора, Волкова Ілью, Вітрова Тихона, Зайціва Івана, Мишкина Георгія, Писаріва Якова, Ткаченко Федора та Іванова Івана, і залишити на лікування в зазначеній венлікарні (за розпорядженням міськздорову тов. Шварца).

4. Барак № 7 і 100 людей передати Надбудовтресту (погоджено с тов. Сидоровим).

5. Звільнити весь обслуговуючий штат з 10/ІІІ ц[ього] р[оку].

6. Останніх безпритульних передати в розпорядження міліції, зняв з харчування та обслуговування їх.

7. Ліквідацію провести за участю представників міськкради т.т. Абрамова та Попова, оформив відповідними актами.

Голова секції соцпобуту *Варфоломєєва* *

На документі розписка від руки: «Приняв 7/ІІІ-[19]32 г. Шахновідзе».

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 94, 94зв.— *Копія. Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

№ 9

**ДОВІДКА ПРО ЗНЯТТЯ З ПОСТАЧАННЯ
РОБІТНИКА ХАРКІВСЬКОГО ВАГОНРЕМОНТНОГО ЗАВОДУ
КЛИМЕНКА Й ВІДІБРАННЯ У НЬОГО ПРОДУКТОВОЇ
ТА ПРОМТОВАРНОЇ КАРТОК У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗВІЛЬНЕННЯМ**

16 березня 1932 р.

Тов. *Клименко С. С.* снят со снабження в ТПО Ворза в связи с его увольнением

продкартка категория штук

— «— категория ...1.... штук

— «— ...1. категория штук

— «— категория ...1.... штук

— «— ...4... промкартка отобраны.

Продукты за м[еся]ц получены. Справка дана для представления в другой кооператив.

Зав[едующий] бюро прикрепления *

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1918, арк. 2.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 10

**АКТ ПРИЙМАННЯ-ПЕРЕДАВАННЯ
386 БЕЗПРИТУЛЬНИХ І БЕЗДОМНИХ ТА ТРЬОХ БАРАКІВ
У ЦППВСЬКОМУ БАРАЧНОМУ МІСТЕЧКУ,
УКЛАДЕНИЙ СЕКЦІЄЮ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ З ХАРКІВСЬКИМ МІСЬКИМ ТРЕСТОМ
«НАДБУДОВИ ТА ПРИБУДОВИ»**

20 березня 1932 р.

АКТ

1932 г. Марта 20-го дня мы нижеподписавшиеся: с одной стороны, бытовая секция Харьковского горсовета в лице своих представителей: т.т. Абрамова Ф. А., Попова Г. И. и коменданта бара-

До документа № 9.
Довідка про зняття С. С. Клименка з продовольчого та промислового забезпечення

Тов. Клименко С. С.
знят со снабжения в Т. П. О. Ворза в связи с его увольнением
прод артка..... категория..... штук
" |..... категория..... штук
" |..... категория..... штук
" |..... категория..... штук
" |..... продкартка отобраны
Продукты за..... м-ц получены. Справки дава
для представления в другой кооператив
Зав. Бюро прикрепления
16/11 1939 года

ков беспризорных тов. Шахновидзе В. А. и Харьковский городской трест «Надстроек и пристроек» в лице своих представителей Левандовского Л. В. и Крючкова М. М., с другой стороны, составили настоящий акт в том, что первая сдала, а второй принял д[ля] распределения на работу по постройкам треста находящихся в изоляторе горсовета по Григоровскому шоссе беспризорных и бездомных в количестве 386 человек одетых и обутых.

Для обеспечения жильем переданных беспризорных и бездомных бытовая секция горсовета передала, а трест «Надстроек и пристроек» принял три отепленных деревянных барака, находящихся по Григоровскому шоссе (бывшие ЦИТовские), о чем и составили настоящий акт.

Представители
бытовой секции горсовета *

Комендант баракон **

Представители городского треста
«Надстроек и пристроек» ***

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 226.— Оригинал ****. Машинопис, рукопис.

* Підписи нерозбірливі.

** Підпис нерозбірливий.

*** Підписи нерозбірливі.

**** Засвідчено печаткою міського тресту «Надбудови та прибудови».

№ 11

**ВІДОМОСТІ ПРО РУХ БЕЗПРИТУЛЬНИХ
У ІЗОЛЯТОРІ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
З 14 ГРУДНЯ 1931 р. ПО 20 БЕРЕЗНЯ 1932 р.,
СКЛАДЕНІ КОМЕНДАНТОМ ІЗОЛЯТОРА В. О. ШАХНОВІДЦЕ ***

22 березня 1932 р.

с 14/ХІІ-31г на 20/ІІІ-32 год
общее прибытие 1444 человек

1) отправлено в больницу	25 чел.
2) бежало	139
3) отпущено домой	254
4) на работу Сахаротрест	39
5) " Военвэд	43
6) " Театр	82
7) " разные работы	51
8) " Сельхозкомбинат	95
9) Розыск	204
10) умерло	4
11) в «Спон»	55
12) Собезу	67
13) Надстройконторе	386
1444	

Командант
изолатора
В. О. Шахновидце
22/ІІІ 32

С 14/ХІІ-31г. по 20/ІІІ-32 года
общее прибытие 1444 человек

1) отправлено в больницу	25 человек
2) бежало	139
3) отпущено домой	254
4) на работу Сахаротрест	39
5) — «— Военвэд	43
6) — «— Театр	82
7) — «— разные работы	51
8) — «— Сельхозкомбинат	95
9) Розыск	204
10) умерло	4
11) в «Спон»	55
12) Собезу	67
13) Надстройконторе	386
1444	

До документа № 11. Відомості про рух безпритульних в ізоляторі, складені його комендантом

Командант ізолятора *Шахновидце*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 223.— Оригінал. Рукопис.

* Додається до доповідної записки голови секції побуту Харківської міськради Варфоломеевої президії міськради (ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 221).

№ 12

**ІНФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МІЛІЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЩОДО ПІДБОРУ В м. ХАРКОВІ БЕЗПРИТУЛЬНИХ І БЕЗДОМНИХ
ЗА ПЕРІОД З 15 КВІТНЯ ПО 13 ТРАВНЯ 1932 р. ТА ЇХ РОЗПОДІЛУ**

14 травня 1932 р.

До соцпобутової секції міськради

На Ваше відношення № 298/І від 7/5 ц[ього] р[оку] відділ служби управління облміліції надсилає Вам відомість про підбор по місту безпритульних та бездомного елементу.

Подобрано: з 15/4 по 13/5-[19]32 року — 1794 чолов[іка].

Н а п р а в л е н о:

Інвалідів в Сообез	172
Малолітніх до СПОНу	250
Напрямовано до дому	22
Відокремлено на адм[ін]вис[лання]	103
На роботу до совхозу «Червоні Зорі»	742
Стройконтора ХПЗ	304
До лікарні	29
Випущено помилково затриман[их]	122
Залишилось в бараках на 13/5	50

Нач[альник] відділення
служби облміліції *Голініч*

Інспектор *Голец*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 227.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

№ 13

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДРУГИЙ СИСТЕМАТИЧНИЙ ПІДБІР
НА ВУЛИЦЯХ м. ХАРКОВА БЕЗДОМНИХ ТА БЕЗПРИТУЛЬНИХ.
ВИТЯГ ІЗ ТЕЗ ДО ДОПОВІДІ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО РОБОТУ ПО БОРОТБІ
З БЕЗДОМНІСТЮ ТА БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ
В м. ХАРКОВІ ЗА ПЕРІОД З ГРУДНЯ 1931 р. ПО ТРАВЕНЬ 1932-го**

Травень 1932 р.

<...> на основе постановлення Совнаркома УСССР от 21/ІІІ с[его] г[ода] (протокол № 9/739) по заданію президиума горсове-

та в городе начат был с 15/IV второй систематический подбор бездомных и беспризорных, которы[й] еще не закончен.

Этот подбор проводили под общим руководством секции — органами милиции.

<...>

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 393, арк. 242.— *Оригінал. Рукопис;* також: Там само, арк. 239.— *Копія. Машинопис.*

№ 14

ВИДОМОСТІ ПРО ДИТЯЧУ СМЕРТНІСТЬ
У м. ХАРКОВІ ЗА 1929—1931 роки.
ВИТЯГ З ДОВІДКИ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ
ПРО СТАН ДИТЯЧИХ УСТАНОВ м. ХАРКОВА

*Травень 1932 р.**

<...>

Смертність грудного візста и вообще детства за 3 года по Харькову такава:

[Года]	Всего родилось, кроме мертворож- денных	Всего умерло	В т. ч. детей до 1 года	Смертность по возрастам				
				До 1 г.	1—4	5—9	Всего	%%
1929	8267	5113	878	878	519	145	1542	106,2
1930	8250	5868	716	716	630	253	1599	86,8
1931	8871	7879	1019	1019	749	267	2035	114,8

<...>

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 167, 168.— *Чернетка. Машинопис.*

* Датовано за змістом документа.

**ОБІЖНИК ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ДО РАЙВИКОНКОМІВ ТА МІСЬКРАД
ПРО ТЕРМІНОВЕ НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ЦК ВКП(б) І РНК СРСР
ПРО СІЛЬГОСППОДАТОК, ХЛІБЗАГОТІВЛІ, М'ЯСОЗАГОТІВЛІ,
КОЛГОСПНУ ТОРГІВЛЮ, А ТАКОЖ НАСТРОЇ ОКРЕМИХ ГРУП
НАСЕЛЕННЯ ДО ПОСТАНОВ ЦК ВКП(б) ТА УРЯДУ СРСР ***

2 червня 1932 р.

Облоргкомітет пропонує найпізніше 5 червня 1932 р. надіслати спеціальне інформаційно-політичне зведення про популяризацію та виконання постанов ЦК і РНК про с[іль]г[осп]податок, хлібозаготівлі, м'ясозаготівлі та колгоспну торгівлю с[іль]г[осп]продуктами.

Подаємо орієнтовну схему питань, які повинні бути висвітлені в зведенні.

1. Робота РВК, м[іськ]р[рад], сільрад, їхніх відділів та секцій і організацій району та села щодо популяризації зазначених постанов.

Форма та методи масової роботи по роз'ясненню постанов. Доведення постанов до сільрад, секцій, депутатських груп, колгоспів, бригад, робітників, колгоспників, одноосібників. Проробка постанови окремо на КНС, серед жінок, молоді (активність на зборах, окремі яскраві виступи).

2. Що практично пророблено РВК, м[іськ]р[адою], райколгоспспільною та іншими організаціями щодо колгоспної торгівлі. Фактично організовано базарів, лавок, рундуків, яток. Кількість колгоспів, що беруть участь в торгівлі, чим переважно торгують, боротьба зі спекуляцією (конкретні факти).

3. Організація підготовчих робіт до проведення кампанії с[іль]-г[осп]податку.

4. Організація підготовчих робіт до збиральної кампанії та хлібозаготівлі.

5. Практичні заходи по виконанню постанови ЦК ВКП(б) та РНК про м'ясозаготівлю.

6. Пов'язання популяризації та виконання постанов з організаційно-господарчим зміцненням колгоспів та з господарчо-політичними кампаніями: весняний сів, мобілізація коштів, обробка технічних культур, підготовка до збору врожаю.

Конкретні наслідки, факти з окремих сільрад, колгоспів, бригад, соціалістичні форми та методи праці.

7. Ставлення та настрої окремих груп населення (робітників, колгоспників, одноосібників, жінок) до постанов ЦК ВКП(б) та РНК.

8. Клясова боротьба навколо постанов ЦК ВКП(б) та РНК СРСР у всіх її видах.

Зазначаємо, що матеріяли в зведенні повинні бути подані не формальні, а з відповідним аналізом того чи іншого факта.

Надалі висвітлювати хід популяризації та виконання постанов ЦК ВКП(б) та РНК в чергових інформаційно-політичних зведеннях кожного місяця першого та п'ятнадцятого числа.

Відповідальність за своєчасну надсилку зведення покладається персонально на голів м[іськ]р[ад] та РВК.

Секретар облоргкомітету
За зав[ідувача] оргвідділу ООК

*Зайчик ***
*Шварцман ****

Згідно: ****

ДАХО.— Ф. Р-408, оп. 8, спр. 37, арк. 62.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис, рукопис.*

* Зберігається у фонді «Харківська міська рада» в справі «Копії постанов, протоколів РНК УСРР та облвиконкому з питань сільського господарства та будівництва...»

** Підпис відсутній.

*** Так само.

**** Підпис незбірливий.

№ 16

АКТ ПЕРЕВІРКИ БУДІВЕЛЬНОЇ КОЛОНІЇ ДПУ (КОНЦТАБІР ДПУ) КОМІСІЄЮ СУДОВО-ПРАВОВОЇ СЕКЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ТА МІЖРАЙПРОКУРАТУРИ

23 червня 1932 р.

В Харьковскую облпрокуратуру
по сектору советского строительства

АКТ

обследования строительной колонии ГПУ, находящейся на
Журавлевке по Петропавловскому пер., № 5—6.

Рабочая бригада судсекции горсовета совместно с прокурорским активом * начала обследование указанного места заключения с 20/V этого года.

1. На означенный день состав заключенных исчислялся в 1180 чел[овек].

2. В колонии живет — 554 челов[ека], в бараках Госпрома — 4, ботанических бараках — 2, Шатиловских бараках — 2, на постройке дачи ВУЦИКа — 36, на 4[-м] стройучастке — 18, при складе УПО ГПУ — 6, при складе ИСО ГПУ — 12, на кирпичном заводе № 1 — 63, на кирпичном заводе № 8 — 7 чел., на кирпичном заводе № 9 — 93 чел., на асфальтово-бетонном заводе — 19 чел., в Померках на постройке школы УПО — 244 чел., на 6[-м] строительном участке — 30 чел., на 3[-м] строительном участке — 2 чел., в Прилуки отправлен — 1 ч[ел]., в отпуску — 87 [чел].

Большинство заключенных чернорабочие. Отбор производит по преимуществу отдел кадров ГПУ, но и самое Управление колоний в случае необходимости делает нужные ему заявки.

Общие руководящие указания о количестве заключенных, необходимых для строительных работ, дает ИСО (инженерно-строительный отдел) ГПУ начальнику колонии, который на основе таких указаний сносится с УПТУ.

Обслуживающий колонии персонал составляет 29 чел., все остальные распределены на соответствующих объектах строительства.

<...>

5. В связи с частичной реорганизацией, произведенной в колонии и заключающейся в том, что Померки как самостоятельное место заключения в апреле текущего года были упразднены и вошли только как часть в строительную колонию ГПУ, объединившую с указанного момента в одно целое и Журавлевские лагеря и Померки как один из наиболее крупных строительных участков, вопросы освоения и применения в жизнь социалистических методов работы соцсоревнования и ударничества приобрели некоторое своеобразие.

За 1931 г. ни соцсоревнование, ни ударничество в самом лагере на Журавлевке не нашли никакого *почти* ** отражения.

Вместе с тем в тот же период времени на Померках система социалистического соревнования и ударничества широко применялась и, как и следовало ожидать, дала блестящие результаты.

<...>

6—7. В прошлом году на Журавлевке ударничество хотя и применялось, но премированных не было ни одного, так как товарищ Семенов — начальник лагеря в тот период времени — считал, что правонарушителей премировать нельзя; на Померках же система

премирования применялась очень широко и на 250 ударников, работавших на Померках, 100 было премированных.

<...>

8. По социальному положению состав заключенных на 80 % приблизительно состоит из кулаков.

Для характеристики соотношения между отдельными классовыми группами к акту прилагается ведомость о социальном положении правонарушителей по стройколонию.

9. Канцелярия лагеря состоит из 5 человек, причем только счетовод и деловод вольнонаемные, остальные 3 — заключенные.

Никакого статистического учета канцелярия не ведет, так как [на] нее возложена лишь обязанность ежедневного представления рапорта о составе и движении рабочей силы в ИСО ГПУ.

Весь же статистический материал прорабатывается в ИСО.

<...>

11. По вопросу о выдаче зарплаты необходимо констатировать, что последняя, как правило, выдается со значительным опозданием в месяц, иногда и больше.

Рабочей бригаде было заявлено в отдельных случаях о том, что зарплаты некоторым заключенным не выплачивают даже за 3—4 месяца. При проверке эти факты подтвердились, но необходимо отметить, что они были единичными. Однако в связи с освобождением многих заключенных при отъезде их зарплата им выдана не была.

В связи с указанным явлением начальник лагеря товарищ Калужный заявил, что зарплата выдается в порядке, устанавливаемом ИСО.

<...>

Выводы бригады:

Бригада посетила колонию с 20 мая 7 раз. Общее санитарное состояние лагеря в той его части, которая помещается на Петропавловском переулке, самое удовлетворительное, что же касается барачков на Померках, то состояние последних должно быть характеризовано как антисанитарное, бараки чрезвычайно загрязнены, много насекомых ***.

Одним из наиболее болезненных явлений жизни правонарушителей в колонии является вопрос о детях, так как в связи с осуждением иногда обоих родителей дети привозятся родственниками или даже одним из родителей, оставшимся на свободе, в колонию к заключенному. Особенно это необходимо отметить

по отношению к заключенным женщинам. Администрация колонии сообщила рабочей бригаде о том, что ею получен наряд для распределения десяти детей по детским домам.

Однако это не исчерпывает всего вопроса во всем его значении, так как и эти 10 человек еще фактически не распределены и продолжают оставаться в лагере, а судьба остальных никак пока не разрешена. Между тем заключенные, имея при себе детей, вынуждены делиться своим пайком с ними, естественно, теряют силы.

Непосредственно в связи с этим возникает более серьезный и неизмеримо более сложный вопрос о необходимости удаления детей из обстановки, характерной для каждого места заключения, отнюдь не являющейся подходящей для целей воспитательного характера в отношении к ребятам. Вопрос ждет необходимого и самого срочного разрешения в порядке плановом. Необходимо отметить еще некоторые моменты, привлечшие внимание рабочей бригады.

До недавнего времени в колонии на Петропавловском переулке среди заключенных был врач, который обслуживал правонарушителей лагеря медпомощью. С момента его освобождения такая помощь оказывается только через поликлинику, а тяжелобольных направляют в больницу Допра. Рабочая бригада считает, что оказание медпомощи на месте является необходимой предпосылкой значительного улучшения материально-бытовых условий заключенных. Далее комиссия считает необходимым отметить, что к моменту составления акта изжито ненормальное явление, заключавшееся в том, что хлеб, выдающийся заключенным по нормам горсовета, распределялся на глаз, что создавало как возможность злоупотреблений, так и порождало неизбежно отступления от правильного распределения хлеба. Только с 15 июня в лагерь привезены весы, на которых взвешивается теперь отпускаемый правонарушителям хлеб.

Кроме того, заключенные жалуются на то, что в течение почти полугода они лишены сахара. По проверке этих жалоб выяснилось, что сахар колония действительно не получает в течение ряда месяцев.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 7, спр. 119, арк. 25—27зв.— Оригінал.
Машинопис, рукопис.

* Написано синім чорнилом.

** Так само.

*** Після слова «насекомых» на нижньому полі архівного аркуша 27 є запис від руки: «Члены бригады: підпис (нерозбірливо), Ночвина Е. Ф.».

№ 17

**ДОВІДКА
ПРО СОЦІАЛЬНИЙ СТАН ПРАВОПОРУШНИКІВ — В'ЯЗНІВ
БУДІВЕЛЬНОЇ КОЛОНІЇ ДПУ (КОНЦТАБІР ДПУ).
ДОДАТОК ДО АКТА ПЕРЕВІРКИ КОЛОНІЇ КОМІСІЄЮ
СУДОВО-ПРАВОВОЇ СЕКЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ТА МІЖРАЙПРОКУРАТУРИ**

23 червня 1932 р.

ВІДОМОСТИ

Про соц[іальний] стан правопорушників Будівельної колонії,
Журавлівка, Петропавлівський пров.

Бідняки	Середняки	Куркулі	Службовці	Робітники	Крамарі	Інші	Примітка
47	139	515	19	17	17	4	на 23/VI*

ВСЕГО: 758.

Діловод

Постоева

ДАХО, ф. Р-408, оп. 7, спр. 119, арк. 4.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Написано олівцем.

№ 18

**ЛИСТ
СЕКЦІЇ ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ДО ВУКООПТРАНСУ З ВИМОГОЮ ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ
МІСЬКРАДИ ПРО ЩОДЕННЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ 100 т БОРОШНА
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХАРКІВ'ЯН ХЛІБОМ**

20 липня 1932 р.

Несмотря на неоднократные постановления горсовета об обязательной возке Вукоптрансом ежедневно 100 т муки для Харпромхлеба, Вами это не выполняется.

За 1-ю декаду июля вместо 1000 тонн перевезено всего лишь 254 тонны, т. е. перевезено 25 %.

Невыполнение плана перевозок муки ставит под угрозу снабжение рабочих Харькова хлебом.

Учитывая это, горсовет в последний раз предлагает обеспечить ежедневно перевозку 100 т муки Харпромхлеба.

Председатель
трансп[ортной] секции *Осташко* *
Секретарь **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1710, арк. 21.— *Копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 19

**ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ ЖИТЛОВОГО ПЕРЕПИСУ
НАСЕЛЕННЯ м. ХАРКОВА СТАНОМ НА 1 ЧЕРВНЯ 1932 р.
ІЗ ДОПОВІДІ ЗАВДУВАЧА СТАТВИДІЛУ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЗІНГЕРМАНА НА РОЗПОРЯДЧОМУ
ЗАСІДАННІ ПРЕЗИДІЇ МІСЬКРАДИ. ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ**

23 липня 1932 р.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ ИТОГИ ПЕРЕПИСИ

1. Переписано населения постоянного за 1/VI-1932 г. — 664 813.
2. В той же черте по переписи на 15/I-[19]31 г. — 551 437.
3. Прирост с 15/I-[19]31 г. по 1/VI-1932 года — 113 376.
4. По учету движение населения нами считался
прирост за тот же период — 114 433.
5. Национальный состав населения:

Украинцы	— 48,1 %
Русские	— 30,5 %
Евреи	— 17,7 %
Поляки	— 0,87 %
Армяне	— 0,53 %
Немцы	— 0,47 %
Татары	— 0,39 %
Прочие	— 1,25 %
Невыясненные	— 0,19 %

6. Число домовладений (вместе с общежитиями и бараками) — 28 011
7. Жилая площадь квартир — до 2 900 тысяч
8. Средняя жилая норма (на душу) — 4,4 кв. мтр.
9. Население на жилой площади квартир — 544 248
10. Его средняя жилая площадь (на душу) — 5,3 кв. мтр.
11. Население в бараках и общежитиях — 102 990
12. Население, живущее на нежилой площади — 17 575
13. Количество лиц, работающих в Харькове, а живущих за его пределами — 52 702

Данные по райсоветам пока еще не готовы, они будут закончены в ближайшее время.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ ИТОГИ ЖИЛПЕРЕПИСИ ПО г. ХАРЬКОВУ 1/VI-[19]32 г. В РАЙОННОМ РАЗРЕЗЕ

	Красно- завод. район	Цент- раль- ный	Ленин- ский	Красно- бавар- ск[ий]	Красно- октябрь- ский	ХТЗ	По городу в целом
Постоянного населения на I/VI-32 г., в т. ч.:	150 839	142 082	149 398	54 347	131 831	36 316	664 813
Украинцы	79 751	53 386	71 285	36 852	58 451	22 756	322 481
Русские	47 093	43 694	45 671	13 466	41 022	10 293	201 239
Евреи	18 269	39 251	26 956	2 430	27 708	2 265	116 879
Поляки	1 490	1 325	1 198	376	1 251	155	5 795
Немцы	816	924	541	227	377	235	3 120
Татары	239	327	1 062	242	486	48	2 404
Армяне	575	618	996	265	965	6	3 425
Прочие	2 084	2 153	1 622	464	1 468	490	8 281
Невыясненные	522	404	67	25	103	68	1 189
Число домо- владений (без бараков и общежитий)	7 780	2 452	6 933	4 678	6 059	109	28 011
Жилая площадь квартир в кв. метр.	615 689	749 269	645 802	251 191	585 757	42 880	2 890 586
Население на жилой площади квартир	126 598	114 722	127 106	46 464	118 850	10 508	544 248
Его средняя жилая площадь в кв. метр.	4,87	6,55	5,09	5,41	4,94	4,07	5,32

Закінчення таблиці

	Красно- завод. район	Цент- раль- ный	Ленин- ский	Красно- бавар- ск[ий]	Красно- октябрь- ский	ХТЗ	По городу в целом
Население в бараках и общежитиях	18 967	24 493	18 884	5 813	9 575	25 258	102 990
Население, живущее на нежилой площади	5 274	2 867	3 408	2 070	3 406	550	17 575
Средняя норма жилая на все население (в кв. метр.)	4,10	5,26	4,33	4,66	4,46	1,18*	4,36

* Такая низкая средняя жилая норма по району ХТЗ объясняется тем, что основная масса населения в этом районе (25 тыс. из 36 тыс.) живет еще в бараках ввиду затяжки с жилстроительством.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 157, арк. 15, 16.— *Копія, склограф.
Машинопис.*

№ 20

**ЛИСТ ХАРКІВСЬКОГО ТРЕСТУ
ВСЕСОЮЗНОГО ДЕРЖАВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «СОЮЗБОРОШНО»
ПРО ЗАГРОЗЛИВИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ м. ХАРКОВА БОРОШНОМ
ТА ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ЩОДО НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
ДЛЯ ЙОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ**

17 серпня 1932 р.

Горснабу; горсовету (транспортная секция)
На[чальни]ку 2-го эксплуат[ационного]
района Южн.
Копия облотделу ГПУ т. Равинскому

Напряженное состояние со снабжением мукой г. Харькова остается прежним.

Запас муки в Харькове на 17/VIII с[его] г[ода] вместе с учетом выхода муки по всем работающим в Харькове мельницам составляет 162* тонн. и с учетом имеющегося наличия в Харпромхлебе составляет 421** тонн.

Временно прикрепленные к Харькову мельницы Крюков, Миргород, Ромны, Пирятин, Смородино, Божково и Сумы в настоящее время откреплены и получили задание отгружать муку в Ленинград, Карелию, Север и Военведу по другим н[ашим] нарядам.

Оставшиеся мельницы, прикрепленные к Харькову,— Ахтырка и Волчанск находятся в весьма скверном положении в вопросе отгрузки муки, а именно:

По Ахтырской мельнице 4-й день железная дорога не представляет вагонов при наличии до 30 вагонов муки. Эта мука предназначена исключительно для отгрузки Харпромхлебу на ст. ст. Н[овая] Бавария, Лосево, Основа и Харьков Товарная-Дон. Мы об этом ставили Вас в известность н[ашей] телефонограммой и просили В[ашего] содействия в предоставлении ваг[он]ов Ахтырке, но до сих пор Дирекция Южных продолжает не подавать вагонов и мука Харпромхлебу не отгружается.

Волчанская мельница вчера, 16/VIII, откомандировала автомашину обратно в Харьков по распоряжению Союзтранса, т[ак] к[ак] срок договора на эту машину истек 14/VIII и наши попытки отсрочить договор еще на 2 недели остались без результата. Местного гужтранспорта в Волчанске нанять в данное время не представляется возможным, т[ак] к[ак] последний мобилизован на уборочную кампанию, и, как сообщил Волчанский РИК, в этом году надежды на местный транспорт нет никакой ввиду того, что будет занят на других работах.

Сообщая изложенное, еще раз повторяем, что завоз муки в Харьков из Ахтырской и Волчанской мельниц находится в катастрофическом положении и если не будут приняты самые решительные меры как к регулярной подаче вагонов, так и немедленному возврату автомашины в Волчанск, мы станем перед фактом срыва снабжения мукой Харькова.

Поэтому просим вашего срочного содействия к немедленной подаче вагонов под муку, имеющуюся в Ахтырке и в Волчанске, и в предоставлении автомашины для Волчанской мельницы.

О принятых В[ами] мерах просим поставить Н[ас] в известность.

Лаврухин

Дудка

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1710, арк. 44.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Написано чернилом.

** Так само.

ДОВІДКА ЯЛОВЕНКІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ, ВИДАНА СЕКРЕТАРЮ
СЕЛИЩНОЇ РАДИ В. Г. МИЦАЮ ДЛЯ ПРИКРІПЛЕННЯ
ДО ЗАКРИТОГО РОЗПОДІЛЬНИКА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ

3 вересня 1932 р.

Довідка

Дана ця гр-ну *Мицаю Ва-с[илу] Гнат[овичу]*, що він живе при станції Люботин на терені Яловенківської селищної ради Харківської приміської смуги та має :

сім'я складається з 2 осіб, з яких на його утриманні знаходиться *дружина Варвара, 24 років.*

Виборчими правами *користується*. Землі польової має — га, садиби — *квадр. м[е]тр[ів].*

ЄСППодатку плате — *крб. — коп.* Рентного податку плате — *крб. — коп.* До *закритого розподіл[ьника] м/ради.*

Голова с/ради *

Секретар **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1045, арк. 14.— Оригінал. Друк, рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

** Так само.

У. С. Р. Р. ЯЛОВЕНКІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА Харківської приміської смуги 3 вересня 1932 р. ст. Люботин.	<p>Довідка</p> <p>Дана ця гр-ну <i>Мицаю Вас. Мит</i> що він живе при станції Люботин на терені Яловенківської Селищної Ради Харківської приміської смуги та має:</p> <p>сім'я складається з <i>2</i> осіб, з яких на його утриманні знаходиться <i>дружина Варвара</i> <i>24 років</i></p> <p>Виборчими правами <i>користується</i></p> <p>Землі польової має _____ га, садиби _____ квадрат. мтр</p> <p>ЄСППодатку плате _____ крб. _____ коп.</p> <p>Рентного податку плате _____ крб. _____ коп.</p> <p>До <i>закритого розподілу</i> м/ради</p> <p>Голова с/ради <i>Сав</i> Секретар <i>Мит</i></p>
--	---

До документа № 21. Довідка про прикріплення до закритого розподільника секретаря селищної ради В. Г. Мицаю

КЛОПОТАННЯ ДИРЕКТОРА ХАРКІВСЬКОЇ ОПЕРИ
ДО ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО ПРИКРІПЛЕННЯ
ПРАЦІВНИКІВ ТЕАТРУ ДО ЗАКРИТИХ РОЗПОДІЛЬНИКІВ

20 вересня 1932 р.

До президії міськради
Від директора Столичної Опери

Колосальними зусиллями вдалось організувати Оперу, кваліфіковані сили якої розбіглись внаслідок скрутного матеріального стану. В основному опера, як Вам відомо, є Республіканська організація й зосереджує висококваліфіковані суто дефіцитні мистецькі сили. Стан матеріальний продовжує бути гостро-скрутним. Наслідків допомоги немає. Не розв'язано житлове питання, прикріплення до закритих розподільників постачання хлібом.

ДО ПРЕЗИДІЇ МІСЬКРАДИ

Від Директора
Столичної Опери

Колосальними зусиллями вдалось організувати Оперу, кваліфіковані сили якої розбіглись в наслідок скрутного матеріального стану в основному Опера як Вам відомо є Республіканська організація й зосереджує висококваліфіковані суто дефіцитні мистецькі сили. Стан матеріальний продовжує бути гостро-скрутним. Наслідків допомоги немає. Не розв'язано житлове питання, прикріплення до закритих розподільників постачання хлібом.

Справа по розв'язанню зазначених питань абсолютно невідкладна. Далі відтягувати неможливо, тому що народ починає розбігатись, тому прошу ще раз:

1. Прикріпити до розподільника Р.Н.К. за списком 85 осіб висококваліфікован.керувачих кадрів.
2. Прикріпити 50 душ артистів оркестри, як найціннішу республіканську мистецьку одиницю до пристойних закритих розподільників.
3. Перевести весь склад Опери на вищу категорію постачання хлібом.
4. В найкоротший термін надати 4 квартири.-

Директор *А.Джаман* / Джаман/

висококваліфіковані суто дефіцитні мистецькі сили. Стан матеріальний продовжує бути гостро-скрутним. Наслідків допомоги немає. Не розв'язано житлове питання, прикріплення до закритих розподільників постачання хлібом.

Справа по розв'язанню зазначених питань абсолютно невідкладна. Далі відтягувати неможливо, тому що народ починає розбігатись, тому прошу ще раз:

1. Прикріпити до розподільника Р[ади]

До документа № 22. Клопотання директора Харківської Опери Джамана

Н[родних] К[омісарів] за списком 35 осіб висококваліфікован[их] керуючих кадрів.

2. Прикріпити 50 душ артистів оркестри як найціннішу республіканську мистецьку одиницю до пристойних закритих розподільників.

3. Перевести весь склад Опери на вищу категорію постачання хлібом.

4. В найкоротший термін надати 4 квартири.

Директор *Джаман*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 400, арк. 77.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 23

**РІШЕННЯ РОЗПОРЯДЧОГО ЗАСІДАННЯ
РОБОЧОЇ ЧАСТИНИ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО ПОЛПШЕННЯ ПОСТАЧАННЯ СІЛЬСЬКИХ КЕРІВНИКІВ
ЧЕРЕЗ РОЗПОДІЛЬНИК. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

25 вересня 1932 р.

<...> Слухали: 45. Про постачання сільських керівників (інформ. тов. Козакова).

Ухвалили: Доручити тов. Жукову врегулювати постачання керівників села — голів сільрад, секретарів сільрад, директорів МТС, враховуючи те, що розподільник, який є в Харкові, не відповідає вимогам постачання. <...>

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 268, арк. 31.— *Оригінал. Машинопис.*

№ 24

**ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ
ЩОДО КІЛЬКОСТІ ЛЮДЕЙ, ПРИКРІПЛЕНИХ ДО РІЗНИХ
РОЗПОДІЛЬНИКІВ м. ХАРКОВА ДЛЯ ОТРИМАННЯ ПРОДУКТІВ
ХАРЧУВАННЯ У ПЕРІОД З СІЧНЯ ПО ЛИСТОПАД 1932 р.**

Не раніше 1 листопада 1932 р.

КІЛЬКІСТЬ ПРИКРІПЛЕНИХ НА ПРОДУКТИ

Назва організації		На 1/I	На 1/IV	На 1/VII	На 1/X	На 1/XI
Разом по Харкову, в т. ч. по ЗРК		843 426	727 226	728 501	668 393	694 915
		337 382	314 687	142 116	321 942	348 766
1.	З них по ЗРК ХЕМЗ	38 236	32 939	32 571	37 606	38 317
2.	—«— ХПЗ	48 352	47 558	50 214	54 648	56 496
3.	—«— ХТЗ	37 887	50 060	53 314	54 609	54 609
4.	—«— Серп-Молот	28 246	27 784	27 555	20 373	20 373
5.	—«— Канатка	16 664	15 316	14 784	13 014	15 009
6.	—«— 5-та взуттєва	6 444	5 370	5 014	5 263	5 927

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1918, арк. 1.— *Копія. Машинопис.*

№ 25

**ПОДАННЯ ЯЛОВЕНКІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ДО ОРГВІДДІЛУ ХАРКІВСЬКОЇ
МІСЬКРАДИ ЩОДО ВКЛЮЧЕННЯ ДО СПИСКУ НА ПОСТАЧАННЯ
ПРОДУКТАМИ МАТЕРІ ГОЛОВИ СІЛЬРАДИ КАЛІНЕНКА**

15 листопада 1932 р.

Яловенківська селищна рада прохає включити до списку на постачання продуктами харчування рідну мати голови Яловенківської с/ради т. Каліненко, оскільки така знаходиться на його утриманні.

За голову с[і]льради *Совіна*
Секретар *Мицай*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1045, арк. 2.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

№ 26

**ІНФОРМАЦІЯ
ВІДДІЛУ ЗАГОТІВЛІ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО ВИКОНАННЯ СІЛЬРАДАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ
ПЛАНУ ХЛІБЗАГОТІВЛІ 1932 р.**

15 листопада 1932 р.

**ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБЗАГОТІВЛІ
ПО ХАРКІВСЬКОМУ РАЙОНУ
З ПОЧАТКУ КАМПАНІЇ НА 15/ХІ-[19]32 р.**

	Назва сільрад	Надійшло з початку кампанії на 15/ХІ-[19]32 року								
		Колгоспи			Одноосібники			Разом		
		Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%
1	Бабаї	330	333,40	—	—	—	—	330	333,40	100,9
2	Безлюдівка	475	395,74	—	740	549,15	—	1215	944,89	77,8
3	Безруківка	55	54,08	—	455	353,61	—	510	407,69	80,0
4	Березівка	180	171,50	—	20	21,09	—	200	202,59	101,5
5	Буди	366	370,92	—	—	—	—	366	370,92	101,4
6	Васищево	130	131,76	—	1370	848,71	—	1500	980,47	65,3
7	В[елика] Данилівка	457	428,54	—	675	489,61	—	1118	918,15	82,6

Продовження таблиці

	Назва сільрад	Надійшло з початку кампанії на 15/XI-[19]32 року								
		Колгоспи			Одноосібники			Разом		
		Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%
8	Вільшана	1631	1776,96	—	350	257,37	—	1981	2034,33	102,8
9	Вутківська	185	171,88	—	—	11,40	—	185	183,28	98,9
10	Гаврилівська	170	170,68	—	55	54,44	—	225	225,12	100,0
11	Гіївська	110	116,50	—	15	14,60	—	125	131,10	104,8
12	Д[ворічно]- Кутянська	370	370,04	—	20	17,53	—	390	387,57	99,5
13	Дергачівська	1307	1292,51	—	990	1070,3	—	2297	2362,89	102,9
14	Жихарська	33	33,36	—	—	—	—	33	33,36	100,0
15	Комарівська	225	207,97	—	5	5,37	—	210	213,34	101,4
16	Коротичі	345	374,75	—	340	309,88	—	685	684,64	100,0
17	Кулики	686	680,91	—	367	255,15	—	1053	936,06	88,9
18	Куряж	135	136,09	—	50	33,70	—	185	169,79	91,9
19	Н[ова] Баварія	130	130,65	—	—	—	—	130	130,65	100,8
20	Лізогубівка	319	281,04	—	870	753,19	—	1189	1034,23	87,0
21	Люботин	253	261,18	—	31	32,03	—	284	293,21	103,2
22	М[ала] Данилівка	200	199,92	—	3	4,38	—	203	204,30	100,5
23	Мерефа	355	354,96	—	20	24,41	—	375	379,27	101,1
24	Манченкове	500	502,45	—	980	736,36	—	1480	1288,81	87,1
25	Немишля	150	150,19	—	—	—	—	150	150,19	100,0
26	Олексіївка	40	39,50	—	—	—	—	40	39,50	96,7
27	Пересічна	440	457,58	—	1250	1232,56	—	1690	1690,14	100,0
28	Пісочинська	388	388,11	—	—	—	—	388	388,1	100,0
29	Протопопівська	605	556,15	—	165	170,66	—	770	736,81	95,7
30	Прудянська	775	776,68	—	230	235,99	—	1005	1012,67	100,0
31	Подвірська	90	90,09	—	11	11,0	—	101	101,09	100,0
32	Полівська	195	218,17	—	510	467,43	—	705	685,60	97,2
33	Пономаренки	377	382,91	—	31	28,0	—	406	410,91	100,7
34	Р[усько]-Лозівська	522	566,70	—	2000	1955,30	—	2522	2522,0	100,0
35	Ржавець	52	52,08	—	—	—	—	52	52,08	100,0
36	Рогань	736	736,78	—	—	—	—	736	736,78	100,1
37	Солоницівка	184	176,92	—	10	—	—	194	176,92	91,2
38	Сороківська	1266	1282,03	—	—	—	—	1266	1282,03	101,03
39	Феськівська	189	196,78	—	55	54,0	—	244	250,78	102,9
40	Хорошівська	194	198,46	—	30	26,58	—	225	225,04	100,4
41	Циркуни	703	786,86	—	980	776,44	—	1683	1563,30	92,9
42	Ч[еркасько]- Лозівська	730	730,88	—	500	510,12	—	1230	1241,0	100,9

Закінчення таблиці

	Назва сільрад	Надійшло з початку кампанії на 15/XI-[19]32 року								
		Колгоспи			Одноосібники			Разом		
		Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%	Плян	Загот.	%
43	Шевченки	90	90,41	—	—	—	—	90	90,41	100,0
44	Ш[ептухо]- Болибоківська	585	585,25	—	240	167,35	—	825	752,60	91,3
45	Яковівка	134	127,13	—	386	158,89	—	520	286,02	55,0
46	Яловенково	398	410,90	—	—	2,39	—	398	413,29	103,8
47	Нерозшифровані с/р	—	234,74	—	—	—	—	—	234,74	—
48	Базари	—	—	—	—	131,75	—	—	131,75	—
	Всього	16890	181930,07	107,7	13110	11830,82	90,2	30000	3023,89	100,1

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 478, арк. 14зв.— Копія, склограф.
Машинопис.

№ 27

**З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО УПОРЯДКУВАННЯ ВИДАЧІ ХЛІБНИХ КАРТОК РОБІТНИКАМ
І СЛУЖБОВЦЯМ ТА ЗНЯТТЯ З ХЛІБОПОСТАЧАННЯ УТРИМАНЦІВ,
ЯКІ МАЮТЬ ЗВ'ЯЗОК З СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

25 листопада 1932 р.

Питання: Про хлібопостачання трудящих м. Харкова. (Допов. зав. від[ділу] постачання тов. Жуков)

Кому доручено виконання постанови. Відділ постачання

Строк виконання. 1/I-[19]33 р.

Висловились: т.т. Самойлов, Бейтер, Василенко, Кузин, Дулов, Дубнов, Підченко, Дженвільський, Волкова, Тищенко, Колінчук, Фрейнер, Левін, Зуєв, Погребенко, Моїсеєнко.

Постанова:

Президія міськради зазначає, що наявний зріст контингентів населення щодо хлібопостачання в м. Харкові не в повній мірі зв'язаний зі збільшенням робочої сили, так на великих, як і на дрібних підприємствах, а є наслідок того, що на плянове постачання включалися ті утриманці робітників та службовців, які мешкають на селі й мають ті чи інші прибутки від сільського господарства. Часто члени родини, знаходячись на пляновому хлібопостачанні

в місті, в той же час являються членами колгоспів (ілюструвати даними).

Крім цього, в числі утриманців є «мертві душі», також особи, що не мають законного права бути включеними в число утриманців.

Таке становище стало в наслідок формального ставлення житлокоопів та сільрад, які при видачі довідок про утриманців не переводять перевірки складу утриманців та інш.

Для рішучого усунення недоліків у хлібопостачанні, а також вважаючи на потребу в упорядкуванні організації хлібопостачання по хліборозподільниках і в першу чергу здійснення суворої боротьби зі всіма випадками розбазарювання державних хлібних фондів, президія міськради постановлює:

1. Зобов'язати керівників всіх підприємств і установ суворо стежити за тим, щоб подані відомости на одержання хлібних заборних документів відповідали фактичній наявності робітників у підприємствах та установах, та не припускати залучення на плянове постачання робітників, що прийняті зверх затверджених штатів, а також промфінпляна. <...>

2. Зобов'язати всі ЗРК та робкоопи при здійсненні суворого контролю з боку міськпостачвідділу та міськспоживспілки переводити систематичну перевірку контингентів, що залучені на плянове хлібопостачання по лінії всіх організацій, відповідно з цим переводити видачу хлібних заборних документів на кожний місяць. <...>

4. Зобов'язати всіх керівників господарчих, радянських установ, як правило, встановити таку систему, при якій особи, що звільняються та уходять зовсім з роботи, здавали б хлібні забірні документи та одержували довідки з філій УЗД; без здачі хлібних забірних книжок та довідок від УЗД грошові розрахунки не переводити. <...>

6. Зобов'язати всі ЗРК і робкоопи привести в порядок прейскуранти в хліборозподільниках, чітко зазначивши в останніх існуючі роздрібні ціни на печений хліб (по сортах) та норми видачі. <...>

7. Зобов'язати ЗРК і робкоопи встановити як систему щоденну перевірку фактичного витрачання хліба по кожному хліборозподільнику та забезпечити регулярне надання зведених даних про витрачання хліба міськпостачвідділу.

Облік витрачання хліба в хліборозподільниках повинен переводитись на підставі відірваних талонів з хлібних книжок. Зазначені талони повинні бути після їх перевірки збережені безпосередньо у хлібних секторах при робкоопах та ЗРК, з тим, щоб забезпечити цим можливість перевірки витрачання хліба в цілому по робкоопу. <...>

9. Розроблені міськпостачвідділом та затверджені робочою частиною президії міськради заходи в частині зміни норм хлібопостачання на грудень м[іся]ць затвердити.

Доручити міськпостачвідділу при видачі хлібних забірних документів знімати з хлібопостачання тих утриманців робітників та службовців, які, перебуваючи на селі, мають зв'язок з сільським господарством.

10. Запропонувати райрадам прийняти активну участь у видачі хлібних забірних документів на грудень місяць, з тим щоб видача останніх була закінчена не пізніш[е] 30/ХІ ц[ього] р[оку]. <...>

Заступник голови Харк[івської] м[іськ]ради *Моїсеєнко **

Секретар Харківської м[іськ]ради *Козаков ***

Згідно: тех[нічний] секретар президії міськради *Овсюков*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 7, спр. 116, арк. 150, 151.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис, факсиміле.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 28

ТАБЛИЦЯ ІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ПО м. ХАРКОВУ ЗА 1930—1931 рр. ТА 11 МІСЯЦІВ 1932 р. *

[Початок грудня 1932 р.]

ТАБЛИЦЯ
инфекционных заболеваний за 1930, 1931 и 1932 годы по г. Харькову

Название болезни	1930 г.		1931 г.		1932 г.	
	Абсолютное число	на 10 000	Абсолютное число	на 10 000	Абсолютное число	на 10 000
Брюшной тиф	1636	32,3	3122	47,0	2813	—
Дизентерия	57	—	112	—	84	—
Сыпной тиф	52	—	397	—	606	—
Скарлатина	5151	116,1	3323	63,0	2093	—
Дифтерия	1654	35,0	2332	44,0	1577	—
Корь	6609	139,0	1343	25,0	5958	—
Натуральная оспа	—	—	7	—	30	—

Примечание: За 1932-й год за 11 месяцев (январь — ноябрь),
корь за 10 месяцев (январь — октябрь).

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 321.— *Копія. Машинопис*; також: Там само, ф. Р-408, оп. 8, спр. 400, арк. 19.— *Копія. Машинопис*.

* Зберігається у фонді «Харківський міський відділ охорони здоров'я» в справі «Матеріали по боротьбі з епідемічними захворюваннями...»

№ 29

РЕЗОЛЮЦІЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО НЕГАЙНОГО ВИЛУЧЕННЯ З м. ХАРКОВА БЕЗДОМНОГО ТА БЕЗПРИТУЛЬНОГО ЕЛЕМЕНТА, СТВОРЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПРИ МІСЬКРАДІ

[До 5 грудня 1932 р.]

<...> Президія Харківської міськради відзначає значне збільшення захворювання на висипний тиф проти минулого року.

Становище ускладнюється ще через те, що випадки висипного тифу траплялися і в літні місяці, коли висипного тифу майже не повинно бути.

Такий стан Харкова треба визнати за загрозовий, тим більш, що ціла низка організацій не підготувалась як слід до боротьби й в сучасний мент * не приділює достатньої уваги цьому надзвичайно важливому питанню, а тому президія Харківської міськради у х в а л ю є:

1. Житловідділу міськради не пізніше 10/ХІІ виділити та пристосувати приміщення для транзитних пасажирів. Відповідальність за виконання цього покласти на тов. *Орлова*.

2. Санупру Південних залізниць провести старанну дезобробку вагонів приміських шляхів й надалі регулярно переводити таку, не допускаючи до руху недезинфікованих вагонів. Все це пророблювати на кінцевих станціях. Відповідальність покласти на т[ов]. *Пушню*.

3. В 2-денний термін мобілізувати дві вантажні півтонки на 4 місяця для транспортовки в дез. камеру речей висипнотифозних та 2 машини для перевозки хворих. Відповідальність покласти на т[ов]. *Осташко*.

4. Расформирований сантрест негайно поновити, надавши його в розпорядження безпосередньо президії міськради, а райсанконтори передати в розпорядження райрад, поклавши на них відповідальність за роботу райсантрестів.

5. Укрцивільбуду не пізніше 20/ХІІ передати до експлуатації дезинфекційно-лазневий та пральний корпус дезстанції. Відповідальність покласти на т[ов]. *Літвінова*.

6. Надати право зав[ідувачам] відділів здоровоохорони, за погодженням зі профспілкою, мобілізувати медперсонал на боротьбу з висипним тифом.

7. Запропонувати комунальному відділу забезпечити безперебійне функціонування всіх лазень, для чого постачати останні потрібною кількістю палива, води, електроенергії та поточним ремонтом.

Гарнізонну лазню негайно надати в користування гарнізона, Червонозаводську та Холодногорську лазні віддати для користування міського населення, звільнивши їх від гарнізона.

Після звільнення Холодногорської лазні від користування гарнізоном — реалізувати постанову комісії т[ов]. *Терехова* щодо пристосування Холодногорської лазні для користування дитинством. Термін виконання цього до 20/ХІІ ц[ього] р[оку],

8. Надати право безкоштовного користування лазнями 1 раз в декаду школам, в яких буде виявлена завшивленість.

9. Встановити як правило, щоб лазні функціонували з 7 год ранку до 11 год вечора, виділивши спеціальні дні для організованих груп робітників, студентів, школьників. Відповідальність за виконання цього пункта покласти на т[ов]. *Гальперина*.

10. Негайно приступити до вилучення бездомного та безпритульного елемента з міста, забезпечивши їх невідкладною санобробкою. Відповідальність за виконання покласти на т[ов]. *Берковича*.

<...>

15. Вважати за потрібне позачергове фінансування протиепідемічних заходів — встановивши певний ліміт готівкою щодня 3000 карб[ованців], зобов'язавши одночасно ОФО вжити таких же заходів для сільської зони.

16. Організувати не пізніше 15/ХІІ дом для тимчасової ночівлі на 500 чол. (250 чол. та 250 жін.), зобов'язавши житлспілку під особисту відповідальність т[ов]. *Орлова* надати потрібне приміщення для цієї мети не пізніше 12/ХІІ ц[ього] р[оку]. Організацію та відкриття цього дому покласти на т[ов]. *Варфоломєєву*.

17. Зобов'язати Хаторг в особі т[ов]. *Локишина* виділити (не за готівку) 25 000 метрів мануфактури, 5 тон[н] госп[одарського] мила та забезпечити паливом лікарні (дровами та вугіллям).

18. Дозволити здороввідділу виплачувати персоналу, що працює на епідемії висипного тифу по місту та селу, надвижку в 25 %, виділивши відповідні асигнування по епід[еміологічному] фонду для цієї мети.

19. Весь персонал, що працює по висипному тифу, залічити до I категорії А та видавати хліб (в тому числі і молодшому медперсоналу) по місту і селу по літ. А.

<...>

По лінії наросвіти: 24. Підтвердити постанову НКОЗ і НК освіти про відповідальність зав[ідуючих] школами за санітарний стан шкіл та секції здравооохорони доручити кожний випадок щодо антисанітарії в школі доводити до відому адмінорганів для накладання відповідного стягнення.

<...>

26. Скасувати роздягальні в клясах.

По лінії здороввідділу: 27. Поліпшити якість обслуговування шкіл лікарською допомогою, для чого знизити норму медобслуговування, збільшивши кількість лікарів, і ввести в штат сестер-поміщиць.

28. Вважати за конче потрібне, з метою посилення саннагляду за школами — ввести в штат шкільно-санітарної організації на 1933 рік пом[ічників] шкільних лікарів в кількості 30 чол.

<...>

30. Організувати до 5/ХІІ надзвичанком при міськраді згідно з положенням про це ОНК. Виконання покласти на т[ов]. *Вороб'євського.*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 327, 328.— *Копія. Машинопис.*

* Так у документі. Мається на увазі «момент».

№ 30

**З РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ ЦК ВКП(б) ТА РНК СРСР
ПРО ПЕРЕДАЧУ ЗАВОДОУПРАВЛІННЯМ ЗАКРИТИХ РОБІТНИЧИХ
КООПЕРАТИВІВ ТА ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ
НАД ВИКОРИСТАННЯМ ЗАБІРНИХ ДОКУМЕНТІВ (КАРТОК).
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 25 ГРУДНЯ 1932 р.**

21 грудня 1932 р.

<...>

[Питання:] 30. Про переведення в життя постанови ЦК ВКП(б) та Раднаркому СРСР про поширення функцій заводууправ в справі постачання робітникам та покращання карткової системи. (Затв. 21/ХІІ-[19]32 р. Голова ОВК — т. Кузьменко)

[Постанова:] 30. Для забезпечення своєчасного та повного виконання постанови ЦК ВКП(б) та Раднаркому СРСР від 4 грудня 1932 р. — «Про поширення функцій заводууправ в справі постачання робітникам та покращання карткової системи» — президія облвиконкому у х в а л ю є:

1) Zobov'язати облспоживспілку та директорів заводууправ ХТЗ, ХПЗ, ХЕМЗ, «Серп і Молот», Канатку, Будянський стекольний завод та 5-ту взуттвову фабрику не пізніше 26 грудня повідомити облвиконком про наслідки передачі ЗРК заводууправам на ходу.

2) Zobov'язати облпостач, вкупі з заступниками директорів підприємств по робітничому постачанню, протягом 24 годин розглянути та затвердити контингент населення, що має залишитись на постачанні на січень місяць цими заводууправами.

<...>

4) Zobov'язати облспоживспілку та міськспоживспілку повідомити облвиконком про виконання розпорядження про відкриття додаткових хлібних розподільників та торгмережі в заводських районах, де відкріплюється населення, що раніш постачалось через ЗРК, що тепер ліквідується.

5) В зв'язку з тим, що заводські лавки при заводууправах повинні бути суворо зачинені, Хаторгу та міськспоживспілці протягом 24 годин накреслити конкретний плян розгорнення торгмережі в цих районах для забезпечення нормальної торгівлі достатнім крамом в цих районах для населення, що постачається через заводууправи, як і для населення, що відкріпляється від постачання цими заводууправами.

6) Zobov'язати Харківський міськпостач відпустити під звіт вищезгаданим заводам потрібну кількість хлібних карток відповідно до контингентів, що затверджено облпостачем, а заводууправам приступити до роздачі їх робітничому населенню відповідно до порядку, встановленому постановою РНК СРСР та ЦК ВКП(б).

<...>

9) На постачанні при заводууправах залишити, як правило, лише робітників та службовців своїх підприємств.

Працюючих в допоміжних підприємствах та установах (будівники, охорона, вчителі, ФЗУ, ФЗС та медпрацівники) — можна прийняти на постачання за нормами, встановленими для цих категорій, лише за умовою, що вони обслуговуватимуть виключно

дане підприємство, і тільки в тому разі, якщо їх за місця мешкання не можна передати на постачання іншим кооперативним та торговельним організаціям. <...>

10) З метою боротьби проти зловживань з забірними документами систематично, помісячно перевадити виборочні перевірки утриманців.

Зобов'язати облпостач та облКК-РСІ організувати ці перевірки та при виявленні зловживань (збільшення кількості утриманців тощо) — притягати до судової відповідальності.

11) Зобов'язати заводоуправи переглянути протягом декади склад табельщиків, касирів та роздатчиків, зміцнивши цей апарат за рахунок переброски туди перевірених комуністів, комсомольців та позапартійних.

<...>

15) Доручити облКК-РСІ взяти під окремий догляд перебіг реорганізації робітничого постачання.

<...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 14, 14зв.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис.

№ 31

З РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ПРО СТАН ОРГАНІЗАЦІЙНО-МАСОВОЇ РОБОТИ РАЙВИКОНКОМІВ ТА СІЛЬРАД. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

25 грудня 1932 р.

<...>

[Питання:] 2. Про стан організаційно-масової роботи РВК та сільрад.

[Постанова:] 2. Визнати стан організаційно-масової роботи РВК та с[іль]р[ад] за цілком незадовільний.

<...> Здатність кожного РВК, кожної с[іль]ради виконувати на ділі свою роль органів пролетарської диктатури <...> може бути доведено в сучасний мент лише кількістю центнерів заготовленого хліба, виконанням щоденних та п'ятиденних зведень * з хлібозаготівлі та справді більшовицькою боротьбою за виконання пляну хлібозаготівель.

Президія ОВК ставить за завдання РВК та с[іль]рад спрямувати на ділі всі сили на боротьбу за забезпечення негайно рішучого зламу хлібозаготівель і особливо по одноосібному сектору та на

найшвидше вивершення пляну хлібозаготівлі кожним одноосібним господарством. <...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 4.— Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.

* Так у документі.

№ 32

З РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ПРО ПІДСУМКИ М'ЯСОЗАГОТІВЕЛЬ ІV КВАРТАЛУ 1932 р. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

25 грудня 1932 р.

<...>

[Питання:] 7. Про підсумки м'ясозаготівель ІV кварталу 1932 р.

[Постанова:] 1. Констатувати, що в наслідок розгорнутої роботи навколо м'ясозаготівель, відповідно до останніх директив партії та уряду — плян м'ясозаготівель ІV кварталу за станом на 21 грудня ц[ього] р[оку] виконано по області на 100,4 %, або в абсолютних цифрах — 15611,2. Зокрема по селянському сектору на 102,5 %, або 12422,2 тонни, та радгоспному сектору — на 93,3 %, або 3189 тонн.

2. Поруч з задовільним виконанням пляну м'ясозаготівель по області в цілому спостерігається відставання по окремих організаціях і групах м'ясоздатчиків та деяких районах, які й досі наданих їм завдань на ІV квартал — не виконали. <...>

3. Одночасно відзначити, що:

а) виконання пляну йде переважно за рахунок господарств, що мають худобу, та виконанням окремими групами м'ясоздатчиків всього п'ятнадцятимісячного пляну, при чому худоба, що здається, йде в більшості за рахунок продуктивного скоту та молодяку придатного для вирощування. <...>

...Президія обласного виконавчого комітету у х в а л ю є:

1. Запропонувати облзаготскоту, райвиконкомом та сільрадам, не послаблюючи темпів м'ясозаготівель та провадячи тверду боротьбу за цілковите виконання плянів, особливо по відсталих районах та групах господарств (СТФ та одноосібників),— розгорнути роботу за організацію здачі худоби колгоспниками та одноосіб-

никами, зокрема безхудобними господарствами — в груповому порядкові.

<...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 6, бзв.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис.

№ 33

**ТАЄМНА ПОСТАНОВА
СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ПРО ХЛІБОЗАГОТІВЛІ, УХВАЛЕНА ОПИТОМ, З ВИМОГОЮ
ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСІЙ ДО ОДНООСІБНИКІВ,
ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ХЛІБОЗАГОТІВЛІ.
ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ ВІД 10 СІЧНЯ 1933 Р.**

26 грудня 1932 р.

О ХЛЕБОЗАГОТОВКАХ.

(Постановление с[екретаря]та ХК КП(б)У от 26.XII-[19]32 г.)

1. Констатировать, что общий план хлебозаготовок по пригородской зоне на 21.XII выполнен на 103 %, в том числе по колхозному сектору — на 106 % и по индивидуальному — на 99,2 %.

Отметить совершенно недопустимое отставание колхозного сектора по Березовке (95 %) и по Протопоповке (93,9 %).

Отметить, что, несмотря на ряд директив и указаний партийного комитета, руководство указанных ниже сел не обеспечило выполнения плана по индивидуальному сектору: на 21.XII по Безлюдовке выполнено 94,3 %, Безрукам — на 86,6 %, Васищево — на 87,3 %, Б[ольшой] Даниловке — на 88,4 %, Лизогубовке — на 90,8 %, Манченково — 76,7 %, Полевой — 96,1 % и Ш[ептухо]-Балибокам — 63,3 %.

ХГПК считает совершенно недопустимым невыполнение рядом сел плана по ржи и пшенице, в особенности по Безлюдовке по пшенице выполнено 45 %, по ржи — 40,8 %, Безрукам по ржи — 34,7 %, Васищево — рожь — 17,2 %, Б[ольшая] Даниловка — рожь — 41 %, Манченково — пшеница — 51,2 %, а рожь — 67,4 %, Ш[ептухо]-Балибока — рожь — 12,5 %, Полевая — рожь — 25,3 %.

2. Предложить секретарю партийкейки и председателю сельсовета сел Березовки и Протопоповки обеспечить полное выполнение плана по колхозному сектору к 30.XII.

Предоставить окончательный срок выполнения плана по индивидуальному сектору по Безлюдовке, Безрукам, Васишево, Б[ольшой] Даниловке, Лизогубовке, Манченково, Полевой и Ш[ептухо]-Балибокам — 30.XII.

Обязать секретарей партячеек и председателей указанных сельсоветов мобилизовать весь партийный, комсомольский, колхозно-бедняцко-средняцкий актив на обеспечение выполнения плана по единоличному сектору.

3. Прекратить торговлю товарами по Манченково, в остальных селах считать возможным завоз товаров для продажи их колхозникам и тем единоличникам, которые полностью выполнили свои обязательства по сдаче хлеба как количественно, так и по пшенице и ржи.

Обязать председателей сельсоветов и секретарей партячеек, независимо от уровня выполнения плана в целом по селу, к тем единоличникам, которые не выполнили своих обязательств по хлебу, применить репрессии, прекратив им отпуск товаров.

4. Предупредить секретарей партячеек и председателей сельсоветов в тех селах, в коих недовыполнен план по пшенице и ржи, что ХГПК не будет считать выполнение плана по их селам до полного выполнения плана по пшенице и ржи.

5. Обязать отдел заготовок и сельсоветы обеспечить сдачу хлеба кулацко-зажиточными хозяйствами, вычищенными из колхозов, в течение 24 часов с момента доведения твердого задания, немедленно применяя в случае невыполнения задания репрессии, согласно инструкции Совнаркома.

Верно: *

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 103, арк. 36.— *Засвідчена копія, склограф. Машинопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 34

**ОБОВ'ЯЗКОВА ПОСТАНОВА № 39
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ «ПРО ПЕРЕВЕДЕННЯ
РЕЄСТРАЦІЇ В МІСЬКРАДАХ ТА РАЙВИКОНКОМАХ
КОЛГОСПНИХ КОМОР, В ЯКИХ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ ХЛІБ».
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 3 СІЧНЯ 1933 р.**

30 грудня 1932 р.

<...>

[П и т а н н я:] 25. Про переведення реєстрації в МР та РВК колгоспних комор, в яких зберігається хліб.

(Обов'язкова постанова № 39).

(Затв. 30/ХІІ-[19]32 р. Гол[ова] ОВК — т. Кузьменко).

[П о с т а н о в а:] 25. ...Облвиконком у х в а л ю є:

1. Провести протягом 3-х днів по всіх районах Харківської області реєстрацію в міськрадах та райвиконкомах колгоспних комор, в яких зберігається хліб.

2. Zobov'язати всі управи колгоспів протягом визначеного в п. 1 терміну подати до міськрад чи РВК відомості про наявні в колгоспі комори, в яких зберігається хліб, за такою формою:

а) назва села,

б) назва колгоспу,

в) скільки в колгоспі є комор, в яких зберігається колгоспний хліб.

Примітка. До таких комор обов'язково зараховуються так комори, що є усуспільненим нерухомим майном колгоспу, так і комори, що належать окремим господарствам (як колгоспникам, так і односібникам), що їх використовується для схоронення колгоспного хліба.

г) Де саме знаходиться комора.

Примітка. Якщо комора не належить колгоспові, вказати прізвище власника цієї комори.

д) скільки і якого саме хліба-зерна, борошна знаходиться окремо в кожній коморі.

3. Зазначені відомості подаються управами колгоспів за підписом голови колгоспу, завідуючого господарства, комірників та рахівника.

<...>

5. Після закінчення терміну реєстрації винних у переховуванні колгоспного хліба, насінньових та інших фондів в коморах, не зареєстрованих встановленим цією постановою порядком, буде притягнуто до кримінальної відповідальності за законом ЦВК РНК СРСР від 7/VIII-1932 р.— «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації» (Зб. Зак. СРСР за 1932 р. № 62 арт. 360) та артикулами 97 та 99 Кримінального Кодексу УСРР.

6. Догляд за виконанням цієї постанови покласти на районні земельні відділи та сільради.

7. Ця постанова набуває чинности з моменту її оголошення в пресі.

<...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 36зв.— Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.

№ 35

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ АСОРТИМЕНТУ ТА КІЛЬКОСТІ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ, ЩО НАДІЙШЛИ ПО СИСТЕМІ РОБІТНИЧОЇ КООПЕРАЦІЇ м. ХАРКОВА ЗА 11 МІСЯЦІВ 1932 р.

[Грудень 1932 р.]

За 11 місяців 1932 року джерело надходження продуктів.
Вся робітничка кооперація

		Централізоване постачання	Децентрализоване	Власна база	РАЗОМ
Хліб	тон[н]	87 661,9	17,4	—	87 679,3
Крупа, мак[арони]	— « —	3 874,5	141,9	—	4 016,4
Масло кор[ов'яче]	— « —	59,8	40,4	—	100,2
Молоко	т[ис.] літ[рів]	265,5	1 502,1	683,3	2 450,9
Молоч[ні] продукти	тон[н]	24,8	475,8	32,1	532,7
М'ясо птиці	— « —	1 074,8	511,2	1,8	1 540,8
Риб[ний] крам	— « —	1 385,1	745,5	—	2 130,6
Консерви	т[ис.] бан[ок]	389,3	380,0	—	769,3
Картопля	тон[н]	2 762,9	2 890,1	863,5	6 516,5
Інші овочі	— « —	3 790,2	6 471,7	2 769,9	13 031,8
Фрукти	— « —	11,3	1 916,9	15,8	1 944,0
Яйце	т[ис.] шт.	304,1	272,2	—	576,3
Жири	тон[н]	522,7	39,0	—	561,7

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1918, арк. 9.— Копія. Машинопис.

ІНФОРМАЦІЯ
ЩОДО ВИКОНАННЯ СІЛЬРАДАМИ
ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ
ГОСПОДАРСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ КАМПАНІЙ 1932 р.

[Грудень 1932 р.]

ТАБЛИЦЯ
виконання сільрадами господарче-політичних кампаній у %

№ п/ч	Назва сільрад	% колективізації	Виконання плану осеннього сіву, %	Виконання хлібозаготівель на 1/І-1933 р.	Виконання м'ясозаготівель на 1/І-1933 р.	Виконання плану заготівлі городини*	Виконання культуробору на 5/ХІІ-1932 р.
1.	Безруківська	33	115	93,7	123,8	152,8	86,4
2.	Вільшанська	82	105	105,8	101,0	110,8	79,3
3.	Гаврилівська	57	90	101,8	103,1	63,1	73,0
4.	Дергачівська	74	162	102,6	90,8	25,9	72,6
5.	Д[ворічно]-Кутянська	100	106	99,7	140,6	60,7	75,0
6.	Куликівська	71	128	99,3	95,8	219,2	75,6
7.	Куряжанська	83	106	102,7	112,0	142,1	60,0
8.	Олексіївська	100	100	100	108,5	0,0	73,6
9.	Пісочинська	100	97	100	60	60,9	101,8
10.	Полівська	52	115	97,9	170	92,4	89,2
11.	Пересічанська	34	106	99,9	104,6	99,3	68,6
12.	Солонищівська	100	122	93,3	100	63,9	40,7
13.	Феськівська	100	95	102,9	88,6	97,8	56,0
14.	Шептухо-Болибоківська	99	102	95,7	121,4	72,4	75,7
15.	Черкасько-Лозівська	75	122	101,3	109,4	105,0	81,4
16.	Мало-Данилівська	100	126	100,5	161,5	66,0	80,0
17.	Подвірська	76	200	100	144,1	10,2	82,0
18.	Бабаївська	100	115	100,9	131,4	60,0	95,4
19.	Хорошівська	100	95	100,4	123,1	135,2	80,3

№ п/ч	Назва сільрад	% колективізації	Викона[ня] плану осіннього сіву, %	Викона[ня] хлібозаготів[ель] на 1/1-1933 р.	Викона[ня] м'ясозаготів[ель] на 1/1-1933 р.	Викона[ня] плану заготівлі горючих*	Викон[ання] культурборю на 5/ХІІ-1932 р.
20.	Безлюдівська	26	100	99,6	90,2	161,2	56,9
21.	Васишівська	32	115	89,8	111,4	75,8	53,0
22.	Лизогубівська	41	110	94,4	147,6	62,2	86,2
23.	Пономаренківська	100	105	101,2	157,5	201,0	87,6
24.	Роганська	100	106	100	107,0	99,9	99,9
25.	Сороківська	100	107	101,3	97,8	61,2	81,7
26.	Шевченківська	100	101	100	99,0	113,1	87,6
27.	В[елико]-Данилівська	100	107	94,3	161,7	71,9	75,4
28.	Циркунівська	53	115	100,8	103,5	83,9	61,6
29.	Прудянська	97	115	100,8	118,4	136,9	75,5
30.	Русько-Лозівська	22	115	101,1	86,7	158,2	55,5
31.	Березівська	100	102	101,5	121,9	23,9	67,0
32.	Будянська	100	106	104,1	255,5	119,2	102,9
33.	Утківська	100	94	101,1	72,1	13,1	102,2
34.	Гийвська	100	126	104,8	83,9	102,4	90,9
35.	Комарівська	100	104	101,4	202,6	48,5	87,6
36.	Коротичанська	56	119	100	79,2	78,1	70,0
37.	В[исоко]-Селишна **	—	—	—	—	—	—
37.	Люботинська	100	102	104,9	140,5	118,4	106,7
38.	Мереф'янська	100	103	104	122,2	17,7	79,3
39.	Немишлянська	100	120	102,0	100,0	84,5	99,6
40.	Ржавецька	100	105	100	120,0	46,9	88,5
41.	Яковівська	53	120	103,6	130,8	79,9	70,4
42.	Яловенківська	100	99	103,8	91,7	82,3	100,2
43.	Жихарська	100	100	100	—	50,5	82,0
44.	Манченківська	48	96	100,0	82	44,3	52,4
45.	Протопопівська	73	121	97,3	125	91,6	99,0

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 478, арк. 9.— Чернетка. Машинопис, рукопис.

* Графу «Виконання пляну заготівлі городини» та дані по цій позиції написано чорнилом замість закресленої графи «Виконання пляну заготівлі картоплі — колгоспники, одноосібники» та даних, занесених до неї.

** Назву сільради написано чорнилом замість закресленої «Червоно-Баварська». Дані по всіх позиціях закреслено.

№ 37

ШТАТНІ РОЗПИСИ СІЛЬРАД ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ З 1 СІЧНЯ 1933 р.

[Грудень 1932 р.]

Таблиця штатів та ставок
по сільрадах приміської смуги на 1/І-1933 р.

Сільради І групи — Мерефа, Яловенково

№ по черзі	Найменування посад	Кількість штатних одиниць	Розмір зарплатні
1	Голова	1	250
2	Заст. голови	1	160
3	Секретар	1	160
4	Завкомгоспом	1	160
5	Бухгалтерів	1	150
6	Рахівників	1	100
7	Діловодів	3	80
8	Друкарок	1	70
9	Техробітн[иків]	8	50

Сільради ІІ групи — В[исоко-]Селищна, Дергачі, Вільшана, В[елика] Данилівка, Пісочин

№ по черзі	Найменування посад	Кількість штатних одиниць	Розмір зарплатні
1	Голова	1	225 *
2	Заст. голови	1	150
3	Секретар	1	150
4	Бухгалтер	1	140
5	Рахівників	1	100
6	Діловодів	2	70
7	Техробітників	2	50

* Дергачі і Вільшана по 250 крб.

Сільради III групи — Буди, Комарівка, Безлюдівка, Жихар, Люботин, Пересічна, Циркуни, Ч[еркаська] Лозова, Кулики, Р[уська] Лозова, Манченкове, Рогань

№ по черзі	Найменування посад	Кількість штатних одиниць	Розмір зарплати
1	Голова	1	210
2	Заст. голови	1	125
3	Секретар	1	125
4	Рахівник	1	85
5	Діловод	1	70
6	Техробітник	1	45

Сільради IV групи — Бабаї, Березівка, Васищево, Вутківка, Гаврилівка, Гіївка, Дв[орічний] Кут, Лизогубівка, Коротичі, Куряж, М[ала] Данилівка, Немишля, Олексіївка, Подвірки, Польова, Пономаренки, Ржавець, Солоницівка, Сороківка, Феськів, Хорошево, Шевченки, Ш[ептухо-]Боблибок[а], Прудянка, Протопопівка, Яковівка, Безруки

№ по черзі	Найменування посад	Кількість штатних одиниць	Розмір зарплати
1	Голова	1	100 *
2	Секретар	1	100
3	Рахівник	1	85
4	Техробітник	1	45

* По сільрадах, де голови с[іль]рад є робітники, командировані з Харкова, за ними схороняється їхня зарплатня, але ж не більш 175 крб.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 478, арк. 14.— *Чернетка. Рукопис.*

№ 38

ВИТЯГ З «ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПАСПОРТИ» ЩОДО ОСІБ, ЯКИМ ПАСПОРТИ НЕ ВИДАЮТЬСЯ *

Грудень 1932 р.

Раздел II

1. В Москве, Ленинграде и Харькове и в пределах 100 километров полосы вокруг Москвы и Ленинграда и 50 километров полосы вокруг Харькова паспорта НЕ выдаются:

а) лицам, не связанным с производством и работой в учреждениях и не занятым иным общественно-полезным трудом;

б) кулакам и раскулаченным, хотя бы они работали на предприятиях или состояли на службе в советских учреждениях;

в) лицам, прибывшим из других городов и сельских местностей Союза ССР после начала 1930 г. без приглашения на работу и не имеющим в настоящее время определенных занятий и специальной квалификации и прибывшим исключительно в целях личного устройства независимо от того, работают они или не работают, проживающим большей частью без квартиры у своих знакомых, родственников или за особую плату в углах;

г) служащим религиозных культов, не исполняющим функций, связанных с обслуживанием действующих храмов;

д) лицам, лишенным избирательных прав, согласно избирательной инструкции ЦИК Союза ССР от 3 октября 1930 г.;

е) всем отбывшим срочное лишение свободы, ссылку или высылку по приговорам судов или Коллегии ОГПУ за преступления по перечню, подлежащему установлению ОГПУ по соглашению с прокурором Верх[овного] суда Союза ССР и НКЮ союзных республик, а также иным антиобщественным элементом, связанным с преступными лицами по перечню, подлежащему установлению в том же порядке;

ж) перебежчикам из-за границы на территорию Союза ССР;

Примечание: политэмигранты под действие указанного пункта не попадают.

з) членам семей лиц, указанных в п.п. «а», «б», «в», «г», «д» и «ж», находящимся на их иждивении.

2. В изъятие из ст. 1 раздела II паспорта выдаются:

а) лицам, лишенным избирательных прав, если они работают на предприятиях или в учреждениях и представляют от этих учреждений или предприятий свидетельство об их особой полезности и необходимости;

б) лицам, лишенным избирательных прав, состоящим на иждивении своих супругов, родителей или детей, находящихся на службе в РККА;

в) уроженцам, постоянно проживающим в г.г. Москве, Ленинграде и Харькове.

3. Не подлежат прописке лица, прибывающие на постоянное жительство в Москву, Ленинград и Харьков и в пределы 100 километров полосы вокруг Москвы и Ленинграда и 50-километровой полосы вокруг Харькова, если в месте их проживания им не может быть представлена жилплощадь.

4. Лица, прибывающие на временное проживание в Москву, Ленинград и Харьков (командировка, отпуск, экскурсия, для лечения) могут быть прописаны лишь сроком на 1 месяц.

5. Жалобы граждан на отказ в выдаче паспортов и в прописке подаются в горсоветы, которые обязаны рассмотреть их в 5-дневный срок.

Решения городских советов по этим жалобам окончательны.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 6, арк. 126.— *Копія. Машинопис.*

* Додається до Постанови ЦВК та РНК СРСР «Про встановлення єдиної паспортної системи по Союзу РСР та обов'язкової прописки», затвердженої Політбюро ЦК ВКП(б) 16 грудня 1932 р. Зберігається у документах секретаріату Харківської міськради.

№ 39

З ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ «ПРО ВВЕДЕННЯ ЄДИНОЇ ПАСПОРТНОЇ СИСТЕМИ» *. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ від 3 СІЧНЯ 1933 р.

1 січня 1933 р.

<...>

[Питання:] 26. Про введення єдиної паспортної системи. (Обов'язкова постанова № 1). (Затв. 1/І-[19]33 р. Голова ОВК тов. Кузьменко)

[Постанова:] 26. На підставі постанови ЦВК та РНК СРСР з 27/ХІІ-[19]32 р. «Про встановлення єдиної паспортної системи по СРСР» та постанови ВУЦВК та РНК УСРР з 31/ХІІ-[19]32 р. «Про запровадження єдиної паспортної системи по УСРР і обов'язкового запису паспортів», Харківський обласний виконавчий комітет у х в а л ю є:

1. Ввести на терені м. Харкова, його приміської смуги та в районах Липецькому, Валківському, Золочівському, Ново-Водолазькому, Зміївському, Чугуївському, Ст[аро]-Салтівському та Богодухівському єдину паспортну систему.

2. Паспорти по вищенаведених місцевостях видаються громадянам, що дійшли 16 років, за порядком, що його встановлюється цією обов'язковою постановою.

3. Паспорти, що їх одержують громадяни, чинять за єдиний документ, що посвідчує особу.

Всі інші посвідчення, довідки — тощо, про особу — касуються.

4. Пред'явлення паспорта є обов'язкове: 1) при прописки по місцю мешкання, 2) при вступу до роботи на підприємство або установу, 3) на вимоги міліції та інших адміністративних органів влади.

5. Паспорти видаються органами РС міліції по місцю мешкання громадян за пред'явленням таких документів:

а) довідки від домоуправ, а по сільських місцевостях від сільських рад про постійне місце мешкання;

б) військово-облікового білету осіб, що повинні мати такий за законом про військову службу;

в) довідки з місця праці;

г) будь-якого документу, що посвідчує час та місце народження (метричного запису, випису ЗАГСу, шкільного посвідчення тощо).

6. Недолітки віком до 16 років вносяться до паспорта особи, на утриманні якої вони знаходяться.

У в а г а: 1) Недолітки до 16 років, що утримаються державою (в дитячих будинках, в дитячих комунах тощо) заносяться до спеціальних списків, що їх ведуть установи, в яких ці недолітки перебувають.

У в а г а: 2) Для військслужбовців, що перебувають на дійсній військовій службі, паспорт замінює документ, що його видає командування частини або установи РСЧА.

7. Видача паспортів громадянам провадиться за таким порядком:

По місту Харкову та приміській смузі

Робітникам та службовцям підприємств: 1) «Світло Шахтаря»; 2) Завод ХПРЗ; 3) фабрика «Кофок»; 4) фабрика Тінякова; 5) Канатний завод; 6) завод ХЕМЗ; 7) Трамвайний трест; 8) фабрика ім. Кутузова; 9) завод «Серп та Молот»; 10) завод ХПЗ; 11) Харківський тракторний завод; 12) 5-та взуттєва фабрика; 13) Фаянсовий завод (в Будах); 14) завод «Укр. радіо»; 15) завод ім. Шевченка; 16) Авіазавод; 17) завод ХВРЗ; 18) депо «Жовтень»; 19) депо «Зворотне»; 20) Велозавод; 21) депо Основа та 22) Турбінозавод — паспорти видаються органами міліції за місцем роботи цих робітників і службовців.

Всім іншим громадянам м. Харкова та приміської смуги паспорти видаються відповідними органами міліції в місцях, що визначить Управа обл[асної] міліції, а по сільських місцевостях — через сільські ради.

По Липецькому, Валківському, Золочівському, Н[ово]-Водозькому, Зміївському, Чугуївському, Старо-Салтівському та Богодухівському районах паспорти видаються тим же порядком органами міліції через домоуправи, приватних домовласників та сільські ради. <...>

8. <...> Видача паспортів по вищенаведених підприємствах починається 5 січня 1933 року й закінчується 15 січня 1933 року.

9. Всі домоуправи м. Харкова <...>: 3) Складені списки з документами за домовими книгами подати до органів міліції у місцях, що їх визначає управа облміліції.

Видача паспортів для цих груп людности починається 15 січня 1933 року і закінчується першого квітня 1933 року.

У в а г а: Термін та порядок видачі паспортів людности по інших місцевостях, що їх перелічено в п. 1 цієї постанови, встановлює управа Харківської облміліції.

10. Громадянам, що мають постійний осідок в місцевостях, що їх зазначено в п. 1 цієї постанови, — паспорти видаються на 3 роки. Знов прибуваючим громадянам до зазначених місцевостей до введення паспортної системи по всьому СРСР органами міліції видаються тимчасові посвідки на строк не більш[е] як на 3 місяці.

У в а г а: Вартість паспорту встановлюється в 3 карб., а тимчасові посвідки 1 карб.

11. Видачу паспортів по всіх зазначених у п. 1 цієї постанови місцевостях закінчити до 1 квітня 1933 року.

12. З моменту одержання паспортів всіх громадян, що перебувають на терені місцевостей, що їх зазначено в п. 1 цієї постанови, повинні протягом 24 годин подати через свої домоуправи, а по сільських місцевостях безпосередньо, для прописки в органи міліції.

<...>

15. Ця обов'язкова постанова набуває чинности негайно після її оголошення.

Голова Харківського
обласного виконавчого комітету

*Кузьменко **

Секретар Харківського
обласного виконавчого комітету

*Адамович ***

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Засвідчено печаткою секретаріату президії Харківського облвиконкому.

№ 40

РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ЩОДО ВИЛУЧЕННЯ В СЕЛЯН ЖОРЕН ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТАЄМНЕ ПЕРЕМЕЛЮВАННЯ ЗЕРНА В ДОМАШНІХ УМОВАХ. З ПРОТОКОЛУ ВІД 13 СІЧНЯ 1933 р.

7 січня 1933 р.

<...>

[Питання:] 28. Телеграма т. Чубаря В. П. від 2/І-[19]33 р.
(Затв. 7/І-[19]33 р. Гол[ова] ОВК т. Кузьменко)

[Постанова:] 28. 1) Доручити облуповзаготРПО подати до
ОВК тверду мережу працюючих млинів по всіх районах області, на
яких нараховано завдання здачі мірчука на другу половину кампа-
нії збору мірчука.

2) Запропонувати всім РВК та МР негайно вжити заходів щодо
вилучення всіх жорен хатніх млинів та притягати винних у таєм-
ному перемелюванні до карної відповідальності; разом з тим не-
гайно заборонити виробництво жорен ручного перемолу і торгівлі
ними.

Про вжиті в цьому напрямку заходи повідомити облвиконком
не пізніш[е] 10 січня 1933 року.

3) Запропонувати РВК негайно перевірити та зміцнити якісно
апарат млинів і контрольорів млинів по мірчуку.

Про наслідки цієї роботи повідомити облвиконком не пізніш[е]
15 січня по кожному окремому млину.

4) Зобов'язати облЗУ протягом 48 годин подати до ОВК точні
відомості про стан збирання та обмолоту олійних культур та кале-
ндарно-оперативний плян закінчення збирання і обмолоту цих
культур протягом ближчих 5—10 день.

5) Доручити уповзаготРПО та Заготзерно протягом 48 годин
подати до ОВК відомості про те, що зроблено конкретно на вико-

нання постанови Президії ОВК про утворення фондів стимулювання, яку саме кількість соняшника перероблено на олію та як практично здійснюється стимулювання здавців соняшника олією та макухою.

б) Оргвідділу ОВК скласти та не пізніш[е] 9/І-[19]33 р. подати на підпис доповідну записку до РНК УСРР про заходи, що вжиті на виконання цієї телеграми.

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 47.— *Засвідчена копія, склограф. Машинопис.*

№ 41

**ІЗ СТЕНОГРАМИ ВИСТУПУ
ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ Ф. П. КУЗОЯТОВА
ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПАСПОРТНОЇ СИСТЕМИ
В м. ХАРКОВІ ТА ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ.
ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ**

8 січня 1933 р.

Тов. Кузоятов.— О введении паспортной системы тов. Беркович говорил, что основная цель ее в том, чтобы учесть население Советского Союза, зная, где оно находится. За последнее время мы имеем такое положение, что кулаки, раскулаченное население, люди, не желающие заниматься определенной работой, стали скопляться в крупных промышленных центрах, считая, что там, где живет много населения, они смогут спекулировать, или жить за счет других, или проживать старое, накопленное эксплуататорским трудом имущество. Проживая в столице, они мешают работать рабочему классу, мешают правильно строить работу на предприятиях, часто вредят. Вот для того, чтобы выяснить лицо каждого человека, чтобы во всех продвижениях населения из одного места в другое учитывать его, вводится паспортная система по всему Советскому Союзу. Паспорта выдаются по месту жительства с обязательным заявлением в документе о том, что он родился в таком-то месте, кем он является по социальному положению, и что до революции и после все время занимается общественно-полезным трудом, где работает и т. д. Все это должно быть указано в паспорте; тогда будет известно, является ли каждый гражданин

общественно-полезным работником или он является летуном, переходя с одного предприятия на другое и не принося пользы, а только срывая работу. Для того чтобы подвергнуть население такому учету, чтобы выкорчевать из крупных промышленных центров социально-чуждый элемент, который не содействует и не участвует в социалистическом строительстве, а, наоборот, вредит ему, а также изъять скрывающийся уголовный и паразитирующий элемент, и производится такая чистка из крупных центров, для этого вводятся паспорта. Здесь один из товарищей спрашивал относительно безработных.

Т.т., безработицы в нашем Союзе нет, следовательно, нет и безработных. Положение таково, что если, например, в Харькове сейчас в центральных городских и других учреждениях сокращается часть сотрудников или на целом ряде харьковских заводов, какие набрали лишнюю рабочую силу, положенную им по промышленному и финансовому плану, эти рабочие сокращаются, то это не значит, что сокращение производится потому, что их не могут нагрузить работой, что производственные ресурсы нашей страны этого не позволяют. Наоборот, это сокращение проводится в центрах для того, чтобы разгрузить те элементы, которые являются обузой для нашего государства. В то же время мы видим колоссальный недостаток в рабочих на наших новых стройках, в новых промышленных районах. Почему, если сокращают лишних рабочих, они должны остаться в столице, например в Харькове, и получать пособие государства, в то время когда на Кузнецкстрое, в Магнитогорске, в Казахстане, в Донбассе и т. д. ощущается большая нужда в работниках физического и умственного труда. Там нет людей, умеющих составить баланс, произвести учет и т. п.; там нужна рабочая сила для производства. Вот так надо ставить этот вопрос. Ведь в Харькове сейчас на многих заводах имеются расширенные штаты, а нам на наших производствах не нужны люди, бежавшие с села; даже не только кулаки, а и такие, которые демонстративно бросили сельское хозяйство и пошли на предприятия в город, зачистую, чтобы вредить там. Этих людей нужно вернуть обратно на село, к сельскому хозяйству. Выселение за 50-километровую зону во многих случаях совсем не является наказанием. Мы считаем, что человек, который не может быть использован в городе, должен трудиться за пределами его. <...>

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 263, арк. 174, 175.— Копія. Машинопис.

№ 42

**ПОСТАНОВА
СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ЩОДО НАПРАВЛЕННЯ ДО с. ВАСИЩЕВЕ ПАРТБРИГАДИ РАЗОМ
З ПРЕДСТАВНИКОМ ДПУ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ РОБОТИ СІЛЬРАДИ,
СІЛЬСЬКОГО ОСЕРЕДКУ І КОМСОМОЛЬСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ,
УХВАЛЕНА ОПИТОМ ***

27 січня 1933 р.

О состоянии села Васищево

Отмечая неудовлетворительное состояние работы сельсовета и сельячейки села Васищево, значительную засоренность села кулацкими и спекулятивными элементами, командировать в село Васищево партбригаду в составе тов. Колесникова — бригадир, тов. Синицына, тов. *Олейников* ** [...] и представителя ГПУ.

Поручить бригаде помочь сельским организациям в укреплении работы сельсовета, сельячейки и комсомольской организации, организации массовой работы с рабочими, живущими на селе, колхозниками и единоличниками, изучении состава единоличников и усилении борьбы сельских организаций против кулацких, враждебных и спекулятивных элементов села.

Секретарь ХК КП(б)У

Просвирнин

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 106, арк. 8.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Витяг з таємного протоколу секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У від 11 лютого 1933 р. (ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 105, арк. 2).

** Написано чорнилом.

№ 43

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО ПРОДОВЖЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ БУКСИРНИХ БРИГАД
НА ХЛІБОЗАГОТІВЛЯХ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

31 січня 1933 р.

Вважаючи на потребу продовжити утримання буксирних бригад по хлібозаготівлям у Валківському, Балаклійському і Петрів-

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 57 а 31/І 1933 р. 8. 28		
Засідання Президії		Харківської Міськради
ПИТАННЯ:	Кому доручено виконання постанови	Строю виконання
Про утримання буксирних бригад на хлібозаготівлях. ІІУ - 10 ІХ - 30, 23.		
ПОСТАНОВА: Враховуючи на потребу продовжити утримання буксирних бригад по хлібозаготівлям у Валківському, Балаклійському і Петрівському районах, - запропонувати Фінвідділу відпустити в розпорядження Секретаріату Міськради десять тисяч крб. ГОЛОВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ <i>Кузюатов</i> СЕКРЕТАР ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ <i>Козаков</i>		

До документа № 43.
 Витяг з протоколу про утримання буксирних бригад на хлібозаготівлях

ському районах, — запропонувати фінвідділу відпустити в розпорядження секретаріату міськради десять тисяч крб.

Голова Харківської міськради *Кузюатов*
 Секретар Харківської міськради *Козаков*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 263, арк. 46.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 44

РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ПРО ЗАВЕРШЕННЯ В ОБЛАСТІ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ПО КОЛГОСПНОМУ СЕКТОРУ З УРОЖАЮ 1932 р. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

3 лютого 1933 р.

<...>

Слухали:

1. Про перебіг хлібозаготівель та мобілізацію насінньових фондів.

Ухвалили:

1. 1) Вважати плян хлібозаготівель по колгоспному сектору за закінчений.

Запропонувати РВК негайно повнотою по колгоспному сектору переключитись на засипку насінньових фондів та на підготовку до весняної посівкампанії.

Доручити облЗУ подати на затвердження ОВК диференційовані терміни закінчення засипки насінньових фондів по районах.

2) Запропонувати РВК забезпечити рішуче посилення хлібозаготівель по одноосібному сектору.

Доручити оргвідділу ОВК, разом з уповкомзагРПО, проробити додаткові вказівки практичного порядку в напрямку посилення темпів хлібозаготівель по одноосібному сектору і подати не пізніше 4/II на затвердження голови ОВК.

Зазначену постанову довести до районів по телеграфу.

<...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 1, арк. 175.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис.

№ 45

**ЛИСТ СЕКРЕТАРЯ ОСЕРЕДКУ ЛКСМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ТРИКОТАЖНОЇ ФАБРИКИ В. ТАРАСОВА
ДИРЕКТОРОВІ ТЕХНІКУМУ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ
ВИРОБНИЦТВА З ВИМОГОЮ ВИКЛЮЧИТИ З ТЕХНІКУМУ
СТУДЕНТКУ М. БАРАШ**

3 лютого 1933 р.

Директору
техникума рационализации

Постановление яч[ейки] бюро ЛКСМУ
Трикоταжной ф-ки им. Микояна.

Ввиду того, что гр. Бараш М. скрыла свое соц[иальное] происхождение, она была послана на учебу в В[аш] техникум нашей ф[абри]кой как комсомолка. В настоящее время выявилось, что она является доч[ерью] лишенца, с которым она до сего время имеет тесную связь.

Бюро постановило:

1. Исключить из рядов ЛКСМУ.
2. Исключить из рядов профсоюза.
3. Предложить срочно снять с учебы.
4. Передать дело в РКК ЛКСМУ, после постановления КК снять с работы.

По исключению ее из В[ашего] техникума сообщите нам срочно.

Адрес: Харьков Заиковская ул № 104. Трикотажная ф[абри]ка им. т[ов.] Микояна.

Секретарю ЛКСМУ яч[ейки] т. Тарасову. Исполн[ение] звоните по тел. № 45-80, 67-86.

Секретарь яч[ейки] ЛКСМУ

В. Тарасов

*На документі резолюція: «Сек[ретарю]. Исключить из списков студентов как отозванную комсомольской и проф[союзной] организацией ф[абри]ки и как не посетившую техникум в течение 3 дней *».*

ДАХО, ф. Р-1741, оп. 1, спр. 149, арк. 44, 44зв.— *Оригінал. Рукопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 46

ПРОТОКОЛ СПЕЦІАЛЬНОЇ НАРАДИ ПРИ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО ЧЕРГОВІ ЗАХОДИ В БОРОТЬБІ З БЕЗДОМНІСТЮ ТА ЕПІДЕМІЯМИ

9 лютого 1933 р.

ПРОТОКОЛ

специального совещания по борьбе с бездомностью и эпидемиями при секции быта горсовета от 9/II-[19]33 г.

Присутствовали: т.т. Варфоломеева, Венгеровский (бытовая секция), Шварц (здравотдел), Беркович и Голец (облмилиция), Разовский (НО), Пономарев (сообез), Брагинский (допомога), Эпштейн (горком УЧХ), Шахновидзе, Маркович (изолятор горсовета).

Председатель — т. Варфоломеева.

Слушали:

1. Об очередных мероприятиях по борьбе с бездомностью и эпидемиями (информ. т.т. Венгеровского и Шварца). — *Прения:* т.т. Беркович, Венгеровский, Пономарев, Эпштейн, Шварц, Голец, Шахновидзе, Брагинский, Варфоломеева (Прилагается).

Постановили:

1. Констатировать, что на сегодняшний день, в результате занятия явочным порядком облмилицией барачков по Григоровскому шоссе, изолятор горсовета как фактор борьбы с бездомностью и эпидемиями не существует.

2. С целью увязки противоэпидемических мероприятий с оперативной работой облмилиции считать необходимым предоставить в распоряжение последней до окончания оперативной работы (в связи с паспортизацией) барак № 9 по Григоровскому шоссе, причем все расходы по хозяйственному обслуживанию этого барака несет облмилиция.

3. Остальные бараки остаются как изолятор горсовета в ведении тройки по борьбе с бездомностью, действующей на основе утвержденного о нем положения.

4. Для обеспечения жильем бездомного элемента, по окончании социально-санитарного карантина, обязать общество «Помощь» в декадный срок развернуть общежитие упрощенного типа на 100 чел., для каковой цели предоставить обществу безвозмездно в полное его распоряжение барак № 10 (б. ЦИТа) по Григоровскому шоссе.

5. С целью обеспечения своевременного интернирования инвалидов и хроников из изолятора горсовета и больниц обязать сообще в декадный срок развернуть 50 коек инвалидных интернатов.

6. Для обеспечения отправки на родину бездомных по окончании социально-санитарного карантина, обязать сообще выделить соответствующие средства по Центральной приемной в сумме 30 000 рублей.

7. Обязать Нарообраз (СПОН) в декадный срок обеспечить своевременное интернирование по своей сети всех беспризорных как при подборах, так и закончивших лечение в больницах.

8. Для оказания медпомощи бездомному беспризорному элементу в связи с перегрузкой больничной сети города обязать Красный Крест как временное мероприятие в декадный срок развернуть стационар упрощенного типа на 50 коек.

Председатель

*Варфоломеева **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1867, арк. 11, 12.— *Засвідчена копія ***. *Машинопис*.

* Підпис відсутній.

** Засвідчено печаткою секції соцперебудови побуту Харківської міськради.

ІНФОРМАЦІЯ
СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО РОБОТИ СЕКЦІЇ ПО БОРОТЬБИ
З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ В м. ХАРКОВІ
ЗА ПЕРІОД З ГРУДНЯ 1931 р. ПО ЛЮТИЙ 1933 р.

14 лютого 1933 р.

До секретаря міськради

На В[аше] запитання повідомляємо про роботу секції соцпобу-ту в напрямку боротьби та ліквідації вуличної безпритульності.

На протязі з 14/ХІІ-[19]31 р. по цей час за дорученням президії міськради провадилися систематичні підбори безпритульного та бездомного елемента. Для цієї мети утворений так званий ізолятор, куди напрямлювався цей елемент після відповідної дезсанобробки; в цьому ізоляторі безпритульні та бездомні витримували соціально-санітарний карантин, після чого вони влаштовувалися на роботу до підприємств, радгоспів з забезпеченням гуртожитком, частина — відправлялася на родину, а карний елемент передавався відповідним органам.

За цей час через ізолятор було пропущено 2118 чоловік, в якому складі до 40 % безпритульних підлітків у зрісті до 18 років. На цю роботу було асигновано карб. 133 500, при чому вже витрачено до карб. 100 000, робота ця буде провадитися ще й надалі.

Крім того, на кошти, що їх відпустила міськрада (карб. 46 000) органи міліції додатково провадили підбір бездомного елемента сумісно зі злочинцями і за цей час було підібрано до 10 000 чоловік.

До участі у витратах на ці міроприємства було притягнуто коштів та активу громадських організацій, як-то — товариство «Допомога», т[овариств]во «Друзів дітей» і інш.

Необхідно констатувати, що серед підібраних була й є значна частина підлітків, зокрема дівчинок, колишніх вихованців дитячих будинків, яких випущено з дитбудинків до так званого «самостійного життя» і з якими, як правило, органи народньої освіти не встановили необхідного зв'язку та догляду за їх соціально-побутовими умовами в школах фабзавучу та підприємствах, куди їх направили на роботу. <...>

Слід підкреслити, що органи праці також зовсім не проводили належної практичної роботи щодо попередження цього ненор-

мального явища та не встановили систематичного догляду за умовами праці та побуту підлітків по підприємствах.

В процесі практичної роботи секцією було влаштовано на роботу 231 чоловіка жінок, з яких до 50 % підлітки, які були бездомні та повії. Для забезпечення цих категорій жінок і підлітків житлоплощею в місті було утворено культурний гуртожиток на 110 чоловік, де живуть колишні повії, тепер — робітниці низки міських підприємств, головним чином системи т-ва «Допомога». <...>

Голова секції побуту *Варфоломєєва **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 231, 232.— *Копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

№ 48

ПОСТАНОВА ВУЦВК ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГОЛІВ СІЛЬРАД ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ ОДНООСІБНИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ТА КОЛГОСПНИХ ДВОРІВ ВІД ЗДАВАННЯ М'ЯСА ДЕРЖАВІ ТА НЕВРУЧЕННЯ ЇМ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ *

20 лютого 1933 р.

Обговорювали:

37. Проект постанови ВУЦВК і РНК УСРР «Про відповідальність голів сільських рад за незаконне звільнення одноосібних селянських господарств та колгоспних дворів від здавання м'яса державі та невручення їм зобов'язань»

Постановили:

Затвердити й опублікувати в такій редакції: Щоб забезпечити повне виконання обов'язків селянських господарств щодо здавання державі м'яса та запобігти незаконних вчинків сільських органів влади в справі м'ясозаготівель, Всеукраїнський центральний виконавчий комітет і Рада народних комісарів УСРР постановляють:

1. За незаконні звільнення одноосібних селянських господарств і колгоспницьких дворів від здавання м'яса державі та невручення або несвоечасне вручення їм зобов'язань щодо здавання м'яса — голів сільських рад притягти до кримінальної відповідальності та застосувати до них:

а) за незаконне звільнення від здавання м'яса — позбавлення волі на реченець не менший як рік, а в найбільш злісних випадках

і незаконне звільнення куркульських та заможних елементів з особистих або корисних міркувань і т[ак]е] інш[е] застосувати довготермінове позбавлення волі (арт. 97 КК).

б) за невручення або невчасне вручення зобов'язань щодо здавання м'яса — позбавлення волі до 3 років або примусову працю на реченець до одного року (арт. 99 Крим. Код. УСРР).

в) за ті самі вчинки, коли вони спричинили недовиконання пляну м'ясозаготівель — позбавлення волі на реченець до десятих років, але не менший як два роки (часть 1 арт. 100 Крим. Код. УСРР).

2. Запропонувати Народньому комісаріату юстиції УСРР забезпечити найскоріший розгляд цих справ, встановивши безпосередній контроль за проходженням цих справ та облік їх.

Голова Всеукраїнського

Центрального Виконавчого Комітету *Г. Петровський ***

Секретар Всеукраїнського

Центрального Виконавчого Комітету *Ю. Войцехівський ****

Згідно: ****

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 9, арк. 1, 1зв.— *Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.*

* Зберігається у фонді «Харківський облвиконком» у справі «Постанови, протоколи, витяги з протоколів засідань ВУЦВК та облвиконкому...».

** Підпис відсутній.

*** Так само.

**** Підпис нерозбірливий.

№ 49

РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ЩОДО ДОЗВОЛУ КОЛГОСПАМ ТА РАДГОСПАМ ПЕРЕМЕЛЮВАТИ НЕЗЕРНОВІ ВІДХОДИ ТА РІЗНІ СУРОГАТИ ДЛЯ ГОДІВЛІ ХУДОБИ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 27 ЛЮТОГО 1933 р.

20 лютого 1933 р.

<...>

[Питання:] 15. Про розрахунки з помольцями за перемол фуражних (незернових) сурогатів. (Затв. 20/ІІ-[19]33 р. Заст. гол[ови] ОВК т. Голишев).

[Постанова:] 15. Щоб дати змогу якнайдоцільніше використати різні незернові відходи для годівлі худоби, в зв'язку з готуванням до весняної засівної кампанії, президія облвиконкому ухвалює:

Дозволити колгоспам, а також радгоспам як трестованим, так і нетрестованим, в разі потреби перемелювати незернові відходи та різні сурогати (горошок мишій, кукурудзяні качани, просяну шелуху, жолуді і т. інш.) за гроші, доручити РВК встановити на місці розмір помоло[п]латні за перемелювання цих відходів та сурогатів. <...>

ДАХО, ф. Р-1391, оп. 1, спр. 58, арк. 174.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис.

№ 50

**ТАЄМНИЙ ТЕРМІНОВИЙ ОБІЖНИК
ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВІДДІЛУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ДО ЗАВДУВАЧІВ МІСЬКИХ ТА РАЙОННИХ ВІДДІЛІВ
З ВИМОГОЮ НЕ ПРИЙМАТИ НА РОБОТУ ВЧИТЕЛІВ
ІЗ ПІВНІЧНОКАВКАЗЬКОГО КРАЮ
БЕЗ ХАРАКТЕРИСТИК ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

21 лютого 1933 р.

За повідомленням Північно-Кавказького крайВНО, з колишньої станиці Полтавської Слав'янського району вчителі виселені за межі Північно-Кавказького краю та за межі України.

Сектор кадрів облВНО пропонує не приймати на роботу вчителів, що прибувають до В[ашого] району з зазначеного краю без відповідних документів та характеристик відповідних організацій <...>.

Крім цього, треба мати на увазі й те, що будуть прибувати вчителі з інших республік, і цих вчителів, що будуть прибувати до В[ашого] району, треба чітко перевіряти, вимагаючи від них відповідних документів, щоб під маркою хороших робітників не [міг] пролізати клясовий ворог до органів народної освіти В[ашого] району.

Кер[уючий] сектор[ом] кадрів облВНО *Ярош **

Згідно: **

*На документі помітка: «Читав.*** 27/ІІІ-[19]33 року.»*

- * Підпис відсутній.
** Підпис нерозбірливий.
*** Так само.

№ 51

**ПОСТАНОВА
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО ЗАБОРОНУ РАЙВИКОНКОМАМ ТА МІСЬКРАДАМ
МОБІЛІЗОВУВАТИ ТРАНСПОРТ ГУРАЛЕНЬ
ТА СПИРТО-ГОРІЛЧАНИХ ЗАВОДІВ,
А ТАКОЖ ОБМЕЖУВАТИ ТОРГІВЛЮ ГОРІЛКОЮ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 7 БЕРЕЗНЯ 1933 р.**

4 березня 1933 р.

На виконання постанови УЕН з 27/II-1933 р. «Про перебіг виконання спиртовою промисловістю програми вигонки спирту в 1932/33 році», президія обласного виконавчого комітету ухвалює:

1. Заборонити райвиконкомам та міськрадам мобілізувати транспорт гуралень і спирто-горілочаних заводів, а також мобілізувати на інші потреби транспорт колгоспників і одноосібників, з якими складено договори на перевозку вантажів спиртозаводам та гуральням.

2. Зобов'язати РВК та міськради, за відповідальністю голів, забезпечити повнотою виконання колгоспами контрактаційних зобов'язань на здачу картоплі гуральням.

3. Заборонити райвиконкомам та міськрадам виселення і перевед лавок і досвідних баз Головспирту з приміщень, що вони зараз посідають, а також заборонити будь-яке обмеження або перерви щодо переведення торгівлі горілкою як по торговельній мережі Головспирту, так і по кооперативній та іншій мережі.

Заст. голови Харківського
обласного виконавчого комітету

*Гавеман **

Секретар Харківського
обласного виконавчого комітету

*Адамович ***

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 2, арк. 4.— Засвідчена копія ***,
склогограф. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Засвідчено печаткою Харківського облвиконкому.

№ 52

З ПОСТАНОВИ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ПРО ВПОРЯДКУВАННЯ ТОРГІВЛІ КОМЕРЦІЙНИМ ХЛІБОМ, УХВАЛЕНОЇ ОПИТОМ. ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ

8 березня 1933 р.

1. Відзначити, що ЗПК і РПК недостатньо провели пояснювальну роботу серед робітничих мас про торгівлю хлібом за комерційними цінами.

З метою усунення ненормальностей в справі торгівлі цим хлібом, запропонувати всім ЗПК і РПК провести пояснювальну роботу серед робітників, звернувши особливу увагу на те, що торгівля комерційним хлібом викликана тим, щоб збільшити норми споживання хліба населенням, мобілізувати кошти та закріпити політику цін, скеровану на зниження цін на хліб та боротьбу зі спекуляцією хлібом. <...>

2. Покласти безпосередньо відповідальність за стан торгівлі комерційним хлібом на РПК і ЗПК в крамницях, що знаходяться на їх території.

3. Запропонувати Хаторгу торгівлю комерційним хлібом перевадити з 7-ми годин ранку до 7-ми годин вечора.

4. Доручити облміліції — т. *Берковичу* повести боротьбу з чергами за хлібом, суворо додержуючись такого порядку, що черги займати можна лише після 6-ти годин ранку.

Категорично заборонити писати нумера в черзі у громадян на одежі.

5. Міліції та ДПУ посилити боротьбу зі спекулянтами, що займаються перепродажем хліба.

Згідно: *

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 105, арк. 82.— Засвідчена копія,
склогограф. Машинопис, рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 53

**ПОСТАНОВА
СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРПЛАТИ ЗВІЛЬНЕНИМ СЕКРЕТАРЯМ
СТАТУТНИХ ПАРТОСЕРЕДКІВ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ,
УХВАЛЕНА ОПИТОМ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

9 березня 1933 р.

Визначити зарплату звільненим секретарям статутних партосередків таку:

1) Васищеве	210	крб.
2) Безлюдівка *	210	—«—
3) Циркуни	210	—«—
4) В[елика] Данилівка	225	—«—
5) Рус[ька] Лозова **	210	—«—
6) Чер[каська] Лозова	210	—«—
7) Манченкове	210	—«—
8) Сороківка	200	—«—
9) Пересічне	225	—«—

Секретар ХК КП(б)У *Просвірін*

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 106, арк. 134.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Після слова «Безлюдівка» надруковано прізвище Фельдман і закреслено чорнилом.

** Після «Рус[ька] Лозова» надруковано прізвище Матвеев і закреслено чорнилом.

№ 54

**РІШЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО АСИГНУВАННЯ ОБЛАСНІЙ ПРОКУРАТУРІ 25 ТИС. КРБ
НА ВИТРАТИ ВИЇЗНИХ СЕСІЙ ОБЛАСНОГО СУДУ ДЛЯ РОЗГЛЯДУ
СПРАВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПІДГОТОВКОЮ ДО ВЕСНЯНОЇ
ЗАСІВКАМПАНІЇ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 23 БЕРЕЗНЯ 1933 р.**

13 березня 1933 р.

<...>

[Питання:] 46. Про асигнування в розпорядження облпрокуратури 25 000 карбованців. (Затв. 13/III-[19]33 р. Заст. гол[олови] ОВК — т. Гавеман).

[Постанова:] 46. Запропонувати облфінвідділу негайно відпустити в розпорядження облпрокуратури 25 000 кр[б] на витрати виїзних сесій облсуда для розгляду на місці справ, зв'язаних з готуванням до весняної засівкампанії.

<...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 3, арк. 146.— Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.

№ 55

ПОСТАНОВА РОЗПОРЯДЧОГО ЗАСІДАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ «ПРО ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ПОШЕСТЯМИ». ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

15 березня 1933 р.

1. Zobov'язати управу міліції, побутсекцію, народвіту і СПОН протягом 3-х день забрати всіх безпритульних з м. Харкова. Zobov'язати секцію охорони здоров'я провадити санобробку цих людей.

2. Для розташування всіх безпритульних мобілізувати три бараки.

3. Zobov'язати управу міліції та побутсекцію з'ясувати, кого саме забирається з вулиць, та поставити питання перед облвиконкомом про виселення всього безпритульного люду з м. Харкова.

4. Відзначаючи, що в основному захорунання йде за рахунок притока до Харкова переселюванних з Північі українців, які заносять в місто інфекційні захорунання,— поставити питання перед президією ОВКу про організацію в пунктах — підступах до м. Харкова — в Люботині, в Лозовій і т[акі] інш[і] заградительних постів, які б затримували приток до м. Харкова підозрілих на захорунання.

Виконання доручається тов. *Ряботенко*.

5. Запропонувати нач[альнику] управи міліції тов. *Ряботенко* заборонити ночівлю безпритульних у під'їздах і інших не призначених для цього місцях, вживаючи всіх заходів, навіть до виселення з м. Харкова, до винних в цьому.

6. Запропонувати заст. зав[ідувача] комгоспу тов. Гальперіну налагодити під особисту його відповідальність безперебійну робо-

ту лазень та налагодити стаціонарний дезінсектор при Холодногорській лазні.

Термін виконання завдання 5 днів.

7. Запропонувати голові управи Хаторгу — т. *Локшину* відпустити комгоспу потрібну кількість вугілля відповідної якості для Холодногорської лазні, заборонивши комгоспу витратити це вугілля на інші потреби.

8. Запропонувати управі Червоного Хреста тов. *Зільну* передати приміщення санаторія у виселку Високому з твердим та м'яким інвентарем для розміщення дітей, яких підкидають.

Витрати на влаштування цього будинку покласти на управу Червоного Хреста.

9. Збільшити лікувальну мережу для епідемічних хворих і мобілізувати три бараки, влаштувавши в них 300 коек.

10. Зобов'язати начальника 2-го району північних шляхів тов. *Осецького*, за його персональною відповідальністю, будинок для транзитних пасажирів, що його надала міськрада, прийняти та направляти до нього хворих транзитних пасажирів.

11. Прийняти до відому заяву голови транспсекції тов. *Осташко* про те, що одна машина для відділу охорони здоров'я працює. Одну буде надано 15-го і другу 16/III ц[ього] р[оку].

Зобов'язати тов. *Осташко* машину «Форд» (розібрану) передати в розпорядження відділу охорони здоров'я.

12. Запропонувати фінвідділу передбачити в бюджеті кошти на закінчення бараків в сумі 360 000 крб.

Поставити питання перед ОВКу про затвердження в лімітах капітального будівництва по м. Харкову цю суму.

13. Прийняти до відому заяву зав[ідувача] фінвідділу тов. *Голуба* про те, що утримання коек в клубі ім. Антропова передано з епідемічного фонду на рахунок бюджету.

Епідемічний фонд передати в розпорядження надзвичайної комісії на потреби боротьби з епідемією.

14. Поставити питання перед ОВК про включення утримання санітарного перепускника біля вокзалу до бюджету та про поширення лімітів в справі охорони здоров'я.

Запропонувати т.т. *Вороб'євському* та *Гальперіну* подати до президії міськради відомості про можливість пуску до 1/IV — дезостанції (забезпечення кабелем, трансформатором та каналізаційними клапанами).

15. Запропонувати товаришу *Шварцу* (відділ охорони здоров'я) разом з тов. *Вайсбергом* (сектор розподілу торговельних приміщень)

підшукати приміщення для моргу та устаткувати його в 3-денний термін.

16. Надати право управі міліції та адміністрації бараків переселити 50 робітників БЧА з бараку № 6 до робочих бараків.

17. До резерва бараків включити барак комгоспу № 2 на Ваченківській леваді за умови використання його не більш як протягом одного місяця. Доручити т.т. *Ворфоломєєвій* та *Вайсбергу* підшукати інше, більш підходяще приміщення.

Підготовку бараку для прийому безпритульних покласти на тов. *Шахновідзе*.

18. Доручити т.т. *Пижову* та представнику міськсанстанції в одноденний термін опрацювати питання про карантин в ЦППівських бараках.

19. Запропонувати зав[ідувачу] фінвідділу т. *Голубу* кредити, що асигновані на санітарні заходи, відпускати в першу чергу, навіть раніше зарплати.

20. Визнати, що всякі переселення та розвантаження бараків повинно провадити за погодженням з міськздраввідділом.

21. Доручити відділу охорони здоров'я виділити лікаря та пом[ічника] лікаря для ЦППівських бараків.

22. Доручити т.т. *Вороб'євському* та *Голубу* розглянути джерела фінансування поданого кошторису на протиепідемічні заходи і в 3-денний термін подати на затвердження тов. *Кузоятову*.

Заст. голови Харківської міської ради *Кузоятов*

За секретаря Харківської міської Ради,
член президії

Варфоломєєва

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 268, арк. 68, 68зв., 69.— Оригінал.
Машинопис, рукопис.

№ 56

**ПОСТАНОВА РОЗПОРЯДЧОГО ЗАСІДАННЯ
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ
ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ В ЖИТЛОПЛОЩІ ЗА РАХУНОК КВАРТИР,
ЩО ЗВІЛЬНЯЮТЬСЯ В РЕЗУЛЬТАТІ ПАСПОРТИЗАЦІЇ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

15 березня 1933 р.

П и т а н н я: Про задоволення робітників міліції житлоплощею.

П о с т а н о в а: Запропонувати житлоуправі скласти пляна задоволення потреб робітників міліції житлоплощею за рахунок квартир, звільнюваних за паспортизацією.

Заст. голови Харківської міської ради *Кузоятов*
За секретаря Харківської міської ради,
член президії *Варфоломєєва*
ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 268, арк. 81.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

№ 57

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
НАЧАЛЬНИКА ОБЛАСНОЇ МІЛІЦІЇ РЯБОТЕНКА
ДО ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО ВИДІЛЕННЯ КОШТІВ
НА ОБЛАДНАННЯ БАРАКІВ, УТРИМАННЯ БЕЗДОМНИХ
І БЕЗПРИТУЛЬНИХ НА ПЕРІОД З 18 БЕРЕЗНЯ ПО 1 ТРАВНЯ 1933 р.
ТА ОБМУНДИРУВАННЯ ОСІБ, ЯКІ БУДУТЬ ВИСЛАНІ НА ПІВНІЧ**

19 березня 1933 р.

Зам. председателя Харьковского
горсовета тов. Кузоятову

Про утверждение сметы и отпуске
средств в сумме 139 520 рублей.

Докладная записка

При сем представляю копию сметы, составленной комендантом ЦИТовских барачков сроком с 18 марта по 1 мая 1933 года, на ремонт, оборудование барачков, содержание бездомных и беспризорных, подбираемых в городе Харькове, а также приобретение обмундирования для лиц, кои будут высланы на Север, и содержание штата по обслуживанию указанных барачков на сумму 139 520 рублей.

Прошу дать распоряжение об отпуске указанной суммы.

Со своей стороны считаю, что для изыскания вышеуказанной суммы необходимо привлечь заинтересованные в этом организации, как СПОН, Сообез и ДД.

Начальник РК милиции
Харьковской области и г. Харькова *Ряботенко*

№ 58

**КОШТОРИС ВИТРАТ НА ОБЛАДНАННЯ БАРАКІВ,
ХАРЧУВАННЯ ТА ОБМУНДИРУВАННЯ КОНТИНГЕНТІВ
БЕЗДОМНИХ ТА БЕЗПРИТУЛЬНИХ, СКОЦЕНТРОВАНИХ
У ЦПІВСЬКИХ ТА ВАЩЕНКІВСЬКИХ БАРАКАХ,
НА ПЕРІОД З 18 БЕРЕЗНЯ ПО 1 ТРАВНЯ 1933 р.**

19 березня 1933 р.

СМЕТА

на оборудование бараков и содержание бездомных
и беспризорных на время с 18/III по I/V 1933 года

№ статей	Статьи расходов	Единица измерения	Количество	По цене		Сумма	
I. Ремонт и оборудование							
1	Ремонт бараков и оборудование уборных при каждом бараке (баракы № 6, 7, 8, 11 и Ващенкоовские 2) — работа, материалы, подвозка, электропроводка и пр.	—	—	—	—	8000	—
2	Топливо для бараков, бани, дезкамеры, кубовой и прачешной с доставкой: Угля	тонн	72	35	—	2520	—
	Дров	—»—	26	50	—	1300	—
	Доставка	—»—	108	30	—	3240	—
3	Солома для подстилки и матрацов 9 бараков по 6 возов	возов	54	100	—	5400	—
4	Вывозка нечистот и мусора	—	—	—	—	450	—
5	Освещение 9 бараков × 50-а	барак-ков	9	50	—	450	—
6	Дезсредства и мыло	—	—	—	—	1200	—
7	Рукомойники	шт.	9	80	—	720	—
8	Кипятильники	—»—	2	100	—	200	—
9	Термоса	—»—	8	80	—	640	—

Продовження таблиці

№ статтей	Статті расходов	Единица измерения	Количество	По цене		Сумма	
10	Баки для воды	—»—	9	15	—	135	—
11	Тарелки, кружки, ложки по 500 шт.	—»—	—	—	—	1000	—
12	По полотенцу	—»—	1000	1	—	1000	—
II. Питание							
13	1) Хлеб на 44 дня × 300,0 для 2000 чел.	кілограм]	26 400	—	20	5280	—
	2) Обеды на 44 дня × 1500 × 1,04	обедов	66 000	1	04	68 640	—
	3) Доставка обедов в Ващенк[овские] бараки	дней	44	25	—	1100	—
	4) Доставка хлеба и обедов в ЦИТовские бараки	—»—	44	25	—	1100	—
III. Обмундирование							
14	1) Белья на 600 чел.	пар	600	12	—	7200	—
	2) Брюк —»—	штук	600	15	—	9000	—
	3) Телогреек —»—	—»—	600	20	—	12 000	—
	4) Кепы —»—	—»—	600	3	—	1800	—
	5) Лапти —»—	пар	600	5	—	3000	—
IV. Содержание штата							
15	1) Начальник (по совместительству)	—	1	—	—	200	—
	2) Пом. начальника	—	1	—	—	325	—
	3) Бухгалтер	—	1	—	—	250	—
	4) Кладовщик	—	1	—	—	150	—
	5) Агент	—	1	—	—	150	—
	6) Уборщиц	—	8	75	—	600	—
	7) Чернорабочих	—	2	75	—	150	—
	8) Врач	—	1	—	—	220	—
	9) Лекпом	—	1	—	—	100	—
	Итого	—	—	—	—	137 520	—

Закінчення таблиці

№ статтей	Статті расходов	Единица измерения	Количество	По цене		Сумма	
V. Транспортные расходы							
16	1) Доставка из районов в баню						
	2) И из бани в бараки	—	—	—	—	1000	—
	3) Дезсанобработка	—	—	—	—	1000	—
	Всего	—	—	—	—	139 520	—
Руб. Сто тридцать девять тысяч пятьсот двадцать							

Комендант ЦИТовских барак

*Шахновидзе **

Верно:

Ст. инспектор

Цветков

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 170, арк. 104, 105.— Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

№ 59

**РІШЕННЯ НАРАДИ
СЕКРЕТАРІВ РАЙОННИХ ТА ЗАВОДСЬКИХ ПАРТКОМІВ
ПРИ ХАРКІВСЬКОМУ МІСЬКПАРТКОМІ КП(б)У
ПРО ЗАБОРОНУ НАДАВАТИ ПРОДОВОЛЬЧУ ДОПОМОГУ
ПРИКРІПЛЕНИМ КОЛГОСПАМ, СЕЛАМ І РАЙОНАМ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ***

20 березня 1933 р.

1. Об упрядочении дела оказания материальной помощи прикрепленным сельрайонам области (г. Обушный).

Отмечая ряд искривлений в деле оказания материальной помощи селу, установит следующий порядок в этом вопросе:

1) Предоставит полную инициативу предприятиям, учреждениям и организациям, *прикрепл[енным] к районам ***, в деле оказания производственной и технической помощи (*мастерские, инструменты, прочее*) *** из учета производственных потребностей данного колхоза, села, района на основе применения хозрасчета.

2) Предметы ширпотреба, выделяемые предприятиями и организациями для прикрепленных сел, горРПК и ЗПК должны централизовать учет и направлять сельорганизациям с целью создания фонда для премирования лучших колхозов, производственных бригад и колхозников.

Расчет должен производиться с райорганизациями по себестоимости.

3) Категорически запретить горРПК и ЗПК, а также всем организациям оказывать продовольственную помощь прикрепленным колхозам, селам и районам.

Как исключение продовольственная помощь может быть оказана детяслям и школам кондитерскими изделиями, централизовав эту помощь при райсоветах. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 108, арк. 9.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* У правому верхньому куті аркуша — напис фіолетовим чорнилом: «Совершенно секретно. Утверждено секретариатом ХГПК, прот[окол] № 21 § 1 от 21/III-[19]33 г.»

** Запис зроблено фіолетовим чорнилом.

*** Так само.

№ 60

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ПРО ОБОВ'ЯЗКОВУ РЕЄСТРАЦІЮ ПРИЧИН СМЕРТІ ЗА ЛІКАРСЬКИМИ СВДОЦТВАМИ В ТИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ, ДЕ ФУНКЦІОНУЮТЬ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ УСТАНОВИ

23 березня 1933 р.

<...>

[П и т а н н я:] 27. Про обов'язкове реєстрування причин смерті за лікарськими свідоцтвами по всіх залюднених пунктах, де є будь-які лікувально-профілактичні установи.

[П о с т а н о в а:] 27. Зріст за першу п'ятирічку мережі медико-санітарних установ, поширення обслуговування людности лікарською допомогою дають можливість поставити на належну височінь вивчання причин смерти людности, щоб вжити відповідних заходів для боротьби за зниження смертності.

Тому Харківський обласний виконавчий комітет у згоді з директивним листом секретаріату президії ВУЦВКу, Наркомздоров'я та УНГО з 15 лютого цього року у х в а л и в:

1. Встановити обов'язкове реєстрування на 1933 рік в органах ЗАГСу причин смерті за лікарськими свідоцтвами по всіх містах, селищах міського типу та по сільських залюднених пунктах, де є будь-які лікувально-профілактичні установи постійного типу (єдині диспансери, поліклініки, лікарні, амбулаторії, лікувальні участки тощо).

2. Запропонувати райвиконкомам та міськрадам по затверджених облУНГО та облздоров'я списках пунктів, зазначених в п. 1 цієї постанови, видати до відому людности та відповідних установ обов'язкові постанови, до змісту яких внести:

а) людність тих пунктів, де на 1933 р. запроваджується обов'язкове реєстрування причин смерті за лікарськими свідоцтвами, зобов'язується при реєстрації всіх випадків смерті подавати до органів ЗАГСу лікарські свідоцтва встановленої форми;

б) органам ЗАГСу забороняється реєструвати по цих залюднених пунктах акти смерті без представлення заявниками лікарського свідоцтва про смерть;

в) органи ЗАГСу можуть вимагати подання лікарських свідоцтв лише на померлих у даному залюдненому пункті, саме в тому, де запроваджено реєстрацію за лікарськими свідоцтвами, тобто не вимагають цих свідоцтв на померлих з інших залюднених пунктів, де немає лікарів та постійних установ охорони здоров'я, хоч би ці пункти містилися на терені сільради. <...>

4. У виданих з приводу цього обов'язкових постанов зазначити, що вони набувають сили з менту їх оголошення. <...>

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 3, арк. 142, 142зв.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис.

№ 61

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО ВИДІЛЕННЯ ЗАКРИТОМУ РОЗПОДІЛЬНИКУ ДЛЯ ЧЛЕНІВ ПРЕЗИДІЇ МІСЬКРАДИ, ІТР ТА ВІДПОВІДАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ 50 ТИС. КРБ НА ОБІГОВІ КОШТИ

26 березня 1933 р.

ПИТАННЯ (опитом). Про асигнування коштів на обіговий капітал зачиненого розподільника для членів президії м[іської]

ради та і[нженерно-]т[ехнічних] р[обітників] і відповідальних робітників.

ПОСТАНОВА. Президія міської ради у х в а л и л а:

запропонувати Тресту місцевої промисловости асигнувати в розпорядження завідувача зачиненого розподільника, членів президії міської ради та ІТР п'ятдесят тисяч в обігові кошти.

Ор[игінал] підп[ису].

Заст. голови Харківської міської ради *Кузоятов **

За секретаря Харківської міської ради,
член Президії *Варфоломеєва ***

За оригіналом: Тех[нічний] секр[етар]
през[идії] м[іськ]ради ***

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 270, арк. 77.— Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 62

ПРОПОЗИЦІЇ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДЛІУ ДО ПРОЕКТУ РІШЕННЯ БЮРО ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У «ПРО БОРТЬБУ З ЕПІДЕМІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ У МІСТІ»

До 29 березня 1933 р.

Признать санитарно-эпидемическое состояние г. Харькова неудовлетворительным: для ликвидации имеющихся заболеваний сыпным тифом и антисанитарного состояния в городе бюро партийного комитета предлагает:

1. Предложить фр[акцией] горсовета обеспечить систематическое изъятие бездомного и беспризорного элемента из гор. Харькова.

2. Зафиксировать, что фр[акцией] горсовета выделена городская чрезвычайная комиссия по борьбе с эпидемией в составе: т. т. *Кузоятова, Канторовича, Воробьевского, Ряботенко, Александровой* и представителя ГПУ.

3. На всех узловых станциях, как-то: Белгород, Люботин, Купянск, Лозовая установить посты для недопуска в Харьков бездомных и беспризорных. Выполнение — за облотделом ГПУ и нач[альником] жел[езно-]дор[ожной] охраны Южных дорог.

4. Немедленно заняться выявлением «подпольных гостинниц» и привлекать виновных владельцев квартир к строжайшей ответственности. Выполнение милиции — т. *Ряботенко*, прокуратуре — т. *Александрова*.

5. Увеличить количество хлебных распредов для продажи коммерческого хлеба, доведя до 150 единиц; продажу белого хлеба выделить в отдельные единицы. Выполнение — т.т. *Олину* и *Локшину*.

6. Категорически запретить организацию очередей до начала открытия магазинов по продаже хлеба. Выполнение милиции — т. *Ряботенко*.

7. Считать виновниками за ночевку на парадных лестницах председателей жилкоопов и дворников, нарушителей привлекать к строжайшей ответственности. Выполнение милиции — т. *Ряботенко*, прокуратуре — т. *Александрова*, здравотдел — т. *Воробьевскому*.

8. Увеличить количество врачей [для] помощи на дому с таким расчетом, чтобы посещение на дому вплоть до эвакуации больного производилось бы одним и тем же врачом. Выполнение здравотделу — т. *Воробьевский*.

9. Мобилизовать на борьбу с эпидемией 3-й курс сан[итарно]-гиг[иенического] факультета. Выполнение — т. *Воробьевский*.

10. Санитарной милиции наряду с работой по очистке города проводить работу по выявлению нелегальных гостиниц, немедленно об этом сигнализирова. Выполнение милиции — т. *Ряботенко*, здравотдел — т. *Воробьевский*.

11. Фр[акции] горсовета в течение 24 часов выделить необходимые средства горздраву на борьбу с эпидемией. Выполнение — т. *Кузютов*.

12. В случае необходимости в предметах оборудования коек — т. *Локшину* выдавать это оборудование без промедления.

13. Резко усилить карательно-штрафную политику за невыполнение требований чрезсанкома.

14. Отмечая, что штрафы взыскиваются безобразно медленно, а иногда вовсе не взыскиваются, категорически предложить т. *Ряботенко* установить такой порядок, при котором штраф взыскивался бы в течение 24 часов. Выполнение — т. *Ряботенко*.

15. Одобрить рішення фракції горсовета о виділенні т. *Ряботенко* надзвичайним уповноваженим по очищенні міста, пропонує т. *Ряботенко* мобілізувати всі ресурси, як автомобільного, так і конного транспорту для приведення дворів в належне санітарне стан в найкоротший термін.

16. Фракції горсовета во що би то ні стало изыскать 2 грузовые машины для передачі їх в постійне користування горсанстанції.

17. Считати, що всі розпорядження надзвичайної санітарної комісії, що стосуються питань боротьби з епідеміями, обов'язкові до виконання всіма організаціями, закладами та окремими особами, зокрема членами партії.

18. Фракції горсовета на кожному засіданні фракції заслушувати інформацію про санітарно-епідеміологічне стан міста.

Горздравотдел *Воробьевский* *

Верно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 230, 231.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

№ 63

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ ПРО ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЄЮ ВИСИПНОГО ТИФУ

31 березня 1933 р.

Слухали: Інформація тов. Вороб'євського про хід захворювань на висипний тиф.

Ухвалили:

1. Призначити уповноваженим міської надзвичайної санітарної комісії проф. *Когана-Ясного* з оперативним керівництвом у міськсанепіді.

2. Відвести приміщення 23-ї школи для розміщення хворих на висипний тиф.

3. В зв'язку з епідемією та потребою більшої кількості мила та помивок та прання білизни, порушити клопотання перед комітетом Товарових фондів про збільшення протягом місяця завозу гасу, а також про збільшення відпуску мила.

Просити т. *Канторовича* постановити це питання перед урядом.

4. Запропонувати т. *Кравченко* (ХОМП) відпустити 1000 шт. ліжок для розгорнення протиепідемічних ліжок.

<...>

10. Видати обов'язкову постанову про заборонення ночувати на парадних сходах.

11. Запропонувати міліції в терміновому порядку виселити з землянок, що розташовані на Холодній Горі біля касарень та будинків Начскладу, не допускаючи надалі заселення цих землянок.

12. Відвести 10 бараків на Клочковській вул. для організації ночлежного будинку. <...>

Голова

Кузоятов *

Згідно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 243, арк. 31, 32.— Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 64

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ РОЗПОРЯДЧОГО ЗАСІДАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО РОЗГОРТАННЯ ТОРГСІНОВОЇ МЕРЕЖІ

31 березня 1933 р.

П и т а н н я: Про розгортання Торгсінової мережі.

П о с т а н о в а:

а) Визнати за потрібне задоволити заявку Торгсіну на розгортання торговельної мережі в м. Харкові, спочатку розглянувши цю заявку в комісії, яку утворити з т. т. *Кузоятова*, *Оліна* і *Вайсберга*.

б) Визнати за можливе приступити до передачі Торгсіну таких приміщень:

1) на Слав'янській вул., що зараз займає Папіртрест (для бази);

2) на Токовій вул. та Свердловій № 118, що займає зараз райробкооп «Більшовик»;

3) на Шпитальній вул., що займає Укркондоб'єднання.

Зобов'язати тов. *Вайсберга* цю передачу перевести в декадний термін.

в) Запропонувати тов. *Вайсбергу* обслідувати приміщення, що займає Авторемпостач на вул. Свердлова № 33, надавши йому інше приміщення.

г) Визнати за потрібне передати Торгсін у помешкання, що займає Вукопкнига під готелем «Червона».

Просити секретаріят ВУЦВК дати відповідні вказівки про передачу цього помешкання.

Зобов'язати тов. *Вайсберга* при наявності згоди ВУЦВКу на передачу згаданого приміщення підшукати відповідне приміщення для Вукопкниги.

д) Констатувати, що до цього часу не надано помешкання під контору Торгсін у. Взяти до відома заяву тов. *Вайсберга*, що він надав два помешкання під контору, від яких Торгсін відмовився за недостатністю площі.

Зобов'язати тов. *Вайсберга* не пізніш[е] як протягом 10—15 днів підшукати приміщення під контору Торгсін у, урахувавши потрібну їм площу.

е) Зобов'язати голову транспортної секції тов. *Осташко* урахувати заявку Торгсін у на бензин, виділивши останньому щоденно не менш[е] 40 * літр[ів].

ж) Як виняток надати право Торгсін у освітлювати витрини таких крамниць в центрі міста: крамниця біля буд. ВУЦВКу, крамниця № 6 під готелем «Асторія», крамниця № 4 на майдані Тевелева.

Зобов'язати тов. *Фалева* (голову облконтори Торгсін у) погодити цю справу з тов. *Германом* — директором Електросіті.

Заст. голови Харківської міської ради

Кузозьтов

Секретар Харківської міської ради

Козаков

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 268, арк. 93, 93зв.— Оригінал.
Машинопис, рукопис.

* Цифру «100» виправлено на «40» чорнилом.

№ 65

**ВІДОМОСТІ
ЩОДО ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА ВИСИПНИЙ ТИФ
У м. ХАРКОВІ ТА ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ
З ЛИСТОПАДА 1932-го ПО БЕРЕЗЕНЬ 1933 р.
ТА ПРОТИЕПІДЕМІЧНІ ЗАХОДИ.
ІЗ ДОВІДКИ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДІЛІ**

Березень 1933 р.

ДС

**Заболеваемость сыпным тифом
в гор. Харькове в 1932 и [19]33 гг.
и необходимые мероприятия по борьбе с ним**

ДВИЖЕНИЕ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПО ГОРОДУ

	Общее число заболеваний	Приезжие и связанные с транспортом	Местные
Ноябрь	8	—	
Декабрь	36	—	
Январь 1 декада	25	При- ток бес- при- зор- ных **	75 %
2 декада	18		
3 —«—	38		
Февраль 1 декада	46	51 %	49 %
2 —«—	49		
3 —«—	86		
Март 1 —«—	154	60 % ***	40 % ****
с 11 по 15 *	72		

В том числе с января по 1 декаду марта заболело в бараках и общежитиях — 99 чел., беспризорных — 26, в Допре — 12 и квартирных — 206 чел.

Тракторный завод дал 15 [больных], из них 90 % привозных.

С 11 по 15 марта [заболело] квартирных — 44, беспризорных — 12, бараки — 3*****.

ДВИЖЕНИЕ ЗАБОЛЕВАНИЙ ПО СЕЛЬСКОЙ ЗОНЕ

Месяцы	Всего	В том числе	
		Связан[ные] с транспортом	Местные
Декабрь	9	91 %	9 %
Январь	13		
Февраль	11		
1 дек[ада]	25		
2 —«—	24		
Март	18		
78			

В том числе рабочих харьковских заводов, едущих поездами в Харьков и обратно — 21 чел. (27 %)

Железнодорожных служащих — 25 (32 %).

НЕОБХОДИМЫЕ ПРОТИВОЭПИДЕМИЧЕСКИЕ МЕРОПРИЯТИЯ сводятся:

1. Срочное проведение изъятия из гор. Харькова бездомных взрослых и детей.
2. Широкое проведение предупредительных мероприятий на жел[езно]-дор[ожном] транспорте и контроль за ним.
3. Срочное развертывание дополнительных заразных коек.
4. Обеспечение работы пропускников.
5. Немедленное оборудование изолятора для соприкасавшихся с заразными больными.
6. Обеспечение необходимым транспортом, как для перевозки больных людей, так и вещей для дезинфекции.
7. Срочное окончание строительства дезстанции и бюджетное обеспечение ее функционирования.
8. Обеспечение санитарной обработки в рабочих бараках.
9. Немедленное восстановление и бесперебойная работа бань.
10. Обеспечение эпидемического фонда.
11. Обеспечение эффективности деятельности городской чрезвычайной комиссии по борьбе с эпидемиями.
12. Окончание строительства заразных бараков.

Предложения по всем указанным мероприятиям сводятся к следующему:

1. Изъятие бездомных и борьба с беспризорностью

а) Тройке по борьбе с беспризорностью срочно развернуть работу по изъятию бездомных из города.

б) Обязать соцбытовую секцию немедленно оборудовать три барака для временного пребывания бездомных впредь до их эвакуации, с обязательной предварительной санобработкой.

в) Горздраву срочно развернуть временные убежища для детей младшего возраста в целях разгрузки существующих детдомов и подбора детей с улиц и вокзалов, для чего предоставляются горздраву дома в Сокольниках (бывш[ее] помещ[ение] матери и ребенка Страхкасы) на 300 детей и в качестве резерва дачи горсовета в Померках на 500 детей.

Транспортному и городскому комитету Красного Креста развернуть немедленно детубежища на 130 детей, в своих помещениях в Высоком поселке.

г) Выделить необходимые средства в качестве дополнительных ассигнований на оборудование 480 коек в указанных убежищах

— 120 000 руб. на ремонт указанных помещений.

— 25 000 руб. [на] содержание детубежищ на 9 месяцев.

— 228 270 руб. для указанной цели привлечь средства местного бюджета Красного Креста, Допомоги и Страхкасы.

д) Обязать Хаторг и Первый гос[ударственный] кроватный завод выделить необходимые фонды мягкого инвентаря — кровати и посуду.

е) Окончить постройку детдома в Ольшанах на 150 детей в целях разгрузки временных детубежищ в городе, для чего выделить 50 000 рублей.

ж) Обратиться в облисполком с ходатайством развернуть соответствующие детдома в области в целях разгрузки временных детубежищ в городе Харьков.

2. Предупредительные мероприятия на жел[езно-]дор[ожном] транспорте

а) Обязать медсануправление жел[езных] дорог подвергать санитарной обработке всех лиц, бывших в соприкосновении с больными или подозрительными на сыпной тиф.

б) Обязать медсануправление жел[езных] дорог подвергать обязательной санитарной обработке всех выявленных на вокзале и привокзальной территории бездомных и завшивленных — максимально используя жел[езно]-дор[ожную] баню с пропускником.

в) Установить строгую охрану привокзальной территории от бездомного элемента.

г) Поручить комитету жел[езно]-дор[ожного] Красного Креста организовать питание для временно изолированных и бездомных на территории вокзала.

д) Проводить тщательную дезинсекцию всех составов рабочих поездов на конечных станциях их следования.

е) Обратиться в облисполком с настоянием организовать заградительные пункты на линиях жел[езных] дорог для осмотра и недопущения бездомного элемента в гор. Харьков.

3. Коечно-заразная помощь

а) Дополнительно к существующим 300 заразным койкам немедленно оборудовать и развернуть 300 заразных коек, отпустивши для этой цели специальные средства в сумме Р[уб]. 255 000.

б) Предложить хозорганизациям Турбозавода, Серп і Молота и др[угим] выделить по указанию горздравотдела 3 соответствующих барака на Старо-Салтовском массиве для развертывания временных заразных коек.

в) Предложить Хаторгу и Гос[ударственному] кроватному заводу выделить фонды мягкого и твердого инвентаря по указанию горздрава.

<...>

6. Эвакуационный и дезинфекционный транспорт

а) Предложить транспортной секции немедленно выделить в постоянное распоряжение горздрава дополнительно к существующим 2 грузовые машины для эвакуации больных и перевозки вещей для дезинфекции и 2 машины временно передать в распоряжение горздрава для перевозки трупов.

б) На содержание автомобильного транспорта на 9 месяцев отпустить Р[уб]. 117 000.

в) Отпустить ассигнование на приобретение фуража на 9 мес[яцев] на 20 лошадей — комбикорма 22 тонны и сена 43 тонны стоимостью Р[уб]. 100 000.

7. Предоставить временно помещение крематория для подби-
раемых трупов, выделивши для приспособления соответствующе-
го помещения Р[у]б. 50 000.

<...>

12. Окончание строительства заразных барakov

а) Считать необходимым выделить для окончания строит[ельства] заразного барака при 2-й больнице 360 000 рублей.

б) На окончание строит[ельства] барака Яловенковского Р[у]б. 100 000.

СВОДНАЯ ФИНАНСОВАЯ ВЕДОМОСТЬ

Наименование	Ассигнования 1-й очереди	Ассигнования 2-й очереди
1. Оборудование зар[азных] коек 300 и содержание их на 3 месяца	255 000	
2. Содержание транспорта	96 000	121 000
3. Содержание санпропуск[ника]	75 000	
4. Обеспечение работы дезстанции	120 000	300 000
5. Оборудование и содерж[ание] изолятора д[ля] транз[итных] пас[сажиров]	150 000	
6. Содерж[ание] коек в клубе им. Антропова	210 000	
7. Оборудование и содержание детубежищ	221 000	272 000
8. Окончание постройки детдома в Ольшанах		50 000
9. Окончание строительст[ва] заразных барakov		460 000
ВСЕГО:	1 127 000	1 203 200

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 242—243зв, 244.— Ко-
пия. Машинопис, рукопис.

* Написано фиолетовим чорнилом.

** Так само.

*** Написано олівцем.

**** Так само.

***** Написано фиолетовим чорнилом.

ВІДОМОСТІ

ПРО СТАН ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ м. ХАРКОВА.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ НАРАДИ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ, ПРЕДСТАВНИКІВ
ІНСТИТУТІВ, ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ В ОБКОМІ КП(б)У

3 квітня 1933 р.

<...>

О состоянии студенческого общественного питания по г. Харькову.

1. Отметить, что в гор. Харькове общественным питанием охвачено 34 800 человек, снабжающихся через 24 столовые с максимальной пропускной способностью при 8 сменах в 28 720 человек и 32 буфета, находящихся при столовых.

2. Калорийность обедов, которые отпускались студентам за февраль месяц, была максимальная — 432 калории (44-я столовая) и минимальная 68 калорий (46-я столовая), а средняя калорийность по столовым 200—300 калорий при минимальной нормальности калорийности обедов — 800 калорий. В большинстве столовых отсутствует сан[итарный] минимум (20-я столовая и др.). Недостаточность кухонного оборудования и инвентаря (ложек, вилок).

3. Отметить, что Союзкруп, Сахсбыт, Кофок, Маргариновый завод и Расмаслосбыт на протяжении января — февраля месяцев не выполнили плана снабжения Дзержинского треста для студенческого питания, а в марте месяце затянули выполнение до конца месяца, а Укрмясо отпустил взамен мяса бутора и головы.

4. Вследствие абсолютного отсутствия руководства со стороны Дзержинского треста общественного питания, полного отсутствия какой бы то ни было работы дирекций институтов, никчемной работы студенческих общественных организаций — студенческое питание находится в исключительно неудовлетворительном состоянии и решение ЦК партии об улучшении снабжения студентов не проведено в жизнь.

Секретарь обкома КП(б)У

*Капелинский **

[Верно]: **

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 113, арк. 106, 107.— Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

ПОВІДОМЛЕННЯ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПОСТАЧВІДДІЛУ
ПРАВЛІННЯМ ЗАКРИТИХ РОБІТНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ,
ХАТОРГУ, МІСЬКСПОЖИВСПІЛЦІ
ПРО ПОРЯДОК ВІДПУСКУ ХЛІБА АКАДЕМІКАМ
ТА РОБІТНИКАМ МІЛЦІЇ ПО ХЛІБНИХ КНИЖКАХ
НА КВІТЕНЬ 1933 р.

3 квітня 1933 р.

Гінцем

До Нач ОРСу

До правління ЗРК Трамвайщиків

—«— робкоопу «Пролетар»

—«— ім. Дзержинського

—«— Артема

—«— «Більшовик»

—«— Хаторгу

До міськспоживспілки — До УЗД

Академікам та робітникам мілції на квітень 1933 р. видані 2 хлібні книжки, в яких 1 кат[егорія] — Б — та 2-га категор[ія] — Д — з розрахунку — 800 гр. хліба на добу.

В зв'язку зі збільшенням по категорії Д — норми хліба на 100 гр. — цим пропонується не припускати випадків відпуску хліба зазначеній категорії по цих книжках за збільшеною нормою, тобто 900 гр. хліба на добу.

При видачі хліба цим робітникам треба вимагати — 2 книжки та при переведенні розрахунку про фактичну кількість витраченого хліба по хлібному пункту, — урахувати точні дані прикріплених робітників вищезазначених категорій. <...>

Заст. зав[ідувача] міськпостачвідділу

*Беловицький **

Референт

*Фундилер ***

ДАХО, ф. Р-2757, оп. 1, спр. 13, арк. 263.— Засвідчена копія,
склограф. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 68

**СКАРГА ХАРКІВСЬКОГО СУДОВО-МЕДИЧНОГО ІНСПЕКТОРА
ВРОБЛЕВСЬКОГО ЗАВДУВАЧЕВІ МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ
ВОРОБ'ЄВСЬКОМУ ПРО НЕНАДАННЯ УПРОДОВЖ ДВОХ ДНІВ
МАШИНИ ДЛЯ ВИВЕЗЕННЯ ТРУПІВ ІЗ ТРУПНОГО ПОКОЮ
1-ї РАДЯНСЬКОЇ ЛІКАРНІ**

3 квітня 1933 р.

Зав[едующому]
горздрава т. Воробьевскому

Гараж не предоставляет 2 дня машину для вывозки. Трупный покой и 1-я Сов[етская] больница с ее отделением забиты трупами, среди которых постоянно бывают сыпнотифозные.

Необходимо срочное Ваше распоряжение гаражу предоставлять ежедневно машину для вывозки трупов.

Судебно-медицинский инспектор *Вроблевский*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 77.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 69

**ВІДОМОСТІ ПРО ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ,
ДИНАМІКУ НАРОДЖУВАНОСТІ, СМЕРТНОСТІ ТА ЗАХВОРЮВАНОСТІ
СТАНОМ НА 1 СІЧНЯ 1933 р. ПОРІВНЯНО З 1932 р. ВИТЯГ
З ПОСТАНОВИ КОЛЕГІЇ НАРКОМАТУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР**

4 квітня 1933 р.

Заслухавши доповідь директора ВІСОЗу тов. *Кагана С. С.* про кон'юнктуру охорони здоров'я на 1/І-[19]33 р.

<...> оцінюючи подану кон'юнктуру охорони здоров'я на 1/І-[19]33 р. за суттю, колегія НКОЗУ констатує:

В галузі статистики та динаміки людности

1. На 1/І-[19]33 року людність України становить 32 069,7 тис. проти 31 697,6 тис. на 1/І-[19]32 р. Питома вага міської людности

збільшилася з 21,5 % на 1/I-[19]32 р. до 23,8 % на 1/I-[19]33 р., сягаючи 7626,6 тис. проти 6820,8 тис. на 1/I-[19]32 р.

Все це пов'язано з певними міграційними процесами насамперед внутрішнього порядку (в межах УСРР) та повинно привернути до себе окрему увагу санітарної організації УСРР.

2. Разом з підвищенням питомої ваги міської людності значно зростає загальна кількість застрахованих, сягаючи пересічно в 1933 році 3 901 498 проти 3 017 570 в 1931 році. <...>

3. В зв'язку з визначеними міграційними процесами в природному русі людності УСРР відбулися певні зміни, позначені прискореним спадом народжуваності, зокрема по селах, та незадовільним рухом смертності переважно серед міської людності.

Оці риси динаміки людності висловлені на підставі аналізу попередніх статистичних даних за 1932 рік мають не загальний, а часто-густо місцевий характер.

<...>

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 246, арк. 56—58.— Копія, склограф. Машинопис.

№ 70

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ В СПРАВІ БОРОТЬБИ З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ В М. ХАРКОВІ ТА ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ

5 квітня 1933 р.

Заслухавши інформацію тов. Федотової про засідання комісії та інформацію представника УЧХ про стан відводу ЦіТовських бараків, у х в а л и л и:

1. Вважати за потрібне віднести для прийому безпритульних, що їх підбирають на вулицях м. Харкова, поруч ЦіТовських бараків 2 студентські бараки.

Доручити т. *Александрю* домовитися з т. *Кузютовим* негайно відвести ці два бараки.

Забезпечити відведені бараки дезинфекційними й дезинсенційними установками, а також харчуванням на 50 чол. з 6/IV-1933 р.

Доручити т. Федотовій виділити потрібні продукти харчування та кошти.

2. Підбирання безпритульних провести силами дружинників УЧХ. Підбирання почати з 6/IV о 8 год. ранку, насамперед почавши цю роботу з нагірних та центральних вулиць м. Харкова, поступово поширюючи зону діяльності.

3. Доручити т. *Епштейн* організувати медичне обслуговування населення бараків.

4. Доручити т. *Захар'євській* організувати медобслуговування дітей.

5. Покласти на т. *Ходову* відповідальність за своєчасну й повну шпиталізацію хворих з бараків.

6. Покласти на т. *Вінницького* відповідальність за евакуацію: випуск із бараків санітарно оброблених, зв'язок зі стрілецькою охороною і відповідальність за дійсну евакуацію.

7. Встановити відповідальною за санітарний стан всіх консультацій м. Харкова т. *Зеленко*.

8. Встановити відповідальною за санітарний стан ясел м. Харкова та приміської смуги т. *Вігдоровіч*.

9. Встановити відповідальною за санітарний стан дитячих садків м. Харкова та приміської смуги тов. *Маляр*.

10. Встановити відповідальною за санітарний стан всіх шкіл м. Харкова тов. *Уманську*.

11. Відрядити для обстеження та вживання всіх потрібних заходів до піднесення санітарного стану дитустанов: тов. *Ульянова* — до м. Люботина, а тов. *Акимову* — до м. Мерефи, поклавши на них цілковиту відповідальність за цю справу.

<...>

14. Доручити тов. *Любаровій* через Харківський міський СПОН організувати розміщення дітей-одинців шкільного віку, що їх буде підібрано до бараків без батьків, по дитбудинках.

Доручити т. *Коренек*, в разі підібрання до бараків малих дітей-сиріт, забезпечити прийом цих дітей до «оздоровівських» дитбудинків.

<...>

Голова — особ[ливо]уповноваж[ений]
Всеукр[аїнської] надзвичайної комісії
боротьби з епідеміями

Федотова *

Згідно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 19, 19зв.— Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА ГОЛОВИ СЕКЦІЇ
СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
НАЧАЛЬНИКУ САЛТІВСЬКИХ БАРАКІВ ВЕНГЕРОВСЬКОМУ
ЩОДО ТЕРМІНОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЕВАКУАЦІЇ
БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ ДО ДИТЯЧИХ УСТАНОВ ОБЛАСТІ

7 квітня 1933 р.

В[єсьма] срочно

т. Венгеровский

Согласно спец[иальному] распоряжению бараки подлежат разгрузке по детдомам и часть детей, после санобработки, к родным. Прошу срочно договориться и дать указания врачам барачков. Дни отпавл[ения] 9, 10, 11/IV по 200 чел.

Наряды док[умен]тов:

Червоноград —	25
Изюм	15[+2]
Змиев	30[+2]
Богодухов	80[+3]
Лебедин	10+15
Кобиляки	15
Валки	30+20
Пирятино	15
Миргород	25+50
Ахтырка	50
Волчанск	50[+25]
Лохвица	40
Харьков	50 *

7/IV[-1933 р.]

На документі резолюція: «Необходимо содействие врача как в оформлении, так и в спецсанит[арном] уходе **».

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 128.— *Оригінал. Рукопис.*

* Запис про дані по м. Харкову в документі закреслено.

** Підпис нерозбірливий.

ЛИСТ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДІЛУ
ДО СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ МІСЬКРАДИ ПРО ВИМОГИ,
ЗА ДОТРИМАННЯ ЯКИХ МОЖЛИВЕ ЗДІЙСНЕННЯ ЕВАКУАЦІЇ
БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ З БАРАКІВ ЦПпу

7 квітня 1933 р.

Горсовет — секция быта

Горсанстанция считает возможным эвакуацию детей в выше-названные * пункты (из бараків б[ывших] ЦИТа) при выполнении следующих условий:

1) тщательная дезсанобработка (прививка оспы, стрижка, мытье, дезинсекция одежды и вещей) на месте в б[ывших] ЦИТовских бараках перед отправкой с одновременной дезинсекцией барака;

2) тщательный медицинский осмотр и отбор температурающих и подозрительных на заразные заболевания детей;

3) обеспечение на местах приема детей в интернатах с обязательной санитарной обработкой (по прибытии) и помещение детей в изолированные помещения;

4) все дети, находящиеся в настоящее время в интернатах, куда направляются дети из бараків ЦИТа, должны быть подвергнуты тщательной санитарной обработке;

5) за всеми прибывшими в интернаты детьми должен быть установлен тщательный медико-санитарный надзор;

6) отправка детей должна проводиться только в тщательно дезинсекцированных вагонах и в сопровождении медперсонала;

7) облздрав обеспечивает прием детей на местах в интернаты в соответствии с выставленными санитарными требованиями;

8) Червоный Крест обеспечивает сопровождение детей медперсоналом.

Горздрав **

На документі резолюція: «Надіслати ізолятору та СПОНу.
8/IV-[19]33 [р.] ***».

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 127, 127зв.— Оригінал.
Рукопис.

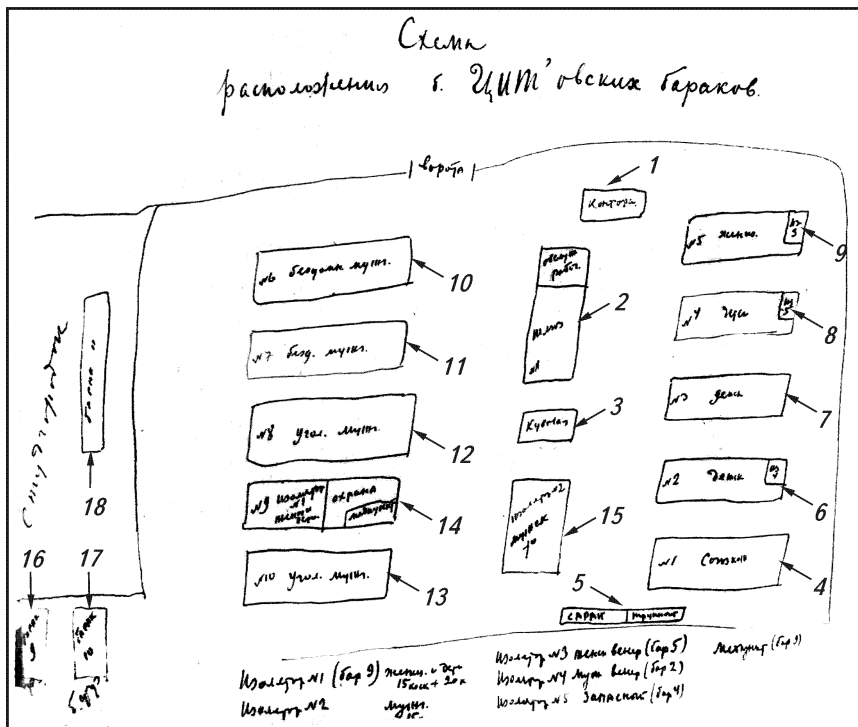
* Очевидно, йдеться про міста, які вказано в документі № 71.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

СХЕМА РОЗТАШУВАННЯ БАРАКІВ
У ЦПІВСЬКОМУ БАРАЧНОМУ МІСТЕЧКУ м. ХАРКОВА

Не раніше 7 квітня 1933 р.

Умовні позначення: 1 — кантора; 2 — житловий барак для обслуговуючого персоналу, шлюз; 3 — кубова (приміщення для підігріву води); 4 — житловий барак № 1 кооперативу шкіряників; 5 — сарай для тимчасового зберігання трупів; 6 — барак № 2, дитячий, з ізолятором № 4 для чоловіків, хворих на венеричні хвороби; 7 — барак № 3, дитячий; 8 — барак № 4, дитячий, з ізолятором № 5 (резервним); 9 — барак № 5, жіночий, з ізолятором № 3 для жінок, хворих на венеричні хвороби; 10 — барак № 6, чоловічий; 11 — барак № 7, чоловічий; 12 — барак № 8, чоловічий (для кримінальників); 13 — барак № 10, чоловічий (для кримінальників); 14 — барак № 9, поділений на приміщення для чоловіків, медпункт та ізолятор для жінок (15 ліжок) і дітей (20 ліжок); 15 — барак-ізолятор № 2 для чоловіків; 16 — барак колишній студентський № 9; 17 — барак колишній студентський № 10; 18 — барак студентський № 11.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 140.— Оригінал. Рукопис.

**З ПОСТАНОВИ
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО БОРТЬБУ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ
ЩОДО РОЗШИРЕННЯ МЕРЕЖІ ДИТЯЧИХ СИРОТИНЦІВ
НА 4 ТИС. МІСЦЬ, МОБІЛІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ РЕСУРСІВ
У КОЛГОСПАХ, РАДГОСПАХ ТА В ЖИТЕЛІВ СІЛ**

10 квітня 1933 р.

<...> У х в а л и л и:

1) Щоб ліквідувати дитячу безпритульність, поширити мережу дитячих будинків для соцвихівського віку на 3 000 дітей та для дітей ясельного віку на 1 000 душ. <...>

2) Запропонувати головам райвиконкомів та міськрад до 15/IV забезпечити виділення приміщень так для нових будинків, як і для тих, що поширюються, забезпечивши також негайно відкриття цих установ.

3) Для попередження дальшого зросту безпритульності і впливу дітей зі шкіл, запропонувати райвиконкомам та міськрадам:

а) негайно розгорнути мережу ясел та дитмайданчиків по колгоспах, домогтися повного виконання плянів, доведених від облВНО та облздороввідділу, звернути особливу увагу на мобілізацію продовольчих ресурсів від колгоспів, радгоспів, колгоспників та одноосібників;

б) мобілізувати увагу всіх громадських організацій, а також широкі маси колгоспниць на боротьбу з безпритульністю. Перевести відповідну масову роботу, мобілізувати всі ресурси для цього і головним чином продукти харчування;

в) організувати при школах сніданки для школярів.

4) Запропонувати Червоному Хресту переключити харчові пункти та дитячі майданчики, що годують гостро нужденне дитяче населення, на обслуговування виключно гостро нужденних в харчуванні школярів, передавши молодший зріст дітей, що харчувались в цих пунктах, до дитмайданчиків при колгоспах. <...>

5) Піднести клопотання перед РНК України про виділення 500 000 крб на профілактичні міроприємства для затримки росту безпритульності.

6) Доручити тов. Ківовичу мобілізувати всі можливі продовольчі ресурси на допомогу шкільному дитинству. Одночасно поставити питання перед Наркомпостачем про збільшення продовольчої допомоги Харківській області для дітей села на час весняної посівкампанії.

7) Звернутися до т. *Петровського Г. І.* з проханням про асигнування на цю мету 300 000 крб із фонду ім. Леніна.

8) Запропонувати організаціям відраховувати із сум, що вони їх одержуватимуть від запроваджених місячників, 15 % на потреби боротьби з дитячою безпритульністю — до вересня м[іся]ця 1933 р.

9) Доручити облВНО та облздороввідділу вишукати додаткові грошові ресурси для посилення допомоги дітям через улаштування гулянок, концертів, різних ігор та видовищ.

Заст. голови Харківського
обласного виконавчого комітету *Загер **

Секретар Харківського
обласного виконавчого комітету *Ісаков ***

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 3, арк. 188.— Засвідчена копія***, склогограф. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Засвідчено печаткою секретаріату президії Харківського облвиконкому.

№ 75

ВИТЯГ З ТАЄМНОГО ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ЩОДО «САНІТАРНОГО» ОЗДОРОВЛЕННЯ м. ХАРКОВА

14 квітня 1933 р.

<...> 10. Про хід роботи по санітарному оздоровленню міста (т. *Вороб'євський*)

1. Доповідь т. *Вороб'євського* взяти до відому.

2. Форсувати реалізацію рішень комісії т. *Іліна* по всіх питаннях санітарного оздоровлення міста.

3. Доручити фр[акції] міськради опрацювати питання про організацію Інспектури благоустрою міста та передбачити настановлення т. *Ряботенко* на чолі Інспектури.

4. Просити обком КП(б)У дати вказівки облвідділу праці про негайну дачу нарядів на відправку дорослих, що ізольовані в бараках Харкова, на роботу в радгоспи, кар'єри та інш.

Головою надзвичайної комісії затвердити т. *Гінзбурга*.

5. т. *Убійбатько* форсувати відчистку шкіл від бруду.

6. РПК організувати керівництво житлокоопами в справі санітарного оздоровлення міста.

За секретаря ХМПК

Генкін *

Згідно: **

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 579, арк. 12.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

№ 76

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТИНГЕНТІВ, ЯКИХ УТРИМУЮТЬ У МЕРЕФІ, ХЛІБОМ

15 квітня 1933 р.

<...> С л у х а л и: Про відпуск хліба для контингентів, що перебувають в Мереві.

У х в а л и л и: Доручити тов. *Голубу* — зав[ідувачу] фінвідділу з коштів, що відпущені соцпобутовій секції на утримання ЦПівських бараків, до розв'язання цієї справи відпустити кошти для придбання хліба для контингентів, що знаходяться в Мереві.

Голова комісії

Гінзбург

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 141, арк. 3.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

**З ПРОТОКОЛУ НАРАДИ
ПРИ ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОМУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО м. ХАРКОВУ
ЩОДО ЗВІЛЬНЕННЯ КОЛИШНІХ ЦПІВСЬКИХ БАРАКІВ
ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ НОВИХ ПАРТІЙ БЕЗПРИТУЛЬНИХ**

18 квітня 1933 р.

Слушали: Об евакуации из б[ывших] ЦИТовских бараків.

Постановили: Так как бараки №№ 4, 5 и 6 находятся на карантине более 2 недель, считать возможным все население этих бараків в количестве 811 чел. с эпидемиологической точки зрения, эвакуировать 19/IV после тщательной санитарной их обработки.

2. Бараки №№ 8 и 10 (с уголовными), закончившими карантин, считать возможным 19/IV назначить их эвакуацию после сан-обработки.

3. Что касается вопроса о насильственном разъединении детей от родных, за исключением особых к тому показаний, в случае даже невозможности отправки их с детьми в совхозы, колхозы, предложить милиции эвакуировать их за пределы Харькова, отнюдь не разъединяя родных с детьми.

4. Что касается больных и ослабленных, завтра же эвакуировать в Салтовские бараки. Поручить д[окто]ру *Мительману* договориться об этом с д[окто]ром *Шварцом*.

5. Проведение эвакуации взрослых, имеющих детей, поручить *Розовскому* и *Лукьяновой* под полную их ответственность.

6. Дежурного врача *Ильина* привлечь к административной ответственности за вселение детей, взятых с улицы, в барак (б[ывший] изолятор), где находились сыпнотифозные больные, без предварительной тщательной дезинсекции барака.

Д[окто]ру *Гарнье* подать об этом рапорт. <...>

Председатель *

Присутствовали: *Сыновец*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 170.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

№ 78

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ
ЩОДО ВІДКРИТТЯ ЛІКАРНІ ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ
У ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ**

22 квітня 1933 р.

Харківський міськздорвідділ Розпорядження № Б-01 з 22/IV 33 р. Кому надіслано ЦІТ, бараки

23 квітня ц[ього] р[оку] відкривається лікарня на 200 ліжок на ЦИТовських бараках.

На головлікаря лікарні призначається тов. Беленький, на завгоспа тов. Гуревич.

Зав[ідувач] міськздорвідділу *Вороб'євський*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 5.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

№ 79

**ЛИСТ ЗАВДУВАЧА
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОГО ВІДДІЛУ НАРОДНОЇ ОСВИТИ
УБИЙБАТЬКА ДО ЗАВДУВАЧА МІСЬКПОСТАЧУ ОЛІНА
ЩОДО ВКРАЙ НЕДОСТАТНЬОГО РАЦІОНУ ДІТЕЙ
У ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ**

25 квітня 1933 р.

Таємно

Зав[ідувачу] міськснабом
тов. Оліну.

24/IV — я докладно обізнався зі станом, в якому знаходяться 2157 дітей ЦІПовських бараків. Стан дуже жахливий. Діти роздягнені, завшивлені, брудні, до всього цього істощенні. В бараках містяться понад 347 чоловік на полу без соломи. Їжу одержують 400 гр. хліба на день та суп. Є постанова президії міськради, протокол № 63 п. 2, де зазначено, що дітей годувати тричі на день.

Наше прохання по цьому зустрічає з боку робітників відділу постачання байдуже ставлення.

Тов. Олін, коли б ти побачив, що там робиться, то був би не тільки набагато щедріше, але при тому скрутному становищі, яке зараз там є, треба найтерміново дати дітям харчування.

Зав[ідувач] МВНО *Убийбатько* *

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 580, арк. 75.— Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

№ 80

**ПОДАННЯ ЛЕНИНСЬКОГО РАЙОННОГО ТРЕСТУ
ОБ'ЄДНАННЯ «ХАРДЕРЖНАРХАРЧ» ОБЛАСНОМУ ПРОКУРОРОВІ
ПРО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ З ПОКРИТТЯ ТРЕСТУ ВИТРАТ
ЗА НАДАНІ ОБИДИ ДЛЯ БЕЗДОМНИХ, ЯКІ УТРИМУЮТЬСЯ
В ІЗОЛЯТОРІ МІСЬКРАДИ В КОЛИШНІХ ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ**

До 25 квітня 1933 р.

Областному прокурору
*Копія: Особоуповноваженому
Укрчрезсанкома*

Несмотря на наши обращения Горснабу, президиум горсовета и другим организациям об отпуске нам продуктов для снабжения беспризорных и бездомных, находящихся в изоляторе (б[ывшие] ЦИТовские бараки) — трест Ленинского района Харгоснарпита получил всего из Хаторга 1 тонну муки и 1 тонну сахара.

По остальным нарядам, выданным горснабом, не получено из Хаторга 2 тонны крупы, 1 т рыбы, из горпотребсоюза 1 тонну крупы, указанные организации выдать продукты отказались.

Поэтому Лентрест недодал отпущенную норму нашим основным контингентам, а выдал нижеследующие продукты для беспризорных из своих плановых фондов:

Круп — 1990 кг
Сахару — 1090 —«—
Жиров — 350 кг
Рыбы — 1660 —«—

Что уже является преступлением, т[ак] к[ак] мы не имеем никакого права отрывать плановые продукты от рабочих. Мы это делаем благодаря бюрократической машине горснаба и других организаций, ничего не хотят знать, только лишь бы кормили, тем более что ежедневно питающихся увеличивается, на 25/IV дана заявка на 3500 чел.

Столовая варит обед, одноразовое питание. Изолятор этот же обед выдает 2 раза, а детям 3 раза, наверное, разбавляя водой, тем самым ухудшая качество пищи, на 25/IV задолженность изолятора тресту 30 000 руб. и ежедневно увеличивается на 2400 руб. <...>

Мы поставили в известность изолятор, дали 3 дня срока для погашения задолженности, в противном случае будет прекращено питание.

Зам. директора треста (подпись)

С подлинным верно

Каневская

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 194.— *Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.*

№ 81

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ГІНЗБУРГА
НАРКОМУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР С. І. КАНТОРОВИЧУ
ЩОДО РОЗГОРТАННЯ В м. ХАРКОВІ ДОДАТКОВОЇ ЛІЖКОВОЇ
ТА ЛІКАРСЬКОЇ МЕРЕЖІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ
ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРИХ**

[Після 25 квітня] 1933 р.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

Президиум Харьковского горсовета в обеспечение борьбы с эпидемией утвердил следующие мероприятия по гор. Харькову, а именно:

I

а) Развернуть 700 коек для брюшно- и сыпнотифозных больных — в ЦИТовских бараках.

б) развернуть 200 коек — в Салтовских бараках, 50 коек — в Люботине, Мереве и Дергачах.

На эти мероприятия отпущено — 405 000 р[у]бл[ей].

Кроме того, ассигновано на приобретение и содержание санитарного транспорта (конного) — 55 000 р[у]бл[ей].

На проведение канализации в ЦИТовских бараках — 70 000 р[у]бл[ей].

На покрытие задолженности по ранее проводимым мероприятиям — 177 000 р[у]бл[ей].

И таким образом, ВСЕГО президиумом горсовета утверждена смета на эти цели в сумме — 712 000 р[у]бл[ей].

<...>

III

Одновременно Харьковский горсовет совершенно разделяет Вашу точку зрения о том, что нужно освободить соматическую сеть больниц от занятия их инфекционными больными.

Развернутая дополнительная сеть по нашему постановлению в ЦИТовских и Салтовских бараках не обеспечивает полностью госпитализацию инфекционных больных, и в целях освобождения соматической сети необходимо развернуть еще 500 коек (в настоящее время занятых: 1-я б[ольни]ца нервное и ушное отделение, 2-я б[ольни]ца — нервное отделение, 2 терапевтических, глазное, 50 % ушного, 50 % урологического и терапевтическое отделение 5-й больницы).

На содержание и оборудование этих коек до 1 января 1934 года потребуется — 347 500 р[у]бл[ей].

Харьковский горсовет не может выделить этой суммы и просит Вас ассигновать из центральных эпидемических фондов эту сумму.

И таким образом можно будет реализовать всю сумму мероприятий, которые Харьковский горсовет считает необходимым провести в настоящее время.

Зам. председателя
Харьковского городского совета

*Гинзбург **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 4, 5.— *Копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

**СЛУЖБОВА ЗАПИСКА ГОЛОВИ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ
ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ВАРФОЛОМЕЄВОЇ
ДО ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОГО ЦЕНТРАЛЬНОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ З ІНФОРМАЦІЄЮ
ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ПРОПУСКНОЇ СПРОМОЖНОСТІ
ІЗОЛЯТОРА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ДЛЯ БЕЗДОМНИХ
У ЦПІВСЬКИХ БАРАКАХ ДО 3,5—4 ТИС. ОСІБ**

27 квітня 1933 р.

До Особоуповноваженого
ЦНСК

Копія: Міському УЧХ т. Зіппу

Не глядячи на неодноразові нагадування й попередження адміністрації ізолятора (кол[ишні] ЦПівські бараки) про надсилку до міськради звіту про відпущені кошти в розпорядження УЧХ — на утримання ізолятора в рахунок кошторису, а саме к[р]б 45 000, УЧХ до цього часу звіту не надсилав й секція соцпобуту міськради примушена, як й вже попередили УЧХ своїм листом від ... *, припинити відпуск коштів.

У той же час Лентрест громадського харчування звернувся вже до прокурору з вимогою вказати впливу на ізолятор, щоб останній платив за відпущене харчування. Це саме примушує секцію соцпобуту перелічити безпосередньо Лентресту в рахунок заборгованості УЧХ — к[р]б 30 000. Поруч з цим, не глядячи на неодноразові вимоги до УЧХ надати до міськради кошторис на утримання ізолятора з розрахунку збільшення його перепускної спроможності (замість 2000 ч[ол]. — тепер 3500—4000 чол.), УЧХ це до цього часу не зробив.

Доводячи зазначене до В[ашого] відому, прошу відповідних заходів щодо виконання УЧХ наших законних вимог.

Гол[ова] секції побуту

Варфоломеєва

Гол[овний] бухгалтер **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 195.— *Оригінал. Рукопис.*

* Дата не вказана.

** Підпис відсутній.

**З ПРОТОКОЛУ
ЗАСІДАННЯ ШТАБУ ОСОБЛИВОУПВНОВАЖЕНОГО
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНИТАРНОЇ КОМПІЇ
ПО ХАРКІВСЬКОМУ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ВУЗЛУ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ В м. МЕРЕФІ ТАБОРУ ІНТЕРНОВАНИХ
ДЛЯ БЕЗДОМНИХ КОНТИНГЕНТІВ,
ЯКИХ ПІДБИРАЄ МІЛІЦІЯ НА ВОКЗАЛІ**

27 квітня 1933 р.

1. С л у ш а л и: О разворачивании на Мерефе стационара для больных, в том числе цинготных.

П о с т а н о в и л и:

1. Срочно обратиться в Харьковский горсовет и к чрезвычайнoуполномоченному по гор. Харькову проф. Когану-Ясному с просьбой:

а) немедленно упорядочить развернутые в Мерефе 50 коек для больных, в том числе и цинготных;

б) развернуть дополнительные 150 коек на Мерефе, объединить все эти койки под единым управлением и руководством Харьковского горсовета за счет сумм эпидфонда плюс специальные суммы на это, ассигнуемые наркомздравом, чем горсовету договориться персонально с руководителем ПЕУ НКЗ тов. Каганом С. С.

2. Просить чрезвычайнoуполномоченного по гор. Харькову проф. Когана-Ясного выделить совместное с горсоветом лицо, ответственное за это дело в Мерефе, сообщив фамилию этого лица особоуполномоченному по Харьковскому жел[езно-]дор[ожному] узлу тов. Кагану С. С.

3. Просить чрезвычайнoуполномоченного по гор. Харькову проф. Когана-Ясного принять меры к полному обеспечению содержания этих 200 коек в Мерефе.

2. С л у ш а л и: О выделении специального фонда для горячего питания особых категорий интернированных в Мерефе.

П о с т а н о в и л и:

Поставить перед Кр[асным] Крестом Харьковского жел[езно-]дор[ожного] узла вопрос о срочной организации (в 24 часа) пита-

тельного пункта на Мереве за счет ассигнуемых на это дело продуктов с принятием мер к приготовлению горячих блюд для особых категорий интернированных.

Обязать тов. Гольденберга снести по вопросу о дополнительных продуктах для этой цели с наркомздравом, а также с ВУРПСом из числа пайков, полученных ВУРПСом дополнительно.

3. С л у ш а л и: Заявление уполномоченного по Мереве тов. Гольденберга о том, что в числе интернированных находятся рабочие с документами и иногда даже комсомольцы с документами, заявляющие, что их интернировали насильно против их воли и с жалобами на такие недопустимые действия со стороны стрелков.

П о с т а н о в и л и:

Обратиться к начальнику облГПУ тов. Кацнельсону с просьбой дать срочные инструкции и указания о том, чтобы стрелки подбирали только беспризорных и бездомных, а начальники отвечали бы за действия стрелков.

Просить тов. Кацнельсона дать указания о привлечении к ответственности лиц, задержавших рабочих и комсомольцев на ст. Лозовая, а тов. Гольденберга обязать к завтрашнему дню, т[о] е[сть] к 28/IV составить список неправильно задержанных.

Такой же список подготовить тов. Рохлину по линии детей.

Срочно запросить тов. Решетникова о причинах снятия охраны на Мереве.

Довести до сведения тов. Кацнельсона, начальника областного ГПУ, что линейные органы ГПУ в этой части не выполняют взятых на себя обязательств и оставляют вагоны с беспризорными в Мереве без всякой охраны на произвол судьбы.

4. С л у ш а л и: О мероприятиях по борьбе с возвращенчеством.

П о с т а н о в и л и:

Учитывая заявление уполномоченного по Мереве тов. Гольденберга о том, что из числа отправленных в совхозы уже имеется свыше 30 возвращенцев, сигнализировать Всеукраинской чрезвычайной санитарной комиссии об опасности делу борьбы с беспризорностью и бездомностью, представляемой возвращенчеством.

Просить срочно пересмотреть этот вопрос, установив через соответствующие органы порядок приема, обслуживания и использования присылаемых с тем, чтобы прекратить возвращенчество.

Одновременно просить облГПУ по своей линии принять меры к борьбе с возвращенчеством.

5. С л у ш а л и: Заявление уполномоченного по Мереве тов. Гольденберга о том, что в Мереву значительными массами органы ГПУ направляют беспризорных и бездомных из Лозовой и Люботина, а также и переселенцев.

П о с т а н о в и л и:

1. Просить тов. Карлсона принять срочные меры к прекращению этих безобразий, категорически обязав линейные органы ГПУ не направлять на Харьков беспризорных и бездомных.

2. Просить тов. Карлсона указать линейным органам, что в Мереве сосредотачиваются только лишь взрослые бездомные и беспризорные, подбираемые на Харьковском жел[езно-]дор[ожном] узле.

3. В связи с тем, что в Мереву стали направлять беспризорных и бездомных из целого ряда жел[езно-]дор[ожных] узлов, срочно поставить перед дорсанотделом Южных и санупром при уполнаркомпути (тов. Туркельтаубом) вопрос о необходимости в самом срочном порядке организовать интернирование, пересылку и отбор беспризорных и бездомных с соответствующей санитарной обработкой и карантнизацией на основных узловых путях дороги вообще и Южной дороги в частности.

4. Довести до сведения этих органов, что работа на Мереве вследствие массового наплыва естественно ухудшается, что грозит срыву всего дела борьбы с беспризорностью и бездомностью на Харьковском узле.

Одновременно сигнализировать об этом Всеукраинской чрезвычайной санитарной комиссии, прося ее срочного вмешательства в дело интернирования беспризорных и бездомных Харьковского узла, срываемого массовым направлением в Мереву беспризорных и бездомных из других мест.

<...>

7. С л у ш а л и: Заявление тов. Свечникова о том, что до сих пор в Высоком инфекционная больничка не открыта.

П о с т а н о в и л и:

Обратиться к особоуполномоченному по гор. Харькову проф. Когану-Ясному с предложением немедленно привлечь к ответственности виновных в невыполнении распоряжения председателя ЦНСК тов. Канторовича.

Просить проф. Когана-Ясного, чтобы в ближайшие дни инфекционный барак в Высоком поселке был открыт и начал функционировать.

Тов. Гинзбургу персонально проследить за выполнением этого дела.

8. С л у ш а л и: Информацию тов. Небесова о частых недоразумениях, имеющих место в районном ГПУ по вопросам об изоляции больных-арестованных.

П о с т а н о в и л и:

Поручить тов. Небесову письменно изложить все эти недоразумения. Представленные им материалы направить в областное ГПУ, а тов. Решетникова предупредить, что в случае, если его аппарат будет спихивать свои прямые обязанности на работников штаба особоуполномоченного по Харьковскому узлу, то об этом будет поставлен вопрос в Москве перед органами ГПУ Союза, давшим на этот счет совершенно точные и ясные инструкции, утвержденные тов. Молотовым.

<...>

Председатель

*Каган С. С.**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 132 — 136.— *Копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

№ 84

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО БОРОТБІ З ЕПІДЕМІЯМИ ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ ЩОДО АСИГНУВАННЯ КОШТІВ НА УТРИМАННЯ ЦПІВСЬКИХ БАРАКІВ

28 квітня 1933 р.

Присутні: т.т. Вороб'євський, Гартман, Шварц, Пижов (міськ-здороввідділ), Хуц, Каган, Мітельман (міськсанепід), Файнман (облжитлоспілка), Гальперін (комгосп), Зінгерман (міськплян), Голуб, Гулько (фінвідділ), Герман (електросіть), Венгеровський (соц. побут. секція), Жилияєв, Дробишев (житлоуправа, торгтрест), Кустелян (міськплян), Убійбатько (наробраз), Гриньов, Каневський

(сантрест), проф. Коган-Ясний (надзв[ичайно]уповноважений), Динерштейн (НСК), Рохлін (трансп. НСК), Карпилов (ДПУ).

Голова — тов. Гінзбург

Відп[овідальний] секретар — Синовець

Слушали: Про асигнування коштів на утримання ЦПівських бараків.

Ухвалили:

1. Вважати, що ЦПівські бараки повинні перетворитися на стаціо[нарно]-резервний фонд (ізоляційно-пропускн[ого] типу) від[ділу] охорони здоров'я, а [не] відповідних адміністративних органів.

2. Вважати за потрібне порушити питання перед НКОЗу, ДД ВУЦВК (Ленінський фонд) та НКО про спеціальні асигнування з резервних фо[ндів] на боротьбу з дитячою безпритульністю в Харкові та приміськ[ій] смузі.

3. Запропонувати фінвідділу найближчими днями забезпечити р[егуляр]не фінансування ЦПівських бараків з коштів, що затверджені Президією міської ради.

4. Доручити міськплану до 5/V опрацювати всі питання, що [пов'язані] з подальшим фінансуванням справи боротьби з безпритульністю та по[дати] на розгляд президії міськради.

5. Прийняти пропозицію тт. Когана-Ясного та Вороб'євського [про] доцільність найближчим часом утворити спеціальне керівництво ЦПівськими бараками, підпорядкувавши його міськ-здороввідділу та запропонував[ши] останньому в терміновому порядку виділити відповідального керів[ника] цими бараками (бажано лікаря), залишивши за надзвичайсанкомом пра[во] загального контролю та безперешкодного використання цих бараків [для] вимог боротьби з безпритульністю.

<...>

Голова

Гінзбург *

Відп[овідальний] секретар

Синовець **

Згідно: ***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 138, 140.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

*** Так само.

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ УРЯДОВОЇ КОМІСІЇ
В СПРАВІ БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЯМИ
ЩОДО ІНТЕРНУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКИХ ПІДБИРАЮТЬ НА ЗАЛІЗНИЦІ,
ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАГОРОДЖУВАЛЬНИХ ЗАГОНІВ ДПУ І Т. ІН.**

29 квітня 1933 р.

Постановили:

1) Взяти до відома, що сьогодні увечорі тов. Алмазов виділяє п'ять клясних вагонів для інтернування дітей, які підбираються на вокзалі та на шляхах, і що вагони ці надаються терміном до 5 травня.

2) Доручити т.т. Рохліну і Біргелю домовитися з залізничним відомством про максимальне полегшення дальшого направлення транзитних дітей, які скупчилися на Харківському вузлі.

Їм же домовитися з залізничним відомством про виділення спеціальних вагонів для евакуації дітей та бездомного елемента в райони, щоб розвантажити Харківський вузол.

3) Zobov'язати дорсанвідділ забезпечити відповідним медобслуговуванням та санітарним доглядом, а також санітарною обробкою всі вагони, виділені залізницею.

4) Запропонувати дорсанвідділу використати організацію ЧХ * на залізниці всіляко, зокрема — для вище перелічених потреб.

Відповідає за це тов. Пушня.

5) Zobov'язати т. Вороб'євського, в разі потреби, надати медперсонал у допомогу т. Пушні.

Взяти до відома заяву Кагана С. С., що міськрада обіцяла харчуванням ці контингенти забезпечити.

Просити міськраду в особі т. Гінзбурга негайно дати відповідне розпорядження в цій справі.

В разі будь-якої затримки в реалізації цього пакта доручити т. Рохліну в погодженні з т. Коган-Ясним перекинути на сьогоднішній та завтрашній дні потрібну кількість харчування з ЦіТівських бараків.

6) Вважати за потрібне ослаблених хворих дітей, немовлят, а також дорослих направляти з вокзала до міста.

7) Вважати за абсолютно неприпустиме підбираваних дітей у місті направляти для інтернування на вузол.

8) Зважаючи на те що ЦіТівські бараки переповнені та що міські й обласні організації фактично нічого не роблять, щоб розвантажити їх,— довести негайно про це до відома облвиконкому та міськради з рішучою пропозицією негайно вжити заходів до розвантаження бараків.

Звернутися в цій справі з особистим листом на ім'я т. т. Шелехеса й Гінзбурга.

В разі, коли протягом завтрашнього дня цей захід не буде реалізовано, доручити т. Канторовичу звернутися персонально до т. Постишева в цій справі.

Зважаючи на те, що ЦіТівські бараки на сьогодні все ж таки переповнені, вважати за потрібне добитися виділення додаткового приміщення (не в місті, а поза ним).

По всіх перелічених вище питаннях доручити т.т. Канторовичу, Вороб'євському, С. С. Кагану, Когану-Ясному та Рохліну сьогодні ж після засідання зв'язатися з міськрадою та облвиконкомом.

9) Пропозицію т. Рохліна про порядок розвантаження дітей, підбируваних на вузлі, схвалити та доручити особо уповноваженому Надзвичкому на вузлі організувати реалізацію цих пропозицій.

Аналогічні ж заходи негайно розпочати провадити в ЦіТівських бараках.

10) Zobov'язати т. Єфімова протягом завтрашнього дня реалізувати проект, згідно з яким місцеві виконкоми та ради повинні негайно розгорнути заходи для затримки бездомного та безпритульного елемента на місці (організація приміщень дитячих будинків, стаціонарів, профілакторієв тощо).

Відзначити, що до цього часу всі перелічені в цьому пакті заходи, не зважаючи на постанову Надзвичкому, не реалізовано, зокрема не реалізовано проект, поданий 2 тижні тому від т. Федотової, про що повідомити т. Єфімова.

11) Zobov'язати міськнаросвіту надати в розпорядження т. Рохліна потрібну кількість вихователів для підбраних на вузлі дітей.

12) Доручити т. Туркельтаубу домовитися з залізничним відомством та з ДПУ про організацію спеціальних загороджувальних загонів для недопуску бездомного та безпритульного елемента у великі центри.

13) Zobov'язати т. Туркельтауба негайно організувати управління обоуповноважених Всеукранадзвичкому на великих вузлах з тими ж функціями, які провадяться на Харківському вузлі, використавши для інструктажу цих уповноважених на вузлах матеріал, поданий від т. Кагана С. С.

14) Доручити т. Канторовичу негайно вжити заходів до скоршого просунення проекту, складеного комісією т.т. Карлсона й Канторовича.

15) Питання про евакуацію жінок з дітьми доручити опрацювати т.т. Рохліну й Біргелю.

16) Повідомити т. Берковича**, що будь-яке направлення людей до ЦІТівських бараків повинно бути, безумовно, погоджено з представниками Надзвичкому.

Голова урядової комісії
в справах боротьби з епідеміями *Канторович ****

Згідно: *Постня *****

З/V-[19]33 р.

Резолюція: «тов. Вороб'євському для виконання.

З/V-[19]33 р.» *****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 147, 147зв., 148.— За-
свідчена копія. Машинопис, рукопис.

* Червоний Хрест.

** Заступник начальника Харківського обласного управління міліції.

*** Підпис відсутній.

**** Підпис нерозбірливий.

***** Підпис відсутній.

№ 86

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ОСОБЛИВОУПВНОВАЖЕНОГО ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО м. ХАРКОВУ ПРОФЕСОРА В. М. КОГАНА-ЯСНОГО ПРО РОБОТУ КОМІСІЇ У КВІТНІ 1933 р.

Не раніше 1 травня 1933 р.

Проф. Коган-Ясний

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА *

I

1) Во исполнение постановления протокола от 12.IV.33 года настоящим сообщая, что до 1.V.33 г. в г. Харькове организованы: санитарные бригады, санитарные тройки, санитарные уполномоченные; проведено санобследование дворов, учреждений, предприятий, столовых, магазинов, улиц, парикмахерских; установлены

мусорные ящики, плевательницы, умывальники; выданы в бараках строительных рабочих и студентов: кровати, матрацы, белье; побелены бараки, цеха, комнаты в бараках, места общественного пользования.

<...>

3) По всем районам г. Харькова организованы чрезвычайные санитарные комиссии во главе с председателями райсоветов. Одновременно с этим, как периферические органы горчрезсанкома во всех районах, при всех поликлиниках организовано 14 районных уполномоченных горчрезсанкома, при которых имеются чрезвычайные санитарные тройки.

<...>

II

<...>

2) Во исполнение п. 2: «из'ять из г. Харькова всех нищих, бродяг, бездомных и беспризорных» — из ЦИТовских бараков и студенческих бараков по Григоровскому шоссе были переселены живущие там рабочие в изолированные бараки на Вашенковской леваде, а студенты — в изолированный городок на Социалистической улице. На месте ЦИТовских бараков устроен большой коллектор — изопропункт — 22 барака, куда начиная с I.IV по I.V было подобрано по городу и с вокзала 8 205 человек. За этот же период было эвакуировано 2761 человек: детей в количестве...** в детские дома и изоляторы, развернутые по области, взрослых — по нарядам административных органов. Кроме того, было отправлено в больницы 120*** человек, умерло 433**** человека, отпущено 332***** человека.

Для персонального изучения состава людей были созданы чрезвычайные комиссии, специальные тройки в ЦИТовских бараках.

3) Было издано горсоветом обязательное постановление о борьбе со сдающими углы и комнаты приезжающим в г. Харьков.

Особоуполномоч[енный]
чрезсанкома *****

В. Коган-Ясный

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 245—247.— *Оригінал.
Машинопис, рукопис.*

* Написано чорнилом.

** У документі ці дані не зазначені.

*** Написано чорнилом.

**** Так само.

***** Так само.

***** Так само.

ЛИСТ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДІЛЮ
ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕРЕВІРКИ
ХОРОШІВСЬКОГО ІНВАЛІДНОГО МІСТЕЧКА

Початок травня 1933 р.

ДС *

Заведующому Харківським
отделением соцобеспечения т. Шевченко
Копия: Председателю горсовета тов. Гинзбургу
КК РКИ
Директору
Инвалидного городка тов. Ставскому

По поручению Центральной чрезвычайной комиссии горздравотделом было произведено обследование Хорошевского инвалидного городка в целях выяснения мероприятий, проведенных в городке по приведению его в должное санитарное состояние и устранения угрозы превращения городка в очаг заразы для окружающей местности и города Харькова. <...>

Территория городка унижена отхожими местами на всех перекрестках и проходах между домами. Все уборные и помойные ямы переполнены до отказа. Нечистоты частично переливаются через край. Персонал кухни по традициям городка устроил себе уборные просто в угловом бараке городка и открыто загаживает башню, мотивируя неисправностью поломанной уборной, примыкающей к кухне. Все уборные нуждаются в ремонте и очистке.

Значительная часть домиков завшивлена. В одном из мужских общежитий завшивленность переходит всякие пределы, инвалиды покрыты одеялами, буквально двигающимися от обилия вшей. Многие инвалиды жалуются, что не могут допроситься постирать их белье. Прачечная полуразрушена и нуждается в основательном ремонте. Часть инвалидов утверждают, что уже несколько лет не получали свежих матрасов и белья, несмотря на противоположные утверждения администрации, что матрастики и белье выдаются ежегодно. Несомненно, что часть белья продается инвалидами бесконтрольно, в то же время видно по состоянию матрасов, напоминающих чрезвычайно загрязненную половую тряпку, что белье и матрасы выдаются не всем инвалидам ежегодно и не стираются.

Баня в инвалидном городке разрушена, дезинсектор «Гелиос» стоит поломанный и заржавленный без использования.

Отпущенная здравотделом простейшего типа душевая установка еще не установлена в городке.

Столовая найдена в антисанитарном состоянии. Пол в столовой покороблен и напоминает пол в худшего типа стойлах для скота. Стены, окна, двери загрязнены и нуждаются в ремонте. Отсутствуют умывальники для рук. Нет умывальников и во многих домиках, где живут инвалиды.

В изоляторе отсутствуют внутренние уборные с примитивными стульчаками и тяжелые ослабевшие больные инвалиды вынуждены садиться прямо на ведра. Везде отсутствует искусственное освещение. Ночью инвалиды тыкаются, как слепые, падают и кричат о помощи.

Жилфонд в значительной части разрушен совершенно. Во многих домиках инвалиды успешно вытаскивают доски из пола и рубят их на дрова.

Из общественных учреждений, кроме бани и прачечной, остро нуждается в ремонте кухня.

Наряду с указанным, на территории городка имеется прекрасное двухэтажное здание с очень большой емкостью. Фактически в этом здании используется 4—5 комнат, остальные же обширные помещения с клубными залами, комнатой для групповых занятий, комната «радиоузел», просто неиспользованные комнаты пустуют и загрязнены.

Также не использовано обширное помещение двух церквей с деревянными полами. Церковь украшена куполами с обилием позолоченных крестов (до настоящего времени не снятых администрацией). Администрация городка не освоила свалки, отведенной Хорошевским сельсоветом. Выбранный на территории городка мусор лежит в кучах и в значительной части еще не вывезен, а вывезенный сбрасывается где попало и как попало. Особое внимание обращает питание инвалидов — характерным в общественном питании инвалидов является почти полное отсутствие витаминов в пище, недостаток продуктов и убийственное однообразие в пище.

Как известно, с января до половины апреля инвалиды сидели почти на одних ржаных галушках, замешанных на воде без капли жира. Последнюю декаду стали изредка подбрасывать рыбу. Овощи все время отсутствуют совершенно. При обследовании городка 30/IV меню инвалида состояло: завтрак — 67 грамм пшена и соль,

обед — 90 грамм гречки, вода и соль и 300 грамм хлеба. Жиры отсутствуют совершенно. Общий вид инвалидов — тяжелый, резко анемичный, с бумажного цвета кожей, с явлениями выраженного авитаминоза. О диетическом питании говорить не приходится.

Необходимо отметить отсутствие группировки инвалидов по характеру инвалидности. Здесь содержатся самые разнообразные больные инвалиды, начиная с физических калек и кончая тяжелыми формами открытого туберкулеза и *марантиками* **.

Необходимо отметить отсутствие всякой дисциплины среди инвалидов. Культурная работа среди инвалидов отсутствует полностью, в результате чего процветает пьянство и картежи.

В городке в настоящее время работает бригада в составе 2 врачей и 2 студентов, командированных здравотделом.

Отпущены необходимые дезсредства, одно время работала дезкамера, в настоящее время переброшена в очаги сыпного тифа. Отпущена банно-прачечная установка.

В целях упорядочения санитарного состояния городка администрации городка предложено:

1. В 3-дневный срок вывезти весь мусор с территории городка на свалку, отведенную Хорошевским сельсоветом.

2. Окончательно очистить от нечистот территорию городка.

3. В декадный срок вывезти нечистоты из выгребных уборных и помойниц.

4. Отремонтировать существующие уборные: полы, двери, стульчаки, обратив особое внимание на герметическое закрытие выгребных ям уборных; часть уборных, по указанию санитарного надзора, закрыть и перенести в более удобное место.

5. Выделить из среды инвалидов двух толковых и более расторопных людей, обучив их профилактической дезинфекции, и приспособить для обслуживания городка.

- 7***. Подвергать систематической дезинфекции хлорной известью все загрязненные места на территории городка.

8. Оборудовать не менее 15 ящиков для мусора с плотно закрывающимися крышками, благоустроить существующие помойные ямы, оборудовав их крышками.

9. Немедленно провести тщательную санобработку всех зашивленных инвалидов, живущих в отдельных домиках с одновременной дезинсекцией, очисткой и побелкой жилых помещений, снабдить инвалидов бельем и обеспечить регулярную стирку и починку белья.

10. В 2-декадный срок отремонтировать прачечную.
11. В декадный срок отремонтировать кирпичный сарай и установить в нем душевую установку; установить систематическое купание инвалидов и обеспечить их мылом.
12. В трехдневный срок побелить столовую и установить умывальник для мытья рук для обедающих.
13. Исправить полы в столовой.
14. В кухне немедленно организовать постоянное кипячение столовой посуды, в 2-декадный срок отремонтировать плиты, вылудить кастрюли и отремонтировать столы и вход.
15. Все жилые помещения снабдить умывальниками.
16. Немедленно получить все дезинсекционные средства, выписанные горздравом.
17. В 3-дневный срок обеспечить лампами и керосином изоляторы и жилые помещения.
18. В 2-декадный срок отремонтировать на одном из Харьковских заводов (ХПЗ, Серп и Молот и др.) дезинсектор «Гелиос» и пустить его в работу. До оборудования «Гелиоса» немедленно устроить серную камеру в одном из пустующих помещений, где и производить дезинсекцию.

Все указанные мероприятия являются минимальными и невыполнение их повлечет за собой привлечение к суровой ответственности как администрацию городка, так и непосредственно зав[е-дующего] отделом соцобеспечения, согласно постановлению Центральной чрезвычайной комиссии по борьбе с эпидемиями.

Одновременно в целях упорядочения режима для оздоровления жизни инвалидов в городке является необходимым проведение собезом следующих мероприятий:

1. Максимально поднять культурную работу и культурное обслуживание инвалидов.
2. Обеспечить, кроме врача и существующего персонала, содержание двух диспансерных сестер.
3. Проработать правила внутреннего распорядка и меры по поднятию дисциплины в городке.
4. Устроить из городка культурное учреждение закрытого типа, ограничив прием неблагонадежного элемента, занимающегося нищенством и кражами.
5. Произвести тщательную сортировку инвалидов городка как по характеру инвалидности, так и по социальному составу, учтя, что среди инвалидов имеются инвалиды гражданской войны, партизаны, инвалиды труда и инвалиды-обыватели, мещане.

6. Усилить дисциплину всего обслуживающего персонала городка.

7. Организовать самообслуживание городка, выделив премиальные средства.

8. Направить в городок техническую комиссию для оценки и учета существующего жилфонда, составления проектовых смет по текущему и капитальному ремонту.

9. Подвергнуть особому изучению техническое состояние водоканчки и бытовые условия обслуживающего персонала, ввиду частой смены последнего и непрочности технического оборудования.

10. Составить жесткую и реальную смету на капитальный ремонт бани с тем, чтобы осуществить этот ремонт в текущем же году.

11. Произвести ремонт разрушающегося жилфонда за счет уже разрушенных и пришедших в негодность домиков и др[угих] зданий.

12. Использовать двухэтажное здание под общежитие инвалидов, вынеся оттуда клуб и подсобные помещения в одну из церквей.

13. Использовать другую церковь под общежитие для контингентов собеза.

В свободных помещениях можно, на наш взгляд, разместить не менее 400 чел. дополнительно.

14. Обеспечить продовольственную базу городка, предоставив ему возможность освоить ближайшую землю, используемую в настоящее время для своих целей собезом и ничего не дающую городку.

15. Поднять питание инвалидов, сделав его более разнообразным и витаминозным за счет прибавки овощей и жиров.

Зав[едующий] горздравотделом
и Зам[еститель] председателя Городской
чрезвычайной сан[итарной] комиссии
по борьбе с эпидемией *Воробьевский*****
Зав[едующий] санэпидсектором *Пыжов*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 228—229зв.— *Оригінал.*
Машинопис, рукопис.

* Написано чорнилом.

** Так у документі.

*** Пункт 6 відсутній.

**** Підпис відсутній.

ПРОТОКОЛ НАРАДИ *
ПРО ЗАХОДИ ПО БОРОТЬБИ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ

2 травня 1933 р.

Присутствуют: т.т. Шелехес, Гинзбург, Кацнельсон, Исаков, Канторович, Киров, Воробьева **, Гуревич, Броневой.

1. О борьбе с детской беспризорностью.

1) Подтвердить постановление и обязать персонально т. Рябоненко в 48 часов провести в жизнь о том, чтобы все парадные ходы запирались с 11 час. вечера.

2) Развернуть в 10—12 пунктах области детские дома в течение 5—6 дней.

3) В течение 48 часов выделить в г. Харькове помещение для 1 000 человек детей, не останавливаясь перед временным закрытием школы. Поручить проведение этого т.т. Кустеляну и Воробьеву.

4) Передать ЦИТовские бараки в хозяйственно-административное ведение УЧХ, работающего под руководством пятерки.

5) Установить на железнодорожных пунктах к Харькову подбор детей с поездов, поручив пятерке в течение 5 дней наметить пункты.

6) Создать комиссию по борьбе с беспризорностью в составе:

т. Броневой (председатель)

т. Книжный *** (облОНО)

т. Киров (облздрав)

т. Воробьевский

т. Бор[о]хович.

7) Предложить выделенной пятерке в кратчайший срок максимально разгрузить ЦИТовские бараки, не допуская в дальнейшем превращения их в стационарное учреждение.

8) Разработать мероприятия по подбору детей т. Кацнельсону ****.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 271, арк. 239.— Чернетка. Машинопис, рукопис.

* Зберігається в справі «Протоколи засідання президії Харківської міськради».

** Так в документі, але тут і далі мова йде про Вороб'євського.

*** Замість прізвища Гуревич, викресленого олівцем, вписане олівцем прізвище Книжний.

**** Написано олівцем замість закресленого: «Предложить т. Кацнельсону в 3-дневный срок приступить к разгрузке бараков».

Примітка. Комісія по боротьбі з дитячою безпритульністю у складі: Броневої (голова), Книжний, Кіров, Вороб'євський та Борохович була затверджена постановою президії Харківської міськради (протокол від 9 травня 1933 р. № 63 § 62) — ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 272, арк. 95.

№ 89

ІЗ СТЕНОГРАМИ ВИСТУПУ СЕКРЕТАРЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У П. П. ПОСТИШЕВА НА ЗАСІДАННІ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ ЩОДО РОЗ'ЯСНЕННЯ ХАРКІВСЬКИМ РОБІТНИКАМ ТЯЖКОГО СТАНОВИЩА НА СЕЛІ

7 травня 1933 р.

<...> Есть настроения вокруг села, что вы думаете, вы это утаите, что детей мы собираем 200—300—400 душ в день в городе. Из сел нам подбрасывают. Ну, ведь всякий знает, что от добра подбрасывать детей не будут. У крестьян в этом году очень тяжелое положение. Я был и сегодня на Канатке, видел, как там вокруг хлеба собрали целую кучу. Разве вы думаете, этого рабочие не видят, что тут засекречивать. Почему открыто не ставить перед рабочими этих вопросов, не реагировать на это. Вот кто-нибудь выступил или записку подал, почему так просто этого не разъяснить. Я ведь читал колхозникам на слете то, что мне ГПУ дало, мне дает ГПУ, а я взял и прочел. Мне дали совершенно совершенно * секретную информацию ГПУ, которую они среди них набрали, а я взял да им и прочел, только не сказал, что ГПУ за вами следило и слушало. А я им говорил, что вы говорите то-то и то-то, и все это разъяснял. <...>

Вот теперь в деревне тяжелое положение, почему тяжелое положение, от чего сейчас у нас в городе есть ряд трудностей в связи с деревней. Опять нужно это разъяснить.<...>

И, по-моему, политически рабочие гораздо грамотнее, чем в исследовательских институтах. Поэтому тут из ин[ститу]тов брать не нужно. Нужно пропагандистов и массовиков создавать из са-

мих рабочих, агитколлективы и т. д. Вот лекцию прочесть они смогут, а массовую работу вуамлиновцы вести не смогут. Какую массовую работу он поведет, если он не будет знать жизни рабочих. А вот заставьте его подготовиться и прочесть о международном положении — пожалуйста, прочесть о том, как Гитлер победил националистов, почему Гинденбург сдал позиции, к этому он сможет подготовиться, собрать материалы, факты и подготовиться к докладу о событиях в Китае, в Японии, он это сможет сделать. По вопросу о конкуренции на мировом рынке — также прочтет, и то нужно посмотреть в тезисы. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 107, арк. 58—60, 62.— Копія. Машинопис.

* Так у документі.

№ 90

КОШТОРИС НА УТРИМАННЯ ІСНУЮЧИХ ТА ДОДАТКОВИХ ДИТЯЧИХ ЛІЖОК У ДИТБУДИНКАХ ТА ДИТЯЧИХ ЛІКАРНЯХ

м. ХАРКОВА

7 травня 1933 р.

СМЕТА

на организацию и содержание коек в детдомах, изопропункте на ЦИТовских и Салтовских бараках и детбольничных коек для детей-подкидышей с 1/V—1/X-[19]33 г., рассчитанная на фактическое количество детей-подкидышей

Бюджетных коек, содержавшихся за счет горсовета и наркомздрава в настоящее время имеется 720, необходимо взять на содержание дополнительно:

Изолятор им. Коммунистки дополн[ительно] коек	100
Детдом на Сердюковском пер. № 5	80
— « — в Южном поселке	150
— « — на Коцарской № 5	40
— « — Садовой № 5	40
— « — Плехановской № 21	50
Детдом при Салтовск[их] бараках	200
— « — в 41 яслях	50
— « — в Зеленом Гаю	100

— « — на ст. Октябрьская	100
— « — в Мереве	100
— « — в Салтовских бараках	400 (больница)
— « — в ЦИТовских бараках пропускник	500
— « — — « — больница	600
<hr/>	
Итого детдомовских коек	1650
— « — больничных коек	1000
<hr/>	
Всего:	2[6]50 *
	возр. до 4 лет

Стоимость оборудования детской койки в детдомах	150 рублей
Общая стоимость оборудования	1[5]50 руб.
Стоимость оборудования больничн[ой] койки	200 рублей
Общая стоимость оборудования 1000 больничных коек	200 000 руб.
Стоимость содержания одной койки в детдоме на месяц	75 рублей
Общая стоимость содержания детских коек на 5 месяцев	[5]81 [25]0
Стоимость содержания детской койки в больнице	100 рублей
Общ[ая] стоим[ость] дет[ской] больн[ичной] койки на 5 мес[яцев]	500 000
Вся стоимость содержания	Р[у]б: 1 513 750

За время с 1/V по 1/X предстоит эвакуация 5000 детей

Обмундирование ребенка	64 рубля
Комплект: Пальто 40 р. Ботинки 15 р. Костюм 5 р. Рубашка 3 р. Чулки 1 р. 64 руб.	
Общая стоимость 5000 × 64	Р[у]б: 320 000
Эвакуация (билет, транспорт и проч.) на ребенка 10 р. × 5000	10 руб. Р[у]б: 50 000
Питание в пути 2 р. на ребенка ... 5000 × 2 р.	Р[у]б.: 10 000
Общая стоимость эвакуации 320 000 + 50 000 + 10 000	Р[у]б. 380 000
Итого на оборудование, организацию и эвакуацию детей необходимо	Р[у]б: 1 893 750

Мед. сан. обслуговування 4000 дітей в віці від 4 до 15 років

Врачей 10 × 320 × 5	P[y]б.: 11 0[5]0
Медсестер [25 × 115 × 5]	P[y]б.: [14 375]
Санитарок 10 × 65 × 5	P[y]б.: 3250
Начисление [11,75] %	P[y]б.: 3362
Медикаменты	P[y]б.: 10 000
Расходы	P[y]б.: [5]000
Оборудование	P[y]б. 5000
	P[y]б.: 1 937 000
	ВСЕГО:
	P[y]б.: 1 943 737

Зав. Охматдета

Коренек

Инспектор ОХМ

Р. Ходова

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 981, арк. 20, 20зв.— *Копія. Машинопис, рукопис.*

* Тут и далі цифри у квадратних дужках — незбірливий, згасаючий текст.

№ 91

**ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ
ОБЛАСНОЇ КОМІСІЇ ПО БОРОТЬБІ З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ
ПРО ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ ДИТМІСТЕЧОК № 1 ТА № 2,
ЇХ РОЗГРУЗКУ, СТВОРЕННЯ ДИТБУДИНКУ В КАРАЧІВЦІ
НА 300 ЛІЖОК ДЛЯ МАЛОЛІТНІХ ДІТЕЙ***

9 травня 1933 р.

Присутствовали: т. т. Бронево́й, Карпилов, Казбек, Белова (ГПУ), Биргель (ОДТО ГПУ), Воробьевский, Варфоломеева (горздрав), Гуревич, Фил (облОНО), Киров, Дроздов (окрздрав), Герцович (облснаб), Убийбатько (горнаробраз), Капралов (Упр[авление] Юж[ной] жел[езной] дор[оги]), Разовский (СПОН), Коган-Ясный (горчрезком), Шорох (Краснозаводской трест Харгоснарпита), Венгеровский, Рябов (детгородок № 1), Погорельский (детгородок № 2).

Председатель — т. Бронево́й.

Секретарь — т. Белова.

Слушали: 1. Информацию нач[альника] детгородка № 1 — т. *Рябова* о положении детгородка.

Постановили:

Для улучшения постановки работы провести следующие мероприятия:

а) Медперсонал, находящийся в изопропункте, объявить мобилизованным; закрепить на постоянную работу, передав в распоряжение тов. Венгеровского;

б) В дальнейшем освобождение работников производить лишь с санкции областной комиссии, с обязательной заменой.

в) Утвердить постоянный штат в количестве 185 чел.

г) Предложить горздраву немедленно организовать в детгородке № 1 150 ясельных коек и 300 больничных коек, для чего отпустить 50 000 (пятьдесят тысяч) рублей.

д) Для рассмотрения сметы утвердить комиссию в следующем составе: т.т. Гуревича и Воробьевского.

Комиссии представить свое заключение по смете к следующему заседанию обласной чрезвычайной комиссии по б/б**.

е) Отпустить начальнику детгородка № 1 аванс в размере 50 000 рублей.

ж) Для составления плана распределения продуктов утвердить комиссию в составе: т.т. Гуревича, Воробьевского, Кирова и Герцовича.

При распределении продовольствия учесть количественное комплектование дома.

План распределения продуктов представить к 10.V. с[его] г[ода]. Созыв комиссии — за т. Герцовичем.

з) Обязать Краснозаводский трест *общ[ественного] питания* *** своевременно обеспечить городок доброкачественным питанием.

и) Совхозу «Красні Зорі» отпускать для детгородка ежедневно 40 литров молока.

Нач[альнику] детгородка № 1 тов. Рябову организовать получение молока.

к) Нач[альнику] детгородка т. Рябову немедленно развернуть подготовительную работу по эвакуации детей, с тем чтобы: 10/V было отправлено 500 детей, 11/V — 500 и 13/V — 500 детей.

Комплектование детей производить по принципу опроса (территориальность), с тем чтобы таковые были возвращены к себе на родину.

л) Для сопровождения детей к месту назначения предложить горздраву [выделить] потребное количество медперсонала, облнаробразу — педперсонала.

м) Начальнику детгородка — обеспечить запасом продовольствия эвакуируемых детей на 3 дня.

н) Вагоны с эвакуируемыми детьми к месту назначения направлять воинской скоростью.

Выполнение этого возложить на т. Биргеля. *Одновременно возложить на тов. Биргеля прием и санобработку направляемых из города детей****.*

о) Для эвакуации детей предложить тов. Осташко — зам. транспортной секции горсовета — выделить в распоряжение тов. Разовского 2 грузовые машины и 1 легковую.

Ответственность за всю эвакуацию детей возложить на тов. Разовского.

С л у ш а л и: Информация нач[альника] детгородка № 2 — т. Погорельского о положении в городке.

П о с т а н о в и л и: Для улучшения постановки работы:

а) Поручить тов. Воробьевскому (горздрав) в 2-дневный срок произвести эвакуацию детей наркомздравовского возраста из детгородка № 1 и 2 по соответствующим районам и в городскую нормальную сеть.

б) Комиссии, созданной для рассмотрения продовольственных фондов,— учесть продовольствие эвакуируемых, обеспечить последних на 5-дневный срок.

в) т. Гуревичу (облОНО), тов. Воробьевскому (горздрав) — немедленно составить смету по эвакуации и представить на утверждение областной комиссии по б/б.

С л у ш а л и: О работе Ленинского треста «Доннарпита».

П о с т а н о в и л и:

а) Отметить, что Ленинским трестом на протяжении 3 дней подаются в детгородок с запозданием и весьма недоброкачественные продукты. Предложить нач[альнику] ЦИТовских барачков тов. Погорельскому весь материал немедленно передать в прокуратуру, просив одновременно Харьковскую прокуратуру произвести следствие по этому вопросу и привлечь виновных к ответственности.

б) Под ответственность пред[седателю] Ленинского треста — т. Раппопорт в дальнейшем ввести нормальное снабжение детгородка.

в) Обязать дирекцию Южн[ой] жел[езной] дор[оги] произвести за свой счет ремонт ЦИТовских барачков.

Работу развернуть полным ходом — немедленно, согласно представленной сметы на 85 000 руб.

За счет облкомиссии б/б произвести ремонт, согласно сметы на 17 000 руб.

г) Весь персонал медицинский и педагогический, находящийся в изопропункте,— считать мобилизованным, закрепив их на постоянную работу, и персонал передать в распоряжение тов. Погорельского.

Освобождение работников производить лишь с санкции облкомиссии, с обязательной заменой организаций, направивших этих работников.

д) Под отчет т. Погорельскому выдать 50 000 (пятьдесят тысяч) рублей. Предложить составить смету и представить на утверждение облкомиссии б/б.

тов. Воробьевскому и Гуревичу просмотреть смету и дать свое заключение.

е) С целью обеспечения на городке противопожарных мероприятий — поручить т. Цезарю немедленно провести огнетушители на городок и *выставить пожарные посты* *****.

ж) Нач[альнику] ЦИТовских барачков — провести полную инвентаризацию наличного имущества.

з) Нач[альнику] ЦИТовских барачков организовать ежедневное получение 40 литров молока из совхоза «Красні Зорі».

С л у ш а л и: Информацию облОНО — т. Гуревича, *облздрават. Кирова* ***** об эвакуации детей.

П о с т а н о в и л и:

Информацию принять к сведению.

На эвакуацию детей и разворот сети по области выдать под отчет аванс в размере:

125 000 руб. — (облОНО).

75 000 руб. — (облздраву).

С л у ш а л и: Информацию т. Берковича о бродяжническом элементе.

П о с т а н о в и л и:

Информацию принять к сведению. Поручить т. Берковичу:

а) Провести совещание с хозяйственниками областных организаций на предмет получения нарядов на рабочую силу.

б) т. Броневому поручить получение нарядов по линии Всеукр[аинских] хоз[яйственных] организаций.

в) Считать необходимым выделить для облмилиции 2 барака для уголовного элемента. Выделить таковые из ЦИТовских барак.

г) Предложить горздраву развернуть для бродяжнического элемента 400 коек стационарного типа.

д) Просить облисполком отпустить горздраву из утвержденных фондов авансом 50 000 рублей.

е) Поручить Ленинскому тресту организовать питание на вышеуказанных бараках *и вокзальном приемнике* *****.

ж) Обратить внимание Ленинского райпарткома на безобразное отношение парт. и профорганизаций 2-го Эксплуатационного района в вопросе борьбы с детской беспризорностью.

з) Из барака, находящегося в Б[ольшой] Даниловке, облОНО в 2-дневный срок перевести 24 детей-сирот в Салтовские бараки.

ТЕКУЩИЕ ДЕЛА

С л у ш а л и:

а) Отношение Харьковского Охматдета о предоставлении 3 домов из поселка Высокого в распоряжение Охматдета.

П о с т а н о в и л и:

Учитывая необходимость разворота детдома для младшего возраста на 300 коек, считать необходимым выделение 3 домов в поселке Высоком.

Предложить сельсовету пос. Высокого предоставить 3 дома, находящихся в Карачевке, никем не используемых.

Председатель облкомиссии по борьбе
с беспризорностью — зам. нач[альника] ХО ОГПУ *Броневой*
Секретарь *Белова*

Верно:*****

*Резолюція: «Е. Л. Дайте ознакомиться т. Розовському»******

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 579, арк. 14—17.— *Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.*

* На документі штамп «Не підлягає оголошенню».

** Тут і далі в документі «б/б» — боротьба з безпритульністю.

*** Написано фіолетовим чорнилом.

**** Так само.

***** Так само.

***** Так само.

***** Так само.

***** Підпис нерозбірливий.

***** Так само.

№ 92

**ЕПІДЕМІОЛОГІЧНЕ ЗВЕДЕННЯ ЗАХВОРИЮВАНЬ
НА ВИСИПНИЙ ТИФ У м. ХАРКОВІ ЗА СІЧЕНЬ — 10 ТРАВНЯ 1933 р.
ДОДАТОК ДО ЗВІТУ ПРО РОБОТУ ШТАБУ
ПРИ ОСОБЛИВОУПВНОВАЖЕНОМУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ
ПО м. ХАРКОВУ ПРОФЕСОРІ В. М. КОГАНУ-ЯСНОМУ**

10 травня 1933 р.

ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКАЯ СВОДКА за 1933.г.

Заболевшие	Регистрированные
Январь	106 нет данных
Февраль	214 нет данных
Март	1099 892
Апрель	2065 2102
Май	— 627

Госпитализировано 100 % в течение 24 часов. Люди и вещи из квартир обработаны на дезстанции в течение 36 часов.

Развернуто 1750 коек.

Открыта новая дезстанция емкостью до 3000 чел.

Подобрано и свезено в изопропункты города бездомных и беспризорных 11 014 (детей и взрослых).

Эвакуировано в детдома, трудовые коммуны и пр. 3734 чел.

Свезено трупов — 2 769.

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 198.— *Копія. Машинопис.*

№ 93

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАУКОВОЇ РАДИ
ПРИ ОСОБЛИВОУПВНОВАЖЕНОМУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО м. ХАРКОВУ
ПРОФЕСОРІ В. М. КОГАНУ-ЯСНОМУ**

11 травня 1933 р.

ДС 8/VI*

Присутствовали: члены научного совета — проф. Коган-Ясный, проф. Игумнов, пр. Соболев, член научн[ого] совета Воробьевский

Председатель горсовета — т. Гинзбург
от НКЗ — Сукачев, Станиславский,
—«— горстанции — Мительман, Диннерштейн, Молохов, Сыно-
вец,
—«— 4-й поликлиники — Горкин, Корытин, Гольштейн, Аграно-
вич, Калужская, Крылова, Полякова, Осташкевич, Хуц, Ло-
зовая, Короткин, Тулуевский, Калиненская, Афанасьев,
Глав. врач 9-й поликлиники — Литвинов, Главврач Робенко, Фин-
кельштейн, Морозовский, Вильненский, Навроцкий, Липи-
на, Зильберблат, Бадянский, Слуцкая, Лисс, Винник, Зетлер,
Гартман.
Проф. Брауде, Грицай

С л у ш а л и:

Доклад-информация проф. Коган-Ясного о ходе сыпнотифоз-
ной эпидемии и о всех мероприятиях, которые предприняты Чрез-
санкомом (стенограмма).

<...>

Навроцкий — Считать, что сыпной тиф в Новой Баварии — это привозной, на первом месте по распространению сыпного тифа факторы стоят едующие в Харьков *поездники***, на втором месте командировочные и на третьем месте хлебные очереди.

Одновременно отмечает, что были случаи плохой сан. обра-
ботки и прежде всего в бараках. Считает, что крайне антисанитар-
ные условия жизни рабочих в бараках являются следствием не-
культурности администрации, а также и врачей.

Считает, что месячник чистоты у нас не должен быть чистотой
на один месяц в году, а круглый год. Предлагает просить НКЗ,
чтобы месячник чистоты [19]33 года был последним.

<...>

т. Горкин — Когда попытались проанализировать источник за-
болевания, то выяснилось, что первым фактором являются коман-
дировочные и поездники, а вторым — хлебные очереди. <...> Кро-
ме того, он считает, что уполномоченные в данный момент не могут
уйти со своих постов до полного окончания эпидемии, что работа
по внедрению санитарной культуры в широкие массы трудящихся
обойдет крайне плохо... <...>

Проф. Морозовский — считает, что НКОЗ и горздрав виноваты
в том, что лечебная организация построена сравнительно хорошо,
а санитарная организация — крайне плохо и слабо, недостаточно
имеет средств. <...> Считает, что Сан.-бактериологический инсти-

тут должен был сейчас же на ходу эпидемич. материалы проработать, анализировать и давать соответствующие выводы.

т. Диннерштейн — считает работу поликлинической организации плохой, приводит примеры Качановки, где в изоляторе лежит малярийный наряду с сыпнотифозными, не могут провести ранней диагностики, нет лаборатории. Предлагает провести райврачей через краткосрочные инфекционные курсы. <...>

т. Станиславский — находит, что инфекционная карточка пишется безграмотно, указывает на диагностические ошибки. Главным фактором эпидемии является транспорт, а затем очереди. <...>

т. Грицай — указывает на пример Ленинграда, где эпидемия, начавшаяся в октябре и окончившаяся в январе, только благодаря радикальным мероприятиям, предпринятым сан. организациям[и].

Дезинфекторское дело в Ленинграде централизовано, транспорт там достаточный.

Проф. Брауде — считает, что в этом году течение эпидемии такое, что заболевания все время подсыпаются извне.

<...> по примеру РСФСР нужно всех врачей всех специальностей пропустить через 2-месячные курсы по инфекционным заболеваниям.

<...>

П о с т а н о в и л и :

Заслушав доклад-информацию проф. Коган-Ясного о ходе сыпнотифозной эпидемии и о всех мероприятиях, которые были приняты чрезсанкомом, и все предложения, вытекающие из происходивших прений на научном совете, чрезсанком считает необходимым:

1) Установить тесную и постоянную связь горсанстанции с железно-дор[ожной] станцией, находясь в постоянном курсе дел санитарного состояния всех вокзалов и зная, что предстоит городу получить от железной дороги.

2) Просить горздрав и горсовет принять необходимые меры к срочному окончанию постройки ночлежных домов, начатых на Хол[одно]-Горском шоссе и законсервированных.

3) Просить горздрав и горсовет развернуть в каждом районе районные пропускники.

4) Считать необходимым организовать при горсанстанции специальное научное оперативное статбюро, которое бы постоянно руководило всей разработкой эпидемиологических карточек, структурировало по этому поводу все райстатбюро, всех эпидемио-

логов, собирало бы материалы, идущие со всех районов и тщательно научно их обрабатывало, давая каждому району указания, в каком районе имеются грозные места или очаги и что нужно предпринимать для их ликвидации. <...>

10) Просить председателя горсовета тов. Гинзбурга поднять вопрос перед горсоветом о срочном приобретении для горсанорганизации необходимого достаточно мощного инфекционного автомобильного транспорта.

Председатель профессор *Коган-Ясный****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 200—206.— *Копія. Машинопис.*

* Написано чорнилом.

** Написано олівцем.

*** Підпис відсутній.

№ 94

3 ЛИСТА ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОГО ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО БОРОТБІ З ЕПІДЕМІЄЮ В м. ХАРКОВІ ЩОДО ПІДСУМКІВ РОБОТИ КОМІСІЇ ЗА КВІТЕНЬ — ПЕРШУ ПОЛОВИНУ ТРАВНЯ 1933 р. ТА ПРОПОЗИЦІЙ З ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАЛЬШОЇ РОБОТИ

12 травня 1933 р.

ДС
Срочно
т. Воробьевскому

ПРЕДЛОЖЕНИЯ КОМИССИИ НКЗ *

1. Признать, что санитарная организация г. Харькова оказалась недостаточно подготовлена к борьбе с эпидемией сыпного тифа настоящего года.

2. Несостоятельность санитарной организации заставила немедленно создать временную чрезвычайную организацию с тем, чтобы коренным образом реорганизовать городской сан. аппарат.

3. Распределение города на районы, создание районных особуполномоченных, выделение отдельных отраслей коммунально-

го хозяйства для детальной их сан. реконструкции, организация отраслевых уполномоченных — вся эта структура полностью оправдала те задания, которые были возложены на эту организацию в чрезвычайное время.

<...>

6. В результате проведения полуторамесячной работы организован целый ряд новых медико-сан[итарных] учреждений, восстановлен целый ряд ранее бездействующих установок.

7. Кроме того, говоря о противоэпидемических мероприятиях, надо отметить, что в течение эпидемии удалось достигнуть 100 % госпитализации не позже 24 часов со времени заявки, санобработки людей и вещей из очагов не позже 36 часов со времени заявки. Пущена новая мощная дезостанция с пропускной емкостью 45 тыс. человек в месяц, а также пущена рациональная суховоздушная дезокамера.

Чрезвычайная организация, правильно поняв, каким важным эпидемическим фактором по борьбе с сыпным тифом имеют бездомность и беспризорность, первая организовала специально борьбу с беспризорностью, начав прежде всего изъятие бездомного и беспризорного элемента с вокзалов и из города, для чего организовала два изопробункта, куда переведено 11 014 чел. и эвакуировано 3734 чел. по детдомам, трудкоммунам и т[ак] д[алее], создав этим все условия для планомерной и успешной работы специально созданной комиссии 2 мая по борьбе с детской беспризорностью.

8. Считать необходимым закрепить работу чрезвычайной комиссии по организации в г. Харькове морга.

9. Считать необходимым закрепить работу комиссии по полному освобождению 2-й Сов[етской] больницы от постороннего элемента и яслей, постепенно подготавливая полное ее переключение и превращение в инфекционную больницу.

10. Считать необходимым поставить вопрос перед горсоветом о срочном окончании строящегося ночлежного дома на Холодной Горе.

11. Считать необходимым иметь в г. Харькове как столице Украины мощный постоянный инфекционный транспорт.

<...>

14. Считать необходимым создание при горсанстанции научно-оперативного статбюро постоянно функционирующего, а также и научного совета. <...>

Особоуполномоченный
чрезсанкома профессор

*Коган-Ясный ***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 157—159.— Копія. Машинопис, рукопис.

* Написано фіолетовим чорнилом.

** Підпис відсутній.

№ 95

ВІДОМОСТІ ЩОДО КОНТИНГЕНТІВ САЛТІВСЬКИХ ТА ЦІПІВСЬКИХ БАРАКІВ, ДІАГНОЗІВ ЗАХВОРЮВАНЬ ТА ПОСТАЧАННЯ ДО БАРАКІВ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ*

Не раніше 14 травня 1933 р.

ДС 8/VI

Салтовские бараки

630 челов[ек] в б[ольни]це
из них 430 детей

2678

продукты не отпущены

	ОблОНО	Обл[астные] орг[анизации]	Салт[овские] бар[аки]	ЦИТов[ские] бараки]
Муки	52 285	10 000	16 320	21 395
Кондитер.	4500	500	—	—
Крупы	4432	1000	1974	2587
Мясо	664	200	189	247
Олия	926	170	262	342
Мыло госп.	9000	1000	—	

ЦИТовские бараки

на 14/V-[19]33 г.

Общее к-во дет[ей] 2337
из них охмат. 213 вывезены 100

из них здор[овых] 1879
б[ольны]х 458

Сейчас	2227	б-х	458
Арестов.	131	colitis	
и бездомных	121	colitis с кровав.	
		отеки	
		истощение	
		кори	28 чел.
85 ослабл. взрослых			

О члене партии =

«немец» *= 11 лет из Молочанский район Мелитопольщина

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 223.— *Оригінал. Рукопис.*

* Зберігаються у фонді «Харківський міський відділ охорони здоров'я» в справі «Матеріали по боротьбі з епідемічними захворюваннями».

** Мається на увазі дитина 11 років, яка прибула з партією німців з Молочанського району.

№ 96

ІНФОРМАЦІЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ЩОДО ЕВАКУАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ДИТБУДИНКІВ м. ХАРКОВА

Не раніше 15 травня 1933 р.

Облздороввідділ тов. Кірову

Міськздороввідділ сповіщає, що за час з 28 квітня по 14 травня евакуйовано таку кількість дітей.

В Кулеб'яки *	53 дітей	—	28 квітня
—«— Чугуїв	25	—«—	6 травня
—«— Ізюм	50	—«—	7 —«—
—«— —«—	100	—«—	10 —«—
—«— —«—	80	—«—	2 —«—
—«— Охтирку	20	—«—	8 —«—
—«— —«—	100	—«—	11 —«—
—«— Суми	15	—«—	18 квітня
—«— —«—	52	—«—	10 травня
—«— —«—	100	—«—	11 травня
—«— Лубни	20	—«—	10 —«—
—«— Богодухів	114	—«—	11 —«—
—«— Водолагу	80	—«—	11 —«—

—«— Зміїв	58	—«— 11	—«—
—«— —«—	50	—«— 13	—«—
—«— Карлівку	88	—«— 12	—«—
—«— Олексіївку.....	50	—«— 11	—«—
—«— Лебедин	150	—«— 11	—«—
—«— Валки.....	150	—«— 14	—«—

Разом: 1355 дітей
 евакуйовано на 15 травня ц/року.

Зав[ідувач] міськздороввідділу *Вороб'євський ***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 104.— *Копія. Машинопис.*

** Так у документі. Правильно — Кобеляки.

** Підпис відсутній.

№ 97

ПОСТАНОВА КОЛЕГІЇ НАРКОМАТУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР ЩОДО ФІНАНСУВАННЯ ДИТБУДИНКІВ, ЗОКРЕМА У МІСТАХ ХАРКОВІ ТА КИЄВІ, ДЕ ПІДБИРАЄТЬСЯ ВЕЛИКА КІЛЬКІСТЬ ПІДКИНУТИХ ДІТЕЙ

19 травня 1933 р.

Не підлягає оголошенню

ПРО СТАН ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ

1. Констатувати, що, зважаючи на велику кількість дітей, що потребують тепер вміщення до дитбудинків, розгорнуто значну кількість нових дитбудинків, але стан їх на сьогодні незадовільний.

Основними причинами є відсутність сталих бюджетових асигнувань, обладнання та харчових продуктів.

2. Констатувати, що одними дотаціями НКОЗ цю справу розв'язати неможливо.

3. Відмічаючи неприпустиме ставлення облздороввідділів до таких великих міст, як Харків та Київ, де місцеві органи охорони здоров'я без активної допомоги облздороввідділів виносять всі труднощі щодо влаштування великої кількості підкинутих дітей, колегія НКОЗ доручає Харківському та Київському ОЗВ терміново вжити всіх заходів щодо допомоги цим містам.

4. Дотація, що її одержали місця, до цього часу занадто мала та разом із дотацією НКОЗ складає лише 14 % потрібної суми.

5. Райбудинки, що їх знов організовано, знаходяться в особливо важкому стані і смертність по цих будинках серед дітей надзвичайно висока.

Виходячи з цього, колегія НКОЗ ухвалює:

1) доручити управлінню Охматдит та ОЗДП протягом червня місяця за допомогою відповідних інститутів організувати виїзні бригади для інструктажу робітників дитбудинків;

2) управл[інням] ОХМД та ОЗДП в 5-денний термін опрацювати разом із Всеукр[аїнским] інститутом ОХМД основні тези цього інструктажу (харчування послаблених дітей, дозировка, склад харчових інгредієнтів, нагляд за дітьми тощо);

3) зобов'язати сектор постачання виділити окремо централізоване постачання дитбудинків та, розподіляючи продукти, окремо виділяти для них фонди, повідомивши про це периферію;

4) вважаючи на потребу надання спеціальної лікувальної допомоги дітям, запропонувати медпрофсектору разом із Охматдитом дати директиву місцям виділити по загальних лікарнях спеціальні дитячі відділки для послаблених дітей з дитбудинків;

5) доручити управлінню Охматдит та ОЗДП в 5-денний термін опрацювати нове положення про патрунування дітей, погодивши його з директивними органами.

Секретар колегії

*М. Довбищенко **

Оригіналові відповідає:

Тех[нічний] секретар колегії

О. Чурсанова

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 31.— Засвідчена копія,
склограф. Машинопис.

* Підпис відсутній.

№ 98

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ РОЗПОДІЛУ РИБИ
МІЖ КОЛГОСПАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ОБРОБІТКУ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ**

20 травня 1933 р.

**Про розподіл риби
між колгоспами Харківської області
для стимулювання обробітку цукрового буряку**

1. Поданий від облЗУ розподіл між районами 3357 центн[ерів] риби для видачі колгоспникам для стимулювання обробітку цукрового буряку затвердити.

2. Зобов'язати облспоживспілку забезпечити одержання районами риби в такій кількості і строки:

До 25/V — 1000 центн[рів]

2/VI — 1657 —«—

10/VI — 700 —«—

3. Зобов'язати райвиконкоми в 24 години з моменту одержання риби розподілити її між колгоспами з розрахунку 1,8 к[і]л[о]-гр[амів] на гектар засіяної площі цукрового буряку колгоспів.

4. Рибу видавати виключно колгоспникам, які працюють на обробітку цукрового буряку з розрахунку 1,8 к[і]л[о]гр[амів] на один гектар обробленого цукрового буряку.

5. Зобов'язати облЗУ в 24 години розробити інструкцію про порядок видачі риби колгоспам, керуючись постановою РНК УСРР з 13/V-[19]33 р., та розіслати її на місця.

Заст. голови Харківського
обласного виконавчого комітету

*С. Загер**

Секретар Харківського
обласного виконавчого комітету

*Г. Ісаков***

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 3, арк. 10, 10 зв.— Засвідчена
копія, склограф. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 99

**ЛИСТ АГІТМАСОВОГО ВІДДІЛУ ЦК КП(б)У
ЗАВІДУВАЧУ СЕКЦІЇ ОХМАТДИТ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ КОРЕНЬОК
ПРО НАРАДУ У СПРАВІ РОЗМІЩЕННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ
У БАРАКАХ ТА ДИТБУДИНКАХ**

20 травня 1933 р.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ (БІЛЬШОВИКІВ) УКРАЇНИ
Агітмас ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ

Відділ Харків, вулиця К. Лібкнехта, № 64, телефонний пункт, АЖ

20/У-1933 року №.....

Віповідати, посилається на шифр.....

З приводу **ДО**

На Ваш №..... (Наш вхід. №.....)

22 Травня о 12 годин дня, III поверх, кімн. 21, кабінет тов. КОМИСАРЕНКО, — відбудеться НАРАДА в справі розміщення та обслуговування дітей в бараках та дитбудинках.

З/ явка на нараді обов'язкова.

СЕКРЕТАР АМВ. — *Михайлова* /МИХАЙЛОВА/

Додіється на аркушах Чекасмо відповіді на ч.р.

Листівки для телеграм Харків, ЦЕНТРАЛЬНИЙ

До документа № 99.
 Лист агітмасового відділу ЦК КП(б)У до Харківського міськздраввідділу

До т. Кореньок
 Міськздорів *

22 травня о 12 годин[і] дня, III поверх, кімн[ата] 21, кабінет тов. Комисаренко,— відбудеться нарада в справі розміщення та обслуговування дітей в бараках та дитбудинках.

В[аша] явка на нараді обов'язкова.

Секретар АМВ **

Михайлова

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 32.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Вписано чорнилом.

** Агітмасовий відділ ЦК КП(б)У.

№ 100

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
 ПРО ПСУВАННЯ РАДГОСПНИХ І КОЛГОСПНИХ ПОСІВІВ
 ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ ДО ВИННИХ У ШКІДНИЦТВІ**

25 травня 1933 р.

[Слухали:] п. 3. Про псування радгоспних та колгоспних посівів. (Затв. 25/V-1933 р. Гол[ова] ОВК — т. Шелехес).

[Постановили:] п. 3. В зв'язку з тим, що по області відмічаються окремі випадки скошування озимих і псування ярових посівів по радгоспах і колгоспах (Козельщанський, Велико-]Бурлуцький райони), що є наслідком куркульської контрреволюційної діяльності, скерованої на шкідництво і псування ланів, президія облвиконкому у х в а л ю є:

1) Зобов'язати РВК, правління колгоспів, директорів МТС і директорів радгоспів розгорнути масову роботу щодо роз'яснення населенню здійснення гасла проводиря партії т. Сталіна — зробити кожного колгоспника заможним — справа рук самих колгоспників, що перевести в життя це гасло можливо лише за умов, коли кожен колгоспник турбуватиметься за охорону соціалістичного врожаю від куркульських, шкідницьких спроб його псування та розкрадання.

2) Зобов'язати РВК і МР повести рішучу боротьбу з провокаційними куркульськими спробами, розрахованими на підрив господарської сили колгоспів і зросту добробуту колгоспників.

3) Запропонувати адміністративним і судово-карним органам нещадно розправлятися з винними у шкідництві і псуванні радгоспних і колгоспних посівів, застосовуючи до винних постанову ЦВК і РНК СРСР з 7 серпня 1932 р. — про охорону громадської (соціалістичної) власності.

4) Зазначену постанову довести до відома кожного колгоспника та одноосібника, для чого організувати читку цієї постанови по кожній колгоспній бригаді, на зборах сільського активу, на зборах одноосібників.

ДАХО, ф. Р-1391, оп. 1, спр. 60, арк. 104зв.— Копія. Друк.

№ 101

ПРОТОКОЛ ЗАКРИТИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЗАВДУВАЧІВ І ЛІКАРІВ ДИТБУДИНКІВ м. ХАРКОВА ТА ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ СТОСОВНО УМОВ УТРИМАННЯ ДІТЕЙ, ДІАГНОЗІВ ХВОРОБ, СМЕРТНОСТІ В ДИТУСТАНОВАХ

26 травня 1933 р.

[Адреса:] Ольх[овка], Южн[ый], Выс[окий], Померки, Сердюк[овский пер.], 49 ясли

Присутств[овали]: Гуревич, Ершова, Минц, Розенблюм, Варнавская, Уманская, Румянцева, Марголина.

Информация заведующ[ей] изолятором о положении дел в изоляторе. Поступают за последнее время в огромном количестве в самом жутком виде в возрасте очень малы. В связи с этим смертность увеличилась; очень плохо обстоит вопрос с кормежкой, при отсутствии манной [крупы] дети кормятся кукурузой в разных видах, следствием которой являются поносы. Снабжение бельем недостаточное; необходим капитальный ремонт, устройство павильона; основным вопросом является разгрузка детей; д[окто]р вносит предложение о способе доставки детей; болезни — кровавые поносы, дети с такими поносами являются, а старые дети уже инфицируются. Возраст детей 1 г.— 1 г. 2 мес.

Доклад о д[ет]доме Ильича тов. Ершовой. Доставка детей милицией без всяких направлений непосредственно с улицы. Поступают дети больные. Питание 4 раза в день; питание недостаточное в смысле качества, т[ак] к[а]к кормятся кукурузой. Что касается заболеваемости (д[окто]р Минц), то дети поступают в болезненном состоянии; болеют колитами и intoxicatiями; что касается обслуживания детей, то оно недостаточное, т[ак] к[а]к возраст детей малый, нуждаются в том, чтоб дети кормились от руки. Заболеваемость больше всего колитами, дизентерией, смертность большая, диетотерапия недостаточная, лечение — серотерапией, софф. внутрь под кожу, необходимо доставать сцеженное грудное молоко. Предложение — боксирование, диетическое лечение.

Сердюковский д[ет]дом — д-р Уманская. Заболеваем[ость] ко-рью, смертность около 60 %, осложнения colit'ы; имеются вообще colit'ы, дизентерия, intoxicati, получают молочные смеси из 3-й поликлиники. Имеются всего 63 реб[енка]. Добавление заведующей д[ет]домом о недостаточном питании, живут пока что за счет запасов бывших ясель.

Детдом № 10. Количество детей 35 детей. Заболеваемость колитами, диспепсией; имеются грудняки челов[ек] 5, остальные 3—4 лет в хорошем состоянии. Снабжение бельем достаточное, питание за счет ясель, средства еще для детдома не отпущены; персонал — работают няни. Из медперсонала обслуживает сестра, которая уходит; неуверенность в выполнении диетических мероприятий.

Детдом № 9 — тов. Румянцева. Привезено 36 детей, в наличии 26 детей, пребывают в ужасном виде с кровавыми поносами.

Резюмирует доклады все д[окто]р Ходова*, указывает на недостатки в постановках работы в д[ет]домах, о ликвидации всех этих дефектов, прежде всего приступить к разгрузке изолятора, но в связи с инфекцией этого делать нельзя. Со средствами в старых д[ет]домах обстоит благополучно, сметы утверждены, д[ет]дома при яслях должны напоминать ОХМ[АТДЕТу] в письменном виде. Доставить в ОХМ[АТДЕТ] список необходимого персонала для обслуживания маленьких детей; необходимость изоляции детей, заболевших инфекционными болезнями, ставить об этом в известность технической обслуживающий персонал.

Худо обстоит вопрос с витаминами вообще и со сжеженным молоком в д[ет]доме им. Ильича; договориться о доставке молочивного молока из родильн[ых] отделений; о доставке нормально-го грудного молока, заинтересовывая в этом медсестер тех учреждений, где будут организовываться сливные пункты. С картошкой — устроиться с колхозами, но в связи с дороговизной от этого приходится отказаться.

На большие ремонтные суммы рассчитывать в этом году не приходится; предлагает своими хозсредствами делать этот ремонт.

Неаккуратное доставление сведений о движении детей и смертности, только д[ет]д[ом] Ильича в этом отношении аккуратен, теперь же доставлять такие сводки 1 раз в пятидневку.

Вопрос с милицией — уладить этот вопрос.

Предложения:

1. Ставить вопрос перед Бакинститутом о предоставлении больше корьевой сыворотки для д[ет]домов.
2. Проводить в д[ет]домах вакцинацию против дизентерии, а также лечение проводить введением сыворотки, договорившись о доставлении таковой в Бакинституте.
3. В отношении питания употреблять всем д[ет]домам лимоны.
4. Об употреблении дезинфицирующ[их] средств — лизола — достать его обязать Аптекоуправление.
5. Поручить тов. Ершовой о доставлении льда.
6. Считать необходимым приступить к ремонту д[ет]домов.

Председатель

Ходова

Секретарь**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 981, арк. 22 — 25зв.— Оригінал.
Рукопис.

* Инспектор Охматдиту Харківського міськздороввідділу.

** Підпис нерозбірливий.

**РЕЗОЛЮЦІЯ ПРЕЗИДІЇ ЖОВТНЕВОЇ РАЙРАДИ м. ХАРКОВА
ЗА ДОПОВІДДЮ НАЧАЛЬНИКА 27-го ПАСПОРТНОГО ПУНКТУ
ЩОДО ПІДСУМКІВ ПАСПОРТИЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РАЙОНУ
ТА ВИЯВЛЕННЯ КЛАСОВО ЧУЖОГО ЕЛЕМЕНТА.
ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ**

26 травня 1933 р.

Заслушав доклад тов. Погорелова об итогах работы 27[-го] пасп[ортного] пункта, президиум Октябрьского райсовета констатирует:

1) Работа 27[-го] пасп[ортного] пункта по паспортизации населения и выявлению классово чуждого элемента на территории Основы и Новоселовки под руководством партийной организации Октябрьского района при широком участии трудящихся масс и помощи депутатских групп районного совета, путем проведения массово-разъяснительной работы среди населения в основном проведена удовлетворительно.

2) Благодаря проведенной массовой работе охвачено паспортизацией население 18 362 человека, что составляет 100 % охвата всего населения по отношению к представленному плану.

Принято документов на 18 362 человека.

Выписано паспортов на 17 981 челов[ека].

Выдано паспортов — 17 413 челов[ека], что составляет 98 % к принятым документам.

Отказано в выдаче паспортов — 525 чел., что по отношению к выданным паспортам составляет 3 %.

3) Лица, коим отказано в выдаче паспортов, распределяются по следующим категориям:

а) Не занятых обществ[енно]-полезн[ым] трудом	— 59 чел[овек]
б) Беглых кулаков и раскулаченных	— 139 чел[овек]
в) Летунов и дезорганизаторов произв[одства]	— 62 —«—
г) Лишенцев	— 112 —«—
д) Преступного элемента	— 56 —«—
е) Иждивенцев вышеуказанных категорий	— 98 —«—

4) Из общего количества лиц, коим отказано в паспортах, вычищено как чуждо-классовый элемент из предприятий и учреждений г. Харькова:

а) ХПЗ	— 5 чел[овек]
б) ХЕМЗ	— 1 чел[овек]
в) Серп и Молот	— 3 —«—
г) Дезстанция	— 32 ч[еловека]
д) Красн[ый] Гужев[ик]	— 3 ч[еловека]
е) ЗРК	— 2 чел[овека]
ж) Союзпечать	— 2 чел[овека]
з) Хаторг	— 9 чел[овек]
и) Трамтрест	— 2 ч[еловека]
к) 3-д Ширпотреб	— 2 ч[еловека]
л) Коопполиграф.	— 2 ч[еловека]
м) 3-д Фрунзе	— 2 чел[овека]
н) Авторем. мастер.	— 3 ч[еловека]
о) Лакокрасочн. 3-д	— 2 ч[еловека]
п) Союзтранс	— 2 ч[еловека]

А всего по предприятиям и учреждениям вычищено 72 человека, каковые распределяются по следующим категориям:

а) Кулаков	— 27 челов[ек]
б) Лишенцев	— 24 —«—
в) Преступн[ого] элемента	— 13 —«—
г) Летунов	— 8 —«—
<...>	

Для закрепления проделанной работы президиум райсовета считает необходимым провести следующие мероприятия:

<...>

в) Через актив райсовета продолжать работу по выявлению лиц, проживающих как в ЖК, так и в частных домовладениях, которые укрываются от паспортизации, не представляя своевременно необходимых документов, а также злостно скрываются от получения извещений об отказе.

г) Начальнику 2-го отделения милиции проводить систематические проверки территории района с целью выявления и удаления классово-чуждого элемента, коим отказано в выдаче паспорта и до сего времени не выехавших из г. Харькова и 50-километровой зоны.

Председатель Октябрьского районного совета *

ДАХО, ф. Р-408, оп. 6, спр. 293, арк. 29—31.— *Оригінал.
Машинопис.*

* Підпис нерозбірливий.

**ТАЄМНИЙ ПРОТОКОЛ НАРАДИ В ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ
МІСЬКРАДИ ШЕЛЕХЕСА ПРО БОРТЬБУ З ДИТЯЧОЮ
БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ, БРОДЯЖНИЦТВОМ ТА ЖЕБРАЦТВОМ**

27 травня 1933 р.

Сов[ершено] секретно

<...>

Слушали: 1. О борьбе с детской беспризорностью, бродяжничеством и нищенством по г. Харькову.

Постановили:

1. Обязать органы милиции и областную комиссию по борьбе с детской беспризорностью и бродяжничеством обеспечить круглосуточный подбор беспризорных детей и нищих на улицах г. Харькова.

Ответственность за полный и своевременный подбор беспризорных детей, бродяг и нищих возложить персонально на тов. *Ряботенко*.

Обязать тов. *Тодера* мобилизовать в распоряжение тов. *Ряботенко* немедленно 4 грузовых автомашины за счет центральных и местных гаражей.

2. Предложить районным советам под персональную ответственность председателей принять активное участие в проводимых мероприятиях по борьбе с беспризорностью, бродяжничеством, проводимых по городу.

Принять к сведению заявление представителей обкома и горкома комсомола, что они не позже завтрашнего дня выделят в распоряжение т. *Ряботенко* 100 комсомольцев.

Предложить т. *Гинзбургу* не позже 28/V с[его] г[ода] отвести для размещения больных и детей помещения.

Предложить т. *Броневому* немедленно выделить 50 тис. руб. (из 300 т[ыс.] фонда) в распоряжение т. *Воробьевского* для развертывания 400 коек.

Поручить т. *Гинзбургу* организовать под Харьковом лагерь для детей с расчетом размещения не менее 3000 человек.

Поручить т.т. *Шелехесу* и *Броневому* изыскать для этого лагеря палатки.

3. Средства, собираемые в результате мероприятий, проводимых по области для оздоровительной кампании детей (накидка

5 коп. на трамвай, процентные начисленное на зрелища и проч.), передать на содержание беспризорных детей.

Разрешить комсомолу, наряду с работой среди родителей по сбору на оздоровительную кампанию, поставить вопрос перед родителями о помощи крестьянским беспризорным детям.

4. Согласиться с предложением т. *Ряботенко* о порядке эвакуации задержанных взрослых бездомных и нищих, а именно:

а) всех здоровых, могущих быть использованными на работе, в кратчайший срок направлять в трудовые рабочие команды для использования на работе;

б) больных, истощенных и проч[их] направлять в соответствующие лечебные учреждения через горздрав;

в) детей направлять в соответствующие детские дома.

5. Для отбора взрослых разрешить т. *Ряботенко* занять 2 барака, возложив на УЧХ организацию питания, санитарной обработки и проч.

6. Поручить т. *Гинзбургу* и *Книжному* в декадный срок разработать вопрос о детских домах, организованных для борьбы с детской беспризорностью на осенне-зимний период.

7. Возложить на т. *Ряботенко* ответственность за немедленную подборку трупов по городу, а также вывозку их, для чего проработать систему курсирования по городу специального транспорта, чтобы трупы подбирались немедленно.

8. Вопрос о финансировании и обеспечении продовольствием всех мероприятий, связанных с борьбой с детской беспризорностью, бродяжничеством и нищенством, тов. *Шелехесу* поставить перед ЦК КП(б)У и СНК УССР

Председатель горсовета

Шелехес *

Резолюція: «Оформить постанов[ление] президиумом горсовета» **

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 276, арк. 105, 106.— *Копія. Машинопис.*

* Підпис відсутній.

** Так само.

Примітка. У цій же справі зберігається оригінал документа з численними помітками та виправленнями (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 276, арк. 107—109.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*)

№ 104

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ДИТЯЧОЇ ЛІКАРНІ В ПРИМІЩЕННІ ШКОЛИ № 20

29 травня 1933 р.

Харківський міськздорввідділ Розпорядження №Б-1* з 29 травня [19]33 р. Кому надіслано лікарні **

30 травня ц[ього] р[оку] відкрита лікарня для спеціального призначення в 20-й школі на Холодній Горі на 400 ліжок.

На головлікаря цієї лікарні призначено т. Самуельяна.

Зав. міськздорввідділу Вороб'євський

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 14.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Написано фіолетовим чорнилом.

** Написано червоним чорнилом.

№ 105

СПИСОК ДИТБУДИНКІВ, ПІДПОРЯДКОВАНИХ ХАРКІВСЬКОМУ МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ, ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ АДРЕС ТА КІЛЬКОСТІ ДІТЕЙ У НИХ

Не раніше травня* 1933 р.

Список детдомов

Название детдома	Колич. детей	Адрес	№ телефона	Руководитель
Изолятор им. Коммунистки	220	Артема, 36	63-75	Гуревич
Детдом им. Ильича	160	К. Либкнехта, № 70/72	5-67	Ершова
Детдом им. 1 Мая	120	Померки	9-65	Красовская
Детдом № 4	60	Шатиловка		Варнавская

Название детдома	Колич. детей	Адрес	№ телефона	Руководитель
—«— № 5	75	Сердюк. п[ер.], 5		Р. Гельгарт
—«— № 6	175	Пос. Южный, К. Либкнехта		Гвоздикова
—«— № 7	150	Пос. Высокий		Гофман
—«— № 10	60	Плехан[овская], 2	34-68	Матущенко
—«— № 11	160	Ясли № 49 — Салтовск. бараки		Темнокуд
—«— № 12	160	Ольховка		Минкевич
—«— № 8	200	Карачевка		Орлик
—«— № 3	220	Ул. Революции		
—«— № 13	300	Ул. Революции		Мелова
	2050**			

*Салтовские бараки 250****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 57.— *Копія. Машинопис, рукопис.*

* Датовано за змістом архівної справи.

** Так у документі. За підрахунком кількість має складати 2060.

*** Виділене курсивом написано червоним чорнилом.

№ 106

ПЕРЕЛІК ПРИЙМАЛЬНИКІВ-РОЗПОДІЛЬНИКІВ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ У м. ХАРКОВІ

[Травень] 1933 р.

1. ЦИТовские бараки — д[окто]р Погорельский тел. 67-54
2. Салтовские — « — д[окто]р Венгеровский тел. 0-90
3. Клуб Строителей д[окто]р Эпштейн тел. 16-90
4. Пушкинское училище т. Рябов тел. 33-20
5. Эвакопункт 7-я платформа т...
6. Шевченковские бараки д[окто]р Милославский
7. Ул. Революции Ясельный городок
8. Павловка Пионерский клуб

9. За Куряжом — лагерь

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 233.— *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за змістом архівної справи.

№ 107

**МЕДИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ
В УРАЖЕНИХ СІЛЬСЬКИХ МІСЦЕВОСТЯХ,
А ТАКОЖ НАЛАГОДЖЕННЯ ЩОДЕКАДНОГО
СИГНАЛЬНО-ОПЕРАТИВНОГО ОБЛІКУ СМЕРТНОСТІ ***

Травень 1933 р.

**Медико-организационные мероприятия
об организации общественного детского
питания для пораженных сельских местностей**

1. Обратит особое внимание на помощь наиболее страдающему раннему и дошкольному детству.

2. С этой целью форсировать массовое открытие яслей.

3. Там, где почему-либо происходят задержки с открытием яслей,— срочно открывать временно через кухню организуемых яслей питательный пункт для детей ясельного и дошкольного (до 8 лет) возраста с 100 %[-ным] охватом всех детей.

4. Там, где открытые ясли по недостаточной емкости не могут дать приюта всем детям соответствующего возраста, организовать вокруг яслей *полное* (3—4 раза на день) питание готовой пищей всех остальных детей, в яслях не находящихся. При этом стараться кормить на месте, не давая на дом, так как в последнем случае пища нередко не попадает малым детям.

5. Больным — не могущим прийти или быть доставленными в ясли детям — пища обязательно должна доставляться на дом и под ответственность зав. яслями.

6. Зав[едующему] яслями наравне с выделяемой при сельсоветах специальной тройкой по оказанию продовольственной помощи населению вообще должна отвечать за проведение общественного питания всех детей раннего и дошкольного возраста, охва-

ченных или не охваченных яслями, посещающих ясли или находящихся дома по болезни или истощению, живущих на территории данного колхоза,— детей колхозников, единоличников и раскулаченных семей.

7. В свою очередь, в такой же мере зав. школой отвечает за общественное питание всех детей школьного возраста, посещающих или почему-либо не посещающих школу, и за своевременное взятие на учет тяжелобольных, истощенных, находящихся дома детей.

8. Для помощи в организации питания больных детей всех возрастов должна быть организована и использована местная общественность (ячейки УЧХ, Др. дет.** и проч.), а также комсомольская организация.

9. Должно быть проведено в яслях, садках и школах дифференцированное питание в зависимости от физического состояния (рекомендованные нами нормы, минимальные, ориентировочные при сем прилагаются). Истощенные дети кормятся обильнее, иногда чаще и качественно различно.

10. При всех яслях организовать так называемые «санаторные группы» из наиболее истощенных, отечных детей, поставить их в наиболее благоприятные условия питания и обслуживания. Госпитализация (в участковых больницах) тяжело истощенных детей проводится лишь в исключительных случаях.

11. Детей школьного возраста кормить обязательно не раз, а *два раза в день*, тяжело истощенных *три* раза.

12. Надо организовать общественное стационарное питание для взрослых в месте их жительства (а не только полевое).

13. При всех детских консультациях обязательно организовать молочные кухни (пищевые станции).

14. Организовать так работу сельских детских консультаций, чтобы они не менее 2 раз в 6-дневку и 3 раз в 7-дневку выезжали на периферию в различные сельсоветы для налаживания и проверки общественного питания детей всех возрастов и ясельного дела.

15. В случае большого количества беспризорных (сирот) раннего возраста стать на путь либо организации для них отдельной группы при яслях (с круглосуточным пребыванием), либо открывать закрытые дома.

16. В особенно пораженные районы направлять студенческие бригады (желательно старших курсов фак[ультета] Охматдета),

предварительно проинструктированных в Одессе и в район. центре (для учета местных условий) с распределением их на весь угрожаемый период в наиболее пораженных и отдаленных от медучреждений сельсоветах.

(Инструкция для работы студентов при сем прилагается).

17. Направить в те же наиболее угрожаемые районы на необходимый срок для руководства работой студентов по одному опытному педиатру-общественнику (с организационным и Охматдетским опытом).

18. Тяжело больных и истощенных взрослых, которым не может быть обеспечен дома необходимый уход, как правило, госпитализировать.

19. Для правильного учета детского населения и правильного распределения продуктов в РИКе должен обязательно иметься отдельно по каждому сельсовету по возрастной список детей (количество детей от 3 лет, от 4—7 лет, от 8—16 лет).

20. Срочно наладить во всех сельсоветах каждого района отдельно по каждому населенному пункту сигнально-оперативный учет смертности еженедельный по следующей схеме.

Умерло:

1. Дети:

До 1 года

от 1—3 лет

от 4—7 лет

от 8—16 лет

2. Взрослые:

колхозники

единоличники

рабочие

служащие

проч.

21. Организовать в каждом селе баню общественного пользования (через УЧХ).

Приложение: 1) Нормы питания.

2) Инструкция для работы студентов-медиков.

ОРИЕНТИРОВОЧНЫЕ МИНИМАЛЬНЫЕ НОРМЫ ПИТАНИЯ

Суточный паек для детей от 6 месяцев до 1 года

Дети от 6 месяцев до 1 года должны получать кроме грудного молока молочную кашу (желательно манную или рисовую, допустимо смоленскую или измельченное пшено).

В случае необходимости второго прикорма детям до 9 месяцев дается молоко с отваром $\frac{2}{3}$ молока и $\frac{1}{3}$ отвара сахара, с 9 месяцев — цельное молоко.

Суточный паек для детей от 1—4 года

Необходимый минимальный рацион продуктов.

Пища дается 4 раза на день.

Калорий 1100.

1) Хлеб (не суррогатный)	100 гр.
2) крупа, пшено, ячмень, кукуруза	30 гр.
3) овощи (бурак)	150 —»—
4) масло коровье или растительное	15 —»—
5) молоко цельное	400 —»—
6) мясо	30 —»—
или рыба свежая	80 —»—
7) сахар	30 —»—
8) мука подболточная	15 —»—
9) пряников	15 —»—

Для тяжело истощенных детей к указанному набору продуктов довести:

1) жиры	до 30 гр.
2) мясо	до 60 —»—
3) сахар	—»— 40 —»—
4) томат	—»— 30 —»—
5) рыбий жир	—»— 15 —»—

Суточный паек для детей от 4—8 лет

Необходимый минимальный набор продуктов.

Пища дается 3 раза на день.

Калорий 1350.

1) Хлеб (не суррогатный)	300 гр.
2) крупа	70 —»—
3) молоко	200 —»—
4) масло коровье (или растительное)	20 —»—
5) мясо	30 гр.
или рыба свежая	60 гр.
6) сахар	30 —»—
7) мука подболточная	15 —»—
8) овощи (бурак)	150 —»—
9) мед	10 —»—

Детям от 4—8 лет тяжело истощенным довести:

1) жиры	до 40 гр.
2) мясо	—»— 70 —»—

3) сахар	—»— 40 —»—
4) томат	—»— 40 —»—
5) рыбий жир	—»— 20 —»—

Дрожжи (сухие) добавляются к пище тяжело истощенных детей:

1—4 лет	— 10 гр.
4—8 —»—	— 15 —»—

Дрожжи даются в два приема.

Суточный паек для детей от 8—16 лет

Необходим[ый] минимальный набор продуктов.

Пища дается два раза на день (за исключением тяжело истощенных).

Калорий — 1200.

1) Хлеб	350 гр.
2) крупа	75 —»—
3) сахар	20 —»—
4) мука подболточная	20 гр.
5) масло коровье или растит[ельное]	30 —»—
6) мясо	50 —»—
или рыба свежая	80 —»—
7) овощи	150 —»—

Тяжело истощенным школьникам довести количество:

1) жиры —	до 50 гр.
2) мясо	—»— 75 —»—
или рыба свежая	до 120 гр.
3) сахар	до 30 гр.
4) томат	—»— 50 —»—
5) рыбий жир	—»— 30 гр.

Тяжело истощенным школьникам пища дается 3 раза на день.

Суточный паек для взрослых работающих

Необходимый минимальный набор продуктов.

Пища дается 3 раза на день.

Калорий 2400.

1) Хлеб	600 гр.
2) крупа	100 —»—
3) мука подболточн[ая]	50 —»—
4) мясо	100 —»—
или рыба	200 —»—

5) жиры растительн[ые]	60 —»—
6) овощи	200 —»—
7) сахар	15 —»—

Нормальный суточный паек

Калорий 3400.

1) Хлеб	800 гр.
2) крупа	100 —»—
3) мука подболточн[ая]	50 —»—
4) мясо	200 —»—
или рыба	350 —»—
5) жиры растительн[ые]	50 —»—
6) картофель	200 —»—
7) бурак	150 —»—
8) капуста	100 —»—
9) сахар	40 —»—
10) творог	50 —»—

Взрослым тяжело истощенным и отечным довести количество:

1) жиры	до 60 гр.
2) мясо	—»— 150 —»—
3) сахар	—»— 30 —»—
4) молоко	—»— 200 —»—
5) томат	—»— 50 —»—

Допустить как временную меру на ближайшее время использование подсолнечной макухи в качестве примеси к муке.

Добавление макухи проводится следующим образом:

Макуха дробится на кусочки, превращается в муку и просеивается. 1/3 идет в отход на корм скота, а остальная часть используется в качестве примеси к обычной муке в количестве не больше 1/4 общего веса.

Детям до 16 лет хлеб выпекается не из суррогатной муки.

ИНСТРУКЦИЯ

для студентов о медико-санитарной работе

1. Прибывающие студенты поступают в распоряжение районного санитарного инспектора, который распределяет их в наиболее пораженные села.

2. Основным содержанием работы студентов должно быть:

- а) подворное выявление тяжело истощенных больных детей и взрослых и систематическое наблюдение за организацией правильного их питания и лечения;
- б) контроль за приготовлением и раздачей пищи;
- в) текущее наблюдение за правильным питанием ясельных, школьных и колхозных столовых;
- г) своевременная информация райздравинспектора о положении на месте;
- д) организация и наблюдение за санитарным состоянием дет[ских] учреждений, столовых, кухонь, бань и проч.;
- е) инструктаж персонала яслей по уходу за детьми;
- ж) установление и строгое проведение гигиенического режима в яслях и в школах;
- з) проведение всех профилактических мероприятий и прививок для борьбы с инфекционными заболеваниями в дет[ских] учреждениях и у взрослых;
- и) выявление нужд яслей и школ в продуктах, оборудовании, белье;
- і) организация массовой работы среди родителей для общественного контроля над работой яслей и школ;
- й) проведение с матерями и школьниками сан. бесед.

3. Консультация (врачи консультации) должны путем систематических выездов инструктировать на местах студентов в их работе по наблюдению за яслями и школами.

4. Студенты обязаны следить за правильным учетом смертности.

5. Студент должен иметь в своем распоряжении (получить из сельсовета) списочный состав детей с указанием возраста.

6. Студенты должны организовать при сельсоветах ячейки Кр[асного] Кр[еста], создав из членов ячеек актив, который необходимо обучить элементарным приемам санитарии и ухода за больными (перевязка, оказание первой помощи).

7. Организовать при колхозах примитивные аптечки.

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 219—224.— Копія.
Машинопис.

* Розроблені (у м. Одесі) на виконання таємної постанови колегії Наркомату охорони здоров'я УСРР від 19 травня 1933 р. «Про стан дитячих будинків» (ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 31), див. документ № 97.

** Товариство «Друзі дітей».

ТАЄМНИЙ ЛИСТ
НАРКОМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я С. І. КАНТОРОВИЧА
ЩОДО АСИГНУВАННЯ КОШТІВ ІЗ ОБЛАСНОГО БЮДЖЕТУ
НА ВІДКРИТТЯ ДОДАТКОВИХ ЛІЖОК У м. ХАРКОВІ
НА ЛІКУВАННЯ ПІДБРАНИХ НА ВУЛИЦЯХ МІСТА
ВИСНАЖЕНИХ ДІТЕЙ

1 червня 1933 р.

Харьковскому облисполкому.

Зам. нач[альника] Харьк. облГПУ —
пред[седателю] облкомиссии по борьбе
с беспризорностью — т. Броневому.

Зав[едующему] Харьк[овским]
облздравотделом — т. Кирову.

Копия — Зав[едующему] Харьк[овским]
горздравотделом — т. Воробьевскому

По постановлению СНК УСРР специально на нужды госпитализации истощенных по Харьковской области ассигновано на май, июнь и июль месяцы 300 тыс. руб. и предложено Харьковскому облисполкому дополнительно отпустить для той же цели 150 тыс. руб. По городу Харькову в настоящее время в одних только Салтовских бараках имеется около 900 чел. больных, и большое количество их размещено, кроме того, в клубе им. Антропова, здании 23-й школы и физиотерапевтического институте. На нужды госпитализации по сообщению зав. горздравотделом было отпущено всего 50 тыс. руб. Эти деньги уже израсходованы полностью, и горздравотдел не имеет возможности выполнить решение о дополнительном развертывании 500 новых коек.

Учитывая большое скопление больных в г. Харькове и необходимость их дальнейшего обслуживания, я прошу облисполком и областную комиссию по борьбе с беспризорностью отпустить из указанных выше средств необходимые дополнительные ассигнования в распоряжение Харьковского горздрава.

Зам[еститель] председателя
Всеукр[аинской] комиссии по борьбе
с беспризорностью — Наркомздрав

Канторович

№ 109

**ОБІЖНИК НАРКОМАТУ ОСВІТИ УСРР
ДО УСІХ ОБЛАСНИХ ВІДДІЛІВ ОСВІТИ
З ДОРУЧЕННЯМ ВЖИТИ НЕГАЙНИХ ЗАХОДІВ
ЩОДО ПРИПИНЕННЯ «ВЕШТАННЯ» БЕЗПРИТУЛЬНОЇ ДІТВОРИ
НАВКОЛО ТАБОРІВ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ, РОЗІСЛАНІЙ ХАРКІВСЬКИМ
ОБЛВІДДІЛОМ ОСВІТИ ДО РАЙВІДДІЛІВ**

1 червня 1933 р.

УСРР
Народн[ий] Комісаріят Освіти
28 травня 1933 р.
№ 405/т

Ц[ілко]м] таємно

До всіх облВНО

Копія: Наркомосу АМСРР

Організуючи допомогу дітям покинутим та осиротілим на місці, пропоную Вам звернути особливу пильну увагу на ті села, що знаходяться поблизу таборів Червоної Армії.

Треба вжити всіх заходів, щоб припинити вештання безпритульної дитвори коло таборів: подати особливу допомогу близьким селам, організувати підбор дітей коло таборів і т. п. Лінією міліції дано вказівки не допускати безпритульних до таборів.

Ті райони, де перебувають табори Червоної Армії, візьміть під свій особливий догляд. Повідомити про вжиті заходи негайно.

Заст. наркома освіти

*Хвиля**

Згідно: **

Резолюція: «Е. Л. Дати ознайомитись т. Разовському.
А. Убийбатько».

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 580, арк. 45.— Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

**ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПРО БОРТЬБУ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ,
БРОДЯЖНИЦТВОМ ТА ЖЕБРАЦТВОМ У м. ХАРКОВІ**

2 червня 1933 р.

Президія міської ради у х в а л и л а:

1. Зобов'язати органи міліції та обласну комісію в справі боротьби з дитячою безпритульністю та бродяжництвом забезпечити добрий підбор безпритульних дітей та жебраків на вул[ицях] м. Харкова.

Відповідальність за цілковитий та своєчасний підбор безпритульних дітей, бродяг та жебраків покласти персонально на тов. *Ряботенко*.

Зобов'язати тов. *Тодера* мобілізувати в розпорядження тов. *Ряботенко* 4 вантажових автомашини за рахунок центральних та місцевих гаражів.

2. Запропонувати районним радам, під персональну відповідальність голів, взяти активну участь у переведжуваних заходах щодо боротьби з безпритульністю, бродяжництвом і жебрацтвом, які переведяться по місту.

Прийняти до відома заяву представників обкому та міському комсомола про те, що вони не пізніше завтрашнього дня виділять в розпорядження тов. *Ряботенко* 100 комсомольців.

Запропонувати тов. *Гінзбургу* не пізніше 28/V ц[ього] р[оку] відвести приміщення для розміщення хворих та дітей.

Запропонувати тов. *Броневою* негайно виділити 50 тис. крб. (з 300 тис. фонду) в розпорядження тов. *Вороб'євського* для того, щоб розгорнути 400 коєк.

Доручити т. *Гінзбургу* організувати під Харковом табор для дітей з тим, щоб розмістити не менш[е] 3 тис. чол.

Доручити т.т. *Шелехесу* і *Броневою* відшукати для цього табора палатки.

3. Кошти, що їх збирається внаслідок заходів, переведжуваних по області та для оздоровчої кампанії дітей (накидка 5 коп. на вартість трамвайного квитка, відсоткове нарахування на видовища тощо), передати на утримання безпритульних дітей.

Дозволити комсомолу, поруч з роботою серед батьків щодо збору коштів на оздоровчу кампанію, поставити питання перед батьками про допомогу селянським безпритульним дітям.

4. Погодитися з пропозицією тов. *Ряботенко* про порядок евакуації затриманих бездомних та жебраків дорослих, а саме:

а) всіх здорових, яких можна використати на роботі, в найкоротший термін направляти в трудові робочі команди для використання їх на роботі;

б) хворих, виснажених і інших — направляти у відповідні лікарські установи через міськздороввідділ;

г) дітей направляти у відповідні дитбудинки.

5. Для відбору дорослих дозволити тов. *Ряботенко* зайняти 2 бараки, поклавши на УЧХ організацію харчування, санітарної обробки тощо.

6. Доручити т.т. *Гінзбургу* і *Книжному* в декадний термін опрацювати справу про дитячі будинки, які організовано для боротьби з дитячою безпритульністю на осінньо-зимовий період.

7. Покласти на тов. *Ряботенко* відповідальність за негайну підборку трупів по місту, а також вивозку їх, для чого опрацювати систему курсування по місту спеціального транспорту, щоб трупи підбирати негайно.

8. Питання про забезпечення харчуванням та фінансуванням всіх заходів, зв'язаних з боротьбою з дитячою безпритульністю, бродяжництвом та жебрацтвом, тов. *Шелехесу* порушити перед ЦК КП(б)У та РНК УСРР.

Голова Харківської міської ради

*Шелехес**

Секретар Харківської міської ради

*Козаков***

Оригіналові відповідає:

Тех[нічний] секретар президії м[іськ]ради *Овсюков*

Резолюція: «Наказ про призначення відповідальними робітниками по відділу в цій справі т. Розовського, Донченко, які повинні кожен день інформувати мене. А. Убийдятько. 3.VI».

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 579, арк. 26, 26 зв.— Засвідчена копія, машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

Примітка. Розсилаючи постанову, секретаріат президії міськради листом від 4 червня 1933 р. попередив, що вона не підлягає оголошенню (ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 579, арк. 25).

З ПРОТОКОЛУ
ЗАСІДАННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНИТАРНОЇ КОМІСІЇ
ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ
ЗА УЧАСТІ НАРКОМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я С. І. КАНТОРОВИЧА
ПРО ПРОТИЕПІДЕМІЧНІ ЗАХОДИ У м. ХАРКОВІ

6 червня 1933 р.

<...>

С л у х а л и: Про протиепідемічні заходи.

Тов. Коган-Ясний — Я докладывал вчера тов. Гинзбургу о том, что, кроме уже учтенных обстоятельств, нужно учесть еще 2 фактора, которые несомненно выявились на всех научных заседаниях: 1) фактор, который приводил тов. Стефанский, о том, что эта погода чрезвычайно благоприятна для вши, что только при 15° тепла вошь погибает, если она 2 дня не имеет пищи и 2) чрезвычайно важный фактор, на который я обращал внимание месяца 2 тому назад, это то, что мы имеем сыпной тиф в 2—3 раза большем количестве, чем это зафиксировано, за счет ББО*. По этому поводу мною дано распоряжение целому ряду лиц о том, чтобы начали изучение вопроса, насколько люди с безбелковыми отеками болеют тифом; кроме того, дано распоряжение в целый ряд городов. В одно из своих посещений Допра я видел больных с нормальной температурой, лежащих среди тифозных больных. У них была реакция Вайль — Феликса. Мы настаиваем на том, чтобы все отечные больные обязательно исследовались на Вайль — Феликс.

Мне кажется, что эти 2 фактора были причиной того, что мы снова имеем вместо стабильной цифры — 40—45—50 заболеваний, начиная с 1/VI,— 90—95. На этом фоне имеется еще одно несчастье — привыкание к цифрам. Цифры 40—50—70 никого не удивляют. Это явилось причиной к депрессии, демобилизации — транспорт демобилизован, люди тоже, и все это является результатом депрессии.

Я считаю необходимым поставить вопрос о хлебных очередях. За все это время мною было закрыто 8 очередей как самых ужасных пунктов. Теперь открыто новых 20 пунктов, и я настаиваю на закрытии 3—4 из них. С тов. Кивовичем у меня большая коллизия. Не требуя сокращения сети, за нами должно оставаться право, где имеются к этому соответствующие данные, закрывать очереди.

Может быть, выгодно было бы пойти на то, чтобы отодвинуть очереди на концы города, может быть, ближе к пригородам. Последний связанный с этим вопрос — об открытии хотя бы нескольких единичных питательных пунктов у входа в город.

О транспорте. У нас сейчас осталось 10 машин (мобилизованных). Может быть, они недостаточно используются, но 1/VI работали 7 легковых машин в течение 97 часов, 2/VI — 7 машин.

О людях. Если сейчас невозможно лишать студентов занятий, нельзя трогать научно-исследовательские институты, то нельзя забирать врачей из больниц. Врачей взяли на ПВО. Несмотря на распоряжение тов. Канторовича, 68 врачей сняты. Из ЦИТовских барачков, из Салтовских, из коллектора строителей. Мы настаиваем на том, чтобы на этот раз взяли врачей из клиник, с тем, чтобы в этих коллекторах началось хорошее лечение. Во главе этих коллекторов будут поставлены такие люди, как проф. Лифшиц, проф. Зорохович и т. д.

Следующий вопрос — демобилизационное настроение в отношении снабжения мылом и топливом. Тов. Локшин заявил, что мыло он в бани даст, что же касается топлива, то при большом наличии его на складах его нечем возить.

О базарах и перевозке хлеба. Мы настаиваем на том, чтобы базары закрывались, согласно обязательного постановления горсовета для того, чтобы можно было их вовремя убрать. Нужно поднять продукты с земли, иначе мы будем иметь брюшной тиф.

Нам необходимо организовать несколько пропускников, и правы ки[ев]ляне, упрекая нас в том, что недостаточно моем население.

Нужно сказать, что за последнее время приближается демобилизационное настроение и у милиции. Нужно оформить обязательные постановления о парадных и пр. Наблюдается и спокойное отношение к этому делу со стороны прокурорского надзора. <...>

тов. Канторович — Видите ли, я было решился на некоторую демобилизацию тех организаций, которые были организованы, по той причине, что я считал, что в июне будет солнце, но его нет, и нам, если мы хотим как следует работать, нужно считаться с тем, что может быть хуже. Что нам нужно сделать? Нужно немедленно все восстановить в тех же, если не в больших размерах, чем это было раньше. Я полагаю, что т. *Коган-Ясный*, знающий всю обстановку, восстановит все таким образом, чтобы и создать организации на ходу, и сделать это наименее безболезненно.

<...> Нужно, чтобы т. Гинзбург дал указание о немедленной мобилизации.

Нужно, кроме того совещания, на котором я не был, созвать узкое совещание, чтобы выяснить настоящие причины и наметить пути.

Указания на счет ББО и на счет температуры очень важны.

В отношении очередей нужно предпринять какие-то меры. Может быть, нужно сделать так, чтобы народ не стоял массой, а в каком-то порядке. Может быть, разбить очередь на сотни и указать каждой из них время получения хлеба.

Я считаю, что сейчас нужно все подчинить эпидемии в пределах максимально возможных. <...>

тов. Гинзбург — Вопрос о необходимости в Харькове соответствующей медицинской сети упирается в вопрос о средствах. Вопрос о 5 мил[лионах] руб. не разрешен и с места не сдвигается. Нам нужно сейчас не меньше 1¹/₂ мил[лиона] руб.

тов. Канторович — 500 тыс. руб. на развертывание нормальной сети можно было бы выделить.

тов. Гинзбург — Я помню, что какие-то суммы на противоэпидемические мероприятия как будто были выделены. Речь шла о миллионе — 1 200 000 руб. Так как мы не можем делить бюджет на эпидемические и неэпидемические средства, следовательно, в такой плоскости и нужно ставить вопрос.

т. Канторович — Если мы имеем на противоэпидемические мероприятия, скажем 3 000 000 руб., то из этих средств часть пойдет на оборудование больниц, часть на оборудование самих коек, остальная часть будет распределена между областями, причем Харьков будет выделен. Принимая во внимание то, что говорили об освобождении сети от сыпного тифа, придется выделить 500 т[ысяч] руб. только для Харькова. Нужно т. Гинзбургу договориться с т. *Вырезковым* о получении авансов из страховых фондов.

тов. Гинзбург — Все, что от нас зависит, мы сделаем: вопрос с транспортом мы урегулируем. Но вопрос о людях целиком зависит от Вас, т. Канторович.

т. Канторович — Этот вопрос нас должен смущать меньше всего. т. Коган-Ясный скажет нам, кого нужно дать, и мы людей дадим. При сегодняшнем положении вещей у нас должен быть такой подход: может быть, нужно вернуть людей, а может быть, нужно дать новых.

Из 3 млн руб. Харьков что-то должен получить. Очевидно, получит камеры, белье, но денег получит мало. Нужно, чтобы

тов. Вырезков предложил Страхкассе авансировать по Харькову противоэпидемические мероприятия, независимо от балан[с]ов.

т. Хуц — Я все время ставил вопрос об организации районных пропускников. Они должны быть примитивного свойства, и их можно оборудовать в течение 3—4 недель. В течение недели они смогут пропустить до 15 000 чел. Мне было поручено найти помещение и единственное, что я нашел,— это 3 помещения на окраинах: на Журавлевке, Павловке и Лысой Горе. На Журавлевке имеется распред, который можно отвести под пропускник, а на Лысой Горе — небольшое кино.

т. Канторович — Я настоятельно прошу, чтобы та инициатива, которую в этом отношении проявили люди, была поддержана. Нужно закрыть кино и организовать пропускник. Нужно побольше таких пунктов. Начнем хотя бы с этих 3-х. <...>

Я считаю, что ЦИТовские и Салтовские бараки должны перейти к горздраву и должны быть превращены в стационарные лечебные учреждения, во главе которых стояли бы врачи.

У х в а л и л и:

1) Запропонувати тов. *Осташко* забезпечити 100 %-ве обслуговування транспортом протиепідемічних заходів за рахунок власного транспорту, або прикріпивши до міськсанстанції 3 автомашини.

2) Прийняти до відома заяву Наркома охор[они] здоров'я тов. *Канторовича* та т. *Хармадар'яна* про те, що НКЗдоров'я, беручи на увагу, що одним з найрішучіших заходів боротьби з поширення висипного тифу є влаштування ізопропунктів,— цілком забезпечує банно-пральним устаткуванням 40 установок і виділяє кошти на будівництво нових пунктів.

Доручити тов. *Коган-Ясному* подати тов. *Канторовичу* дислокацію душевих установок та перепускників з тим, що частково використати бараки, частково використати гідні для цього приміщення.

3) Вважати за потрібне ЦПівські та Салтівські бараки передати у відання міськвідділу охор[они] здоров'я, щоб організувати в них стаціонарні лікарські дитячі установи.

4) Поставити питання перед ОВК про потребу та доцільність зосередження всіх хворих дітей в одному містечку з метою забезпечення найдоцільнішого використання медперсоналу, зменшення потрібних витрат та найповнішого обслуговування дітей.

5) Прийняти до відома заяву нач[альника] міліції тов. *Ряботенка* про те, що відкрито барака для підібраних безпритульних і без-

домних, та про те, що відтепер всі хворі надходитимуть до лікарських установ не від окремих районів міліції, а безпосередньо з бараку. Відповідальним за барак є тов. *Сандлер* та лікар *Милославський*.

6) Zobov'язати тов. *Ряботенка* дати категоричне розпорядження по районах міліції про те, що всіх безпритульних, що їх підбирається на вулицях, направляється до бараку.

7) Встановити такий порядок, що хлібні крамниці для продажу комерційного хліба в разі, коли вони загрожують стати пошесним очагом, переносяться до іншого місця лише з дозволу президії міської ради.

8) Запропонувати тов. *Гриньову* (сан[ітарний] трест) забезпечити очистку та обезвредити терени базарів після закінчення на них торгівлі.

9) Запропонувати юрчастині міськради подати проекта обов'язкової постанови про те, що справа хлорування вилучається з відання УЧХ та переводиться по житлокоопх двірниками під доглядом міськсанепіда.

10) Запропонувати транспортним організаціям, які перевозять хліб, обов'язково додержуватися встановлених санітарних правил, тобто перевозити хліб в ящиках, а в разі їх відсутності вкривати хліб брезентом.

11) Порушити питання перед комгоспом про надання можливості лікарським установам перевозити паливо зі склепів Хаторга трамваєм по посвідці.

12) Прийняти до відома заяву Наркома здоров'я тов. *Канторовича* про те, що Наркомздоров'я відпускає на протиепідемічні заходи по м. Харкову 500 000 крб.

13) Поставити питання перед НКТрудом тов. *Виростковим* про виділення коштів на протиепідемічні заходи по м. Харкову за рахунок Соцстраху в порядку аванса.

14) Вважати за потрібне возстановити всю медично-санітарну організацію, що працювала в справі боротьби з пошестю.

Доручити тов. *Когану-Ясному* протягом 2 днів здійснити цю постанову.

Голова комісії

Гінзбург

Згідно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 186—190.— Засвідчена копія. *Машинопис, рукопис.*

* Мається на увазі «безбелковий отек».

** Написано чорнилом. Засвідчено гербовою печаткою президії Харківської міської ради.

№ 112

**ТЕЛЕГРАМА ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ БЕЗКОШТОВНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ
БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ ДО МІСЦЬ ПОСТІЙНОГО ПРОЖИВАННЯ**

7 червня 1933 р.

ТЕЛЕГРАМА ХАРКІВ МІСЬКРАДА *

Лінією Наркомшляхів дано директиву безплатну розвозку груп безпритульних дітей місця мешкання тчк Організують перевозку відділи Наросвіти тчк Листи перевозку дітей видають райвиконкоми міськради Нр 293/217 Облвиконком Портнов

ДАХО, ф. Р-3858, оп. 6, спр. 3, арк. 106.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис, рукопис.*

* Написано чорнилом.

№ 113

**ОБІЖНИК ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВІДДІЛУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ДО РАЙОННИХ ВІДДІЛІВ ЩОДО ТЕРМІНОВОГО НАДАННЯ
ДЛЯ ДОПОВІДІ НА БЮРО ОБКОМУ КП(б)У ХАРАКТЕРИСТИК
УЧИТЕЛІВ З «СОЦІАЛЬНО ЧУЖИМ ПОХОДЖЕННЯМ»**

10 червня 1933 р.

Таємно

До зав[ідувача] райВНО

Маючи в складі вчителів області 13 % осіб з соціально чужого походження, бувших білогвардійців і т. д., облВНО ще в березні місяці запропонував всім зав[ідувачам] РВНО подати конкретну характеристику на вчителів, що в час жорстокої клясової боротьби провадили відверту та замасковану ворожу роботу.

Частина зав[ідувачів] РВНО такий матеріал подали, але в більшості загального порядку з недостатньо чіткою характеристикою й головним чином з даних не шкільної роботи. Зовсім мало й цілком незадовільно висвітлено факти ворожої та шкідливої роботи окремих вчителів в шкільній роботі, де якраз було менше контролю громадскости і де було в зв'язку з цим більше можливостей

сіяти шкоду. ОблВНО потрібен чіткий, повний матеріал з ясною характеристикою кожного випадку шкідливої роботи окремих вчителів В[ашого] району так в школі, як і поза її межами так, як на це реагував РВНО.

Цей матеріал, в зв'язку з доповіддю облВНО на бюро обкому, пропонується надіслати спішно, найпізніш[е] 16 червня.

Зав[ідувач] облвідділу народівіти *Книжний**
Керівник сектору кадрів *Ярош***

Згідно: ***

Резолюція: «Е. Л. Дати цю директиву всім зав. райВНО та пропонувати дати характеристик[ику] вчителям. А. Убийдасько. 13.VI.»

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 580, арк. 37.— *Копія, склогограф.
Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 114

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЕПІДЕМІЧНОЇ КОМІСІЇ ПРИ РАДНАРКОМІ УСРР ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ НА ЗАЛІЗНИЦЯХ ТА В м. ХАРКОВІ, ЗОКРЕМА НЕДОПУЩЕННЯ ДО м. ХАРКОВА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТА БЕЗДОМНИХ

10 червня 1933 р.

Голова — т. Хармандар'ян

Присутні: від Харк[івської] МЗІ — т. Вороб'євський
— « — Дорсанвідділу Півд[енної] залізниц[и] — т. Пушня
— « — Медсансектору УпНКШляхів — т. Славін
— « — Укрголомліції — т. Михайлов
— « — НКЮста — т. Петренко
— « — міськсанстанції — т. Мітельман
— « — Донбасантрациту — т. Хесін
— « — НКОЗ — тт. Міркіс, Паулі, Панк

І. С л у х а л и: Доповідь Дорсанвідділу Південних залізниць про санітарний стан залізниць, боротьбу з висипним тифом і підготування до боротьби з кишковими інфекціями (доп. т. Пушня).

У х в а л и л и: Заслухавши доповідь представника Південних залізниць про заходи дирекції залізниць щодо боротьби з паразитарними тифами і попередження кишкових інфекцій, Епідемічна комісія при РНК УСРР констатує, що:

1) незважаючи на деяке поліпшення санітарного стану ряду станцій, загальний санітарний стан Південних залізниць залишається надзвичайно тяжким, особливо це стосується вокзальних приміщень і пасажирських составів, зокрема трудових, які переповнені, як правило, безквитковими, бездомними і безпритульними;

<...>

2) прибирання і дезинфекція пасажирських приміщень проводиться поверхово, нагляду за хлоруванням мусорних ям, прибирань та вивозкою нечистот не налагоджено.

<...>

6) Не проводиться серйозних заходів щодо розвантаження вокзалів, ліквідації черг та запровадження жорстокого контролю з метою неприпущення до потягів безквиткових, безпритульних і бездомних елементів.

Виходячи із зазначеного, епідемічна комісія при РНК УСРР, урахувавши тяжкий епідемічний стан залізниць, так щодо висипного тифу, як і щодо загрози розвитку кишкових інфекцій, а також урахувавши потребу розвантажити Харків і не припускати до міста безпритульних та бездомних, п р о п о н у є:

1. Дирекції Південних залізниць, під відповідальність тов. Н[єпо]-критого, простежити за тим, щоб квитки до Харкова на всіх станціях продавалися лише в разі надання відповідного документа про дозвіл на в'їзд до м. Харкова, згідно з постановою облвиконкому і розпорядженням дирекції залізниць в цій справі.

2. т. Свірікову встановити на всіх залізничних станціях контроль під час посадки пасажирів, щоб не припускати безквиткових, безпритульних і бездомних (дітей) та до 15.VI забезпечити всі вагони трудових потягів провідниками.

<...>

6. Дирекції залізниць, в особі т. Жуковського, встановити режим на дрібних станціях, передбачивши припущення на станції пасажирів лише з квитками, надавши негайно директиву в цьому питанні по всій лінії.

<...>

9. Дирекції Південних залізниць, під відповідальність тов. Свірікова, різко посилити контроль під час руху потягів з метою вилучення безквиткових.

10. т. Капралову посилити охорону вагонних парків так в самому Харкові, як і на інших станціях та вузлах, де мають місце стоянки вагонів, щоб не припускати там ночівлі бездомних та безпритульних.

<...>

24. Зобов'язати облвиконком видати обов'язкову постанову про неприпущення на дрібні станції і платформи бездомних, безпритульних і жебраків та сприяти залізничній адміністрації в розумінні охорони дрібних станцій і платформ.

25. Просити т. Приходько прискорити притягнення до відповідальності осіб, справи на яких передано лінією Південних залізниць так до транспортної прокуратури, як і до територіальних прокуратур.

<...>

III. Слухали: Про санітарно-епідемічний стан м. Харкова, боротьбу з висипним тифом та підготування до боротьби з кишковими інфекціями. (Харк. МЗІ — т. Вороб'євський).

У х в а л и л и: Заслухавши доповідь т. Вороб'євського про боротьбу з епідеміями в Харкові, Епідемічна комісія при РНК УСРР відмічає:

А. Лінією боротьби з висипним тифом.

<...>

1. Запропонувати Харківському міськнадзвичкому на підставі вказівок директивних органів ретельно переглянути питання щодо дислокації місць продажу хліба і базарів та ліквідувати такі, які уявляють з себе найбільшу епідеміологічну небезпеку (в районі Південного вокзалу, Рибний базар тощо).

2. Зобов'язати дирекцію Південних залізниць жорстоко провадити до життя директиву Харківського облвиконкому про неприпущення в'їзду до міста нікого без належного дозволу.

Запропонувати тов. Вороб'євському виявити, на яких станціях продають квитки без дозволу місцевих органів рад влади, щоб винних у цьому притягти до відповідальності.

З метою охорони м. Харкова від завозу висипного тифу запропонувати дирекції Південних залізниць керуватись постановою урядової епідемії від 10.VI-[19]33 року.

Органам міліції встановити контроль на шосейних шляхах, щоб не припускати до м. [Харкова] бездомних, безпритульних і жебрацьких елементів.

<...>

11. Зобов'язати міськнадзвичком протягом 24 годин видати обов'язкову постанову про закриття парадних ходів задля *неприпущення** ночівлі осіб без довідки про переведену їм санобробку.

<...>

13. Відмічаючи недостатність ліжкової мережі щодо обслуговування робітничого населення основними видами ліжкової допомоги, запропонувати міськздоровінспектурі негайно приступити до розвантаження основної мережі лікустанів від хворих на висипний тиф та інші інфекційні хвороби, щоб використати цю мережу за прямим призначенням, а для шпиталізації епідемічних хворих розгорнути тимчасові лікустанови, використовуючи існуючі бараки і школи.

<...>

Голова епідкомісії при РНК УСРР *Хармандар'ян***

Згідно:***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 276, арк. 1—5зв., 6.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.*

- * Написано чорнилом.
- ** Підпис відсутній.
- *** Підпис нерозбірливий.

№ 115

**ЗАУВАЖЕННЯ СЕКРЕТАРЯ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ПРОСВІРНІНА
НА ЗАСІДАННІ СЕКРЕТАРІАТУ ПРО СКЛИКАННЯ НАРАДИ
СЕКРЕТАРІВ РАЙОННИХ І ЗАВОДСЬКИХ ПАРТОСЕРЕДКІВ
ЩОДО ПОРЯДКУ РОЗ'ЯСНЕНЬ В МІСТАХ СИТУАЦІЇ
З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ І ФАКТІВ СМЕРТЕЙ НА ВУЛИЦЯХ.
ДОДАТОК ДО ТАЄМНОГО ПРОТОКОЛУ**

13 червня 1933 р.

Докладчик т. *Просвирнин*.

В городе сейчас много разговоров мешанских и контрреволюционных по поводу того, что детей много умирает, на улицах опухшие люди, не обращают внимания. И тут идет зловредная агитация. Поэтому нам здесь, очевидно, на массово-разъяснительную

работу на предприятиях придется обратить серьезное внимание. т. Постышев предложил, чтобы мы провели в эти дни совещание секретарей ячеек, на которых бы рассказали, в каком положении это дело находится в городе. Здесь работает специальная комиссия Броневого, которая провела большую работу. Материалы у нас по этому поводу есть. На этих совещаниях надо рассказать, каково положение, что в этом отношении делается и как информировать массы, потому что, очевидно, секретари наших ячеек ясно себе всего этого дела не представляют и разъясняют вообще, а тут надо конкретно разъяснять. На эти совещания мы пошлем товарищей, которые в курсе этого дела, и вместе с райкомами надо эти совещания провести.

Совещания надо провести по районам и заводам. Турбинный завод и ХЭМЗ можно объединить. Докладчиков мы можем послать, дадим от нас, от горсовета. Тов. Броневого можно выделить, Генкина.

Вопрос о выделении докладчиков можно поручить т. Генкину.
<...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 109, арк. 8.— Копія. Машинопис.

№ 116

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ НАУКОВОЇ РАДИ
ПРИ ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОМУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО м. ХАРКОВУ
ПРОФЕСОРОВІ В. М. КОГАНУ-ЯСНОМУ
ЩОДО УТВОРЕННЯ НАУКОВОЇ КОМІСІЇ З ВИВЧЕННЯ
ІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ, ЗОКРЕМА ДОСЛІДЖЕНЬ РЕАКЦІЙ
ВАЙЛЬ—ФЕЛІКСА СЕРЕД ХВОРИХ НА БЕЗБІЛКОВИЙ НАБРЯК**

14 червня 1933 р.

Председатель проф. Коган-Ясный

Присутствовали: проф. Брауде, проф. Мельник, проф. Деркач, Земан, Дерман, Синельников, доцент Фесенко, д[окто]р Мительман, д[окто]р Сыновец,

От Одесского санбакинститута д[окто]р Гринфельд

—«— Киевского

—«— Ручковский

—«— Днепропетровского

—«— Николаенко

Отсутствуют: проф. Цехновицер, Еленевский, Меер, Черников, Несмелова, Фришман, Краснов, Бейлин.

С л у ш а л и: Проф. Коган-Ясный — Необходимо сейчас создать научную комиссию по изучению всех заразных заболеваний. Указывает, что такие комиссии уже были организованы в 1919 г. под руководством проф. Коршуна и в 1922 г. под руководством проф. Шатилова. Сейчас работы ведутся только в Сан. бак. институте по изучению сыпного тифа. Такой момент, как сейчас, должен быть использован для научных целей, особенно в связи с изучением ББО. Наша научная мысль, наши врачи не раскачались еще и не осознали этой важности и всей серьезности этой работы. Сегодняшнее заседание нужно рассматривать как организационное, нужно решить, обязательна ли организация научной комиссии при Чрезсанкоме, и если она нужна, то здесь же и наметить характер работы, содержание и т. д. И будет ли эта комиссия организована только в Харькове или необходимо организовать ее и на периферии. Работа по постановке реакц[ии] Вайль — Феликса должна проводиться под наблюдением научной комиссии.

Следовательно, имеется ли необходимость создания такой научной комиссии — это первый вопрос, второй вопрос — содержание работ и план этой комиссии и 3-й вопрос — состав научной комиссии. Ориентировочно нами намечены работы научной комиссии по 3 секциям: 1) микробиологическая и эпидемиологическая; 2) патоло-анатомическая и 3) клиническая. <...>

П о с т а н о в и л и:

[1] Считать необходимым создать при Чрезсанкоме научную комиссию по изучению сыпного тифа, состоящую из 3 секций:

- 1) Микробиолого-эпидемиологической
- 2) Патологической
- 3) Клинической

С тем, чтобы эти секции включили и вопросы широкой проработки дезинфекции и сангигиены, соц. гигиены и лабораторной диагностики.

2) Намечается первый состав: микробиолого-эпидемиологической секции — проф. Мельник, проф. Деркач, д[окто]р Цехновицер, доцент Фесенко, д[окто]р Мительман и д[окто]р Краснов. Руководитель проф. Мельник. Состав патологической секции — Дерман, Земан, Меер, Еленевский *.

Клинической секции — проф[ессора] Брауде, Черников, Фришман, Несмелова, которые являются ответственными лицами за ра-

боту научной комиссии, руководители — проф[ессор] Дерман и проф[ессор] Брауде.

3) Считать персональный состав научной комиссии принятым ориентировочно, как ранее намеченный с тем, чтобы Укр[аинским] чрезсанкомом был утвержден постоянный состав.

4) Считать чрезвычайно желательным организовать такие же комиссии при облчрезсанкомах, вместе с тем наметить определенных лиц, не более одного человека от каждого центра, которые явятся ответственными за проведение всех постановлений чрезсанкома с тем, чтобы они были в облкомиссиях председателями или ответствен[ными] секретарями.

5) Дать 10 дней каждой секции для проработки планов тех работ, которые будут прорабатываться ими в ближайшее время. Комиссии дается право привлекать всех работников, какие им нужны, и обязательно вовлечь в работу врачей, работающих в сыпнотифозных отделениях.

6) Считать необходимым поставить перед ЦУЧСК на ближайшем его заседании вопрос о выделении специального научного (эпидемического) фонда на научные мероприятия в размере 100 000 руб.

7) Считать необходимым следующее заседание научной комиссии назначить на 20/VI, куда вызвать руководителей секций и обсудить с ними вопросы технической организации как научной комиссии, так и секций.

Место[м] работы научной комиссии назначить Харьковск[ий] санбакинститут с тем, чтобы в случае надобности санбакинститут отвел специальную комнату для комиссии.

8) Все работы, санкционированные по сыпному тифу чрезсанкомом, должны печататься ДВОУ и Медсанвидав вне всякой очереди и вне лимитов.

9) Научная комиссия считает необходимым поставить вопрос о немедленной организации постоянного печатного органа по инфекционным болезням не менее как на двух иностранных и русском языке с тем, чтобы этот журнал мог дать возможность отражать все новые достижения медицинской мысли, особенно учитывая все более и более усложняющуюся и затруднительную печать в германской прессе, а также чтобы собирать и централизовать всю имеющуюся литературу всех стран в этой области — поставить вопрос перед Украинской чрезвычайной центральной комиссией и перед директивными органами, а также срочно издать сборник трудов по сыпному тифу.

10) Поручить комиссии, ведущей работу по изучению реакций Вайль — Феликса среди ББО, представить к следующему заседанию ориентировочные данные о своей работе.

Комиссии по изучению сыпного тифа по гор. Харькову также представить ориентировочные данные о своей работе к следующему заседанию.

Особоуполномоченный чрезсанкома проф. *Коган-Ясный*
Верно:**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 280, 281.— *Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.*

* Частина прізвища дописано чорнилом.

** Написано чорнилом. Підпис нерозбірливий.

№ 117

ОБІЖНИК ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ДО РАЙОНІВ МІЛІЦІЇ м. ХАРКОВА ЩОДО ПОРЯДКУ ВМІЩЕННЯ ПІДБРАНИХ НА ВУЛИЦЯХ ДІТЕЙ ДО ІЗОЛЯТОРА-ПРОПУСКНИКА ПРИ ДИТБУДИНКУ № 13

14 червня 1933 р.

Харківський міськздорввідділ* Начальнику 1-го** району
8/VI-[19]33 р. міліції т-цу***

Охматдит відділу охорони здоров'я повідомляє вас, що при дитбудинку № 13 (вулиця Революції) організований ізолятор-пропускник, до якого повинні поступати всі діти із районів міліції по м. Харкову.

При посилці належить обов'язково вважати на зріст дітей, бо в даний ізолятор повинні поступати діти від 0 до 3¹/₂ років. Коли будуть надсилатися діти старше зазначеного зрісту, вони будуть направлятися в той район міліції, відкіль поступили.

Зав[ідувач] Охматдиту

Кореньок

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 37.— *Копія. Машинопис, рукопис.*

* На документі помітка чорнилом: «Розіслано 14/VI-[19]33 р.»

** Написано чорнилом.

*** Так само.

№ 118

**ТЕЛЕФОНОГРАМА
СЕКЦІЇ ОХМАТДИТ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ
ДО ПАВЛІВСЬКОЇ АМБУЛАТОРІЇ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧЕРГУВАННЯ
МЕДПЕРСОНАЛУ ПІД ЧАС ПРИЙОМУ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ
ДО ДИТБУДИНКУ**

15 червня 1933 р.

Телефоногр[амма в] Павловскую амбулаторию

Здравотдел предлаг[ает] Вам обеспечить медицинск[ое] обслужив[ание] (врачей и медсестер) во вновь открываемом дет. доме на Павловке в клубе Юных пион[еров]. Дети будут доставлены в дет. дом сегодня между 4 и 10 часами вечера. Обеспечьте дежурство медперсонала.

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 68.— *Оригінал. Рукопис.*

№ 119

**ТАЄМНИЙ ЛИСТ
СЕКРЕТАРЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ІЛЬІНА,
ГОЛОВИ ОБЛВИКОНКОМУ ШЕЛЕХЕСА
ТА ЗАСТУПНИКА ОБЛВІДДІЛУ ДПУ БРОНЄВОГО
ДО КЕРІВНИКІВ РАЙПАРТКОМІВ, РАЙВИКОНКОМІВ І РАЙВІДДІЛІВ
ДПУ ПРО ВЖИТТЯ ДІЄВИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРИПИНЕННЯ
ВІДТОКУ СІЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ ДО РАЙЦЕНТРІВ І МІСТ ОБЛАСТІ**

До 16 червня 1933 р.

Несмотря на письмо обкома и облисполкома о развороте в районах и селах борьбы с беспризорностью (детской), о проведении ряда мероприятий по задержке детей на селе, — все же за последнее время усилился приток из сел беспризорных детей в города и районные центры.

Кулачество и контрреволюционные элементы развернули усиленно агитацию о посылке детей из деревни в города, преследуя этим определенные контрреволюционные политические цели.

Районные партийные, советские организации не только не оказывают никакого сопротивления этой кулацкой агитации в селах, но своей бездеятельностью ей потворствуют, а отдельные райпарткомы и райисполкомы способствуют посылке детей из своих сел в города.

В самих сельсоветах и колхозах не организована по-большевистски борьба против отходов из села и подбрасывания детей в проходящие поезда.

Для действительного обеспечения и организации помощи детям в районе, для привлечения внимания и мобилизации общественности к задачам борьбы с детской беспризорностью облпартком и облисполком предлагают:

1. Организовать районные комиссии по борьбе с беспризорностью в составе: нач[альника] отд[еления] ГПУ (председатель), зав. наробразом, зав. здравотделом, секретаря комсомола, председателя райпрофбюро. <...>

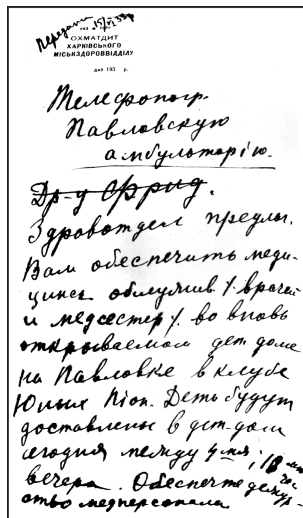
Основные задачи, стоящие перед комиссией:

а) Борьба с отходом детей из села, организация заслонов на жел[езно-]дор[ожных] пунктах, находящихся на территории района, организация через сельсоветы, школы и площадки, периодический учет всех детей села, выявление наиболее остро нуждающихся детей и оказывание им помощи через общественное питание.

Нужно взять на отдельный учет детей, которые возвращены из города или заслонов, брать под отдельный контроль родителей этих детей, прикреплять общественников (женделегатов, активистов Д/Д, УЧХ), комсомольцев к наиболее тяжелым селам.

б) Основной частью работы комиссии является оказание материальной помощи на селе в целях профилактики беспризорности.

Немедленно же развернуть работу по организации на время месячника оздоровления детства (добровольные сборы по

До документа № 118. Телефонограма до Павлівської амбулаторії

подписным листам, организации вечеров, спектаклей, киносеансов), выделив для этой работы районных активистов — партийцев и комсомольцев.

Работа по денежным сборам проводится только в городском или районном центре — все собранные средства остаются в распоряжении комиссии и могут расходоваться с санкции областной комиссии.

В селах организовать сбор для нужд сирот и наиболее нуждающихся детей с колхозников и единоличников: молока, яиц, мяса, овощей.

Привлечь к делу материальной помощи наиболее нуждающимся детям хозяйственные организации путем мобилизации ресурсов последних.

2. Особое внимание [в] своей работе комиссии должны уделить существующим и уже вновь организованным детским домам, принимать меры к материальному обеспечению этих домов. <...>

3. Районным комиссиям надлежит сейчас же развернуть работу по подготовке к возвращению отобранных детей в городах — обратно селам, с таким расчетом, чтобы дети, не имеющие родных или родственников, были бы размещены на патронат в колхозы — не менее 5 детей на каждый колхоз. <...>

4. Согласовать с руководителями местных организаций (совхозы и ОРСы) о приеме на содержание подобранных безнадзорных детей школьного возраста.

Из передаваемых на содержание детей должны организовываться трудовые коллективы, и последним должны прививаться трудовые навыки

5. Особое внимание районным комиссиям надлежит обратить на изъятие беспризорных и разворот работы в селах, находящихся вокруг воинских лагерей.

Райпарткомы и райисполкомы должны оказывать самую широкую помощь и поддержку создаваемым районным комиссиям по борьбе с беспризорностью.

Обком и облисполком в последний раз предупреждает вас, что, если в ближайшие дни не будет приостановлен отлив детей из сел в районные центры и города области, на виновных будут наложены меры партийного взыскания.

Ильин

Шелехес

*Броневой **

Резолюція: «Е. Л. Дати ознайомитись т. Розовському, Донченко, Ковалевой повідомити. А. Убийдателько. 16/VI»

ДАХО, ф. Р-917, оп. 1, спр. 580, арк. 32—34.— Копія, скло-
граф. Машинопис, рукопис.

* Підписи відсутні.

№ 120

**МАНДАТ, ВИДАНИЙ НАДЗВИЧАЙНОЮ САНІТАРНОЮ КОМІСІЄЮ
БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЯМИ А. М. БЕЛЯЄВИЙ
НА ПРАВО ПЕРЕВІРКИ В ЗАЛІЗНИЧНИХ КАСАХ ДОВІДОК
У ГРОМАДЯН НА ПРАВО ВИЇЗДУ І В'ЇЗДУ ДО м. ХАРКОВА**

*17 червня 1933 р.**

МАНДАТ

Надзвичайна санітарна комісія боротьби з епідеміями доручає тов. Беляєвій А. М. перевірку наявності довідок в залізничних касах у громадян на право виїзду та в'їзду до м. Харкова і в разі відсутності таких дає право складати акта для накладення штрафу на касира.

Заст. голови надзвичайної комісії
боротьби з епідеміями

*Вороб'євський ***

Секретар

*Мадієвська ****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 272.— Копія. Машино-
пис, рукопис.

* На документі помітка фіолетовим чорнилом: «17/VI-[19]33».

** Підпис відсутній.

*** Так само.

№ 121

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ
ПО БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЯМИ ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ
НАЧАЛЬНИКУ 3-го РАЙОНУ МІЛІЦІЇ НЕГАЙНО ПЕРЕВЕСТИ ХЛІБНУ
ЧЕРГУ З вул. МЕЛЬНИКОВА В ІНШЕ МІСЦЕ**

22 червня 1933 р.

Начальнику 3-го району милиции

Міс[ька] надзвичайн[а] комісія пропонує Вам негайно перевести хлібну чергу з вулиці Мельнікова в інше місце, тому що черга

Харківська Міськрайрада робітничих, селянських та червоноармійських депутатів

Витяг з протоколу № _____ від _____ 193__ р.

секції Міськрайради

Питання
Постанова

Караушки з ч. райдо
Миниши

Місце надзвичайно важливе
працями в. В. невідомо
перевести хлібну чергу з вулиці
Мельнікова в інше місце,
тому що черга доходить на подвір'
школи санаторія для дітей черги
непродовольчих, на оздоровчий майдан

Сектор черг, в. № 354 і 355

надзвичайно черги порушає нормальне лікування та оздоровлення дітей.

Заступник голови надзвичайного комітету
Воробієва

До документа № 121. Розпорядження про негайне переведення хлібної черги в інше місце

доходить на подвір'я школи-санаторія для дітей психоневротиків та оздоровчого майдана цієї школи.

Наявність черги порушає нормаль[не] лікування та оздоровлення дітей.

Заступ[ник] голови надзвич[санкому] *Вороб'євський*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 87, 87зв.— Оригінал.
Рукопис.

№ 122

ПРОТОКОЛ НАРАДИ В ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ТОДЕРА ЩОДО ПЕРЕДАЧІ БАРАЧНОГО МІСТЕЧКА ПО вул. БОТАНІЧНИЙ У ВІДАННЯ ІНЖЕНЕРНО-БУДІВЕЛЬНОГО ВІДДІЛУ ДПУ

25 червня 1933 р.

С л у х а л и: Про використання *Приютських** і Ботанических бараків.

У х в а л и л и: 1. Доручити т.т. *Мистецькому* та *Варшавському* на місці обстежити стан бараків, їхню ущільненість й подати свої пропозиції тов. *Тодеру*, визначивши можливість забезпечення інтересів всіх організацій, в першу чергу Дон. водогону щодо забезпечення бараками.

2. Ураховуючи надзвичайно антисанітарний стан барачного містечка по Ботанічній вул., що є наслідком відсутности господаря в ньому,— визнати за потрібне передати це містечко у відання ИСО ДПУ, зобов'язавши останній прийняти на себе всі функції щодо очистки, охорони, санітарії і т. інш., стягнувши пропорційну вартість переведжуваних заходів з усіх організацій, що мають бараки в цьому містечку.

3. Відповідальність за стан впорядкування та санітарії в цьому містечку покласти на комендатуру ИСО ДПУ по цих бараках.

Голова наради

Тодер

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 140, арк. 85.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Написано олівцем.

№ 123

**ЗАУВАЖЕННЯ ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ
ХАРКІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У П. П. ПОСТИШЕВА
НА ЗАСІДАННІ БЮРО ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ «УДАРНИЦТВА» КОМУНІСТІВ
ТА КОМСОМОЛЬЦІВ, НАПРАВЛЕНИХ ЗАВОДАМИ ХАРКОВА НА СЕЛО.
З ДОДАТКУ ДО ТАЄМНОГО ПРОТОКОЛУ**

25 червня 1933 р.

ЗАМЕЧАНИЯ т. ПОСТЫШЕВА
на заседании бюро ГПК от 25/VI-[19]33 г. по вопросу «О ходе
прополки, сеноуборки, ремонта с[ель]х[оз]инвентаря»

1. Всем заводам надо организовать ударничество передовиков — коммунистов и комсомольцев. Надо собрать собрания всех коммунистов, всех комсомольцев вместе, потом беспартийных ударников, поговорить с ними как следует, и пусть они сверх всяких норм бахнут — ночью пусть организуют работу.

2. Нужно пропустить все ОРСы. Выслать инструкторов, обследовать на месте прополку и пропустить в ближайшие 3 дня.

3. По информации *Олина* о том, что в выходной день никого из правления колхоза не было, а работали только бригадиры на поле, причем в бригаде арестовали человек 12 за то, что не вышли на работу,— этот случай расследовать, разобраться и принять конкретные меры. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 90, арк. 143.— *Копія. Машинопис.*

№ 124

ЗАЯВА СТАРШОГО ЛІКПОМА ДИТЯЧОЇ ЛІКАРНІ В САЛТІВСЬКИХ БАРАКАХ Є. ХЕЙСОН ПРО ЗЛОВЖИВАННЯ В ЛІКАРНІ ТА РОЗКРАДАННЯ ПРОДУКТІВ З КОМОРИ ЛІКАРНІ

*До 28 червня 1933 р.**

До ком[мунистической] групи горздрава
От старшего лекпома Салтовской
больницы Хейсон Евы Павловны

ЗАЯВЛЕНИЕ

По вопросу расхищения продуктов из кладовой больницы Салтовских баракх могу сказать следующее. Во время болезни доктора Варвы мне было поручено завхозом больницы т. Эпштейном и кладовщиком Александровским отнести на дом к доктору Варве и вручить собственноручно ему пакет, который по дороге мною был раскрыт и в котором были обнаружены продукты из кладовой больницы следующ[ие]: сливочное масло, сахар, рис и бетон ** целый белого хлеба. Всего весу в пакете до 10 ф[унтов] в то время, что в этот день на завтрак больным детям варили суп, заправленный старым несвежим растительным маслом. И когда кладовщику сказал дежурн[ый] врач, что это масло не годится, а нужно для детей выдать сливочное масло, то Александровский ответил, что сливочное масло уже вышло и теперь уже все время нужно будет варить с этим растительным маслом, хоть оно и старое, но хорошее. А для доктора Варвы, как потом было мною расследовано, было забрано последнее масло и отослано доктору Варве.

Кроме этого, через 2 дня вечером я дежурила сутки по 26[-му] бараку, т. Эпштейн завхоз и говорит мне: «Вам как старшему лек-

пому, наверное, нужно будет по делу больницы к доктору Варве идти, то вы войдете в кладовую и я передам кое-что доктору Варве».

На утро приходит кладовщик Александровский и говорит мне: «Вы когда будете идти к доктору Варве, то зайдите в кладовую, у меня уже все будет приготовлено». Взял у меня бутылку на 2 литра, налил туда молока, которое на моих глазах было снято в виде вершков со всех бетонов (молоко предназначенное специально для детей). В корзину было положено сливочное масло, сахар, рис (предназначенный специально исключительно для поносных детей). И 2 бетона*** хлеба. И когда было все упаковано Александровским, он попросил меня взять эту корзину и отнести д[окто]ру Варве. Но здесь я уже, увидев всю сущность той проделки, и решила отказаться от миссии заведомо вредительской и преступной. Что и сделала, тогда кладовщик Александровский говорит, что я сам завезу ему, сейчас еду на базу за продуктами, а там захвачу еще кое-что ему, ведь его жалко, он у нас на работе заболел, теперь ему нечем поправиться, ничего, больница не обеднеет, если я ему кое-что из продуктов отнесу, чтобы Варва мог поскорее поправиться. На следующий день ко мне на дежурство приходит доктор Лерман и говорит, что вчера был у доктора Варвы справляться о состоянии его здоровья и в это время заходит к доктору Варве кладовщик Александровский и несет с собой корзину с продуктами, которые оставляет Варве и уходит, и говорит Варве, что это для вас.

Так как я работаю старшим лекпомом и кладовая находится в том самом 26[-м] бараке, где я провожу целые дни и ночи, работая круглые сутки, то вижу все те проделки, которые проделываются нашим кладовщиком: совершенно посторонние лица, не говоря уже о некотор[ых] сотрудниках больницы — завхоз, завбанею, жена кладовщика Дрепанова, котор[ая] работает сестрой-хозяйкой в этом же бараке, завтракают, обедают и ужинают в кладовой, о чем знает доктор Варва и не запрещает. Употребляя продукты из кладовой без всякого веса и учета.

Старш[ий] лекп[ом]

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 297—298зв.— Оригінал.
Рукопис.

* Датовано за змістом архівної справи.

** Так у документі.

*** Так само.

ЛИСТ ПРАЦІВНИКІВ ЛІКАРНІ В САЛТІВСЬКИХ БАРАКАХ
ДО ЗАВДУВАЧА ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКВЗДОРОВІДДІЛЮ
ВОРОБ'ЄВСЬКОГО ПРО ПОРУШЕННЯ В ЦІЙ ЛІКАРНІ

До 28 червня 1933 р. *

Секретно

В горздрав т. Воробьевскому

Просим расследовать работу врача Варва и Александровского (кладовщик) в Салтовской б[ольни]це.

1) Самоснабжение по заявлению письменному при сем прилагаемому т. Хейсон, старшего лекпома.

2) Выживание коммунистов и комсомольцев и хороших работников.

Сергееву чл[ен] КП(б)У, Павленко чл[ен] КСМ,
Килимник чл[ен] КП(б)У. Петрушанский врач,
Хейсон лекпом.

3) Задержка в отправке трупов при наличии 3 лошадей.

4) Заявление Петрушанского (устное) о клеймовке белья выжигающими веществами (порча).

5) Ни разу не проведено производственных совещаний.

6) Дискредитация работников горздрава Шварца, Чулок, Калябину, Коренек, заявляя, что они приезжают болтать, а не работать и помогать.

7) Злоупотребление по кладовой Александровским (заявление Сергеевой).

Просим вызвать Сергееву, Килимника, Павленко, Стороженскую, Хейсон, Петрушанскую **, Зак-Ленскую, Калябину.

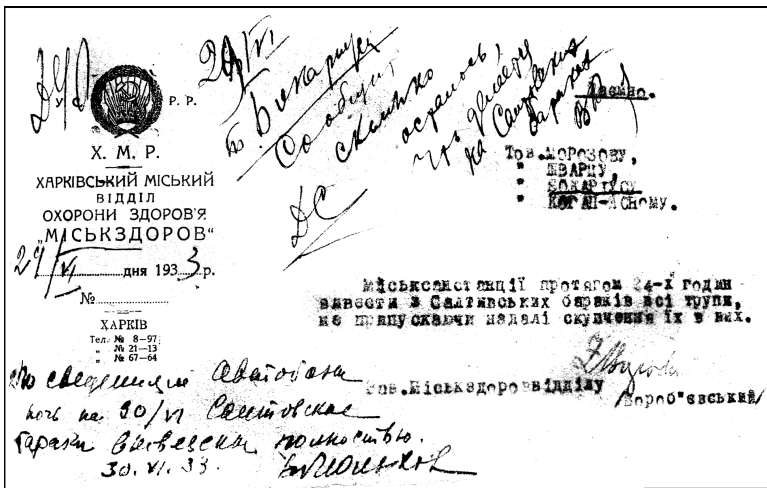
*А. Килимник, ****

ДАХО,ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 300.— *Оригінал. Рукопис.*

* Датовано за змістом архівної справи.

** Так у документі.

*** Другий підпис нерозбірливий.

До документа № 126. Таємне розпорядження про термінове вивезення трупів із Салтівських бараків

№ 126

ТАЄМНИЙ ПРИПИС ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКВЗДОРОВІДДІЛІ ПРО НЕГАЙНЕ ВИВЕЗЕННЯ ТРУПІВ ІЗ САЛТІВСЬКИХ БАРАКІВ

29 червня 1933 р.

Таємно

Тов. Морозову, Шварцу,
Бокариусу, Коган-Ясному

Міськсанстанції протягом 24 годин вивести з Салтівських бараків всі трупи, не припускаючи надалі скупчення їх в них.

Зав[ідувач] міськздороввідділу *Вороб'євський*

Резолюція: «29/VI. т. Бокариусу. Сообщите, сколько осталось, что делается на Салтовских бараках» *.

На документі є помітка: «По сведениям автобазы [в] ночь на 30/VI Салтовские бараки вывезены полностью. 30.VI.33. Молохов»

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 282.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Підпис не розбірливий.

№ 127

ТАЄМНЕ РОЗПОРЯДЖЕННЯ СЕКЦІЇ ОХМАТДИТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ЛІКАРЯМ ТА ЗАВДУВАЧАМ ДИТБУДИНКІВ ЩОДО НАДАННЯ ПІДБРАНИМ ДІТЯМ ІМЕН

1 липня 1933 р.

З приводу того, що по деяких будинках до цього часу не всі діти мають прізвище та ім'я, пропонується негайно опросити всіх дітей та записати їх. Дітям, що не знають своїх імен та прізвищ, надати негайно такі та записати в журналах, щоденниках та історіях розвитку та хороби.

Ім'я та прізвище треба записати на браслетках з церати.

Лікарі дитбудинків повинні в 2-денний термін придбати шприці, камфору, кофеїн та подушки з киснем для дитбудинків.

Ще раз нагадую про необхідність надсилати до Охматдиту відомості про рух дітей, захорювання та смертність за формою, що до цього додається.

Попереджую, що це розпорядження має дуже велике значення й до нього треба поставитися надзвичайно пильно та серйозно.

Інспектор Охматдиту

*Ходова**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 120.— *Копія, склогограф.
Машинопис.*

* Підпис відсутній.

№ 128

ТАЄМНА ПОСТАНОВА СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЇ ЛІКАРІВ-КОМУНІСТІВ ТА СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА РОБОТУ В ДИТМІСТЕЧКАХ ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ. ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ

2 липня 1933 р.

ОБ УЛУЧШЕНИИ МЕДИЦИНСКОГО
И ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ДЕТГОРОДКА
(Постановление Секретариата ХГПК от 2.VII-1933 года).

1. Провести мобилизацию врачей-коммунистов на работу в детгородках для беспризорных:

1) **ЦИТовские бараки**

1. Кранзон — педиатр
2. Трояновская — —«—
3. Леонов — физиотерапевт
4. Зингарк[с] — туберкулезник

2) **Салтовские бараки**

1. Кольнер — организатор
2. Духовная — невропатолог
3. Ендер — туберкулезник
4. Хазанова — организатор

3) **Клуб строителей**

1. Крицман — венеролог
2. Брочкая — педиатр
3. Буланович —

Примечание: Д[окто]ра Изельсона поставить во главе детгородка № 3 (клуб строит[елей]), д[окто]ра Эпштейна перевести как организатора на Шатиловские бараки.

4) **15-я школа**

1. Лис — хирург

5) **ул. Революции № 3**

1. Ефимова — педиатр
2. Овсиенко — соцгигиенист
3. Чак — туберкулезник

6) **Шатиловские бараки**

1. Мейерман —

7) **Лагерь**

1. Штивель — соцгигиенист
2. Ткаченко — —«—

2. Переключить весь мобилизованный и мобилизуемый районными и городскими партийными комитетами медперсонал, как членов партии, так и беспартийных, на работу в детучреждениях, и в частности на борьбу с беспризорностью.

3. Мобилизовать студентов-медиков в количестве 300 человек для работы в детгородках в качестве среднего медперсонала.

4. Мобилизовать для педработы в детгородках 100 педагогов. Реализацию данного постановления провести т. *Убийбатько*.

5. Созвать инструктивное совещание врачей-коммунистов, работающих в детгородках, 3.VII в 18 час., поставив инструктивный доклад т. Хармадарьяна, после чего провести инструктивное совещание мед- и педперсонала по городкам.

6. Санбакинституту организовать иммунизацию детей в детгородках. Ответственность за проведение этой работы возложить на тов. Лимберикмана.

7. Предложить Эндокринологическому ин-ту организовать отпуск органотерапевтических препаратов. Ответственность за исполнение возложить на тов. Шиндлера.

8. Поставить вопрос перед т. Берлиным об отпуске необходимого количества диетпродуктов для питания детей в детгородках (рис, манка и жиры).

Верно *

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 109, арк. 31, 32.— Засвідчена копія, склограф. Машинопис, рукопис.

* Підпис нерозбірливий.

№ 129

ІЗ СТЕНОГРАМИ ОСОБЛИВОЇ НАРАДИ ПРИ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ПРО СТАН БОРОТЬБИ З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ

4 липня 1933 р.

Тов. Рогозин (горком комсомола). — <...> Положение с детьми сейчас такое: мы имеем детей в детских городках, имеем детей на транспорте и частично имеем детей в районах милиции. В основном приток детей с тяжелым состоянием здоровья. Когда они попадают к нам, мы зачастую не можем их обслужить, чем еще усугубляется их положение.

О развороте работы. Уже 2 мес[яца] происходит работа по изъятию беспризорных детей. <...> Это дело вверено органам ГПУ. <...> Мы имеем Салтовские, ЦИТовские бараки, но мы имеем и тяжелые участки. Возьмем, например, Шатиловку, Павловский детский дом, дом на ул. Революции в Пушкинском училище. (15[-я] совшка на Панасовке существовала не как распределитель, а как постоянное детское учреждение.)

На чем необходимо заострить внимание? Сейчас у нас велика смертность. Мы отвечаем за 18 000 детей. <...>

Должен сказать, что смертность велика. Какие причины? Потому, что дети приходят к нам в совершенно истощенном состоянии с острой формой безбелковых отеков, с тифом, корью, скарлатиной, коклюшем, с острой формой желудочных заболеваний — колиты, поносы и т. д., с хирургическими заболеваниями. <...> Сейчас, входя в барак и глядя на детей, видишь просто живые скелеты. Кто был в детском городке? Почти никто. А там вы можете увидеть такую картину: 140 детей лежит на 13 кроватях, дети страдают острым поносом, нуждаются грудняки — в смене пеленок, старшие — в уборке, в подаче судна. Они обгажены, не обмываются, обгаживают других. Вот пример, вхожу в клуб строителей и вижу, что там темно, спрашиваю, почему нет света, мне отвечают: перегорела лампочка. Я нажал выключатель, зажег свет, и это впервые за три дня появился свет. Такое халатное отношение к детям приводит к тому, что дети мрут и мрут отчаянно.

Что мне пришлось видеть. Один ребенок закрыл рот и нос другого ногой, и тот чуть не погиб. Девочка лежит в кале, вся эта грязь на ней присохла и загноилась. Все это говорит о том, что всю нашу чуткость, все наше внимание мы должны отдать детям, но это еще не сделано.

Какое состояние в Шатиловском городке. Я хотел бы, это правда мало реально, но я хотел бы это совещание провести в 2—3 бараках и посмотреть, что делается на месте. Ребенок изможден до того, что не может двигаться, а санитарка, которая обслуживает детей, которая невероятно крадет, невероятно обижает детей, ночью сидит и вяжет шапочку, в это время плачет ребенок, беспрестанно просит: «Пити, пити», но санитарка не двигается с места. Спрашиваю, почему вы не идете к ребенку, «а он все равно умрет» — отвечает она.

Городок на Павловке. 276 детей переброшены в детский городок. Охматдет очень долго отвоевывал у Пионерского клуба помещение. <...> Охматдет, получив на руки мандат Чрезвычайной комиссии, выселил клуб и получил 2 комнаты необорудованные, без воды и канализации. В этом детском доме было 46 смертей. ...тут же находятся и лошади, тут же конюшня. Когда шел дождь, не могли даже пищу готовить для детей. Результаты ясны. <...>

Что мы имеем на транспорте? Харьковский транспорт имел 13 вагонов и одн[у] воспитательниц[у], что дети переходят из одного барака в другой и доходят до 10-го барака, а там никто не выживает. <...>

Или такой пример. ТПО отпускает ведро каши на 300 детей, в том числе и на персонал. Я видел, как раздают пищу: по одной ложке каши на человека. 80 чел. каши не хватило, причем персонал отказался от своей порции, но детям все равно не хватило. Когда обсуждался вопрос о том, что нужно повысить калорийность пищи, улучшить ее качество и принять все меры к тому, чтобы как следует кормить детей,— то органы снабжения что предложили нам? Они предложили нам шпарки. Вы знаете, что такое шпарки?

Это то, что дают детям. Утром — чай с камсой, днем — манную кашу и вечером — камсу с чаем. Дети с кровавым поносом, и это нам предлагают давать детям. <...>

По вопросу массового обслуживания. Сейчас по постановлению Чрезвычайной комиссии у нас создана больничка на 3500 коек, которая оборудована. Имеется 1000 больных в ЦИТовском городке, имеется изолятор, но что делает милиция. Она подвозит грузовой машиной к ЦИТовскому городку детей, а начальник городка, не имея разрядки, не может принять этих детей, милиция открывает машину, сбрасывает детей к воротам, пускает машину и уезжает. Я бы сказал, что милиция выполняет свои обязанности уголовно. <...>

Проверяя учет, мы находим, что среди подобранных детей имеется большой % харьковских детей. Мы имеем факты, когда дети родителей, которые работают, например отец на ХПЗ, мать — тут же на фабрике-кухне, а ребенок попадает в детский городок. Например, такой факт: ребенок идет с бабушкой, милиционер берет ребенка, тянет к машине и грузит его. Этого ребенка затягивают в коллекторы, причем переодевают его в такую одежду, чтобы он был похож на наших детей. А потом нам самим приходится таких детей забирать оттуда и отвозить к маме и папе.

<...> 24-го числа были мобилизованы дворники. На пл. Дзержинского милиция делает вот что: два милиционера и 2 дворника берут двух детей, поднимают шум на всей площади Дзержинского, затем собирают 80 детей таких же — и это называется, что обеспечивают нам успех работы. <...>

Относительно снабжения. Недавно ЦИТовский городок пришел с плачем, что им два дня не дают хлеба. Дело в том, что хлебозавод, который помещается на Основе, из-за того, что завхоз не предоставил ящиков,— не отпустил в течение 2 дней хлеба, и дети остались на голодной диете. Правда, есть такое правило, что если не привезут вовремя ящиков, то хлеба не дают. И получается, что

дети, которые нуждаются в поддержании здоровья, из-за какого-то бюрократа — они остаются без хлеба. Дальше. Есть у нас Балабин, это негодяй, которого в горсовете не целесообразно держать. Он в течение большого времени срывает нашу работу тем, что все машины, которые мобилизованы горсоветом, постепенно раздает хозяевам назад, то говорит, что машины заняты, то что-нибудь другое.

Еще относительно снабжения. Дети, которые нуждаются в диет[ическом] питании, не получают сухого хлеба, т[ак] к[ак] не позаботились посушить сухарей. Вместо этого дается мягкий, сырой хлеб, который забивает желудок, который без дела пролежал, поцвел и теперь выброшен. <...>

Относительно «ДД», «Допомоги», Красного Креста и др. организаций — они, может быть, хотят что-нибудь делать, но эффективность их работы сводится к нулю по детской беспризорности. <...>

Дальше. Нельзя, чтобы в наши детские городки, где у нас должны быть дети в возрасте до 14 лет, чтобы туда привозили 18-летних парней и проституток. А мы имеем там целую команду таких людей. <...>

По вопросу питания — необходимо, чтобы определенные группы были прикреплены к трестам питания. У нас ужасные хищения. В каждой столовке мы имеем воровство. Например, в ЦИТовском городке вылетела рама потому, что за раму цепляются и через нее получают пищу. <...>

Тов. Печенежский (Краснозаводской райсовет) — <...> Горснаб для всех детей выделил фонды: 8 тыс. овощей, 6 тонн томату, патоки, крахмалу, сухих фруктов и 25 т[он]н рыбы. Горснаб не позаботился о том, чтобы это было получено. Мы получили только муку и крупу. Все остальное, как, например, овощи и кондитерские изделия, за которыми нужно послать человека, пока не получено и пока это придет, то у нас будет не 40 чел. детей умирать в день, а больше. Мы этот вопрос ставили перед горснабом.

В отношении выпечки хлеба. Товарищ говорит, что Краснозаводской завод дает исключительно сырой хлеб и не дает белого хлеба. Когда вы нам выписали белую муку для выпечки хлеба? Теперь только нам выдали муки, и мы сейчас же приступили к выпечке хлеба. Затем мы получили 25 тонн бычков, однако по коммерческой цене, вследствие чего мы вынуждены были отдать предприятиям, которые согласились их взять. Нам было выделено 1500 к[ило]гр[аммов] колбасы, мы эту колбасу получили, но врач

запретил ее давать детям, и мы вынуждены были отдать другим организациям. Нам выдали для всех детей 18 тонн круп, но мы для того, чтобы обеспечить питание, мы выдали не 18 тонн, а 26 тонн. Мы брали и у ХЭМЗа, и у ХПЗ. Мы написали, чтобы нам выделили еще фонды, и нам ответили, что выделяют вторично, а оказалось, что вторично только пообещали по тем же самым нарядам, а мы уже все съели.

Тов. Цимберова (Ленинский райсовет). — У нас до 7 тыс. чел. детей. Мы получили детей в ужасном положении. Часть детей страдает и по вине горснаба, и по нашей вине. Часто, когда мы получаем наряды, нам трудно договориться с горснабом о получении тех продуктов, которые нам нужны. Некоторые работники горснаба настолько твердолобые и бездушные к детской беспризорности, что когда вы просите накормить 2,5 тыс. детей, которых нужно держать на строгой диете, то мы получить необходимых продуктов не можем. Мы не можем получить ни риса, ни манной крупы, а получаем чечевицу. Горснаб выделяет норму на одноразовое питание, а детям нужно дать 4 раза или 3 раза кушать. Конечно, та норма, которую выделяет горснаб, может удовлетворить только одну третью часть наших детей. До сих пор сдвига не замечается. Когда мы просим, чтобы нам дали продукты на 10 дней раньше, для того чтобы мы могли дать детям разнообразное меню,— то этого не делают,— дают сразу или пшено, или горох, или гречку. <...>

По сравнению с тем, что было раньше, мы имеем большой сдвиг. Мы перерабатываем кровь, дети начинают становиться на ноги. У нас есть тяжелые больные, которые нуждаются в строгом диетическом питании, а вы имеете такие случаи: сегодня такой факт: не выделили нам молока для детей, а сегодня утром заявили, что хлеба не даем. Конечно, нам не так легко не дать, мы, конечно, поехали и хлеб получили. У нас не было таких случаев, чтобы дети были без хлеба.

Нам необходим контроль за расходом продуктов, так как кому не лень — тот берет. <...> У нас были случаи, когда подкапывали ямы и выносили целые корзины с мясом. <...>

Я должна сказать, что мы тоже берем с рабочих пайков и даем детям. Если вы говорите, что вы будете бить за это, то все равно вы будете бить — за то, что сидят голодные дети, или за то, что мы берем с рабочих пайков. Я с 1-го числа и по сегодняшний день не выдала крупы рабочим, а перебрала для детей, иначе нечем было кормить детей. Но это, товарищи, не выход из положения. Нужно увеличить норму, чтобы питание было 3 раза в день, а не

1 раз в день. Нужно добиться у горснаба аккуратной выдачи молочных продуктов.

Относительно жиров. Мы получили горку и конопляное масло, а мы выдали из децзаготовок сливочное масло. Разве можно больным детям дать такие жиры, как вы нам дали.

Тов. Рябов (управление городков). — Наше совещание созвано поздно, т. к. сегодня ровно 2 месяца, как мы существуем. <...>

Вопрос упирается в основной фактор, который мешает обслуживать детей,— это питание. То, что дается детям,— совершенно недопустимо. Ведь это дети больные, которые голодали, которые ели всякую гадость и потому и надо подойти осторожно к ним.

Я сам работник ГПУ, и мне тот хаос, который имеется в снабженческих организациях, совершенно не понятен, я не могу в нем разобраться. Каждая организация пишет протокол, обещает дать и ничего не дает. Вот позавчера было заседание в горснабе. Там заявили, что молоко вы будете получать первые — вне всякой очереди, первые — по сравнению со всеми другими организациями, что вы будете получать норму да еще столько, сколько нужно будет. Я ничего не понимаю — почему это не выполняется. Мне надоело арестовывать, передавать в КК и т. д.

Второй вопрос. Обещали дать белого хлеба. Сказали, что есть 5 тыс. французских булок. Я звоню по телефону в Харнарпит, в горснаб, а булок нет. Это прямо издевательство. Придется всех посадить и только. Или — это несуществующие продукты, или же волокита, ибо пишут, что занаряживают определенное количество продуктов, а в результате дети сидят без сахара. В то время, когда все врачи говорят, что сахар — это спасение, что мясо — необходимо,— всего этого нет, начинают жарить крупу и зеленый борщ — чего детям нельзя давать.

Недавно нам нужно было по распоряжению тов. Постышева — забрать 2 тыс. детей. Нужно организовать питание. В 1 час ночи я поехал на квартиру заведующего, потом к заместителю, от заместителя — к повару и т. д. и т. д.— всю ночь объезжал всех необходимых лиц, и к 6 часам утра организовал питание. Прихожу днем во время обеда и застаю такую картину: дети сидят возле мисок и не могут есть, т. к. нет ложек. Чай пьют из мисок. Я поехал в КК. Неужели Дзержинский район, который имеет в своем распоряжении столько столовых,— не могут взять ложек для детей. <...> Я считаю, что на сегодняшний день питание находится в отвратительном положении. Если уже отпускаются продукты, то отпускаются недоброкачественные, отпускаются суррогаты. Так кормить и бороться со смертностью нет возможности.

Я считаю, что горсовет должен обратить самое серьезное внимание на снабжение городков питанием. Нужно, чтобы каждый городок имел определенный ассортимент продуктов для того, чтобы составлять определенное меню. Городки не имеют возможности составлять меню, т. к. у них бывает только один продукт — или гречка, или пшено. Я понимаю наши трудности, но я не понимаю, почему нельзя забронировать продукты для детей.

<...> Второе. Вы знаете, что наши городки вырастают стихийно. Мы не можем предвидеть потока детей. Если поток уменьшается, то мы не нуждаемся в открытии нового городка, а если поток увеличивается, то мы вынуждены открывать. Мы организация временная. Мы питаемся средствами, которые отпускаются правительством и частично теми организациями, которые вносят свою долю в это дело.

Следующий вопрос — то вопрос санитарно-гигиенических условий, вопрос о снабжении бельем, полотенцами, простынями и т. д. Если кто-нибудь посмотрит, что представляет из себя это хозяйство, то он увидит жуткую картину. Большинство городков не имеют всего этого. Дети спят на матрацах. Нужно подумать о том, чтобы наши городки были соответствующим образом оборудованы. Здесь не говорится о роскоши.

Теперь у нас есть задача во что бы то ни стало забрать 800 детей грудняков. Нужно их устроить в бараках. О бараках я говорил, но нужны раскладушки, одеяла и белье. Здесь нужна широкая общественная помощь, чтобы я мог сегодня этих 800 детей забрать. Они лежат в вагонах на дорогах. Они падают с полок, убиваются. Нужна конкретная срочная помощь.

Теперь укажу на крупнейший недостаток в нашей работе и думаю, что присутствующие представители милиции и санэпида могут ликвидировать ряд безобразных явлений. Существует Холдногорская баня, которая подвергает санитарной обработке детей. Надо сказать, что, к сожалению, эта санитарная обработка никуда не годится. Детей привозят вшивыми. Там творятся безобразные вещи, буквально уголовного порядка. Если попадается ребенок в хорошей одежде, то вещи его забираются, а отдается взамен ему тряпье. Это — возмутительнейшее явление, на которое нужно обратить серьезное внимание. Милиция должна занять не последнее место в ликвидации этого явления.

Несколько слов о работе милиции. Я работаю 3 месяца на этой работе. Должен сказать, то, что делает милиция, трудно передать. Ловят харьковских детей, например — идет ребенок, его берут,

бросают в машину, привозят среди вшивых детей. Что же я делаю. Мне приходится отсортировывать харьковских детей, отбирать их, спрашивать адрес и отправлять: беру 50 харьковских детей, даю милиции и говорю: «Вот вам адреса, отвезите детей по домам». Что же делает милиция. Она их выпускает и говорит: «Идите себе домой». И получается, что потом опять их ловят по улице, опять они попадают в машину со всеми беспризорными детьми. Этим детей даром дергают. Этому должен быть положен определенный предел. Коли уже допущена ошибка и взят харьковский ребенок, то необходимо привести его к отцу и сказать, чтобы он больше не упустил ребенка. Существует организация «ДД». Пусть при подборе детей с улицы следят представители ДД, сортируют детей и харьковских детей отправляют домой. В 6-м районе делается что-то ужасное. На вопрос подбора детей и сортировки необходимо обратить особо серьезное внимание. Мы делаем контрреволюционное дело, и кто-то за это поплатится.

Дальше. Привозят детей в городок. Есть установка, что переростков мы не принимаем, что принимаем только дошкольников и школьников, а переростки должны отправляться на работу. Есть организации, которые этим ведают. Они получают наряды и отправляют на работу. Нам же дают 18-летних парней, девушек. В одном бараке, где 400 детей, находятся девушки по 16 лет — проститутки. Причем это делается возмутительным образом. Их хватают на улице и привозят в городок. <...> Нельзя подбрасывать детей, не договорившись об этом.

Как мы обеспечены кадрами. Это основной вопрос, ибо для того, чтобы бороться со смертностью, — нужны педагоги и штат медперсонала. У нас педагогов не хватает. Теперь обком мобилизовал и бросает в городки. Думаю, что это дело будет сдвинуто с мертвой точки. Теперь нужно предложить тов. Убийбатько, чтобы он мобилизовал педагогов и бросил в городки. В отношении педагогов положение обстоит плохо, т[ак] к[ак] педагоги пошли в отпуск. Нужно, чтобы президиум горсовета заставил Убийбатько мобилизовать в срочном порядке преподавателей и бросил их в городки.

Как же нам помогают организации в этом отношении? С самого начала мы ориентировались на комсомол. ЦК указал, что нам должен помогать комсомол. Я бы сказал, что комсомол очень хорошо помогает работать. Вот Краснозаводской район хорошо помогает, а Ленинский — плохо. Должен сказать, что хуже Ленинского района никто не работает. Райсовет вначале помог. Тов. Сабина пошел, достал врача, сестру и педагога. Сегодня он не явился. На 1500 детей там работает всего 5 комсомолок.

Я считаю необходимым записать, чтобы активизировать работу определенных райсоветов, которые еще недостаточно активно включились в эту работу.

Последний вопрос. Приток детей в Харькове не убывает. За эти дни мы будем иметь колоссальные цифры. Позавчера я разместил 300 детей, а сегодня — 600 детей. Мы не можем угнаться за цифрами. Что нужно сделать. Сейчас нужно помочь в том отношении, чтобы часть наших детей забирали на работу, нужно, чтобы часть детей, хоть начиная от 10 лет, послать на работу. Нужно заставить хозяйственные организации, всякие тресты, всякие ОРСы, которые имеют свое хозяйство, — заставить взять этих подростков на работу. Я пробовал давать таких детей на работу, но хозяйственники смотрят — здоров ли или нет.

Если ребенка подкормить там, то он будет работать. Это надо сделать, иначе мы через 4 дня захлебнемся, если сейчас не будет оказана помощь для того, чтобы забрать этих детей.

Тов. Ваксман (горКК РКИ). — Очень много есть стенограмм, но я уверен, что никто этих стенограмм не читает, ибо если бы кто-нибудь прочел эти стенограммы, то он бы кричал караул.

Вот у меня есть свежие материалы о том, что делается на Основяньских бараках. И это уже после тех стенограмм. <...> Там по несколько дней лежат трупы; больные находятся вместе со здоровыми. Облмилиция отделяется только тем, [что] впихивает туда больных. Когда вызвали ответственного работника из облмилиции, то он сказал, что я постараюсь забрать завтра.

Теперь следующее. Мы говорили и говорим, на конец концов надоело это. Сейчас окончательно решили переключиться в отношении принятия мер к тем, которые приводят к смертности детей, на то, чтобы их самих подвергнуть этому. Другого исхода нет. Например, кто должен, главным образом, отозваться в этом вопросе. — «Допомога», горсанэпид, горздравотдел. Как они включились? Недавно было совещание. Представитель горсанэпида выступает и говорит, что это не наше дело, что его дело только тогда, когда заболевает тифом — убрать его и только. Как здравотдел включился? Вот Охматдет. Его разогнать надо, и так мы его разгоним, что вы ни одного человека не найдете. Другого исхода нет. Раз вы не беретесь за дело, раз сейчас мы имеем большую смертность, то мы иначе поступить с вами не можем. Мы думали, что авось они осознают это дело и возьмутся за работу. В каждом переулке валяются трупы, а их не убирают. Я лично был свидетелем того, как на Конном базаре лежал ребенок и сосал грудь мертвой матери. Разве милиция этого не видела. Милиция занимается не тем, чем надо.

А Охматдет знает состояние барачков, а чиновники здраводела — знают, а «Допомога» знает? Никто не знает. Сидят в аппарате — и все. Горснаб отпускает фонды на авось, совершенно не зная, есть [ли] они, трест получает наряды горснаба, которые в большинстве своем являются необоснованными, их не проверяют, по ним ничего не получают, а потом только кричат.

Каждый снабженческий трест не пришел жаловаться, когда не получил продуктов, он пошел в горснаб, а горснаб наряды не выдал. Разве за это не надо бить.

В части фондов. В каком бы положении мы не находились в продовольственном отношении, но мы еще в состоянии сделать то, что нужно для столь важного вопроса, чтобы оградить такую смертность детей. Мы всегда можем для этого найти фонды. Вы не смеете урывать у рабочих, которые борются за выполнение промфинплана. Надо иначе выкраивать. Сколько у нас имеется резервных продуктов по летней оздоровительной кампании. Ведь не все количество детей охвачено. Было бы преступлением и любая организация дала бы вам санкцию взять эти излишки продуктов и перебросить для этой цели. Госнаб должен был сделать иначе. Он должен был добиться определенных фондов для этой цели, взять на себя руководство снабжения и быть хозяином. Я знаю, что на сегодняшний день Ленинский трест не уплатил до 300 000 рубл. Товарищи, было создано очень много комиссий, чтобы провести этот серьезный участок работы. Но надо прямо сказать, что комиссия на комиссии сидела и толку было мало. Вот представитель горкома комсомола сказал, что ГПУ проделало очень много, но проделало не больше и не меньше, чем КК РКИ. Кто первым появился на ЦИТовских бараках, кто первым поставил вопрос и давал сигналы о том, что будет? Вы думаете — мы этого не предвидели. Мы ставили вопрос, но чинуши, которые сидят в организациях, не повернулись так, как надо. Они для себя считали это позором. Вот в части кадров. Кто борется? Посмотрим на борцов. Вот борец тов. Венгеровский, работал по линии сообеза, бросили туда — он поехал и завернул дело. Немного у нас есть таких преданных товарищей. <...>

Как профсоюзные организации мобилизовались на это дело? Мобилизовались недопустимо. Там корень зла. Возьмите рабочие поезда. Сколько они привозят детей в город. Вот недавно на президиуме КК мы обсуждали состояние рабочих поездов. Мы внесли предложение о полной реконструкции рабочих поездов и постановили ликвидировать скользкий график. Контроля нет. Вагоны набиты битком. Маленькие дети бросают своих родителей,

а железная дорога не просматривает состава своих пассажиров. В этом корень зла. А охрана железной дороги — поступает лучше милиции? Нет — одинаково. Милиция ловит, как собак в будке, а там иначе, мать пошла купить билет, посадила ребенка, приходит, а ребенка нет, его уже подобрали.

Что касается самого населения города, нашего актива и проф-организации, то они совершенно бездеятельны. <...>

В части транспорта. Что представляют собою Салтовские бараки? Это пропускной пункт. Туда прибывают дети обработанные, их подкрепляют, их приводят в человеческий вид, дети становятся уже веселыми и оттуда их направляют в детские городки. Большая задержка получается, когда пропускают через пункт новых подобранных. Детей выгружают. Что же делает милиция — она сейчас же их опять хватает. Неужели мы не можем достать необходимое количество грузовиков и прикрепить их за этими бараками. Задержка получается и на станции, и в бараках. Транспортная секция горсовета знает одно дело — это экономить бензин. Попробуйте ей написать, чтобы она отпустила бензин, вы его с трудом получите. Как включилась транспортная секция горсовета? Она даже не изволила явиться. <...>

Надо сегодня после совещания создать тройку, которой поручить не позже завтрашнего дня наметить мероприятия, охватить решительно все предложения соцбытового сектора горсовета, представить их в самом срочном порядке на утверждение опросом президиуму горсовета и заставить те организации, от которых это зависит, — взяться за это дело. Пусть обижается милиция, пусть обижается охрана железн[ой] дороги, но мы все недостатки должны отметить.

Тов. Плотников (бытовая секция). — Мы работаем в течение 3 месяцев на этой работе. Само собой понятно, что, если включился в это дело Павел Петрович, — значит, тут плохо. Тов. Рябов говорит, что за месяц мы должны ликвидироваться. Но если поставить вопрос тов. Рябову — можем ли мы выпустить этих детей на работу, можем ли мы отпустить их в соответствующие организации, то, конечно, мы не можем. Значит, говорить о ликвидации за 2 месяца нельзя. Что рост это[т] разрешается в чрезвычайном порядке — это понятно. Мы привыкли видеть, что в таких случаях принимаются чрезвычайные меры, а здесь этого не видно. Если мы будем говорить о плановости, то здесь этого не видно. Если мы пойдем ко всему тому опыту, который у нас имеется, как, например, картина «Путевка в жизнь», которую пустили для привития в детях любви к труду, ибо все дети, которые к нам приходят, —

вспоминают ее, все они хотят работать. Большим недостатком со стороны горсовета и райсовета является то, что они не включились в эту работу. Сегодня у нас сидят здесь все члены совета по борьбе с детской беспризорностью. Если сейчас стоит задача охватить 18 000 маленьких детей, находящихся в безвыходном положении столицы Украины, где есть сотни и тысячи врачей, — то, к сожалению, на сегодняшний день [нет] врачей, которые отвечали бы за какую-нибудь сотню детей. Нужно поставить этот вопрос на утверждение президиума горсовета, а также вопросы, которые необходимо решить, как вопросы транспорта, врачей, гормилиции и проч., в чем президиум горсовета должен помочь. Мы сегодня вызвали все районы, однако многие не явились.

<...> Относительно работы милиции. Надо сказать, что вопрос милиции надо разобрать более сугубо. Ведь на сегодняшний день это большой важности политическое дело. Вот возьмите такой случай. Возле такого большого завода, как ХПЗ, как раз тогда, когда идет смена рабочих, — возле ворот лежит труп. Все рабочие проходят мимо. Труп не убирают.

Верно то, что надо либо разгрузить городки, или добиться прекращения притока в город. Я вам приведу пример того, кто сеет нашу беспризорность. Приезжают дети из домов, в которых они воспитываются по 10 лет. Им дают справки, что они пробыли там 10 лет, что они переросли и что их направляют на работу на завод. Вот позавчера пришли 9 девушек, которые пробыли 13 лет в детском доме. Я им написал письмо на ХПЗ, чтобы их приняли в фабзауч. ХПЗ отвечает, что за отсутствием мест в бараке — принять не может. Направил на ХЭМЗ. То же самое — не приняли и вернули обратно. Вот вам отношение хозяйственных организаций. <...>

Надо к каждому району милиции прикрепить для подбора детей члена Совета и члена «ДД». Их надо прикрепить в обязательном порядке, чтобы они отвечали за эти безобразия. Член совета будет слушать крики ребенка, и он сможет вмешаться и выяснить вопрос на месте. У нас есть случаи, когда приходит отец или мать и ищут своих детей. У меня был случай, когда женщина бросила конвейер и 4 дня искала своего ребенка. <...>

Относительно питания. Этот вопрос, очевидно, хорошо не стоял там, где нужно. ВУЦИК знает это дело. Очевидно, надо обратиться в ВУЦИК и в Совнарком. Наконец, можно дойти до тов. Постышева, чтобы он помог.

П о с т а н о в и л и: Избрать комиссию в составе т.т. Клюхина, Ваксмана, Зунделевича, Рябова, Рогозина, Семенова, Гелфгагт —

для выработки конкретных предложений по вопросу борьбы с детской беспризорностью и 5-го числа представить на утверждение Президиума горсовета.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1806, арк. 237—257.— Копія. Машинопис.

№ 130

З ПРОТОКОЛУ НАРАДИ ПРИ ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОМУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ САНІТАРНОЇ КОМІСІЇ ПО м. ХАРКОВУ ПРОФЕСОРИ В. М. КОГАНУ-ЯСНОМУ З ПИТАНЬ ПОСИЛЕННЯ БОРОТЬБИ З ЕПІДЕМІЄЮ ВИСИПНОГО ТИФУ

8 липня 1933 р.

Слушали:

Проф. Коган-Ясный — Для изучения эпидемии настоящего времени у нас была организована комиссия из представителей 4 городов: Киев, Одесса, Днепропетровск, Харьков. Она обследовала все недостатки гор. Харькова. Результатами работы на реакцию Вайль — Феликса дали интереснейшие данные. На вокзале и жел[езной] дороге как о факторах эпидемиологических я останавливаться не буду. Хлебные очереди в силу экономических причин не могут [быть] сейчас ликвидированы. Что сейчас делать с очередями, вопрос прорабатывается. Имеется еще целый ряд других факторов — например качество нашей работы — оно пало. Необходимо нашу работу поднять на должную высоту. Необходимо следить милиции за выполнением постановления горсовета о закрытии парадных в определенное время.

Предлагаю восстановить чрезвычайные тройки при един[ых] диспансерах и поликлиниках без новых лиц. Только недавно мне сообщили о том, что врачи районные берутся на всякие кампании — это немедленно нужно прекратить. Райврач — самая боевая наша единица и ни на какие кампании не может быть послана. Имеется сейчас довольно большая армия прикрепленных врачей, нужно выяснить, что это за врачи.

Самый тяжелый вопрос о морге у нас налажен. Прошу высказаться здесь и указать, что еще нужно сделать, что нужно ввести новое для борьбы с эпидемией сыпного тифа. Райврач отвечает целиком за обработку очага.

Тов. Сидоренко — Необходимо установить порядок приема беспризорных Холодногорской баней.

Тов. Кресина — Кроме открытия морга на Дмитриевской ул., необходимо было бы открыть его и в Краснозаводском р-не и, кроме того, разбросать по району сеть изоляторов. Необходимо увеличить сеть парикмахеров, а также нужно отметить большую нужду Краснозаводского района в транспорте.

Тов. Омельченко — Предлагает установить заградительные отряды по линии жел. дороги, дабы сократить наплыв бездомного и беспризорного элемента в г. Харьков.

Тов. Новицкий — Присоединяется к предложению Омельченко в отношении заградительных отрядов по линии жел[езной] дороги. Хлебные очереди являются фактором, важным фактором, а потому нельзя ли продумать вопрос о переброске их в другие места. <...>

Тов. Сулова — В борьбе с эпидемией брюшного тифа играет большую роль ассобоз. Необходимо учесть количество имеющихся единиц. Нужно обратить внимание на кладбище — 8-й район милиции спит. Как-то нужно распределять на вокзалах публику, где сидят все вместе — и беспризорные, и вся остальная публика.

Тов. Бутрим — Сейчас при распределении рабочей силы высылаются на заводы больные ББО — это повышает заболеваемость кишечными инфекциями. <...>

Постановили:

1. Считать необходимым восстановить с 10/VII чрезвычайные тройки в един[ых] диспансерах и поликлиниках без введения мобилизации лиц.

2. Считать абсолютно не допустимым отпускать райврачей на какие бы то ни было кампании.

3. Предложить всем райсоветам проделать рейды по своему району для проверки постановления горсовета о закрытии в 12 час[ов] ночи парадных ходов.

4. Считать рациональным при 2-й совбольнице *или Салтовском городке* * открыть на это время второй морг для Краснозаводского и окружающих районов.

5. Считать необходимым произвести регистрацию всех врачей *г. Харькова* **.

6. Во всех п[оликлини]ках считать необходимым открыть изоляторы. Тов. Рудинскому и тов. Поляковой в течение недели изучить и представить Чрезсанкому сообщение о заболеваниях в этом

районе. *На Журавлевке, где все время минимальное число заболеваний, несмотря на 3 хлеб[ные] очереди* ***.

7. Поставить вопрос перед Народным комиссаром здравоохранения о мобилизации студентов.

8. Довести до сведения предс[едателя] горсовета тов. Гинзбурга о недопустимом бюрократическом отношении, о полном извращении торговой политики с привлечением к суду виновных в продаже мыла организациям, *возвращающимся из прополочной кампании* ****.

9. Принять к сведению заявления 1-й, 5-й, 7-й, 10-й и всех п[оликлиник] о том, что они не имеют денег на противоэпидемический фонд *и на прививки* *****. Д[окто]ру Мительману дать односторонний срок спустить все деньги на эпидемический фонд и прививку во все пол[иклиники]. Полная ответственность за неполучение денег возлагается на глав. врачей, которые не сообщают о неполучении денег.

Особоуполномоч[енный]

Чрезсанкома

проф. *Коган-Ясный* *****

Верно: *****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 286—288.— *Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.*

* Дописано фіолетовим чорнилом.

** Так само.

*** Так само.

**** Так само.

***** Так само.

***** Підпис відсутній.

***** Підпис нерозбірливий.

№ 131

ЛИСТ

НАРКОМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР С. І. КАНТОРОВИЧА
ДО ОСОБЛИВОУПОВНОВАЖЕНОГО ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ
КОМІСІЇ ПО М. ХАРКОВУ ПРОФЕСОРА В. М. КОГАНА-ЯСНОГО
ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ УПОРЯДКУВАННЯ ХЛІБНИХ ЧЕРГ

9 липня 1933 р.

*Лично **

Проф. Когану-Ясному В. М.

Копія: Горсовет — т. Гинзбургу

Нужно немедленно взяться за упорядочение очередей. Не пускать в очереди детей. Дать решительные указания милиции прекратить те безобразия, которые она сейчас себе позволяет, заставляя людей в очередях держаться крепко друг за друга и не допускать разрывов между отдельными лицами, стоящими в очередях. Этим милиция сильно помогает сыпному тифу.

За последнее время увеличилось количество заболеваний сыпным тифом среди детей. Объясняется это тем, что дети, благодаря окончанию занятий в школах, сейчас в большом количестве становятся в очереди. Между прочим, за последнее время сильно увеличилось количество несчастных случаев от трамваев.

Я Вас убедительно прошу заняться этим делом, ибо оно приобретает характер эпидемии.

Наркомздрав УССР

Канторович

Резолюція: «До протоколу Чрезсанкому. 22.VII»**.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 400, арк. 54.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Написано олівцем.

** Підпис нерозбірливий.

№ 132

**ПОСТАНОВА
ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПРО НЕГАЙНЕ ВІДКРИТТЯ ТИМЧАСОВОГО МОРГУ
НА вул. ДМИТРІВСЬКІЙ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ**

13 липня 1933 р.

Відмітити надзвичайно тяжкий стан існуючих моргів, визнати за конче потрібне негайно розгорнути тимчасовий морг, звільнивши для цього приміщення, що посідає медтехнікум на розі К. Маркса та Дмитрієвській вул., поруч з 1-ю радлікарнею (колиш[ній] буд. Філонової).

Прийняти пропозицію наркома здоров'я тов. *Канторовича* про перевод цього технікуму на Пушкінську вул. № 29 в приміщення Пропедефтичної клініки з тим, щоб цю клініку було переведено до Рентгенінституту.

Прийняти до відому заяву НКЗдоров'я тов. *Канторовича* про те, що це може бути виконано протягом 2 день.

Прийняти до відому заяву тов. *Канторовича* про те, що він виділив 50 % коштів для пристосування приміщення для моргу.

Доручити фінвідділу асигнувати решту 50 % для моргу.

Заст. голови Харківської міської ради *

Секретар Харківської міської ради *Козаков*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 269, арк. 8.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 133

ТАЄМНА ПОСТАНОВА СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ПРО СТАН КЕРІВНИХ КАДРІВ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ. ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ

21 липня 1933 р.

Несмотря на то что за последнее время руководящий состав пригородной зоны (пред[седатели] сельсоветов, пред[седатели] колхозов, бригады колхозов) несколько улучшился, секретариат отмечает, что в ряде сел и колхозов при всех возможностях Харькова сидят недостаточно опытные и энергичные работники.

Большая текучесть этих кадров, которая имела за последний год (пред[седателей] сельсоветов сменилось 11 чел., или 24 %, пред[седателей] колхозов 47 чел., или 45 %, пред[седателей] сельЕПО — 27 чел., или 63 %), объясняется часто незнанием этих работников и несвоевременным реагированием фр[акции] горсовета на неопытность и неумение руководить работой со стороны ряда пред[седателей] сельсоветов и колхозов.

Секретариат считает также недопустимым, когда из 106 колхозов пригородной зоны партячейки имеются лишь в 38 колхозах,

в 17 колхозах имеется по 1 коммунисту и в 35 колхозах нет ни одного коммуниста.

В целях дальнейшего укрепления лучшими опытными работниками сел и колхозов секретариат считает необходимым:

1. Фр[акции] горсовета и отделу кадров ГПК в 2-недельный срок заменить лучшими проверенными работниками председателей сельсоветов по таким селам:

1. Манченково
2. Яковенково
3. Полевая
4. Дергачи
5. Безруки
6. Солоницовка
7. Куряж

2. Отделу кадров ГПК совместно с земотделом и политотделами МТС укрепить руководство колхозов:

1. им. Петровского Безлюдовского сельсовета
2. «Новый Побут» Б[ольше-]Даниловского сельсовета
3. «2-й пятилетки» Безлюдовского сельсовета
4. «Червоний Хлібороб» Куликовского сельсовета
5. «Парижская Коммуна» Меревянского сельсовета
6. им. Шевченко Пересичанского сельсовета
7. им. Калинина Циркуновского сельсовета
8. им. Петровского Ольшанского сельсовета
9. «Ударник» Яловенковского сельсовета
10. им. XVII партконференции Лизогубовского сельсовета
11. «Червоний Промінь» Куликовского сельсовета
12. «Незаможник» Песочинского сельсовета
- 13 «Червоноармієць» Пономаренки.

3. Отделу кадров ГПК совместно с фр[акцией] райпотребсоюзом за заменить председателей сельЕПО: Двуречный Кут, Куряж и Утковка.

4. Земотделу совместно с политотделами заменить руководителей бригад колхозов:

1. Скляр Б. С. — арт[ель] «Червона Лопань» Безруковского сельсовета
2. Устименко С. С., артель «5 за 3» Будянского сельсовета
3. Волошенко С. А., «2-й пятилетки» Безлюдовского сельсовета
4. Гулиманов И. М., им. Сталина М[ало]-Даниловского сельсовета

5. Старов Д. Г., им. 2-й пятилетки Лизогубовского сельсовета
6. Приходько С. Т., «Шлях до комуни» Люботинского сельсовета
7. Хихля К. К., арт. «Парижская Коммуна» Меревянского сельсовета
8. Варибрус И. Н., арт[ель] им. Шевченко Песочинского сельсовета
9. Киенко А. И., арт[ель] им. Коминтерна Пересичанского сельсовета
10. Луценко Ф. М., арт[ель] им. Шевченко Протопоповского сельсовета
11. Лемченко Н. П., арт[ель] «Червона Армія» Хорошевского сельсовета

5. Фр[акции] горсовета совместно с отделом кадров ГПК создать резерв председателей сельсоветов в количестве 10 чел., пред[седателей] колхозов — 20 чел. за счет лучших, проверенных и оправдавших себя работников села и городских организаций.

6. Весь остальной состав председателей сельсоветов, председателей колхозов, председателей сельЕПО и бригадиров колхозов закрепить на работе и до окончания хозяйственного года в колхозах прекратить какие бы то ни было изменения или передвижения этой номенклатуры.

Председателей сельЕПО включить в номенклатуру ХГПК.

7. Отделу кадров ГПК в течение 5 дней для укрепления МТС направить в Харьковскую МТС 2 зав[едующих] участками, в Дергачевскую МТС 2 зав[едующих] участками и одного зам[естителя] директора.

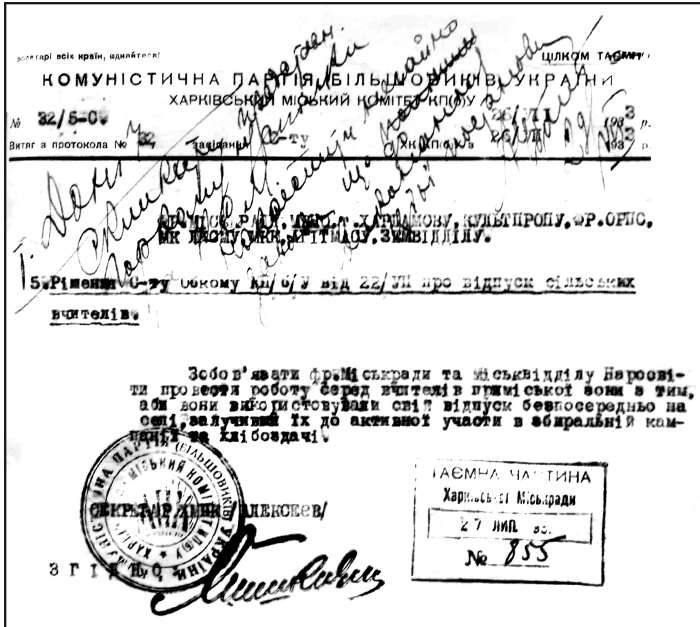
8. Принимая во внимание недостаточное овладение торгово-заготовительной техникой пред[седателями] сельЕПО, о чем говорят показатели неудовлетворительного выполнения плана товарооборота, — предложить фр[акции] райпотребсоюза организовать для председателей сельЕПО семинары для повышения их квалификации.

9. Отделу кадров ГПК через месяц доложить секретариату о выполнении этого решения.

Верно:*

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 111, арк. 12, 13.— Засвідчена копія.
Машинопис.

* Підпис нерозбірливий.

До документа № 134. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У

№ 134

**РІШЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
ВЧИТЕЛІВ ШКІЛ ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ЗАЛИШИТИСЯ
ПІД ЧАС ЛІТНЬОЇ ВІДПУСКИ НА СЕЛІ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 26 ЛИПНЯ 1933 р.**

22 липня 1933 р.

Зобов'язати фр[акції] міськради та міськвідділу наросвіти провести роботу серед вчителів приміської зони з тим, аби вони використовували свій відпуск безпосередньо на селі, залучивши їх до активної участі в збиральній кампанії та хлібоздачі.

Секретар ХМПК *Алексеев*

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 112, арк. 42.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 135

РІШЕННЯ

СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ЩОДО ПРИПИНЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ м. ХАРКОВА ЗБОРУ РЕЧЕЙ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЛГОСПНИКІВ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

26 липня 1933 р.

Слухали: 3. Про кампанію товариства «Друзів Дітей», що провадиться *по підприємствах* * по збору речей одягу, взуття та постільного приладдя для дітей *колгоспників***.

Ухвалили: 3. *Визнати за недоцільне проведення в місті по квартирах збору речей для дітей колгоспників****. *Запропонувати всім***** РПК та ЗПК припинити збір речей *по підприємствах та установах для дітей колгоспників******.

Секретар ХМПК

Алексєєв

Витяги т.т. *Всім РПК, ЗПК, фр. ОРПС, обл. ДД, відділам МПК, МК ЛКСМУ, МКК******.

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 112, арк. 39.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Написано фіолетовим чорнилом замість закресленого «в місті по збору».

** Написано фіолетовим чорнилом замість закресленого «села».

*** Закреслено.

**** Написано чорнилом замість закресленого «Дати вказівки».

***** Написано чорнилом замість закресленого «в Харкові».

***** Написано чорнилом.

№ 136

РІШЕННЯ

СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ЩОДО ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАБОРОНИ ТОРГІВЛІ БОРОШНОМ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

26 липня 1933 р.

Слухали: <...> 11. Про посилення догляду заборони торгівлі борошном (т. Алексєєв).

У х в а л и л и: 11. Зобов'язати нач[альника] міськ[ої] міліції вжити потрібних заходів посилення догляду заборони торгівлі борошном, притягаючи винних до суворої відповідальности. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 111, арк. 27.— Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.

№ 137

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ НАРАДИ КОМІСІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ У СПРАВАХ ЗБИРАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ ПРО ПОРЯДОК ПОМОЛУ ХЛІБА З НОВОГО ВРОЖАЮ

27 липня 1933 р.

<...> Слухали: 1. Про помол хліба.

У х в а л и л и: 1. Вважати за потрібне надіслати до голів всіх сільрад Харківської приміської смуги таку Директиву:

«З метою забезпечення від розбазарювання хліба з нового урожаю з боку одноосібників, аж до повного виконання річного пляну та боротьби з можливістю від ухилення хлібоздачі одноосібниками — дозволяється перевадити помол на млинах одноосібникам лише за довідками від сільрад в кількості не більше 30 фунтів — одного пуда на місяць на одного їдця.

Для тих колгоспів, що будуть сумлінно виконувати свої зобов'язання хлібоздачі, дозволяється до закінчення річного пляну хлібоздачі перемолювати так для колгоспів, як і для колгоспників без будь-яких заборон в розмірі 10 %, що їх видано в рахунок натур-авансу».

Ще раз попереджую про цілковите виконання правил обліку одержання мерчука, ведення квитанційних книжок при млинах та систематичної перевірки з боку сільради і правлінь колгоспів.

2. Запропонувати інспекторам перевірити виконання сільрадами директиви про боротьбу з тайним помолом (відбирання крупорошок, жернових кам[е]нів та інш., а також опечатка сільрадами млинів, які не включені до пляну помолу).

3. Зобов'язати сільради у спеціально заведених книгах вести облік всіх дозволів, що сільради видають на помол одноосібникам.

4. Щоб найкраще застосувати контроль за правильністю помолу, прикріпити інспекторів по хлібоздачі до млинів, що знаходяться на терені району їхньої діяльності.

5. Просити міську прокуратуру з'ясувати на місті факти таємного помолу в артїлі ім. Смірнова та притягти винних до відповідальности.

6. Зобов'язати всі колгоспи, що проводять перемол зерна так для своїх потреб, як і для колгоспників, одержувати дозвіл на помол від сільради.

Доручити тов. *Ізраїлевій* погодити це питання з обласним партійним комітетом. <...>

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 138, арк. 149, 150.— Копія, склограф. Машинопис.

№ 138

**ВИТЯГ ІЗ ТАЄМНОЇ ДОВІДКИ
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ПРО СТАН ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ, СКЛАДЕНОЇ
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРЕВІРКИ ОРГАНАМИ ДПУ ПІДПРИЄМСТВ
РАЙОННИХ ТРЕСТІВ НАРОДНОГО ХАРЧУВАННЯ м. ХАРКОВА ***

Не раніше 29 липня 1933 р.

Сов[ершенно] секретно

**СОСТОЯНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ
(По материалам ГПУ)**

В мае м-це по всем предприятиям оставалось крайне неудовлетворительное состояние общественного питания. Недополучение в порядке централизованного снабжения мяса — 21,5 тонн, крупы и макарон — 6,2 тонн, сахара — 39,3 тонн, рыбы — 22,4 тонн обусловило значительные перебои в общественном питании. Качество пищи в столовых и на фабриках-кухнях, как на крупных, так и мелких предприятиях весьма низкое.

Калорийность по предприятиям всех трестов Нарпита вместо нормальной — не ниже 900 калорий — составляла:

Октябрьский район	— 400—450 калорий
Краснозаводский р-н	— 420—615 —»—

Ленинский район — 540—550 —»—
Дзержинский р-н — 550—600 —»—
ХТЗ — 750—800 —»—

В особенно плохом состоянии столовые строек и мелких предприятий, мясные обеды здесь почти отсутствуют, жиров также нет.

<...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 90, арк. 168—171.— *Копія. Машинопис.*

* Зберігається у фонді «Харківський міський комітет КПУ» в справі «Протоколи № 19—34 засідань бюро міськкому КП(б)У».

№ 139

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ЩОДО ВІДКРИТТЯ ДИТЯЧОЇ ЛІКАРНІ ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ У КОЛИШНІХ ЦІПІВСЬКИХ БАРАКАХ

1 серпня 1933 р.

Згідно з постановою Обласної Надзвичайної комісії боротьби з безпритульними *, дитмістечко № 1 (бувш[і] ЦИТівські бараки) з 1 серпня ц[ього] р[оку] реорганізується в дитячу лікарню на ТРИ ТИСЯЧІ ліжок і передається міськздороввідділу зі всім устаткуванням, інвентарем та штатом.

Утримання лікарні залишається по старому за рахунок асигнувань Обласної Надзвичайної комісії.

Лікарня буде прозиватися «12-та радянська лікарня».

Щоб прийняти лікарню, призначається комісія у складі: голова — лікар Мещанінов та члени — т. т. Моров, представник Обласної Надзвичайної комісії _____, Погорельський, Горчаков.

За головного лікаря тимчасово з 1 серпня призначається лікар Горчаков з оплатою 600 крб. на місяць з залишенням за ним його штатних посад та утримання по 2-й рад[янській] лікарні.

За пом[ічника] головлікаря з госпадмчастини призначається з 1 серпня ц[ього] р[оку] тов. Коробльов з оплатою 450 крб на місяць, звільнивши його від роботи в лікарні при 20-й школі.

Зав. відділу охорони здоров'я

Вороб'євський

* Так у документі.

№ 140

ПРОТОКОЛ НАРАДИ У ВІДДІЛІ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЦВИНТАРНОГО ГОСПОДАРСТВА м. ХАРКОВА, ПЕРЕТВОРЕННЯ ДЕЯКИХ КЛАДОВИЩ НА ПАРКИ

1 серпня 1933 р.

<...> Слушали: О реорганизации кладбищенского хозяйства — закрытии некоторых существующих и отводе участков для новых кладбищ (информ[ация] представ[ителя] УГП т. Селезнева).

В информации продемонстрирован план существующей дислокации кладбищ и проектируемых новых отводов. Было заявлено, что комиссия в составе представителей УГП, санэпида, сантреста и Гипрограда взамен закрываемых Городского, Лютеранского, Кузинского, Старо-Еврейского, Кирилло-Мефодиевского и Магометанского кладбищ наметила участки по Змиевскому шоссе и в районе 9-го Кирпичного завода, а также рядом с Ново-Еврейским кладбищем по Конюшенной ул. для магометанского.

Участки были осмотрены т.т. Гальпериным и Гербовым и первые два из них были забракованы: по Змиевскому шоссе ввиду отдаленности его и близости к Утильзаводу, а в районе 9-го Кирпичн[ого] завода — через отсутствие подъезда к участку.

Последним осмотром предложено отвести участки за крематорием и по Конюшенному шоссе за Еврейским кладбищем.

П о с т а н о в и л и:

Учитывая существующую дислокацию кладбищ, имеющиеся постановления о закрытии некоторых городских кладбищ и о превращении их в зеленые массивы — парки, а также имея в виду наличие свободных земель на функционирующих кладбищах и возможность их расширения, считать целесообразным (см. схему):

3*. Журавлевское кладбище сохранить для захоронения, однако не расширять его в связи с близостью жилища.

4. Ст[аро]-Павловское — закрыть, т[ак] к[ак] оно расположено среди земель, отведенных под застройку.

5. Ново-Павловское — временно для захоронения сохранить, расширения не производить в связи с тем, что внизу, в Сар[жи]-ном яру, расположены скважины.

6. Ново-Еврейское по Конюшенной улице сохранить для захоронения и перенести сюда захоронение с Старо-Еврейского кладбища на Холодной Горе № 7.

10**. Ивано-Лысогорское кладбище — сохранить для захоронения.

12***. Магометанское кладбище по Чугуевскому шоссе — закрыть и перенести на земли рядом с участком № 6 (Ново-Еврейское кладбище).

13. Основянское — временно сохранить.

14. Новоселовское — сохранить как кладбище, допустив некоторое расширение его территории.

15. Диканевское — сохранить для захоронения, расширив в случае надобности за счет смежных земель.

16. Верещаковское — сохранить без расширения.

17. Григоровское — закрыть.

18. Залютинское — сохранить для захоронения, расширив его за счет смежных земель.

Что касается новых кладбищ взамен закрываемых Городского, Лютеранского, Кузинского, Еврейского, Караимского, Кирилло-Мефодиевского — то участок за Крематорием не может удовлетворить требованиям, предъявляемым к кладбищам, т[ак] к[ак] через него пройдет трамвайный спуск на Журавлевку (трасса уже разбита в натуре и площадь участка незначительна — до 2 га).

Участок рядом с Кирпичным заводом отвести будет лучше, произведя замощение улицы до 2 к[и]л[о]м[етров]. К замощению привлечь Кирпичный завод, бедствующий из-за отсутствия мостовой.

Считать целесообразным отвод участка, выбранн[ого] последней комиссией по Конюшенной ул., т[ак] к[ак] участок подлежит по схеме города зазеле[не]нию и застраиваться не будет.

Считать целесообразным отвод участка и по Змиевскому шоссе рядом с Утильзаводом. Необходимость участка в этом районе очевидна, т[ак] к[ак] Кирилло-Мефодиевское кладбище закрывается. Основянское и Верещаковское — нельзя расширить. Близость Утильзавода решающего значения иметь не может, т[ак] к[ак] сам Утильзавод в будущем должен быть вынесен в другое место.

Председатель
Секретарь *****

Иванов ****

- * Так у документі.
** Так само.
*** Так само.
**** Підпис відсутній.
***** Так само.

№ 141

ВІДОМОСТІ ПРО ЦВИНТАРІ м. ХАРКОВА, ПІДГОТОВЛЕНІ ДЛЯ НАРАДИ У ВІДДІЛІ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ЩОДО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЦВИНТАРНОГО ГОСПОДАРСТВА м. ХАРКОВА

1 серпня 1933 р.

Відомости про цвинтарі м. Харкова

№ п/ч	Назва цвинтаря	Місце знаходження	Територія, загальна площа в гектарах*	За[й]-нято	Вільна	Щоденна за-копка, чоло-вік**	На скільки років вистаче	Примітка
1	Міський	Пушкінська вул.	19	100 %	—	9—12		
2	Лютеранський	—»—	6	100 %	—	2—3		
3	Журавлівський	Журавлівка	4	70 %		2—3	4	
4	Павловськ[ий] новий	Сарж. яром	2 ¹ / ₂	зачи-нено		зачи-нено		
5	—»— старий	—»—	3	2	1	2—3	4	
6	Ново-Еврейське	Конюшенна	6			4	10	
7	Старо-—»—	Холодна Гора	3	100 %	—	1	зачи-нено	
8	Караїмське	—»—	¹ / ₂ га	30 %	70 %	1	10	
9	Кузинское	—»—	11	95 %	5 %	6	5 міс.	
10	Івано-Лисогорське	Лиса Гора	6	50 %	50 %	3—4	4 роки	
11	Корсиківське***	Плеханівська	67	—	100 %****	10—12	—	
12	Татарське	Корсиківська	¹ / ₂	80 %	20 %	1—2	4 роки	
13	Основ'янське	Церковна	5	85 %	15 %	4—5	4 роки	
14	Новоселів[с]ьке	Володарського	5	50 %	50 %	3—4	6 рок.	

Зав[ідувач] управління цвинтарів
Інженер треста *****

Кудряшов *****

15. Диканевское	ст. Основа	1,6	
16. Верещаковское	Верещаковка	0,9	
17. Григоровское	с. Григоровка	1,12	Закрито
18. Залютинское	х. Залютин	0,90	
19. Братское			
20. Кл. [М...]	*****		

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 282, арк. 51.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

* Виділене курсивом написано фіолетовим чорнилом.

** Так само.

*** Він же Кирило-Мефодіївський.

**** Помилка — 100 % заповнений. 19 серпня 1933 р. міськрада вирішила його закрити з 1 серпня (так у постанові), а на цьому місці розбити районний парк культури (ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 269, арк. 273, 273зв., див. документ № 145). Парк було відкрито 1934 р. Нині це парк ім. Артема. У 2003 р. на його території було виявлено поховальну яму, звідки ексгумовано 30 останків жертв Голодомору 1932—1933 рр.

***** Підпис відсутній.

***** Підпис нерозбірливий.

***** Виділене курсивом написано фіолетовим (п. 15—18) та червоним (п. 19, 20) чорнилом.

№ 142

ТАЄМНА ПОСТАНОВА СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У, УХВАЛЕНА ОПИТОМ, ПРО ПРОДАЖ У м. ХАРКОВІ КОНДВИРОБІВ, МІНЕРАЛЬНОЇ ВОДИ ТА ГОРІЛКИ. ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ

5 серпня 1933 р.

О продаже кондизделий в г. Харькове

1. Немедленно вернуть с уборочной рабочих фабрики КОФОКа и возобновить нормальную работу фабрики.

2. Обязать директора фабрики КОФОК обеспечить выпуск в августе месяце 1500 тонн кондизделий.

3. Принять к сведению заявление т. *Бердина*, что из текущего выпуска продукции КОФОКа для г. Харькова будет отпущено 400 тонн.

О продаже водки

Поручить т.т. *Олину*, *Готлибу* совместно с торгующими организациями установить твердые наряды по водке на август месяц

с тем, чтобы свести к минимуму запас водочных изделий до 1 сентября.

О продаже минеральных вод и прохладительных напитков

<...> Мероприятия, намеченные фр[акцией] горсовета по этому вопросу, одобрить. Предложить фр[акции] горсовета наложить административное взыскание на виновных лиц и привлечь к уголовной ответственности лиц, виновных в преступно-халатном отношении в снабжении населения безалкогольными напитками.

Верно:*

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 111, арк. 100.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 143

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ПРО БОРТЬБУ З НЕЗДАЧЕЮ ХЛІБА КУРКУЛЬСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ

9 серпня 1933 р.

<...> Відмічаючи нездачу хліба куркульськими господарствами в установлені терміни, що є саботажем найважливішого заходу партії й уряду, президія облвиконкому у х в а л ю є:

1) Зобов'язати РНК, сільради й райуповноважених по заготівлях при РНК негайно перевірити виконання зобов'язань з хлібоздачі куркульськими господарствами і всі справи про куркульськ[і] господарства, що не здали хліба в установлені терміни, передати прокуратурі для притягнення до суворої відповідальності за арт. 58, ч. 2 Кримінального Кодексу.

2) Судовим інстанціям розглядати ці справи протягом 48 годин.

Заст. голови Харківського
обласного виконавчого комітету

*Федяєв **

Тво. секретаря Харківського
обласного виконавчого комітету

*Трифонов ***

ДАХО, ф. Р-1391, оп. 1, спр. 60, арк. 205.— Засвідчена копія,
склограф ***. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Засвідчено печаткою секретаріату президії Харківського облвиконкому.

№ 144

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗАВІДУВАЧА
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДІЛУ ВОРОБ'ЄВСЬКОГО
ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ЛІКАРЕНЬ
У ПРИМІЩЕННЯХ ХАРКІВСЬКИХ ШКІЛ № 20 ТА № 23**

10 серпня 1933 р.

Харківський Розпорядження Надіслано:
міськздороввідділ № Б-01 з 10/VIII-33 р.

Лікарні при школах № 20 та № 23 вважати ліквідованими з 7 серпня ц[ього] р[оку].

Зав[ідувач] відділ[у] охорони здоров'я *Вороб'євський**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 510, арк. 42.— Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

№ 145

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО ЗАКРИТТЯ З 1 СЕРПНЯ ЧОТИРЬОХ МІСЬКИХ КЛАДОВИЩ
ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ЇХ ТЕРИТОРІЙ НА ПАРКИ.
ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ**

19 серпня 1933 р.

Питання: Про впорядкування кладовищної справи по м. Харкову.

П о с т а н о в а. Зважаючи на заповнення цілої низки кладовищ і з метою забезпечення своєчасного впорядкування кладовищ і перетворення їх в районіві парки,— президія міськради у х в а л ю є:

закрити з I/VIII і перетворити на районіві парки такі кладовища: Старо-Єврейське, Кузінське, Магометанське;

Ленінській і Червонозаводській райрадам почати негайно прокладати доріжки, встановлювати там скамейки, забезпечити світлом і т. інш.

Замість Кирило-Методієвського кладовища відвести в районі Конюшенної вул. за Єврейським кладовищем місце для нового кладовища.

Управі Генерального плянування в 5-денний термін оформити відвод місця під нове кладовище.

Сантрестові негайно розпочати влаштування на відведеному місці кладовища з тим, аби пустити його до експлуатації не пізніше 1 жовтня.

З метою забезпечити можливість поховання мерців до впорядкування нового кладовища, запропонувати президії Червонозаводської райради обміркувати справу про можливість переведення поховання на Журавлівському та Основ'янському кладовищах.

2*. Вважати за потрібне відвести за крематорієм місце для нового кладовища.

Запропонувати управі плянування в п'ятиденний термін визначити місце для кладовища й встановити трасу, що веде до цього кладовища.

Запропонувати сантрестові приступити негайно до устаткування цього кладовища з тим, щоб не пізніше 1 жовтня пустити його до експлуатації.

З метою забезпечення можливості переведення поховання в Нагірному районі до впорядкування кладовища, вважати за потрібне відвести спеціальні місця для цього на Міському та Лютеранському кладовищах з тим, щоб перевадити там переховання, не порушуючи пляну майбутнього парку, причому негайно розпочати роботу по перетворенню заповнених частин кладовища в парк.

Держинській й Червонозаводській райрадам негайно розпочати роботи по перетворенню Кирило-Методієвського й Нагірного кладовищ в районіві парки, не руйнуючи самих могил.

Запропонувати управі генплянування поширити територію кладовищ в Залютіно, Новоселівці та Верещаківці.

3**. Запропонувати сантрестові, разом з міськсанепідом, протягом декади розробити та подати на затвердження президії міськ-

ради проект постанови про дозвіл громадянам переносити могили з кладовищ, що їх закривається, згідно з цією постановою, до інших кладовищ, а також про порядок переведення цього переносу.

Заст. голови Харківської міської ради ***

Секретар Харківської міської ради

Козаков

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 269, арк. 273, 273зв.— Оригінал.
Машинопис, рукопис.

* Так у документі.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 146

**ЛИСТ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЛІКУВАЛЬНОЇ КОМІСІЇ
ПРИ НАРКОМАТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УСРР
ДО ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ГІНЗБУРГА
ЗІ СКАРГОЮ ПРО НЕЗАКОННЕ ПІДВИЩЕННЯ ТРАНСПОРТНОЮ
КОНТОРОЮ ПЛАТИ ЗА НАДАННЯ ГУЖОВОГО ТРАНСПОРТУ
ДЛЯ ЗЕМЛЯНИХ РОБІТ**

27 серпня 1933 р.

Центральная лечебная комиссия затребовала для земляных работ 10 подвод из транспортной секции. Подводы были даны в количестве 5 штук. Обязательство по требованию завед[ующего] транспортной конторой было таково, что 2000 руб. ЦЛК дает наличными, а остальные переводом.

Несмотря на такой договор, транспортная контора лошадей перестала давать и требует, получивши 2000 руб., наличной выплаты денег также и для остальных работ. Вместе с тем, транспортная контора делает явно незаконные вещи, ставя по счетам за каждую подводу 60 руб. из расчета 46,20 за подводу и 13,80 какие-то накладные расходы. Вместе с тем, транспортная контора требует выплаты отдельно подводчикам за погрузку и выгрузку, таким образом, стоимость подводы нам обходится до 75 руб., что согласно постановлению президиума горсовета на 150 % превышает законные нормы.

ЦЛК просит Вас дать указания транспортной конторе горсовета т. *Кричевцу* немедленно дать нам лошадей для работ, а также

произвести денежный перерасчет и предложить взимать с нас за подводы по норме.

Зам. отв[етственного] секретаря ЦЛК *Бухман*
Главврач стационара *Зильберман*

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 400, арк. 65, 65зв.— *Оригінал.*
Машинопис, рукопис.

№ 147

РІШЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИМІЩЕННЯ КЛУБУ БУДІВЕЛЬНИКІВ * ДО ІНШИХ ДИТБУДИНКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

5 вересня 1933 р.

<...> 18. Про клуб будівельників ім. Горького (тов. Васильков)
Доручити Наросвіті та комісії б/б до 20.IX-[19]33 р. провести переселення дітей з Клубу будівельників в інш[і] приміщення, а також і в порядку виконання постанови обкому про переселення дітей в інші місця області.

Після звільнення клубу вважати за потрібне перевести потрібний ремонт за рахунок ОРПС та комісії б/б та пристосувати його як районний клуб Червонозаводського району. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 113, арк. 132.— *Засвідчена копія,*
склограф. Машинопис.

* У Клубі будівельників розташовувався тимчасовий дитбудинок.

№ 148

ПРОТОКОЛ НАРАДИ В ХАРКІВСЬКОМУ МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛІ ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ ВІД ОБЛАСНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ ПО БОРОТЬБІ З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ ДИТЯЧОЇ ЛІКАРНІ У САЛТІВСЬКОМУ БАРАЧНОМУ МІСТЕЧКУ

14 вересня 1933 р.

С л у ш а л и: О состоянии Салтовских барачков.

П о с т а н о в и л и: Произвести оформление приказов больницы согласно постановлению директивных организаций — принять больницу от детгородка в лице тов. *Венгеровского*, назначив главным врачом больницы с 6.IX — д[октор]ра *Варва*.

Тов. *Зеличенко* принять меры к обеспечению средствами больницы.

Тов. *Аврцукому* — принять меры к обеспечению фондами.

Впредь до получения специальных фондов, как финансовых, так и продуктовых, из областной чрезвычайной комиссии и облснаба — тов. *Зеличенко* и *Аврцукому* обеспечить больницу необходимыми минимальными средствами за счет средств и фонда сети здравоохранения.

Считать необходимым отметить в акте приемо-сдаточном, что горздравотдел никаких финансовых обязательств не принимает.

Тов. *Варва* в течение 5 дней представить в горздрав смету на больницу на 800 коек, приемо-сдаточный акт.

Подписи: *

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 243, арк. 63.— *Копія. Машинопис.*

* Підписи відсутні.

№ 149

**РІШЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У,
УХВАЛЕНЕ ОПИТОМ, ПРО ПРИКРІПЛЕННЯ
ДО РОЗПОДІЛЬНИКА № 2 СЕКРЕТАРІВ СІЛЬСЬКИХ ПАРТОСЕРЕДКІВ,
ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ В МІСЬКПАРТКОМІ.
ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 17 ВЕРЕСНЯ 1933 р.**

15 вересня 1933 р.

<...>

Запропонувати комісії прикріпити до розподільнику № 2 секретарів сільських партосередків в кількості 9 чол., які одержують зарплатню в міськпарткомі... <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 115, арк. 6.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис, рукопис.*

**ВІДОМОСТІ ПРО ЗРОСТАННЯ ЗА І ПІВРІЧЧЯ 1933 р.
ОБСЯГІВ ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
В ОСНОВНИХ ПРОМИСЛОВИХ ЦЕНТРАХ ШАТРОВИХ ТАБОРІВ.
ВИТЯГ З ПОСТАНОВИ СЕКРЕТАРІАТУ ВУЦВК ЗА ДОПОВІДДЮ
УКРАЇНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА**

16 вересня 1933 р.

Відзначити, як позитивні моменти в роботі Укртуру, охоплення мандрівками та екскурсіями 1931 р. — 55 270 чол., 1932 р. — 36 717 чол., I півр[іччя] 1933 р. понад 208 тис. і організацію в основних промислових центрах шатрових таборів масового робітничого відпочинку.

Однак ці показники роботи Укртуру ніякою мірою не забезпечували й не забезпечують ростущих культурних вимог широких робітничих та колгоспних мас і є незадовільні.

Для Укртуру характеристичною є загальна організаційна, господарська та фінансова кволість. Робітників та колгоспників до членства в т-ві залучено цілком недостатньо, пропаганди туризму в масах майже не ведеться, туристських баз по головних центрах українських маршрутів немає, на промислових і торговельних закладах безгосподарність, зловживання, розтрати. <...>

Секретар Всеукраїнського
Центрального Виконавчого Комітету *Ю. Войцехівський **

Згідно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 247, арк. 30, 30зв.— *Засвідчена копія. Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

** Підпис нерозбірливий.

**ЗВІТ ПРО ПРИЙНЯТТЯ ШЕФСТВА НАД ДИТБУДИНКОМ
В с. КАРАЧІВКА ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ ***

18 вересня 1933 р.

18/IX ц[ього] р[оку] для прийняття шефства над дитбудинком в Карачевці виїздили керівничий справ УС РНК тов. *Ахматов Л. С.*, зав. адмін-госп[одарським] сектором тов. *Поповіч* та бригада, виділена 17/IX — місцевкомом в складі 5 товаришів (Тиктінська, Альтшулер, Кекалівна, Робінзон, Свірська).

Ознайомившись з постановкою роботи дитдому та з розмов з зав[ідуючим] будинком виявлено, що в дитбудинкові є 173 дитини віком від 1 до 6 років. Комісія встановила, що на 18/IX в дитбудинкові дітей було 136, а 37 хворих були відправлені в різні лікарні м. Харкова. Зв'язку з хворими дітьми адміністрація дитбудинку не має і про дальшу їхню долю не знає.

Дитбудинок займає 3 будинки.

I-й будинок з 6 кімнат розміщено в ньому — 64 дитини,

II-й — «— 5 — «— — 51 — «—

III-й — «— 3 — «— відведено під ізолятор.

Загальне вражіння — це повна безгосподарність: двір без воріт, криши будинків течуть, нема спеціального приміщення для прання білизни, прали просто на дворі. В зв'язку з насталим холодом білизну не прали. Нема убиральні, нема спеціального приміщення для дитячої їдальні, діти їдять у себе на ліжках. На 137 дітей є всього 4 нічних горшків. Зовсім нема шаф для білизни і посуду. Сплять діти на залізних ліжках по двоє на кожному ліжкові. Виготовлено достатню кількість розкладушок, але вони потребують дрібного ремонту і тому не вживаються.

На заяву зав[ідуючого] дитбудинком вони мають 1^{1/2} комплекта білизни. Вся білизна зберігається в одній кладовій, що ускладнює роздачу її за віком.

Санітарний стан будинку на дуже низькому рівні, не зважаючи на те, що технічним персоналом будинок забезпечено в достатній кількості (штатами передбачено 32 чоловіки обслуговування персоналу).

У зовсім неприпустимому стані є медобслуговування. Прикріплений лікар відвідує дитбудинок один раз в 2—3 дні.

В момент перебування комісії дитбудинок залишався без медсестри: одна сестра була вихідна, друга відвозила хвору дитину до міста. До всього цього у будинку цілком бракує медикаментів.

Дитбудинок є на бюджеті міськздраву. Кошторис дитбудинку не затверджено. Цей кошторис (до 1/І-1934 р.) передбачено в сумі 70 тис. крб., за попередньою намьоткою міськздраву, за заявою дитбудинку буде відпущено 40 тис. крб.

Будинок знаходиться на плановому постачанні — постачання розраховано на 200 дітей.

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 195.— *Копія. Машинопис.*

* Зберігається у фонді «Харківський міський відділ охорони здоров'я» в справі «Директиви і установчі матеріали сектора охорони материнства та дитинства».

№ 152

ЛИСТ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ НАРКОМОВІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я С. І. КАНТОРОВИЧУ ЩОДО НАГАЛЬНОЇ ПОТРЕБИ В ПРИМЩЕННЯХ ДЛЯ ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ У ЗВ'ЯЗКУ З НАБЛИЖЕННЯМ ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ

22 вересня 1933 р.

Уважаемый Соломон Ильич.

Харьковский здравотдел сообщает, что за время с 1.IV по 1.IX[19]33 г. через детские дома Харькова прошло 9950 детей.

В результате эвакуации детей в детдома области, перевода переростков в детдома Наробраза, сдачи детей на патронат, частичного возвращения детей родителям, — в детдомах гор. Харькова осталось 1300 детей, из которых до 500 детей находятся в летних дачных помещениях, не приспособленных и непригодных для зимнего в них пребывания детей.

Для того чтобы устроить детей должным образом, Харьковский горздрав считает необходимым срочно достроить и приспособить под детдом 2-этажный каменный дом в Ольшанах, подаренный Охматдету Харьковским горсоветом. Дом этот строился в 1928 г. для ФЗУ — прекрасной стройки, по определению специалистов, находится в состоянии 75 % готовности. Этот дом может вместить 250 детей.

Кроме того, Харьковский горздрав приступил к строительству 2-этажных стандартных домов в Зеленом Гаю.

Стоимость окончания строительства Ольшанского дома и строительство 2-х домов в Зеленом Гаю исчисляется в 270 000 р. Харьковский горздрав располагает суммой в 100 000 руб., просит Вас недостающую сумму в 170 000 руб. ассигновать для того, чтобы иметь возможность срочно ударными темпами закончить строи-

тельство и к зиме перевезти детей из дачных помещений в Южном поселке и Карачевке.

Задержка строительства гибельна, так как наступающая грязь и бездорожье являются серьезной угрозой, и дети рискуют остаться на зиму в летних помещениях.

Одновременно сообщаем, что за время борьбы с детской беспризорностью Харьковскому горздраву удалось получить для детских домов:

2-этаж. дом по ул. Революции № 3, занятый до этого общежитием студентов Машиностроительного института,

3 дома в Южном поселке,

3 дома в Караче[в]ке (дачи ЦК партии),

квартиру по Сердюковскому пер. № 5.

Однако все усилия недостаточны, чтобы устроить детей на зиму должным образом, вот почему мы вынуждены обратиться к Вам, уважаемый Соломон Ильич, с просьбой о помощи ассигнованием необходимой суммы 170 000 руб.

Зав[едующий] горздравом *

Инспектор Охматдета

Ходова

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 58.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

№ 153

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДІЛУ ДО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ЩОДО НЕСТАЧІ КОШТІВ НА УТРИМАННЯ ДИТЯЧИХ ЛІКАРЕНЬ
У ЦППІВСЬКИХ ТА САЛТІВСЬКИХ БАРАКАХ
І СПРИЯННЯ У ВИРІШЕННІ ЦЬОГО ПИТАННЯ**

23 вересня 1933 р.

Секретарю горкома партии
тов. Ермолову

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

В августе мес[яце] горздравотделом от областной чрезвычайной комиссии по борьбе с беспризорными при ОГПУ принята дет-

ская больница на ЦИТовских бараках на 3000 коек и детская больница на Салтовских бараках на 800 коек со штатами и больными.

Облкомиссией при ОГПУ на содержание означенных больниц отпущено на сентябрь мес[яц] 117 000 руб., для содержания же указанных больниц на месяц необходимо по ЦИТовским баракам 300 000 руб. в месяц и по Салтовским — 100 000 в месяц, всего 400 000 на следующие нужды:

1. Зарплата	112 000 руб.
2. Отопление, освещение, канализация, водопровод, вывозка мусора и др. хозрасходы	105 000 —«—
3. Питание	108 000 —«—
4. Медснабжение	16 000 —«—
5. Оборудование аптеки и лаборатории	12 000 —«—
6. Отопление барачков и их оборудования	47 000 —«—
	<hr/>
	400 000 руб.

В настоящее время обе больницы функционируют полностью и им необходимы средства для ежедневного существования, которых на сегодняшний день совершенно нет, и больницы стоят перед фактом прекращения питания больных детей, лечения, выдачи зарплаты сотрудникам и других хозрасходов (канализация, водопровод, стирка белья и т. д.).

По бюджету горздравотдела нет абсолютно никаких средств, чтобы отпустить на содержание этих больниц ежемесячно по 400 000 руб.

А поэтому просим президиум горсовета о немедленном ассигновании в распоряжение горздравотдела для указанных целей средства на сентябрь—декабрь мес[яц] 1933 года.

Одновременно обращаем В[аше] внимание, что эти больницы обслуживают исключительно беспризорных детей, а облкомиссия больше никаких средств не отпускает.

Ввиду катастрофического состояния со средствами для этих учреждений прошу Вас поставить вопрос перед областной комиссией по борьбе с беспризорностью о выполнении решения ОПК и ОИК от 3/IX-[19]33 года о переводе нам полностью суммы 600 000 руб. немедленно, что даст возможность нам маневрировать в ближайшее время и поставить вопрос перед фракцией горсовета о выделении недостающих сумм на содержание этих учреждений.

Зав[едующий] горздравом *

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 61.— Копія. Машинопис.

* Підпис відсутній.

№ 154

**3 ДОВІДКИ ВІДДІЛУ ПОСТАЧАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ м. ХАРКОВА ХЛІБОМ***28 вересня 1933 р.***СПРАВКА**

о состоянии хлебопечения транспортировки хлеба по хлебным пунктам и муки на предприятиях Хароблпромхлеба *

Контингенты, состоящие на централизованном снабжении

По данным выданных заборных документов, фактическое количество трудящихся по г. Харькову (без транспортной кооперации), состоящих на централизованном снабжении, составляет:

	Основн[ых]	Прочих	Всего:
По ОРСам	91 459	87 235	178 694
Промцентр —«— 1-му списку	95 585	84 385	179 970
—«— —«— 2-му —«—	156 098	189 119	345 217
Сезонников	13 615	—	13 615
Всего:	356 757	360 739	717 496

Потребная норма хлеба в день по г. Харькову

На учете количества выданных документов из существующих норм снабжения общая дневная потребность по г. Харькову в среднем составляет:

планового — 450 тонн;
коммерческ[ого] — 172 —«— ржаного хлеба;
—«— — 55 —«— пшеничного
—«— — 70 000 шт. батонов
Военведу — 20 тонн
и разным организац[иям] из
давальческой муки хлеба — 10 —«—

Всего: 707 тонн хлеба
и 70 000 штук батонов

Из общей потребности в хлебе Хароблпромхлеб плановый хлеб отпускает полностью, коммерческого вместо 227 тонн выделяет 180—200 тонн и батонов вместо 70 000 всего 50 тыс. <...>

Количество выпекаемого хлеба

<...> Хлебовыпекающие предприятия производят в сутки за данными Хароблпромхлеба на 25 сентября с[его] г[ода] — 680,0 тонн хлеба (в среднем в сентябре с[его] г[ода] выпечка хлеба составляла 640—650 тонн в сутки).

Из этого количества хлебозаводы выпекают в сутки	— 357 тонн хлеба,
— « — механизированные пекарни	— 47 —«— —«—
— « — кустарные предприятия (Хароблпромхлеба, Красн. Пекаря, 8 Марта, ХППЗ)	— 261 —«— —«—
Основянский завод [...]** выделяет Харпромхлебу	— 15 —«— —«—
<hr/>	
Всего:	680 тонн хлеба.

Из общего количества кустарных предприятий 9 пекарень выпекает 50 000 штук булочек и пекарня Вукопромхлеба — 7 000 штук булочек.

Исходя из общей потребности в хлебе в сутки 710 тонн и учитывая, что производственная база Хароблпромхлеба обеспечивает потребность в среднем в количестве 640 тонн, недовыпечка против потребности в количестве 70 тонн хлеба покрывается за счет уменьшения отпуска коммерческого хлеба Хаторгу. <...>

О выдаче белого и черного хлеба

Во исполнение директивы обкома КП(б)У выдача белого и черного хлеба по г. Харькову началась 15 августа с[его] г[ода].

В связи с тем, что предприятия Хароблпромхлеба неравномерно и бесплано выпекают белый и черный хлеб, причем не соблюдаются календарные сроки выпечки, к тому отсутствие потребного количества дрожжей окончательно срывает снабжение населения хлебом в % 50 белого и 50 % черного хлеба.

Причем наблюдается явление, когда отдельные хлебные пункты по районам не получают на протяжении декады белого хлеба, что вызывает нарекания потребителей, прикрепленных к этим пунктам. <...>

г. Харьков

Горснаботдел***

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 287, арк. 253—255.— Оригінал.
Машинопис, рукопис.

* На документі напис фіолетовим чорнилом «В горсовет препровождается справка и проект постановления [...]». Підпис нерозбірливий.

** Нерозбірливо.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 155

ІНФОРМАЦІЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ ЩОДО МЕРЕЖІ ІНФЕКЦІЙНИХ ЛІЖОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ У САЛТІВСЬКОМУ МІСТЕЧКУ ТРЬОХ БАРАКІВ НА 300 ЛІЖОК «ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ЧОРНОРОБІВ ТА ДЕКЛАСОВАНОГО ЕЛЕМЕНТУ З ПІДРВАНІМ ХАРЧУВАННЯМ»

*Вересень 1933 р.**

В облздрав

На №13/1309 сообщаем, что в настоящее время для обслуживания инфекционных больных функционируют отделения в следующих больницах:

В 1-й больнице:

Для брюшнотифозных — 200 коек

Во 2-й больнице:

Для брюшнотифозных — 400 коек

—«— сыпнотифозных — 300 —«—

—«— отечных — 10 —«—

—«— рожистых — 20 —«—

Всего — 730 коек

Для брюшнотифозных детей — 60 коек

—«— коревых — 15 —«—

Всего — 75 —«—

В 8-й детской больнице:

Для скарлатинозных — 180 коек

—«— дифтерии — 20 —«—

В студенческой больнице для брюшнотифозных — 60 коек.

В 12-й больнице (ЦИТовские бараки, для беспризорных):	
для скарлатинозных	— 100 коек
—«— коревых	— 100 —«—
—«— брюшнотифозных	— 100 —«—
—«— паротит	— 80 —«—
—«— дифтерии	— 20 —«—

Всего — 400 коек.

Кроме того, для временной изоляции подозрительных больных открыто:

2-й больнице	— 200 коек
на ХТЗ	— 80 —«—
—«— ХПЗ	— 20 —«—

Всего — 300 коек

А всего — 1965 коек.

Наконец, для лечения больных чернорабочих и деклассированного элемента с подорванным питанием в Салтовском городке занаты и функционируют 3 барака на 300 коек.

Ввиду отказа горсовета в предоставлении добавочной коечной помощи дальнейшая госпитализация инфекционных больных может производиться лишь за счет перестройки специальных отделений 1-й и 2-й б[ольни]ц и, в случае эвакуации из Салтовских и ЦИТовских городков, также за счет приспособления и оборудования для указанной цели освобожденных бараков этих городков.

Инспектор лечебн[ой] сети

*Гартман***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 375.— Копія. Машинопис.

* Датовано за змістом архівної справи.

** Підпис відсутній.

№ 156

**ЗВЕРНЕННЯ ОХМАТДИТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДІЛЮ
ДО ГОЛОВИ ОБЛАСНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМПІЇ
ПО БОРОТБІ З БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ БРОНЕВОГО
ЩОДО ВИДІЛЕННЯ КОШТІВ НА ПРИДБАННЯ ОДЯГУ
ТА ВЗУТТЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ДИТБУДИНКУ № 11 У САЛТІВСЬКИХ БАРАКАХ,
АБИ ЯКНАЙШВИДШЕ ПЕРЕДАТИ ЇХ НА ПАТРОНАТ**

*Вересень 1933 р.**

Уважаемый тов. Броневой,

Харьковский Охматдет доводит до Вашего сведения, что детдома гор. Харькова обеспечены финансированием в размере 50 % необходимых сумм (утвержденных смет).

Остальные 50 % дотируют шефские организации, взявшие по предложению тов. П. П. Постышева шефство над детдомами.

В исключительных условиях находится детдом № 11 в Салтовском городке, который не имеет сметы и не имеет шефов, благодаря тому, что этот дом, имеющий 125 детей-переростков, подлежит расформированию.

Однако расформирование дома задерживается из-за полного отсутствия детской одежды: нет ни пальто, ни обуви, ни костюмов. Понятно, что сдача детей на патронат при таких условиях совершенно невозможна.

Для обмундирования 125 детей необходима сумма в 18 750 рубл., из расчета стоимости обмундирования одного ребенка — 150 рублей.

Просим выдать Харьковскому Охматдету означенную сумму для быстрой передачи детей на патронат во исполнение решения ЦК от 5/VIII-[19]33 г.

Завед[ующий] Охматдета
Инспектор Охматдета

*Коренек ***
*Ходова ****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 108.— *Копія. Машинопис.*

- * Датовано за змістом архівної справи.
- ** Підпис відсутній.
- *** Так само.

№ 157

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА
ЗАВДУВАЧА ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВІДДІЛУ ВОРОБ'ЄВСЬКОГО
ЩОДО ПЕРЕПОВННОСТІ НАЯВНИХ ДИТБУДИНКІВ,
ТЕРМІНОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИТЯЧОГО ІЗОЛЯТОРА-ПРИЙМАЛЬНИКА
ТА НОВОГО ДИТБУДИНКУ НА 100 ДІТЕЙ**

*Вересень 1933 р. **

Секция здравоохранения доводит до Вашего сведения, что в результате проведенной работы по борьбе с детской беспризорностью Харьковский здравотдел имеет восемь детдомов:

Изолятор им. Коммунистки — ул. Артема, 36	220 дет[ей]
Детдом № 2 — Зеленый Гай	75 —«—
—«— № 3 — Южный поселок	100 —«—
—«— № 4 — —«— —«—	90 —«—
—«— № 5 — —«— —«—	90 —«—
—«— № 7 — ул. Революции, 3	250 —«—
—«— № 11 — Салтыков[ские] ** бараки	125 —«—
—«— № 6 — Карачевка	80 —«—
<hr/>	
Итого — 8 детдомов	1030 дет[ей].

Площадь этих домов допускает пребывание в них не более 700 детей, а детдом № 11 нуждается в срочном расформировании для восстановления там ясель для детей рабочих Турбозавода.

Между тем, ежедневно районы милиции подбирают 5—6 беспризорных детей ясельного возраста, которых необходимо помещать в детские дома.

Перегрузка детских домов, отсутствие в них изоляторов-пропускников создает чрезвычайно тяжелые условия для приема новых детей, принуждая принимать детей прямо с улицы без карантина в детские группы, способствуя развитию инфекционных заболеваний.

Такое положение совершенно недопустимо и далее абсолютно нетерпимо. Для приема новых детей необходимо срочно организовать в городе изолятор-приемник, где каждый вновь поступающий ребенок будет выдерживать максимальный карантин (21 день) и после необходимого обследования направляться в соответствующее детское учреждение: больные дети — в больницы, здоровые — в детские дома.

Для реализации этого нами выделяется барак в 12-й больнице для организации изолятора-пропускника на 100 детей. Организация такого пропускника требует таких затрат: 40 тыс[яч] руб. на оборудование и 25 тыс[яч] рублей — на содержание его до 1 января 1934 года.

Для обеспечения оттока здоровых детей из изолятора-пропускника и для разгрузки существующих детских домов необходимо организовать детский дом на 100 детей, купив для этого помещение в пригородной зоне.

Для содержания нового дома необходима сумма в 25 тыс[яч] рублей.

Просим выделить 90 тыс. руб., чтобы срочно реализовать все вышеозначенные мероприятия.

Завед[ующий] отделом
здравоохранения

*Воробьевский ****

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 106.— *Копія. Машинопис.*

- * Датовано за змістом справи.
** Так у документі. Правильно — Салтовские.
*** Підпис відсутній.

№ 158

ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ НАРАДИ ГОЛІВ СІЛЬРАД ТА СІЛЬСЬКИХ СУДІВ ХАРКІВСЬКОЇ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ В ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ БАРОВА ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ НА ЗБИРАННЯ БУРЯКА У ВАЛКІВСЬКОМУ ТА ВОВЧАНСЬКОМУ РАЙОНАХ

1 жовтня 1933 р.

<...> 1. О переброске людей для копки свеклы в Валковский и Волчанский районы.

тов. Баров — Мы должны дать 2000 чел. Валковскому и Волчанскому району для копки свеклы. Приедут уполномоченные из этих районов. Каждому с/с спустим разверстку. Вся перевозка идет за счет буракотреста, а также и кормежка. Зарабатывают они трудодни — сахар и муку.

тов. Израилева — Это дело политическое, нам нужно помочь вывезти и убрать богатый урожай свеклы и нужно проводить как политическую кампанию. Мы имеем сейчас возможность это сделать. Нужно провести массовую работу и дело нельзя затягивать. Должны были дать I/X, но теперь выходит, что дня через 2—3 это должно быть сделано. Комсомольцев должно быть чел. 300. Каждое село должно выделить ответственного бригадира, который бы за это отвечал, и фамилии должны сообщить тов. Барову. Нужно выделить небольшую комиссию — Волтаенко совместно с Анисовым для разработки конкретных условий.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 143, арк. 78.— *Копія. Машинопис.*

**3 ПОСТАНОВИ БЮРО ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У
ПРО ШЕФСТВО ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ НАД ДИТБУДИНКАМИ
м. ХАРКОВА ТА ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ, УХВАЛЕНОЇ ОПИТОМ.
ДОДАТОК ДО ТАЄМНОГО ПРОТОКОЛУ**

4 жовтня 1933 р.

1. Бюро горпарткома с удовлетворением отмечает принятие шефства над детдомами г. Харькова и пригородной зоны:
 1. ОблГПУ — над детдомом по ул. Артема (190 детей).
 2. Управл[ение] делами Совнаркома — над детдомом в Карачевке (130 д.).
 3. Тиняковка — над детдомом № 3 в Южн[ом] поселке (100 детей).
 4. Облкоммунбанк — над детдомом № 5 в Южн[ом] пос[ел]-ке (100 детей).
 5. Канатка — над детдомом № 3.
 6. Углесбыт, Шахтстрой, Углеобогащение и Угольный ин-тут — над детдомом по Сердюковскому пер. (75 детей).
 7. ГПУ УССР — над детдомом по ул. Революции (300 детей).
 8. Горпотребсоюз — над детдомом в Отрадном (100 детей).
 9. ХПЗ — над детдомом им. Горького ст. Рыжов (400 детей).
 10. «Серп и Молот» и ХЭМЗ им. Сталина — над детдомом им. Петровского, с. Дергачи (650 детей).
 11. Хаторг — над детдомом им. Петровского в Гиевке (150 дет.)
 12. Госбанк — над детдомом поселок «Южный» (50 детей).
 13. НКФ — над детдомом в Карачевке (120 детей).
 14. Харнарпит — над детдомом М[алая] Панасовка (300 детей).
 15. НКСнаб — над детдомом им. Короленко — Буды (140 де-тей).
 16. Секретариат ВУЦИК — над детдомом — Зел[еный] Гай (400 детей).
 17. ОблФО — над татарским детдомом — Зел[еный] Гай ()*.
 18. НКЗ — над детдомом слепых — угол Сумской и Госпи-т[альной] (100 д.)
 19. ВУКС — над детдомом глухонемых — Ключков[ская] ул. (80 детей).
 20. Курупр — над детдомом «дефективных» с. Пересичное (80 дет.).

2. Бюро горпарткома уверено, что шефы сумеют быть примерными воспитателями детей, заменяющими родителей детям, и в ближайшее время добьются такого положения, что воспитанники подшефных домов будут обеспечены обувью, одеждой, постельными принадлежностями, помещения будут находиться в идеальной чистоте, дети будут обеспечены всеми необходимыми предметами учебы (тетради, учебники, карандаши, детская литература и т. п.), а также будут обеспечены детскими игрушками. Будут окружены внимательным и чутким уходом соответственно подобранных воспитательниц и уже к XVI годовщине Октябрьской революции дети детских домов на деле почувствуют о себе заботу шефов. <...>

Верно: **

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 978, арк. 213.— Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.

* Так у документі.

** Підпис відсутній.

№ 160

ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ ЩОДО СТВОРЕННЯ ОКРЕМОЇ ГРУПИ (КОМІСІЇ) З РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОГО НАБОРУ РОБОЧОЇ СИЛИ

8 жовтня 1933 р.

Виходячи з постанови Уряду про злиття органів праці з профспілками та постанови Раднаркому УСРР від 22/ІХ ц[ього] р[оку] в справі регулювання оргнабору робочої сили, президія ОВК у х в а л ю є:

1. Організувати при президії ОВК групу праці в складі 10 чол., встановивши для неї такі функції:

а) Виявлення, затвердження та задоволення потреб робочої сили госпорганів в Харківщині відповідно до їх затвердженого народногосподарчого плану;

б) Облік, контроль та догляд над перебігом постачання робочою силою згідно виданих госпорганам нарядів;

в) Складання балансу потреби та покриття в робсилі як для робіт місцевого значіння, так і міжобласних пересувань на підставі заявок госпорганізацій.

2. Контроль та загальне керівництво цією групою покласти на секретаря ОВК — т. *Ісакова*.

3. Доручити оргвідділу в 3-денний термін встановити структуру та штати цієї групи, закінчивши цю роботу 10/Х ц[ього] р[оку].

4. Запропонувати облплану негайно приступити до підготовчої роботи щодо складання балансу трудових ресурсів в районному розрізі на 1934 р., встановивши термін закінчення балансу та подання його на затвердження Президії не пізніше 10 грудня ц[ього] р[оку].

5. Утримання зазначеної групи до кінця 1933 р. перевести за рахунок відповідних асигнувань бувш[их] обл[асних] та міськ[их] відділів праці.

Заст. голови

Харківського облвиконкому

*Федяєв **

ТВО секретаря

Харк[івського] облвиконкому

*Яковлев ***

Згідно: ***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 247, арк. 31.— *Засвідчена копія.*
Машинопис, рукопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 161

З ПРОТОКОЛУ

ЗАСІДАННЯ ЕПІДЕМІЧНОЇ КОМІСІЇ ПРИ РАДНАРКОМІ УСРР ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ У м. ХАРКОВІ

10 жовтня 1933 р.

<...> 1. Слушали: Доклад Харьковского горздрава о мероприятиях, проводимых по реорганизации санэпидработы в г. Харькове. (докл. т. Гартман и Лемберикман *).

1. Постановили:

<...>

5. Принять к сведению заявление тов. Гартмана, что для госпитализации брюшнотифозных больных отведено три барака из

ЦИТовских и один барак из Салтовских барakov, что горсоветом отпущены средства на отопление этих барakov и проведение канализации.

Предложить Харьковскому горздраву все эти работы по приспособлению, отоплению и проведению канализации закончить в месячный срок, не позже 15 ноября, учтя необходимость создать солидную базу инфекционных коек в районе ЦИТовских барakov и совершенно освободить от инфекционных больных Салтовские.

6. Отметить, что Харьковский горздрав крайне вяло проводит ремонт существующих инфекционных барakov во второй советской больнице.

Обязать Харьковский горздрав не позже 25.XI полностью отремонтировать эти бараки и пустить их в эксплуатацию.

7. Предложить Харьковскому горздраву использование барakov и вообще инфекционных коек проводить дифференцированно, учитывая отдельные категории рабочих и их удельный вес в промышленности.

8. Принять к сведению заявление т. Гартмана о том, что на количество больных, которое имеется в настоящее время, число инфекционных коек достаточно.

Предложить Харьковскому горздраву, учитывая возможность развития эпидемии, оставить эпид[емический] резерв по крайней мере 500 коек, приступив немедленно к составлению фонда кроватей, матрацев, белья, теплых одеял и т. д.

9. Принять к сведению заявление тов. Гартмана о том, что Харьковский горсовет включил в контрольные цифры ЦИТовских барakov будущего года 650 инфекционных коек.

<...>

11. Принять к сведению заявление тов. Лемберикмана, что все коммунальные бани обеспечены пропускниками с дезинсекторами и дезкамерами, соответствующими пропускной способности бань, за исключением первой коммунальной бани, где имеют место перебои в пропуске моющихся.

<...>

13. Обратить внимание Харьковского горсовета на то, что Лермонтовские бани, не взирая на неоднократно даваемые сроки, не строятся надлежащими темпами, и фактически Харстрой сорвал строительство этих бань.

Считать необходимым передать это дело прокуратуре для привлечения виновных к ответственности.

<...>

16. Отметить, что районные пропускники по районам гор. Харькова еще не организованы. <...>

Считать необходимым все пропускники, которые будут организованы в районах гор. Харькова, в оперативном отношении подчинить поликлиникам для использования с целью санитарной обработки населения.

<...>

21. Отметить, что Харьковский горздрав провалил прививки против брюшного тифа, не взирая на совершенно точные указания эпидкомиссии Совнаркома об иммунизации 350 тыс. чел.— на 1/Х по Харькову иммунизировано 226 тыс. чел. <...>

22. Принять к сведению заявление тов. Лемберикмана о том, что горсанэпид резко усилил работу по приведению в надлежащее санитарное состояние общественных столовых и что благодаря решительной поддержке партийных организаций как города, так и районных партийных комитетов имеются заметные сдвиги в сторону улучшения санитарного состояния столовых. <...>

25. Принять к сведению заявление тов. Лемберикмана о том, что над источниками водоснабжения установлен систематический контроль и что по поводу Павловского источника дело передано прокурору. <...>

26. Обратит внимание тов. Лемберикмана на необходимость установления систематического санитарного надзора за колодцами по окраинам города.

27. Отметить, что Сантрест совершенно неудовлетворительно проводит работу по очистке города Харькова.

<...>

30. <...> Предложить тов. Лемберикману следить за тем, чтобы не было никаких нарушений правил транспортировки мясных продуктов и обязать его установить такой же порядок по хлебопечкарням, по рыбным и проч[им] продуктам, которые могут быть загрязнены во время перевозки.

<...>

32. Отметить, что аппарат горсанэпида еще не полностью укомплектован и что имеется значительное количество врачей в гор. Харькове, которые ничего не делают и не имеют назначения. <...>

33. Принять к сведению заявление тов. Певзнера, что облздрав организует в гор. Харькове курсы на 50 врачей-эпидемиологов без отрыва от производства.

34. Считать необходимым в дополнение к 712 000 рубл., отпущенных Харьковским горсоветом, отпустить Харьковскому горздраву еще 300 000 рубл.

Предложить Харьковскому горздраву и горсанэпиду пересоставить представленную смету под углом зрения обеспечения эпидемическим транспортом всех поликлиник, усиления районной помощи, обеспечения работы бригад, разукрупнения участков, организации дополнительных участков и улучшения материальных условий работников, работающих непосредственно на санэпидработе, и в первую очередь — участковых врачей.

35. Предупредить Харьковский горздрав, что эти суммы отпускаются до конца бюджетного года и что никаких дополнительных ассигнований не будет сделано.

Обязать горздрав и горсанэпид в ближайшие две декады добиться полной ликвидации заболеваний сыпного тифа в гор. Харькове и резкого снижения брюшного тифа.

<...>

Председатель

*Хармандар'ян ***

Верно: ***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 276, арк. 17—19зв.— *Засвідчена копія, склогограф. Машинопис, рукопис.*

* Так у документі, але тут і далі правильно — Лимберикман.

** Підпис відсутній.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 162

ЛИСТ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ ДО СПОНУ З ПРОХАННЯМ ЗАБРАТИ У ГРОМАДЯНКИ АЛТУХОВОЇ ПІДБРАНУ НЕЮ БЕЗДОМНУ ДИТИНУ І ВІДПРАВИТИ ЇЇ НА БАТЬКІВЩИНУ

14 жовтня 1933 р.

СПОН

Соцбытовая секция горсовета, направляя к Вам гр. Алтухову, просит взять у нее бездомного ребенка Дмитрия Пастоя * и направить на родину в Н[овую] Лозовую.

Гр. Алтухова этого ребенка подобрала на улице и не имеет средств на содержание ребенка.

Председатель секции быта **

Секрет[арь] ***

* На хуторі Нова Лозова Куп'янського району під час Століпінської реформи оселилися селяни з Катеринославської губернії, дуже поширеним серед них було прізвище Пасько.

** Підпис відсутній.

*** Так само.

№ 163

ПЕРЕЛІК ПРОДУКТІВ ДЛЯ ПРОДАЖУ В БУФЕТАХ м. ХАРКОВА У ДНІ ЖОВТНЕВИХ СВЯТ. ДОДАТОК ДО ПОСТАНОВИ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У

20 жовтня 1933 р.

ПЕРЕЧЕНЬ ПРОДУКТОВ,
отпускаемых Харнарпиту в буфеты в дни октябрьских торжеств

а) Для рабочих буфетов

Бутербродов с колбасой	— 40 тыс.
—«— с сыром	— 20 —«—
—«— с маслом	— 20 —«—
—«— с икрой (паюсной или красной)	— 20 —«—
Порцион. селедки с гарниром	— 25 —«—
—«— котлет рублен.	— 45 —«—
—«— мяса жареного	— 30 —«—
—«— рыбы в маринаде	— 15 —«—
—«— винегрета	— 30 —«—
—«— салата	— 60 —«—
Пирожков с рисом и яйцами	— 30 —«—
—«— повидлом	— 30 —«—
—«— с капустой	— 30 —«—
Пирожных	— 50 —«—
Венских булочек	— 40 —«—

Для рабочих списка № 2

Порционных сельдей с гарниром	— 20 тыс.
—«— котлет рублен.	— 15 —«—
—«— рыбы в маринаде	— 5 —«—
—«— винегрета	— 10 —«—
—«— салатов	— 10 —«—

Пирожков с капустой	— 10 —«—
—«— с повидлом	— 10 —«—
Венских булочек	— 20 —«—

Ужин для ударников

Отбивных котлет с гарниром	— 10 тыс.
Порцион. мяса в соусе с гарнир[ом]	— 3 —«—
—«— рыбы с гарниром	— 2 —«—
ВСЕГО:	— 600 —«—

б) Для студенческих буфетов

Бутербродов с колбасой	— 15 тыс.
—«— с сыром	— 8 —«—
—«— с маслом	— 8 —«—
—«— с икрой	— 3 —«—
Порцион. селедки с гарниром	— 10 —«—
Котлет рубленых	— 20 —«—
Мяса жареного	— 10 —«—
Рыбы в маринаде	— 4 —«—
Винегрета	— 10 —«—
Салата	— 24 —«—
Пирожков с рисом, повидлом и капуст[ой]	— 34 —«—
Пирожных	— 20 —«—
Венских булочек	— 14 —«—
ВСЕГО:	— 180 тыс.

Управление снабжения *

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 117, арк. 45.— Копія. Машинопис.

* Підписи відсутні.

№ 164

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПОРУШЕННЯ
 САНІТАРНИХ НОРМ І ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИМОГ
 ПІД ЧАС ВИПІКАННЯ ХЛІБА В м. ХАРКОВІ.
 З ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ КОМІСІЇ ОБКОМУ КП(б)У
 ДО СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ**

[Після 20 жовтня] 1933 р. *

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о работе хозяйственных и партторганизаций хлебозаводов
и пекарен в борьбе за качество хлебопечения

<...> Данные о работе предприятий Харпромхлеба за 9 месяцев, в особенности работы за август—сентябрь и декады октября, говорят о полном неблагополучии в этом вопросе. <...>

<...> мы имеем систематические [случаи] попадания в печеном хлебе посторонних предметов (гвозди, конский волос, окурки, веревки и т. д.), выявленные по ряду заводов. <...>

На 3-м 100-тонном хлебозаводе (завод только в ноябре прошлого года пущен в эксплуатацию) нами выявлен ряд безобразных явлений:

1. Над силосной камерой разбит потолок, и штукатурка падает в муку и в тесто.

2. Дверки камеры имеют зазор в полдюйма, работница, защищаясь от мучной пыли, зазор заделывает, чем попадает под руки (кусок картона, бумагой, тряпкой, веревкой), эти предметы неизбежно попадают в тесто.

3. На мучном элеваторе поломаны корцы, и подача муки часто приостанавливается и нарушает технологический процесс.

4. Жестяные формы из-за плохой их выработки (изготавливает их цех ширпотреба ХЭМЗа) искривляются, и хлеб выходит изломанным, идет в брак. По грубым подсчетам, брак по этой причине достигает до 5 и выше %.

Во всех кустарных хлебопекарнях хлеб не просеивается (нет мукосеек). Поступающая мука, как правило, засорена посторонними предметами. Эти предметы только случайно при попадании под руку тестомеса изымаются, а большая часть их попадает в хлеб.

На предприятиях имеется варварское отношение к хлебу. На 1-м хлебозаводе нами обнаружено до 20 тонн хлеба, разложенных на полу в экспедиции друг на друга, по 4—5 в ряд. В нижних рядах хлеб размят и раздавлен.

На 3-м хлебозаводе при выемке хлеба смазчица хлеб из форм выбивает на полу и оставляет на полу.

Этих фактов бесчисленное множество. <...>

Рубинштейн

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 117, арк. 42—44.— *Оригінал. Машинопис.*

* Датовано за змістом документа.

**ОБІЖНИК ЗАКРИТОГО РОБІТНИЧОГО КООПЕРАТИВУ
ТРАМВАЙНИКІВ м. ХАРКОВА ДО ЗАВДУВАЧІВ КРАМНИЦЬ
СВОЄЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ЩОДО НЕГАЙНОГО ВІДПУСКУ
ПАЙЩИКАМ ПРОДУКТОВИХ ПАЙКІВ ЗА ТАЛОНАМИ СЕРПНЕВИХ,
ВЕРЕСНЕВИХ ТА ЖОВТНЕВИХ ДЕКАД, ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ НОРМ**

27 жовтня 1933 р.

Всем завмагам

Настоящим предлагаем В[ам] при отпуске пайков строго проверять паевые книжки и самим взыскивать задолженности с пайщиков, ни в коем случае не направлять прикрепленных в пайчасть при 3-м магазине д[ля] взыскания [таковых].

С получением сего предлагаем немедленно приступить к отпуску прикрепленным к В[ашему] магазину по августовским, сентябрьским и октябрьским декадам пайков по нижеуказанным талонам и нормам.

Август месяц:

Сахар	талон № 1	800 гр.
Крупы	—«— № 2	1000 гр.
Маргарин	—«— № 3	200 гр.

Сентябрь м-ц:

Сахар	талон № 11	800 гр.
Крупа	—«— № 12	1000 гр.
—«—	—«— № 12 иждивенцам	400 гр.
Масло сливоч[ное]	—«— № 13	150 гр.
Чай	—«— № 14 А и Б	50 гр.

Октябрь м-ц:

Сахар	талон № 21	800 гр.
Крупа или мука	тал. № 22	1000 гр.
—«— иждивенц.	— « — № 22	400 гр.
Масло растительное	тал. № 23 основ.	200 гр.
Чай	— « — № 24 основ.	50 гр.

Детский паек:

По новым декадам на IV квартал

Сахар	талон № Б/запасной	400 гр.*
Сельди	—«— № А —«—	400 гр.**

Яйца	—«— № 26	5 шт.***
Кондизделия	—«— № 27	400 гр.****
Масло сливочное	тал. № 28	200 гр.
Крупа манная	тал. № 29	400 гр.*****
Мука белая	тал. № 30	1000 гр.
Сыр голландский	тал. № 25	200 гр.

По получении продуктов немедленно приступить к выдаче, не ожидая всего комплекта пайка.

Торготдел
Секретар *****

ДАХО, ф. Р-2757, оп. 1, спр. 11, арк. 74, 74зв.— *Оригінал. Рукопис.*

-
- * «5» виправлено на «4».
 - ** Так само.
 - *** «4» виправлено на «5».
 - **** «5» виправлено на «4».
 - ***** Так само.
 - ***** Підпис нерозбірливий. Нижче 6 підписів про отримання обіжника.

№ 166

ОБІЖНИК ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ СПОЖИВСПЛКИ ЩОДО НОРМ ВІДПУСКУ ПРОДУКТІВ НА ЖОВТЕНЬ 1933 р., А ТАКОЖ ДОДАТКОВИХ ПРОДУКТІВ ДО ЖОВТНЕВИХ СВЯТ ОКРЕМИМ КАТЕГОРІЯМ НАСЕЛЕННЯ ТА ДІТЯМ

30 жовтня 1933 р.

Всем ЗРК РРК ЗСК
и ЗР Горпотребсоюза

В связи с поступающими запросами отдельных кооперативных организаций о нормах продуктов на октябрь м-ц настоящим вторично сообщаем нормы нормированных продуктов, установленных регулируемыми органами на октябрь месяц, и дополнительных продуктов, установленных к Октябрьским праздникам отдельным категориям населения и детям.

[Наименование продуктов]	По 1-му списку		По 2-му списку централиз.	
	основным	иждивенцам	основ[ным]	иждив[енцам]
Сахар	800 гр.	600 гр.	500	400
Крупа, макароны	1000 —«—	400 —«—	1000	300
Рыба	600 —«—	—	—	—
Масло растит.	400 —«— ^{х)}	—	200	—
Мясо	1000 —«— ^{х)}	500 детям ^{xx)}	—	—
Консервы	1 кор. ^{xxx)}		—	—

Примечания: ^{х)} Мясо, масло растительное выдается первому списку по 8 предприятиям гор. Харькова: Свет шахтера, Подвесдор, ХАЗ, Велозавод, завод Шевченко, ВЗО и Электросеть.

^{xx)} Мясо выдается первому списку по таким предприятиям: Красная нить, УПО, ДВОУ, Свет шахтера, Реммаштрест, Вторая швейная фабрика им. ОСО, Радиозавод, КОФОК, Кутузовка, Подвесдор, Связь, Велозавод, Шевченко, Красный Октябрь, Большевичка Украины, Оружейник, ф-ка им. Балицкого, ВСО, ХАЗ, Милиции, парттысячникам, персональным пенсионерам, Автоборочный завод, Станкострой и завод Поршень. Только детям.

^{xxx)} Консервы будут выданы в размере 50 % обеспечения наиболее важных предприятий г. Харькова.

По 2-му списку нецентрализов.

Сахар основн[ым] 600 гр ижд[ивенцам] 400 гр.
Крупа, мак[ароны] —«— 500 —«— —«— —

Примечание. Плановые, но ненормированные продукты, как-то: кондитерские изделия, чай, мыло хозяйственное и проч[ее] выдаются по нормам, установленным в каждой отдельной кооперативной организации, в зависимости от полученных нарядов по всем спискам.

НОРМЫ ВЫДАЧИ ОСНОВНОГО ПАЙКА СТУДЕНТАМ **на октябрь месяц**

Наименование продуктов	1-й список		2-й список	
	основные	иждивен[цы]	основн[ые]	иждивенцы
1. Крупа, макар.	1000 гр.	400	1000	—
2. Сахар	800 —«—	600	600	400 гр.
3. Кондитерские изделия	1000 —«—	—	1000	—
4. Рыба	800 —«—	—	800	—
5. Консервы	1 кор.	—	1 кор.	—
6. Маргарин	200 гр. ^{х)}	—	200 гр. ^{х)}	—

Примечание. [^{х)}] Вместо маргарина будет выдаваться масло растительное. За октябрь и ноябрь м-цы.

НОРМЫ ВЫДАЧИ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ПАЙКА
к Октябрьским праздникам, установленного студентам,
учителям, научным работникам и работникам искусства

На основных работников

1. Муки белой	1000 гр.	6. Макароны	1000 гр.
2. Кондитерских	500 —«—	7. Колбаса и коп.	400 —«—
3. Сельди	500 —«—	8. Сахар	400 —«—
4. Масло сливочное	200 —«—	9. Консервы	1 кор.
5. Сыр	200 —«—		

Примечание. Настоящие нормы установлены для этих категорий населения для 1-го и 2-го списков. Для студентов, учителей, научным работникам и работникам искусства только для первого списка.

НОРМЫ ВЫДАЧИ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ПРОДУКТОВ
к Октябрьским праздникам, установленные для детей

1. Муки	1000 гр.	5. Сельдей	400 —«—
2. Сахар	400 —«—	6. Масло сливочн.	200 —«—
3. Конд. изделий	400 —«—	7. Сыр	200 —«—
4. Манной крупы	400 —«—		

Примечание. Нормы выдачи продуктов для детей установлены для всех списков.

Предлагается всем ЗРК РРК вывесить во всех магазинах указанные нормы выдачи нормированных продуктов с указанием цены отдельных продуктов и стоимости таковых. Объявление должно быть написано крупным разборчивым почерком и вывешено на видном месте.

Заворгсектором
Завпродгруппой

*Савинский**
*Таршиц***

ДАХО, ф. Р-2757, оп. 1, спр.11, арк. 75, 75зв., 76.— Копія,
склограф. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Так само.

№ 167

**ПОДЕКАДНІ ДАНІ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛУ
ПРО ЗАХВОРЮВАНІСТЬ НА ВИСИПНИЙ ТА ЧЕРЕВНИЙ ТИФ
У м. ХАРКОВІ ЗА СІЧЕНЬ — ЛИСТОПАД 1933 р.**

[Після 10] листопада 1933 р.

		Висипн[ий] тиф	Черевн[ий] тиф
Січень	1 декада	26	58
	2 —«—	19	35
	3 —«—	38	45
	Разом	83	138
Лютий	1 декада	46	33
	2 —«—	49	24
	3 —«—	86	9
	Разом	181	66
Березень	1 декада	154	10
	2 —«—	179	14
	3 —«—	665	8
	Разом	998	32
Квітень	1 декада	767	4
	2 —«—	658	10
	3 —«—	922	1
	Разом	2347	15
Травень	1 декада	704	1
	2 —«—	822	8
	3 —«—	867	18
	Разом	2393	26
Червень	1 декада	866	5
	2 —«—	863	2
	3 —«—	935	7
	Разом	2664	14
Липень	1 декада	890	7
	2 —«—	789	10
	3 —«—	629	17
	Разом	2308	34
Серпень	1 декада	387	63
	2 —«—	541	68
	3 —«—	629	104
	Разом	1557	235
Вересень	1 декада	152	188
	2 —«—	162	240
	3 —«—	192	178
	Разом	506 ^{x)}	606
Жовтень	1 декада	144	144
	2 —«—	202	145
	3 —«—	196	202
	Разом	542	491
Листопад	1 декада	143	111 ^{xx)}
		3722	1768

^{x)} Висипний тиф за вересень, жовтень та 1-шу декаду листопада за реєстрацією.

^{xx)} Черевний тиф за 1-шу декаду листопада по реєстрації.

Заєпідсек*

* Підпис нерозбірливий.

№ 168

ЗВЕРНЕННЯ
ГОЛОВИ ПРОСПІЛКОВОГО КОМІТЕТУ
БУДІВНИЦТВА ЗАВОДУ ПФА ПРИ КОМУНІ ІМ. ДЗЕРЖИНСЬКОГО
ДО СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБОРОНИ СКОРОЧЕННЯ 60 ПІДЛІТКІВ,
НАПРАВЛЕНИХ НА БУДІВНИЦТВО НАВЕСНІ — ВЛІТКУ 1933 р,
ТА ПОЛПШЕННЯ ЇХ ПОБУТОВИХ УМОВ

16 листопада 1933 р.

Соц. побутову секцію
при Хар[ківській] міськраді
від Постройкома з-да ПФА
при комуні ім. Дзержинського

На постройку з-да ПФА орг[анами] міліції в попередні м[іся]ці май, июнь, июль і август 1933 р. надіслано 160 чоловік безпритульних. Із них із того часу, як їх прислано, 100 ч[оловік] ушли невідомо куди. 60 чоловік працюють і зараз, в якості землекопани. Всі вони не мають документів, маються роззуті і роздіті в цілому в дуже [важких] матеріяльних умовах, ібо вони заробляють пр[иблизительно] 50—60 крб в м[іся]ці, а цього хватає лише на харчування. Крім цього, зараз хозяйственик із них часть увольняєт. Виходячи із вище изложенного, щоб не дати можливости їм обратнo попасти в безпритульні, прийміть всі заходи. А імено:

- 1) Дати указання, із яких средств і де здобути для безпритульних одяг, піджаки, ботінки і бельє.
- 2) Дати распоряження, щоб адміністрація безпритульних не звільняла.
- 3) Щоб адміністрація покращала битовие умови безпритульних и т. д.

Пред[седатель] постройкама *

Адрес: Лісопарк при комуні ім. Дзержинського (постройком)

* Підпис нерозбірливий.

№ 169

**ВИТЯГ ІЗ ДОВІДКИ
ПРО СТАН МЕРЕЖІ КЛУБІВ м. ХАРКОВА
З ІНФОРМАЦІЄЮ ПРО ВИКОРИСТАННЯ КЛУБУ БУДІВЕЛЬНИКІВ
З 28 ТРАВНЯ ПО 7 ЖОВТНЯ 1933 р.
ПІД ДИТЯЧИЙ БУДИНОК**

16 листопада 1933 р.

СПРАВКА

о подготовке клубов к зимнему периоду

<...>

Сеть клубов по Харькову объединяет 33 единицы. По сведениям 16 клубов (Металлист, Печатник, Связи, Пищевиков, Медработников, Строителей, Коммунальников, Шоферов и Милиции, Нацменклубы — немецкий, еврейский, польский, латышский, татарский, армянский и балканский) проведен ремонт, поверхностный, текущий (побелка, покраска); в клубах же Металлист, Профинтерн и Еврейском — ремонт не закончен. Металлист и Еврейский клубы требовали серьезного капитального ремонта, но отсутствие и несвоевременный отпуск средств привели к тому, что в Еврейском клубе и сейчас зрительная зала не закончена, а в Металлисте — вся театральная часть.

До Октябрьских праздников значительное большинство клубов (за исключением Связи, Железнодорожников и Металлиста) — не работали. Объяснялось это затяжкой ремонта и занятием клубных помещений под другие нужды, а именно — клубы Канатного завода, Пищевиков и Коммунального — заняты были под призывные пункты; клуб Строителей с 28.V по 7.X с[его] г[ода] был занят под детский дом; клуб Печатников — занят театром Революции.

<...>

ДОВІДКА
ВІДДІЛУ ПОСТАЧАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ КОМЕРЦІЙНОГО ХЛІБА В м. ХАРКОВІ
З БЕРЕЗНЯ ПО ЛИСТОПАД 1933 р.

*Після 18 листопада 1933 р.**

СПРАВКА

о реализации коммерческого хлеба по г. Харькову

1. Сеть

а) Динамика разворота торговой сети со дня организации:

на	5/III	16	единиц
— « —	1/IV	59	— « —
— « —	1/V	91	— « —
— « —	1/VI	94	— « —
— « —	1/VII	110	— « —
— « —	1/XI	110	— « — из них: магазинов — 61 — « — ларьков — 49

б) Дислокация сети:

1. В рабочих р-нах	— 32	единицы
2. В центральных и близких к ним р-нах	— 20	единиц
3. На базарах	— 45	— « —
4. При заводах и стройках	— 13	— « —
<hr/>		
Всего:	— 110	единиц

Существующая на данный период сеть в количестве 110 единиц является достаточной.

Мы имеем в настоящее время большую насыщенность торговой сетью рабочих районов, значительно превышающей потребность. Несмотря на произведенную перегруппировку за счет расширения сети на базарах и в центре, мы все же имеем ряд торговых единиц на окраи[на]х, подлежащих закрытию, за счет частичного увеличения сети на центральных улицах.

Постановление директивных организаций об отводе нам 4 магазинов в центре для организации образцовых булочных до сего времени Торгпромтрестом не реализовано.

Необходимо немедленно предоставить эти помещения Хаторгу; кроме этого, учитывая недостаточность сети в Центре, необходимо выделить дополнительно не менее 3 магазинов:

На Сумской улице — 2 магаз[ина] и на Московск[ой] улице — 1 магазин.

Кроме этого необходимо расширить помещение на Красноармейской улице за счет выселения Конторы столовой ОРСа 2-го р[айо]на.

2. Оборот по продаже хлеба по месяцам (по отдельн[ым] сортам)

По месяцам	Реализовано			
	Ржан[ой], в тонн[ах]	Пшенич- н[ый]	Французск[их] булок в 400 грамм (в штук[ах])	Оборот на сумму уत्व.
Март	3197,4	235,3	—	8934,8
Апрель	5428,0	1361,3	—	19043,3
Май	5562,3	1739,4	—	20863,4
Июнь	5947,7	3129,2	138,2	2762,5
Июль	5575,9	1949,1	1610,5	23757,1
Август	4667,1	1188,1	1686,9	18835,3
Сентябрь	4677,1	635,5	1364,2	14307,0
Октябрь	3672,2	661,4	1254,8	12169,3
Ноябрь (на 18 дн.)	1682,6	275,0	636,7	5086,7

Уменьшение реализации следует объяснить:

а) уменьшением спроса на хлеб в связи с изменившейся хлебной конъюнктурой.

б) Частично за счет недовыпечки хлеба для свободной продажи хлебовыпекающими организациями, которые в течение августа, сентября, октября и частично ноября не добавали Хаторгу хлеба до фактически возможной реализации.

Ежедневная продажа хлеба на сегодняшний день может быть доведена до 160 тонн в следующем ассортименте:

Пшеничн[ого] хлеба — 30—40 тонн;
Ржаного — « — — 120 — 130 — « —.

Что касается батонов, то вследствие того, что цена на хлеб дважды снижалась, а батоны остались в той же цене, — реализация по-

следних снизилась и ежедневная продажа батонов на сегодняшний день может быть установлена не более 40 000 штук, из коих 20 000 — 400-граммовых и 20 000 — 200-грам[мовых].

3. Качество

В отношении качества хлеба нужно отметить, что, несмотря на ряд мероприятий, проведенных по линии КК РКИ, на строгую браковку хлеба, все же хлеб выпекается не совсем доброкачественный, далеко не отвечающий требованиям ОРСа. Ежедневно приходится браковать хлеб до 5 т[онн]. Особенно неблагоприятно по качеству по пекарням «Чер. Пекаря». Существующий бракераж абсолютно не охватывает кустарных пекарен, которые преимущественно выпекают коммерческий хлеб.

4. Результаты деятельности по месяцам со дня организ[ации]

Показатели в сумме и %% к обороту

Месяцы	Оборот в т. р.	Наценка		Расходы		Результат (прибыль)	
		Сумма в т. р.	% к обор.	Сумма в т. р.	% к обор.	Сумма в т. р.	% к обор.
Март	8934,8	210,7	2,36	93,0	0,93	127,7	1,43
Апрель	1904,3	435,1	2,28	190,8	1,0	244,3	1,28
Май	20863,4	472,9	2,66	215,8	1,03	257,1	1,23
Июнь	27662,5	612,7	2,21	281,2	1,02	331,5	1,19
Июль	33757,1	530,7	2,24	772,1	1,15	258,6	1,09
Август	18835,3	429,5	2,35	260,2	1,38	182,3	0,97
Сентябрь	14307,0	386,0	2,7	281,7	1,97	104,3	0,73

5. Штаты

По состоянию на 1/XI-1933 года

Админуправленн. аппарата — 32 чел.
 Торгового по сети — 530 —«—

 Всего: — 562 чел.

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 299, арк. 378, 353.— Копія. Машинопис.

* Датовано за змістом документа.

№ 171

**ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ ЗАХВОРЮВАНOSTI В м. ХАРКОВI
НА ВИСИПНИЙ ТА ЧЕРЕВНИЙ ТИФ ЗА 1932 ТА 1933 рр.,
ПІДГОТОВЛЕНА ХАРКІВСЬКИМ МІСЬКЗДОРОВВІДДІЛОМ**

Листопад 1933 р.

	Висипн[ий] тиф		Черевн[ий] тиф	
	1932	1933	1932	1933
Січень	315	83	72	138
Лютий	81	181	67	66
Березень	69	998	48	32
Квітень	66	2347	55	15
Травень	29	2393	72	26
Червень	16	2664	95	14
Липень	12	2308	114	34
Серпень	2	1557	289	235
Вересень	5	506 ^{х)}	562	606
Жовтень	3	542	952	491
Листопад	8		497	
Грудень	36		275	
Разом	642	13 579	3098	1 657

^{х)} Висипн. тиф за вересень, жовтень 1933 р. по реєстрації.

Завепідсек*

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 330.— *Оригінал. Рукопис.*

* Підпис нерозбірливий.

№ 172

**З ПРОТОКОЛУ НАРАДИ
ПРИ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ПРО ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗМІЩЕННЯ
БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ**

2 грудня 1933 р.

Не подлежит оглашению

<...>

Присутствовали: Варфоломеева, Венгеровский (бытовая секция), Соколовская (Дзержинский райсовет), Соломаха (горсобез), Розовский (горСПОН), Чаплигин (эвакопункт СПОНа), Зетлер (горздрав), Мигай (облмилиция), Тихомирова (облДД), Абрамов (Допомога), Мительман (горсанстанция) и 7 чел[овек] членов бригады Бытовой секции горсовета.

Председатель — тов. Варфоломеева.

Слушали:

1. Информация тов. Розовского о ходе работы по подбору и эвакуации беспризорных детей.

Приток беспризорных в столице не уменьшается: в сентябре подобрано было 1800 детей, в октябре — 2300, в ноябре — 2220. Санобработка детей неудовлетворительная. Эвакопункт при норме 200 детей — обслуживает в среднем 400 и больше детей. Средства для проведения работы недостаточны и поступают нерегулярно. Наблюдается не меньше 25 % рецидива беспризорности. Горздрав своевременно больных детей не госпитализирует. Эвакуация детей на патронаж и в районы отстает от подборов, что создает угрозу дальнейшей перегрузки беспризорными эвакопункта.

Прения:

Тов. Зетлер — отметила наличие значительного количества рецидивистов беспризорных, вследствие чего возникает вопрос о необходимости создания интерната для определения в него этих контингентов. Горздрав обеспечит в дальнейшем врачебное обслуживание во время санобработки детей и своевременную госпитализацию больных. Емкость эвакопункта следует увеличить за счет использования всех помещений, в том числе и занятых под так называемых «оседающих» детей.

Тов. Тихомирова — заявила, что, по материалам обследования бригад облкомитета ДД, подобранные дети в отделениях милиции (б-м) находятся под открытым небом.

Тов. Мигай — подтвердил, что во всех районах милиции дети не имеют помещений и вынуждены содержаться до отправки в баню во дворах.

Тов. Мительман — указал, что мыло для купания детей ранее отпускалось горсанстанцией, в настоящее же время в этом деле имеются перебои. <...>

Тов. Мигай — дал официальную справку о том, что в отделениях милиции совершенно нет помещений для содержания беспризорных до отправки в баню, и в частности в первом районе имеющиеся помещения будут использованы под пропускник для пересяльных.

П о с т а н о в и л и:

1. Информацию тов. *Розовского* принять к сведению.

2. Считать необходимым выделение специального помещения для содержания подбираемых детей до отправки их в баню. Содержание этого помещения возложить на облкомитет ДД, коему организовать за свой счет оборудование этого помещения и обслуживание его как специальными работниками, так и общественным активом.

3. Горздраву в лице горсанстанции организовать постоянное обслуживание беспризорных детей — во время санобработки в бане — путем учреждения дежурства подготовленных лекпомов, на ответственность которых должно возложить контроль и организацию всех процессов дезсанобработки (первичный осмотр, стрижка, мытье, дезинсекция и дезинфекция).

<...>

9. Имея в виду, что значительный процент подбираемых беспризорных — рецидивисты по субъективным и объективным условиям (неудовлетворительное содержание на местах), считать целесообразным для этих контингентов организовать 2 интерната за пределами города — на общее количество до 1000 детей, в которых создать определенный режим и обслуживание.

10. ГорСПОНу составить смету на все расходы, связанные с подбором и эвакуацией детей, и войти немедленно с ходатайством в соответствующие органы для получения необходимых ассигнований.

Председатель

Варфоломеева *

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1807, арк. 130, 131.— Засвідчена копія **. Машинопис.

* Підпис відсутній.

** Засвідчено печаткою секції соцперебудови побуту Харківської міськради.

**ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТКОЛЕГІЇ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ КП(б)У
ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ НА ХПЗ РОБІТНИКІВ БЕЗ ПАСПОРТІВ,
З ВИМОГОЮ ЗВЛЬНИТИ УСІХ ОСІБ,
ЯКІ НЕ ОТРИМАЛИ ПАСПОРТІВ І НЕ ПРОПИСАНІ
В м. ХАРКОВІ АБО В 50-КІЛОМЕТРОВІЙ ЗОНІ**

4 грудня 1933 р.

С л у ш а л и:

Заслушав бригаду обл[астной] милиции г. Харькова о проведенной проверке паспортизации на заводе ХПЗ с 26/X-1933 г. по 25/XI-1933 г., проведенной проверкой было установлено, что на заводе ХПЗ имеется 557 чел[овек] без паспортов, из коих 184 чел[овека] приняты уже после проведения паспортизации, чем нарушено постановление СНК СССР от 28/IV-1933 г. Причем из числа беспаспортных выявлено — 38 чел[овек] уголовного кулацкого и контрреволюционного элемента, а также в цеху было обнаружено 23 чел[овека], которые не имеют паспортов, 14 чел[овек] имеют временные удостоверения, срок коим истек. Отсутствовали учетные карточки на 63 чел[овека] рабочих. <...>

П о с т а н о в и л и:

1. Указать зав[едующему] отд[елом] кадров в ХПЗ тов. *Хастовичу* за нарушение постановления правительства от 28/IV-1933 г. прием рабсилы без паспортов, а также недопустимо крайне плохо поставленная система учета и приема рабсилы на завод, за невыполнение постановлений Президиума ХГКК от 5/IV-1933 г. п. 2 § 4 протокол № 35 об упорядочении системы приема рабсилы на завод, принимая во внимание, что все беспаспортники уже уволены.

2. Предупредить тов. *Хастовича*, что в случае повторения приема без паспорта будет привлечен к строжайшей партийной ответственности вплоть до исключения из партии.

3. Предложить начальнику 8-го отделения РК милиции тов. *Крылову* в течение декады проверить всех лиц, не имеющих паспортов или не прописанных, работающих на ХПЗ, и разрешить

вопрос о выдаче паспорта, прописке такового или отказе в паспорте.

4. Обязать дирекцию ХПЗ в течение 10 дней уволить всех лиц, не получивших паспортов, а также лиц, не прописанных в г. Харькове или в 50 клм. зоне, в соответствии с постановлением СНК СССР от 28/IV-1933 г.

Постановление объявить в печати.

За секретаря ПК ХГКК

Калугов

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 120, арк. 58, 58зв.— *Оригінал. Машинопис, рукопис.*

№ 174

З ІНФОРМАЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ЕКСПОРТНОЇ НАРАДИ ПРО ВИКОНАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПЛАНУ НА ІV КВАРТАЛ 1933 р. ПО м. ХАРКОВУ ТА ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ

Після 6 грудня 1933 р.

Не подлежит оглашению

ВЫПОЛНЕНИЕ ЭКСПОРТНОГО ПЛАНА на IV кварт[ал] 1933 г. по г. Харькову и его зоне

Предприятия и заготовительные организации Харькова имеют следующие задания по экспорту на IV кв[артал] т[екущего] г[ода]:

Кроватный завод им. Чубаря	— 1419 кроватей
в т. ч. 377 шт. по прямому экспорту,	
т. е. на внешний рынок (остальные для Торгсина)	
Кондитерская ф-ка «Октябрь»	— 48 тонн варенья
Будянский фарфоро-фаянсов[ый] завод	— изделий на 464,3 тыс. руб.
Мерефянский стекольный завод	— 1500 тыс. бутылок
ХЭМЗ	— электромоторы на 25 тыс. руб.
<...>	

Заготовителями пушнохмсырья является Союзпушнина (Харьковский заготпункт) и Райсоюз. Живсырье (пушнину, конский волос, перо и т. д.) заготавливают Укрутиль (Харьковская база)

и также Райсоюз. Кроме того, Райсоюз заготавливает лекарственные растения.

Выполнение экспортного плана IV квартала протекает следующим образом: <...>

Кондитерская ф-ка «Октябрь» (КОФОК). Из 48 тонн варенья по 6/ХІІ вкл. отгружено 30 тонн, 12 тонн находятся в производстве и, по заявлению заводууправления, будут отгружены примерно к 25-му сего месяца. <...>

План по пушномехсырью выполняется неудовлетворительно как в целом, так и отдельными заготовителями. За два месяца — октябрь и ноябрь — IV кв[артал] выполнено всего 42,3 % квартального плана, в том числе по Союзпушнине — 43,7 %, а по Райсоюзу — 36,4.

Особо неудовлетворительно протекает заготовка крыс амбарных, собак, норки. Основное место в плане по пушномехсырью занимает кролик. Между тем кроликов заготовлено пока лишь 44,4 % планового задания.

Лишь по суслику (ховрах) план значительно перевыполнен — 6109 шт. вместо 850 шт. Кроме того, заготовлены некоторые виды сырья, планом не предусмотренные: опоек, овчина и др.

Основной причиной отставания в выполнении плана является недостаточное руководство со стороны заготовителей работой их низовых ячеек на местах — охотничьих бригад и сельской кооперации, а также слабое внимание к этой работе со стороны сельсоветов и сельской общественности.

Удовлетворительно выполняется план по живсырью. Лишь отстает резко выполнение плана по гусиному перу: из 300 кг заготовлено пока всего лишь 6 кг.

Райсоюз отстает и в выполнении плана по лекарственным растениям: на 1/ХІІ выполнено лишь 39,4 % квартального плана.

Харьковское городское экспортное совещание организовалось лишь в конце октября тек[ущего] года. Совещание связалось со всеми организациями и предприятиями, работающими на экспорт, и заслушало доклады части этих организаций, наметив мероприятия по усилению их работы на экспорт.

В частности Экспортное совещание наметило организацию комиссии содействия экспорту при сельсоветах и совместно с орготделом горсовета приступает к их организации. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 122, арк. 96—98.— Оригінал. Машинопис, рукопис.

№ 175

ВІДОМОСТІ ПРО РУХ ДІТЕЙ В ІЗОЛЯТОРІ ім. КОМУНІСТКИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ

9 грудня 1933 р.

До Охматдиту
міськздороввідділу

Ізолятор ім. «Комуністки» надсилає відомість про рух дітей за термін з 1 до 30 листопада включно, 1933 р.

За який термін	Рахувалось на 1-ше число звітн. періоду	Прибуло	Вибуло	З них вибуло					Рахується на 1-ше число за звітн. період
				на патронат	на всиновл.	взято батьками	до лікарні та інш.	померло	
1 до 30/ХІ	178	71	66	—	2	4	1	59	183

Головний лікар*

Бухгалтер**

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 116.— *Оригінал. Рукопис.*

* Підпис нерозбірливий.

** Так само.

Примітка. У справі є також відомості про рух дітей в Ізоляторі ім. Комуністки з 1 по 26 грудня. За цей час загальна кількість померлих дітей складає 89.

№ 176

ЗВЕДЕНІ ВІДОМОСТІ ПРО РУХ ДІТЕЙ У ДИТБУДИНКУ № 7 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ З 25 ЛИСТОПАДА ПО 10 ГРУДНЯ 1933 р. *

Не пізніше 13 грудня 1933 р.**

	Скільки було дітей в дитдоме	Скільки поступило за 5-денку	Умерло за 5-денку	Скільки дітей в[рашено] родит. за 5-денку	Скільки сдано на патронаж, госп[итал]изовано	Скільки осталось	Из низ б[оль]ных по диагноз[у]	Всего возвращ. родит. за все время	Всего сдано на патронаж, госп[итал]изовано
С 25/XI по 30/XI	183	4	—	—	5	182	коклюш 10 паротитн. 16 темпер. 8 колит 18 сывор. болзн. 2 Всего 54	68	167
С 1/XII по 5/XII	182	—	4	—	3	175	корь 6 коклюш 16 paratit 7 грипп 3 лихорад. 3 колит 15 otit 4 воспал. легких 2 Всего 56	68	170
С 6/XII по 10/XII	175	—	2	—	—	173	колит 15 paratit 12 коклюш 12 отит 3 корь 6 температ. 7 Всего 55 чел.	68	170

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 973, арк. 134—138.— Оригінал.
Рукопис.

* Таблица складена на підставі відомостей про рух дітей з дитбудинку № 7 Харківської міськради за 25 листопада — 10 грудня 1933 р.

** Датовано за змістом документа.

№ 177

**З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
ПРО ДОРУЧЕННЯ ХАРКІВСЬКІЙ МІСЬКРАДІ ОРГАНІЗУВАТИ
НОВИЙ ДИТБУДИНОК ДЛЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ**

16 грудня 1933 р.

<...> Ухвалили: <...> Харківській міськраді для дітей дошкільного віку, що вийшли з лікування в ЦИТівській лікарні, протягом п'яти днів організувати будинок в одному з Салтівських бараків на 200—250 дітей. Обладнання цього будинку провести за рахунок фондів майна, що були передані обласною надзвичайною комісією по боротьбі з безпритульністю до Харківського міськздраввідділу.

Заст. голови облвиконкому *Федяєв **
Секретар Харківського облвиконкому *Ісаков ***

Згідно: ***

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1807, арк. 140.— *Засвідчена копія.
Машинопис, рукопис.*

* Підпис відсутній.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 178

РІШЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У, УХВАЛЕНЕ ОПИТОМ, ЩОДО ЗВЕРНЕННЯ ДО ВУЦВК З ПРОХАННЯМ ПРО ПОКРИТТЯ ЗАБОРГОВАНІСТІ ОБ'ЄДНАННЮ «ХАРДЕРЖНАРХАРЧ» ЗА ХАРЧУВАННЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ. ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ВІД 17 ГРУДНЯ 1933 р.

16 грудня 1933 р.

<...>

44/34. Про заборгованість незвичайної комісії по боротьбі з безпритульністю Харнархарчу у сумі 253 000 крб. за харчування безпритульних дітей (оп. 16.ХІІ-[19]33 р.)

Зобов'язати фр[акцію] міськради поставити питання перед ВУЦВКом з проханням про відпуск ВУЦВКом коштів на покриття Харнархарчем заборгованости за харчування безпритульних у сумі 253 000 крб. Чрезв[ичайної] комісії по боротьбі з дитячою безпритульністю. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 120, арк. 10.— *Засвідчена копія,
склограф. Машинопис.*

№ 179

**ВІДПОВІДЬ ДИТЯЧОГО АДРЕСНОГО СТОЛУ
ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛУ НАРОДНОЇ ОСВИТИ СЕКЦІЇ
СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ЩОДО ВІДСУТНОСТІ В КАРТОТЕЦІ ВІДОМОСТЕЙ ПРО ДИТИНУ
ВОЛОДИМИРА ДАНЬКА — ІВАНА**

23 грудня 1933 р.

В сек[цію] соцпобуту

В ответ на Ваш запрос от 22/ХІІ-[19]33 г. за № 29/І о розыске ребенка Вл. Данько, Ивана, сообщаем, что по картотеке облДАСа такого не числится. Но розыск будет повторяться по получении новых сведений с районов.

Секретарь ДАСа

На документі примітка: «[Запрос] Кобеляцкий горсовет».

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1807, арк. 139.— Оригінал. Рукопис.

№ 180

**ОБІЖНИК ЕПІДЕМІЧНОЇ КОМІСІЇ ПРИ РАДНАРКОМІ УСРР
ДО МІСЦЕВИХ НАДЗВИЧАЙНИХ КОМІСІЙ ПО БОРТЬБИ
З ЕПІДЕМІЯМИ ТА ВІДДІЛІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ЩОДО МАСКУВАННЯ ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ
ПІД БОРТЬБУ ЗА ЧИСТОТУ**

25 грудня 1933 р.

ДС *

Не підлягає оголошенню

До облвиконкому

Облнадзвичкому по боротьбі
з епідеміями

До ... облздороввідділу

До *Харківського* ** міськздороввідділу

На місцях облвиконкоми, міськради, райвиконкоми в обов'язкових постановках щодо боротьби з епідеміями, в оголошеннях, наказах та інших документах, що вміщається в пресі та взагалі оголошується, зазначають зростання висипнотифозних захворювань. Отже, епідкомісія при РНК УРСР пропонує в документах, які підлягають оголошенню (зокрема, що даються в пресі тощо), не зазначати зростання висипнотифозних захворювань, а формулювати постанови, накази, повідомлення тощо з погляду боротьби за чистоту, за санітарне впорядкування тощо.

Голова Епідкомісії при РНК УРСР
Відповідн. секретар

*Хармандар'ян
Барінський*

Згідно***

ДАХО, ф. Р-1962, оп. 1, спр. 281, арк. 390.— *Засвідчена копія, склограф. Машинопис, рукопис.*

* Написано чорнилом.

** Так само.

*** Підпис нерозбірливий.

№ 181

**ЛИСТ СЕКЦІЇ СОЦПЕРЕБУДОВИ ПОБУТУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ
ДО СПОНУ ЩОДО ВЛАШТУВАННЯ ДО ДИТЯЧОГО БУДИНКУ
ЧОТИРИРІЧНОЇ ДИТИНИ, ПІДКИНУТОЇ МЕШКАНЦЯМ БУДИНКУ
ПО вул. СВЕРДЛОВА ***

29 грудня 1933 р.

В СПОН

Бытовая секция горсовета просит вас направить в детдом ребенка 4¹/₂ лет, подброшенного к гр-ну Владимирову, проживающего по ул.Свердлова, 87, кв. 5.

Гр. Владимиров и его жена оба работают (люди пожилого возраста), и оставит ребенка у себя они не могут.

Бригадир по борьбе с беспризорностью

ДАХО, ф. Р-408, оп. 8, спр. 1807, арк. 143.— *Оригінал. Рукопис.*

* Будинок поблизу вокзалу.

№ 182

**ВІДОМОСТІ ПРО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ РІДНОЮ МОВОЮ
У ШКОЛАХ м. ХАРКОВА, НАВЕДЕНІ У ЗВІТНІЙ ДОПОВІДІ
СЕКРЕТАРЯ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКПАРТКОМУ КП(б)У АЛЕКСЄЄВА
ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ ТА 4-Й МІСЬКІЙ
КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У. ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

12 січня 1934 р.

<...> Со стороны старого руководства НАРОбраза был допущен целый ряд ошибок и извращений ленинской национальной политики в деле обучения детей на родном языке. Это особо ярко показала та перепись школьного населения, которая была проведена в 1933 году. Из всего количества русских детей только 36 % обучалось в русских школах. Особо безобразное состояние в смысле извращений было по отношению к русской школе. Харьковский ГПК отметил, что на протяжении 1932/33 года в деле проведения ленинской национальной политики в школе был допущен целый ряд извращений. Теперь эти извращения были исправлены. В 1932/33 году мы имели 49 украинских школ из 98. В 1933/34 году мы имеем — 41. Русских школ было 16, теперь — 22. Смешанных было 20, теперь — 38. Таким образом, это 71 % охвата нашими школами украинского населения в 1932/33 году, теперь охвачено 52 %, русскими — 38 %, прочих национальностей — 10 %. Сейчас мы действительно можем сказать, что все дети обучаются на родном языке. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 125, арк. 109.— *Копія. Машинопис.*

№ 183

**ІЗ ВИСТУПУ А. А. ХВИЛІ (ОЛІНТЕРА),
ПЕРШОГО ЗАСТУПНИКА НАРКОМА ОСВІТИ УСРР,
НА ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ
ТА 4-Й МІСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У.
ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

13 січня 1934 р.

<...> Нове керівництво Харківської обласної парторганізації на чолі з тов. Постишевим забезпечило не лише перебудову по лінії

сільського господарства. Воно забезпечило не лише перемогу по лінії колективізації, роботи індустрії — нове керівництво Харківської парторганізації забезпечило перемогу по лінії будівництва української радянської культури.

Це будівництво йшло не так, як раніш. Воно йшло не шляхом безпринципної боротьби, воно йшло не шляхом утворення якихсь групировок по лінії літератури, мистецтва, що ми мали раніш — це будівництво української радянської культури йшло під прапором дійсно принципової ленінської боротьби з ворогами партії, це будівництво підіймало справу української радянської культури на вищий щабель. І, коли вороги зараз за кордоном з особливою ненавистю говорять про ім'я Постишева, ширять різні наклепи, то ми у відповідь ворогам можемо сказати одне, — лише на основі цієї більшовицької боротьби можливо було далі будівництво української радянської культури. І коли вороги так сичать проти тов. Постишева, значить, це є ще одне свідцтво, особливо яскраве, що тов. Постишев правильно в саме серце, в саму голову, по більшовицькому б'є клясового ворога, організовує партію на таку боротьбу. (*Оплески.*) <...>

Ми з наших шкіл вигнали багато клясових ворогів. Тов. Постишев казав тут про клясову боротьбу й говорив, яку жорстоку боротьбу нам треба було витримати по лінії різних наукових установ, шкіл і т. інш., щоб очистити їх від націоналістів. Але ще багато різних клясових ворогів під різною машкарою є в наших школах.

Наше завдання далі продовжувати цю боротьбу так, як вчив нас тов. Сталін. <...>

Товариші, зараз в фашистських друкованих органах провадиться шалена кампанія останнім часом, особливо проти тої роботи, яка проводиться у радянській Україні. Ось газета «Діло», в якій відома українська фольклористка [І.] Рудницька пише про те, куди йдуть гроші, які українські фашисти збирають на «допомогу голодуючим на Подніпрянській Україні». Ось що вона пише: «Хто знає режисерів і куліси Женевського театру, цей оцінить як слід українську перемогу».

Значить, ті гроші, які збирають начебто на «допомогу голодуючим», йдуть на те, щоб ширити наклепи проти радянської України, готувати інтервенцію, це б то готувати на радянській Україні голод. Ми повинні це питання підняти і показати всім трудящим дійсних організаторів інтервенції, які хочуть, щоб на Україні голод був. <...>

Ті величезні зрушення, які ми маємо, ту велику дійсно більшовицьку роботу, той прекрасний більшовицький провід, який ми маємо, забезпечить те, що ми під прапором Леніна, Сталіна виконаємо те прекрасне гасло, яке нам дав тов. Постишев. (*Оплески.*)

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 125, арк. 274—276, 278—281.—
Копія. Машинопис.

№ 184

ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСТЬ ХАРКІВСЬКОЇ МІЛІЦІЇ У ПОВЕРНЕННІ «РОЗКРАДЕНОГО І ЗАХОВАНОГО КЛАСОВИМИ ВОРОГАМИ ХЛІБА», НАВЕДЕНІ У ПРИВІТАННІ РСМ ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ ТА 4-Й МІСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У. ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ

13 січня 1934 р.

<...> Робітничо-Селянська міліція — озброєний загін пролетарської диктатури, спаяна єдиною волею, віддана справі робітничої класи, уважно прислухається до голосу нашої партії, що кличе багатомільйонні маси трудящих Радянського Союзу під великим прапором Леніна — Сталіна перемогти у другій соціалістичній п'ятирічці по побудові безкласового соціалістичного суспільства.

Історичне рішення ЦК ВКП від 24.І-[19]33 року для органів Робітничо-Селянської міліції, як і для всієї партійної організації, з'явилося бойовим програмом у виконанні завдань партії в переламному 1933 році.

Робітничо-Селянська міліція під безпосереднім керівництвом бойових органів ЧК ОДПУ на чолі з кращим чекистом і більшовиком В. А. Балицьким (оплески) по-більшовицьки боролась за здійснення цих величезних завдань. Вважала для себе це великою пошаною, великою гордістю те, що робітничий клас Радянського Союзу доручив органам пролетарської диктатури Робітничо-Селянської міліції зі зброєю в руках охороняти наше соціалістичне будівництво, змінювати соціалістичну законність.

Робітничо-Селянська міліція пишається своїми перемогами, а ми, як і всі більшовики Харківщини, домоглися їх завдяки тому, що нами керує вірний більшовик, міцний ленінець, кращий соратник Сталіна Павел Петрович Постишев. (*Оплески.*)

Дозвольте докласти про слідуючі наші перемоги в 1933 році. В своїй роботі, в боротьбі з класовим ворогом і його агентурою ми домоглися таких показників: повернено державі розкраденого і захованого класовими ворогами хліба від пролетарської держави 33 150 пудів. <...>

...По охороні соціалістичного врожаю в 1933 році нами було організовано 7083 бригад[и], в яких брали участь 45 тис[яч] чоловік[і]. Для організації цих бригад було надіслано 1010 кращих робітників з міліції і ОСОавіокеміївських. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 125, арк. 286, 287.— Копія. Машинопис.

№ 185

ІЗ РАПОРТУ
ВЧЕНИХ, ПИСЬМЕННИКІВ, ХУДОЖНИКІВ,
ЗАСЛУЖЕНИХ ДІЯЧІВ МИСТЕЦТВА ТА СТУДЕНСТВА
ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ
ТА 4-Й МІСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У.
ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ

13 січня 1934 р.

<...>

...СССР, превратившись в истинное отечество трудящихся всего мира, в родину истинного человеческого гения, создает величайшие памятники разума и творческой воли рабочего класса, подготавливая окончательное построение бесклассового социалистического общества.

Цитадель мировой пролетарской революции Красная Москва стала также цитаделью и светочем мировой науки, культуры, искусства. Она окружена могущественным строем республиканских столиц, являющихся, в свою очередь, центрами советской культуры.

Неотъемлемая часть СССР, Украина из бывшей царской колонии превратилась в свободную, цветущую социалистическую Республику, могучий форпост несокрушимого Советского Союза. Бывший купеческий город, ныне столица УССР, Харьков большевистской волей партии, ее передового отряда — Харьковской

партийной организацией во главе с лучшим учеником и соратником тов. Сталина Павлом Петровичем Постышевым, превращен в центр украинской социалистической культуры. <...>

Харьковская партийная организация заботливо и чутко руководила развитием нашей литературы, театра, искусства, очищая эти участки идеалистического фронта от предателей, шпионов, националистов, двурушников, прикрывавшихся партийными билетами и стремившихся в интересах международной контрреволюции оторвать нашу литературу и искусство от братской передовой русской литературы. <...>

Мы должны еще раз отметить, что столица Украины, Харьков, превращен в цветущий центр нашего культурного расцвета. Мы должны заявить, что в этом огромном подъеме Харькова исключительная роль принадлежит тов. Постышеву как зодчему прекрасной столицы Украины, как самому непримиримому большевику, нанесшему решающие удары по врагам украинской пролетарской культуры, по украинской националистической контрреволюции, как лучшему другу и руководителю ученых, писателей, художников, деятелей искусства Советской Социалистической Украины <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 125, арк. 308, 311, 312.— Копія.
Машинопис.

№ 186

**ІЗ ВИСТУПУ НАЧАЛЬНИКА ПОЛІТСЕКТОРА
ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЗЕМУПРАВЛІННЯ МОЙСЄЄНКА
НА ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ
ТА 4-Й МІСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У.
ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

15 січня 1934 р.

<...> Организация политотделов Харьковской области во времени совпала с укреплением Харьковщины новым руководством во главе с Павел Петровичем. Надо сказать, что это январское решение ЦК ВКП(б) было и является, бесспорно, по сию пору крупнейшей исторической вехой в жизни харьковской парторганизации. <...>

За время различных этапов сельскохозяйственных работ этого года в село были посланы, я только буду говорить о партийной работе,— областным комитетом партии секретарями колхозных ячеек 590 товарищей, парторганами колхозов 464 товарища и парторганами бригад 400 товарищей. 1500 человек прошло через колхозы для укрепления партийной работы в колхозах. <...>

Параллельно с этим шла расчистка МТС от враждебных, классово-чуждых, петлюровских, националистических элементов. По 91 МТС только внутри МТС вычищено 1739 этих враждебных классово-чуждых элементов. <...> Посмотрите, кто были эти люди: 104 заведующих производственной частью, 145 — агроперсонал, 169 — бухгалтера, 122 механика, 183 тракторист[а]-бригадир[а], 688 трактористов, 75 шоферов и 228 рабочих. <...>

Вторая главнейшая задача, поставленная перед нами ЦК ВКП(б),— сколотить беспартийный актив вокруг партийных и комсомольских ячеек. <...> Создание беспартийного колхозного актива предполагает борьбу внутри колхоза с антиколхозным и антиобщественным элементом, ибо, говорит решение ЦК, нам нужно единство в колхозах, но не всякое единство, а такое единство в колхозах, которое обеспечивает руководство и главенство большевистского ядра. <...>

По данным 91 МТС, вычищено 8780 человек. Куда они делись? Я сейчас назову, кого мы вычищаем. Пред[седателей] колхозов вычищено 312 чел[овек] по области, членов правлений 293, бухгалтеров и счетоводов 230, кладовщиков 225, бригадиров 368. <...>

Отношение к колхозной собственности стало совершенно иным, и прав «Большевик» в своей передовой, когда он говорит, что новое в урожае 1933 года заключается не в дождике, не в урожае, данном нам в силу дара природы, а новое заключается в ином отношении к труду со стороны колхозников, в ином отношении к колхозной собственности и в ином отношении к выполнению своих обязательств перед государством, что прекрасно иллюстрирует досрочное и полностью выполнение плана хлебосдачи по нашей области.

Два года наша область не выполняла своих обязательств перед государством, а в этом году выполнила. <...>

**ІЗ ВИСТУПУ ГОЛОВИ
КРАСНОГРАДСЬКОЇ РАЙОННОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ
РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКОЇ ІНСПЕКЦІЇ НІРЕНБУРГА
НА ХАРКІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ 2-Й ОБЛАСНІЙ
ТА 4-Й МІСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У.
ВИТЯГ ІЗ СТЕНОГРАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

15 січня 1934 р.

<...> У нас у Красноградському районі за 1933 р. було виключено з партії 132 чоловіка, або 14—15 % організації. Це відсоток надзвичайно великий. Але обставини роботи в районі вимагали дійсної більшовицької роботи, а всі ці люди були не на висоті більшовицьких вимог. <...>.

У нас у районі було викрито націоналістичне кубло в технікумі на чолі з кандидатом партії, бувшим секретарем Полтавського Губкому і членом ЦК укапістів. <...>

Була в технікумі викрита формула такого змісту, що «1933 рік є вирішальний рік — або більшовики переможуть, або загинуть, вірніше загинуть. 1933 рік — останній рік гноблення України Москвою». Підписався кадет. Але, коли мова йде про боротьбу з Радянською владою, то це однаково — або петлюровець, або кадет. <...>

ДАХО, ф. П-69, оп. 1, спр. 125, арк. 342, 343.— *Копія. Машинопис.*

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, УМІЩЕНИХ У ЗБІРНИК

№ 1. Інформація секції соцперебудови побуту Харківської міськради щодо кількості підібраних на вулицях м. Харкова безпритульних та їх розподілу. *2 лютого 1932 р.*

№ 2. Рапорт завідувача 2-го єдиного диспансера м. Харкова А. Мендельсона секції соцперебудови побуту Харківської міськради щодо загрозового епідеміологічного стану бараків для безпритульних на території ЦППівського барачного містечка. *4 лютого 1932 р.*

№ 3. Доповідна записка коменданта ізолятора Харківської міськради для безпритульних у ЦППівських бараках В. О. Шахновідзе голові секції соцперебудови побуту міськради Варфоломеєвій щодо вжиття невідкладних заходів з поліпшення охорони майна у бараках. *4 лютого 1932 р.*

№ 4. Заява до Харківської міськради харків'янина Беданковецького, схопленого міліцією на залізничному вокзалі під час облави й випущеного з карантинного барака тільки після голодування, без документів та речей. *10 лютого 1932 р.*

№ 5. Лист Українського відділення акціонерного товариства «Установка» з підготовки робітничої сили методом ЦП до Харківської міськради щодо відмови надалі утримувати бараки, зайняті сторонніми організаціями. *16 лютого 1932 р.*

№ 6. Обіжник керівника справами Харківської міськради до відділів, частин та інспектур міськради про необхідність термінового надання списків співробітників та їхніх утриманців для одержання забірних книжок. *19 лютого 1932 р.*

№ 7. Лист лікаря Гарньє про умови утримання у ЦППівських бараках безпритульних, зібраних на вулицях м. Харкова. *2 березня 1932 р.*

№ 8. Терміновий лист секції соцперебудови побуту Харківської міськради до коменданта ізолятора міськради для безпритульних В. О. Шахновідзе щодо проведення ліквідації ізолятора через припинення з 10 березня 1932 р. усіх витрат по ЦППівських бараках. *7 березня 1932 р.*

№ 9. Довідка про зняття з постачання робітника Харківського вагоно-ремонтного заводу Клименка й відібрання у нього продуктової та промтоварної карток у зв'язку зі звільненням. *16 березня 1932 р.*

№ 10. Акт приймання-передавання 386 безпритульних і бездомних та трьох бараків у ЦПівському барачному містечку, укладений секцією соц-перебудови побуту Харківської міськради з Харківським міським трестом «Надбудови та приборудови». *20 березня 1932 р.*

№ 11. Відомості про рух безпритульних в ізоляторі Харківської міськради з 14 грудня 1931 р. по 20 березня 1932 р., складені комендантом ізолятора В. О. Шахновідзе. *22 березня 1932 р.*

№ 12. Інформація управління міліції Харківської області щодо підбору в м. Харкові безпритульних і бездомних за період з 15 квітня по 13 травня 1932 р. та їх розподілу. *14 травня 1932 р.*

№ 13. Інформація про другий систематичний підбір на вулицях м. Харкова бездомних та безпритульних. Витяг із тез до доповіді секції соц-перебудови побуту Харківської міськради про роботу по боротьбі з бездомністю та безпритульністю в м. Харкові за період з грудня 1931 р. по травень 1932-го. *Травень 1932 р.*

№ 14. Відомості про дитячу смертність у м. Харкові за 1929—1931 рр. Витяг з довідки Харківського міськздороввідділу про стан дитячих установ м. Харкова. *Травень 1932 р.*

№ 15. Обіжник Організаційного комітету Харківської області до рай-виконкомів та міськрад про термінове надання інформаційного зведення щодо виконання постанов ЦК ВКП(б) і РНК СРСР про сільгосподаток, хлібозаготівлі, м'ясозаготівлі, колгоспну торгівлю, а також настрої окремих груп населення до постанов ЦК ВКП(б) та Уряду СРСР. *2 червня 1932 р.*

№ 16. Акт перевірки будівельної колонії ДПУ (концтабір ДПУ) комісією судово-правової секції Харківської міськради та міжрайпрокуратури. *23 червня 1932 р.*

№ 17. Довідка про соціальний стан правопорушників — в'язнів будівельної колонії ДПУ (концтабір ДПУ). Додаток до акта перевірки колонії комісією судово-правової секції Харківської міськради та міжрайпрокуратури. *23 червня 1932 р.*

№ 18. Лист секції транспорту та зв'язку Харківської міськради до Вукооптрансу з вимогою виконання постанов міськради про щоденне перевезення 100 т борошна для забезпечення харків'ян хлібом. *20 липня 1932 р.*

№ 19. Попередні підсумки житлового перепису населення м. Харкова станом на 1 червня 1932 р. Із доповіді завідувача статвідділу Харківської міськради Зінгермана на розпорядчому засіданні президії міськради. Додаток до протоколу. *23 липня 1932 р.*

№ 20. Лист Харківського тресту Всесоюзного державного об'єднання «Союзборошно» про загрозовий стан забезпечення м. Харкова борошном та вжиття заходів щодо надання транспортних засобів для його перевезення. *17 серпня 1932 р.*

№ 21. Довідка Яловенківської селищної ради Харківської приміської зони, видана секретарю селищної ради В. Г. Мицаю для прикріплення до закритого розподільника Харківської міськради. *3 вересня 1932 р.*

№ 22. Клопотання директора Харківської Опери до президії Харківської міськради щодо прикріплення працівників театру до закритих розподільників. *20 вересня 1932 р.*

№ 23. Рішення розпорядчого засідання робочої частини президії Харківської міськради щодо поліпшення постачання сільських керівників через розподільник. Витяг з протоколу. *25 вересня 1932 р.*

№ 24. Зведена таблиця щодо кількості людей, прикріплених до різних розподільників м. Харкова для отримання продуктів харчування у період з січня по листопад 1932 р. *Не раніше 1 листопада 1932 р.*

№ 25. Подання Яловенківської селищної ради Харківської приміської зони до оргвідділу Харківської міськради щодо включення до списку на постачання продуктами матері голови сільради Каліненка. *15 листопада 1932 р.*

№ 26. Інформація відділу заготівлі Харківської міськради про виконання сільрадами Харківської приміської зони плану хлібозаготівлі 1932 р. *15 листопада 1932 р.*

№ 27. З постанови президії Харківської міськради щодо упорядкування видачі хлібних карток робітникам і службовцям та зняття з хлібопостачання утриманців, які мають зв'язок з сільським господарством. Витяг з протоколу. *25 листопада 1932 р.*

№ 28. Таблиця інфекційних захворювань по м. Харкову за 1930—1931 рр. та 11 місяців 1932 р. [*Початок грудня 1932 р.*]

№ 29. Резолюція президії Харківської міськради щодо негайного вилучення з м. Харкова бездомного та безпритульного елемента, створення Надзвичайної санітарної комісії при міськраді. [*До 5 грудня 1932 р.*]

№ 30. З рішення президії Харківського облвиконкому щодо виконання постанови ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про передачу заводоуправлінням закритих робітничих кооперативів та посилення контролю над використанням забірних документів (карток). Витяг з протоколу від 25 грудня 1932 р. *21 грудня 1932 р.*

№ 31. З рішення президії Харківського облвиконкому про стан організаційно-масової роботи райвиконкомів та сільрад. Витяг з протоколу. *25 грудня 1932 р.*

№ 32. З рішення президії Харківського облвиконкому про підсумки м'ясозаготівель IV кварталу 1932 р. Витяг з протоколу. *25 грудня 1932 р.*

№ 33. Таємна постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про хлібозаготівлі, ухвалена опитом, з вимогою застосування репресій до одноосібників, які не виконали зобов'язань з хлібозаготівлі. Додаток до протоколу від 10 січня 1933 р. *26 грудня 1932 р.*

№ 34. Обов'язкова постанова № 39 президії Харківського облвиконкому «Про переведення реєстрації в міськрадах та райвиконкомках колгоспних комор, в яких зберігається хліб». Витяг з протоколу від 3 січня 1933 р. *30 грудня 1932 р.*

№ 35. Зведена таблиця асортименту та кількості продуктів харчування, що надійшли по системі робітничої кооперації м. Харкова за 11 місяців 1932 р. [*Грудень 1932 р.*]

№ 36. Інформація щодо виконання сільрадами Харківської приміської зони господарсько-політичних кампаній 1932 р. [*Грудень 1932 р.*]

№ 37. Штатні розписи сільрад Харківської приміської зони з 1 січня 1933 р. [*Грудень 1932 р.*]

№ 38. Витяг з «Положення про паспорти» щодо осіб, яким паспорти не видаються. *Грудень 1932 р.*

№ 39. З обов'язкової постанови президії Харківського облвиконкому «Про введення єдиної паспортної системи». Витяг з протоколу від 3 січня 1933 р. *1 січня 1933 р.*

№ 40. Рішення президії Харківського облвиконкому щодо вилучення в селян жорен та притягнення до карної відповідальності за таємне перемелювання зерна в домашніх умовах. З протоколу від 13 січня 1933 р. *7 січня 1933 р.*

№ 41. Із стенограми виступу голови Харківської міськради Ф. П. Кузютова щодо запровадження паспортної системи в м. Харкові та приміській зоні. Додаток до протоколу засідання президії Харківської міськради. *8 січня 1933 р.*

№ 42. Постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У щодо направлення до с. Васищево партбригади разом з представником ДПУ для зміцнення роботи сільради, сільського осередку і комсомольської організації, ухвалена опитом. *27 січня 1933 р.*

№ 43. Постанова президії Харківської міськради щодо продовження фінансування буксирних бригад на хлібозаготівлях. Витяг з протоколу. *31 січня 1933 р.*

№ 44. Рішення президії Харківського облвиконкому про завершення в області хлібозаготівель по колгоспному сектору з урожаю 1932 р. Витяг з протоколу. *3 лютого 1933 р.*

№ 45. Лист секретаря осередку ЛКСМУ Харківської трикотажної фабрики В. Тарасова директорові технікуму раціоналізації та планування виробництва з вимогою виключити з технікуму студентку М. Бараш. *3 лютого 1933 р.*

№ 46. Протокол спеціальної наради при секції соцперебудови побуту Харківської міськради про чергові заходи в боротьбі з бездомністю та епідеміями. *9 лютого 1933 р.*

№ 47. Інформація секції соцперебудови побуту Харківської міськради щодо роботи секції по боротьбі з дитячою безпритульністю в м. Харкові за період з грудня 1931 р. по лютий 1933 р. *14 лютого 1933 р.*

№ 48. Постанова ВУЦВК про відповідальність голів сільрад за звільнення одноосібних селянських господарств та колгоспних дворів від здавання м'яса державі та невручення їм зобов'язань. Витяг з протоколу. *20 лютого 1933 р.*

№ 49. Рішення президії Харківського облвиконкому щодо дозволу колгоспам та радгоспам перемелювати незернові відходи та різні сурогати для годівлі худоби. Витяг з протоколу від 27 лютого 1933 р. *20 лютого 1933 р.*

№ 50. Таємний терміновий обіжник Харківського облвідділу народної освіти до завідувачів міських та районних відділів з вимогою не приймати на роботу вчителів із Північнокавказького краю без характеристик відповідних організацій. *21 лютого 1933 р.*

№ 51. Постанова президії Харківського облвиконкому про заборону райвиконкомом та міськрадам мобілізувати транспорт гуралень та спиртогорілчаних заводів, а також обмежувати торгівлю горілкою. Витяг з протоколу від 7 березня 1933 р. *4 березня 1933 р.*

№ 52. З постанови секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про впорядкування торгівлі комерційним хлібом, ухваленої опитом. Додаток до протоколу. *8 березня 1933 р.*

№ 53. Постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про визначення зарплати звільненим секретарям статутних партосередків приміської зони, ухвалена опитом. Витяг з протоколу. *9 березня 1933 р.*

№ 54. Рішення президії Харківського облвиконкому про асигнування обласній прокуратурі 25 тис. крб на витрати виїзних сесій обласного суду для розгляду справ, пов'язаних з підготовкою до весняної засівкампанії. Витяг з протоколу від 23 березня 1933 р. *13 березня 1933 р.*

№ 55. Постанова розпорядчого засідання Харківської міськради «Про заходи боротьби з пошестями». Витяг з протоколу. *15 березня 1933 р.*

№ 56. Постанова розпорядчого засідання президії Харківської міськради про задоволення потреб працівників міліції в житлоплощі за рахунок квартир, що звільнюються в результаті паспортизації. Витяг з протоколу. *15 березня 1933 р.*

№ 57. Доповідна записка начальника обласної міліції Ряботенка до Харківської міськради про виділення коштів на обладнання бараків, утримання бездомних і безпритульних на період з 18 березня по 1 травня 1933 р. та обмундирування осіб, які будуть вислані на Північ. *19 березня 1933 р.*

№ 58. Кошторис витрат на обладнання бараків, харчування та обмундирування контингентів бездомних та безпритульних, сконцентрованих у ЦПівських та Ващенківських бараках, на період з 18 березня по 1 травня 1933 р. *19 березня 1933 р.*

№ 59. Рішення наради секретарів районних та заводських парткомів при Харківському міськпарткомі КП(б)У про заборону надавати продовольчу допомогу прикріпленим колгоспам, селам і районам. Витяг з протоколу. *20 березня 1933 р.*

№ 60. Витяг з протоколу засідання президії Харківського облвиконкому про обов'язкову реєстрацію причин смерті за лікарськими свідоцтвами в тих населених пунктах, де функціонують лікувально-профілактичні установи. *23 березня 1933 р.*

№ 61. Витяг з протоколу засідання президії Харківської міськради про виділення закритому розподільнику для членів президії міськради, ІТР та відповідальних працівників 50 тис. крб на обігові кошти. *26 березня 1933 р.*

№ 62. Пропозиції Харківського міськздороввідділу до проекту рішення бюро Харківського міськпарткому КП(б)У «Про боротьбу з епідемічними захворюваннями у місті». *До 29 березня 1933 р.*

№ 63. З протоколу засідання Надзвичайної санітарної комісії при Харківській міськраді про заходи боротьби з епідемією висипного тифу. *31 березня 1933 р.*

№ 64. Витяг з протоколу розпорядчого засідання Харківської міськради щодо розгортання Торгсінової мережі. *31 березня 1933 р.*

№ 65. Відомості щодо захворюваності на висипний тиф у м. Харкові та приміській зоні з листопада 1932-го по березень 1933 р. та протиепідемічні заходи. Із довідки Харківського міськздороввідділу. *Березень 1933 р.*

№ 66. Відомості про стан громадського харчування студентів м. Харкова. Витяг з протоколу наради постачальників, представників інститутів, Харківської міськради в обкомі КП(б)У. *3 квітня 1933 р.*

№ 67. Повідомлення Харківського міськпостачвідділу правлінням закритих робітничих кооперативів, Хаторгу, міськспоживспілки про порядок відпуску хліба академікам та робітникам міліції по хлібних книжках на квітень 1933 р. *3 квітня 1933 р.*

№ 68. Скарга Харківського судово-медичного інспектора Вроблевського завідувачеві міськздороввідділу Вороб'євському про ненадання упродовж двох днів машини для вивезення трупів із трупного покою 1-ї Радянської лікарні. *3 квітня 1933 р.*

№ 69. Відомості про чисельність населення України, динаміку народжуваності, смертності та захворюваності станом на 1 січня 1933 р. порівняно з 1932 р. Витяг з постанови колегії Наркомату охорони здоров'я УСРР. *4 квітня 1933 р.*

№ 70. З протоколу засідання надзвичайної комісії в справі боротьби з безпритульністю у м. Харкові та приміській зоні. *5 квітня 1933 р.*

№ 71. Службова записка голови секції соцперебудови побуту Харківської міськради начальнику Салтівських бараків Венгеровському щодо термінової підготовки евакуації безпритульних дітей до дитячих установ області. *7 квітня 1933 р.*

№ 72. Лист Харківського міськздоровідділу до секції соцперебудови побуту міськради про вимоги, за дотримання яких можливе здійснення евакуації безпритульних дітей з бараків ЦППу. *7 квітня 1933 р.*

№ 73. Схема розташування бараків у ЦППівському барачному містечку м. Харкова. *Не раніше 7 квітня 1933 р.*

№ 74. З постанови президії Харківського облвиконкому про боротьбу з дитячою безпритульністю щодо розширення мережі дитячих сиротинців на 4 тис. місць, мобілізації продовольчих ресурсів у колгоспах, радгоспах та в жителів сіл. *10 квітня 1933 р.*

№ 75. Витяг з таємного протоколу засідання бюро Харківського міськпарткому КП(б)У щодо «санітарного» оздоровлення м. Харкова. *14 квітня 1933 р.*

№ 76. Витяг з протоколу засідання Надзвичайної санітарної комісії при Харківській міськраді про забезпечення контингентів, яких утримують у Мерефі, хлібом. *15 квітня 1933 р.*

№ 77. З протоколу наради при особливоуповноваженому Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову щодо звільнення колишніх ЦППівських бараків для розміщення нових партій безпритульних. *18 квітня 1933 р.*

№ 78. Розпорядження Харківського міськздоровідділу щодо відкриття лікарні для безпритульних у ЦППівських бараках. *22 квітня 1933 р.*

№ 79. Лист завідувача Харківського міського відділу народної освіти Убийбатька до завідувача міськпостачу Оліна щодо вкрай недостатнього раціону дітей у ЦППівських бараках. *25 квітня 1933 р.*

№ 80. Подання Ленінського районного тресту об'єднання «Хардержнархарч» обласному прокуророві про вжиття заходів з покриття тресту витрат за надані обіди для бездомних, які утримуються в ізоляторі міськради в колишніх ЦППівських бараках. *До 25 квітня 1933 р.*

№ 81. Доповідна записка заступника голови Харківської міськради Гінзбурга наркомун охорони здоров'я УСРР С. І. Канторовичу щодо розгортання в м. Харкові додаткової ліжкової та лікарської мережі для забезпечення госпіталізації інфекційних хворих. *[Після 25 квітня] 1933 р.*

№ 82. Службова записка голови секції соцперебудови побуту Харківської міськради Варфоломеевої до особливоуповноваженого Центральної надзвичайної санітарної комісії з інформацією про збільшення пропуск-

ної спроможності ізолятора Харківської міськради для бездомних у Ці-Півських бараках до 3,5—4 тис. осіб. *27 квітня 1933 р.*

№ 83. З протоколу засідання штабу особливоуповноваженого Всеукраїнської надзвичайної санітарної комісії по Харківському залізничному вузлу про організацію в м. МерEFI табору інтернованих для бездомних контингентів, яких підбирає міліція на вокзалі. *27 квітня 1933 р.*

№ 84. Витяг з протоколу надзвичайної санітарної комісії по боротьбі з епідеміями при Харківській міськраді щодо асигнування коштів на утримання ЦіПівських бараків. *28 квітня 1933 р.*

№ 85. З протоколу засідання урядової комісії в справі боротьби з епідеміями щодо інтернування дітей, яких підбирають на залізниці, організації загороджувальних загонів ДПУ і т. ін. *29 квітня 1933 р.*

№ 86. Доповідна записка особливоуповноваженого Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову професора В. М. Когана-Ясного про роботу комісії у квітні 1933 р. *Не раніше 1 травня 1933 р.*

№ 87. Лист Харківського міськздороввідділу щодо результатів перевірки Хорошівського інвалідного містечка. *Початок травня 1933 р.*

№ 88. Протокол наради про заходи по боротьбі з дитячою безпритульністю. *2 травня 1933 р.*

№ 89. Із стенограми виступу секретаря Харківського обкому КП(б)У П. П. Постишева на засіданні секретаріату Харківського міськпарткому щодо роз'яснення харківським робітникам тяжкого становища на селі. *7 травня 1933 р.*

№ 90. Кошторис на утримання існуючих та додаткових дитячих ліжок у дитбудинках та дитячих лікарнях м. Харкова. *7 травня 1933 р.*

№ 91. Протокол засідання обласної комісії по боротьбі з безпритульністю про поліпшення стану дитмістечок № 1 та № 2, їх розгужку, створення дитбудинку в Карачівці на 300 ліжок для малолітніх дітей. *9 травня 1933 р.*

№ 92. Епідеміологічне зведення захворювань на висипний тиф у м. Харкові за січень — 10 травня 1933 р. Додаток до звіту про роботу штабу при особливоуповноваженому Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову професорі В. М. Когану-Ясному. *10 травня 1933 р.*

№ 93. З протоколу засідання наукової ради при особливоуповноваженому Центральної надзвичайної санітарної комісії по м. Харкову професорі В. М. Когану-Ясному. *11 травня 1933 р.*

№ 94. З листа особливоуповноваженого Центральної надзвичайної санітарної комісії по боротьбі з епідемією в м. Харкові щодо підсумків роботи комісії за квітень — першу половину травня 1933 р. та пропозицій з організації подальшої роботи. *12 травня 1933 р.*

№ 95. Відомості щодо контингентів Салтівських та ЦППівських бараків, діагнозів захворювань та постачання до бараків продуктів харчування. *Не раніше 14 травня 1933 р.*

№ 96. Інформація Харківського міськздороввідділу щодо евакуації дітей із дитбудинків м. Харкова. *Не раніше 15 травня 1933 р.*

№ 97. Постанова колегії Наркомату охорони здоров'я УСРР щодо фінансування дитбудинків, зокрема у містах Харкові та Києві, де підбирається велика кількість підкинутих дітей. *19 травня 1933 р.*

№ 98. Постанова президії Харківського облвиконкому про затвердження розподілу риби між колгоспами Харківської області для стимулювання обробітку цукрового буряку. *20 травня 1933 р.*

№ 99. Лист агітмасового відділу ЦК КП(б)У завідувачу секції Охматдит Харківського міськздороввідділу Кореньок про нараду у справі розміщення та обслуговування дітей у бараках та дитбудинках. *20 травня 1933 р.*

№ 100. Постанова президії Харківського облвиконкому про псування радгоспних і колгоспних посівів та застосування покарання до винних у шкідництві. *25 травня 1933 р.*

№ 101. Протокол закритих загальних зборів завідувачів і лікарів дитбудинків м. Харкова та приміської зони стосовно умов утримання дітей, діагнозів хвороб, смертності в дитустановах. *26 травня 1933 р.*

№ 102. Резолюція президії Жовтневої райради м. Харкова за доповіддю начальника 27-го паспортного пункту щодо підсумків паспортизації населення району та виявлення класово чужого елемента. Додаток до протоколу. *26 травня 1933 р.*

№ 103. Таємний протокол наради в голови Харківської міськради Шелехеса про боротьбу з дитячою безпритульністю, бродяжництвом та жебрацтвом. *27 травня 1933 р.*

№ 104. Розпорядження Харківського міськздороввідділу щодо відкриття дитячої лікарні в приміщенні школи № 20. *29 травня 1933 р.*

№ 105. Список дитбудинків, підпорядкованих Харківському міськздороввідділу, із зазначенням адрес та кількості дітей у них. *Не раніше травня 1933 р.*

№ 106. Перелік приймальників-розподільників безпритульних дітей у м. Харкові. *[Травень] 1933 р.*

№ 107. Медико-організаційні заходи з організації громадського дитячого харчування в уражених сільських місцевостях, а також налагодження щодакданого сигнально-оперативного обліку смертності. *Травень 1933 р.*

№ 108. Таємний лист наркома охорони здоров'я С. І. Канторовича щодо асигнування коштів із обласного бюджету на відкриття додаткових ліжок у м. Харкові на лікування підібраних на вулицях міста виснажених дітей. *1 червня 1933 р.*

№ 109. Обіжник Наркомату освіти УСРР до усіх обласних відділів освіти з дорученням вжити негайних заходів щодо припинення «вештання» безпритульної дитвори навколо таборів Червоної Армії, розісланий Харківським облвідділом освіти до райвідділів. *1 червня 1933 р.*

№ 110. Витяг з протоколу засідання президії Харківської міської ради про боротьбу з дитячою безпритульністю, бродяжництвом та жебрацтвом у м. Харкові. *2 червня 1933 р.*

№ 111. З протоколу засідання Надзвичайної санітарної комісії при Харківській міськраді за участі наркома охорони здоров'я С. І. Канторовича про протиепідемічні заходи у м. Харкові. *6 червня 1933 р.*

№ 112. Телеграма Харківського облвиконкому про організацію безкоштовних перевезень безпритульних дітей до місць постійного проживання. *7 червня 1933 р.*

№ 113. Обіжник Харківського облвідділу народної освіти до районних відділів щодо термінового надання для доповіді на бюро обкому КП(б)У характеристик учителів з «соціально чужим походженням». *10 червня 1933 р.*

№ 114. З протоколу засідання епідемічної комісії при Раднакомі УСРР щодо посилення протиепідемічних заходів на залізницях та в м. Харкові, зокрема недопущення до м. Харкова безпритульних та бездомних. *10 червня 1933 р.*

№ 115. Зауваження секретаря Харківського міськпарткому КП(б)У Просвірінна на засіданні секретаріату про скликання наради секретарів районних і заводських партосередків щодо порядку роз'яснень в містах ситуації з безпритульністю і фактів смертей на вулицях. Додаток до таємного протоколу. *13 червня 1933 р.*

№ 116. З протоколу засідання наукової ради при особливоуповноваженому Центральній надзвичайній санітарній комісії по м. Харкову професорові В. М. Когану-Ясному щодо утворення наукової комісії з вивчення інфекційних захворювань, зокрема досліджень реакцій Вайль — Фелікса серед хворих на безбілковий набряк. *14 червня 1933 р.*

№ 117. Обіжник Харківського міськздороввідділу до районів міліції м. Харкова щодо порядку вміщення підібраних на вулицях дітей до ізолятора-пропускника при дитбудинку № 13. *14 червня 1933 р.*

№ 118. Телефонограма секції Охматдит Харківського міськздороввідділу до Павлівської амбулаторії про забезпечення чергування медперсоналу під час прийому безпритульних дітей до дитбудинку. *15 червня 1933 р.*

№ 119. Таємний лист секретаря Харківського обкому КП(б)У Ільїна, голови облвиконкому Шелехеса та заступника облвідділу ДПУ Бронєвого до керівників райпарткомів, райвиконкомів і райвідділів ДПУ про вжиття дієвих заходів щодо припинення відтоку сільських дітей до райцентрів і міст області. *До 16 червня 1933 р.*

№ 120. Мандат, виданий Надзвичайною санітарною комісією боротьби з епідеміями А. М. Беляєвій на право перевірки в залізничних касах довідок у громадян на право виїзду і в'їзду до м. Харкова. *17 червня 1933 р.*

№ 121. Розпорядження Надзвичайної санітарної комісії по боротьбі з епідеміями при Харківській міськраді начальнику 3-го району міліції негайно перевести хлібну чергу з вул. Мельникова в інше місце. *22 червня 1933 р.*

№ 122. Протокол наради в заступника голови Харківської міськради Тодера щодо передачі барачного містечка по вул. Ботанічній у відання інженерно-будівельного відділу ДПУ. *25 червня 1933 р.*

№ 123. Зауваження першого секретаря Харківського обкому КП(б)У П. П. Постишева на засіданні бюро Харківського міськпарткому щодо організації «ударництва» комуністів та комсомольців, направлених заводами Харкова на село. З додатку до таємного протоколу. *25 червня 1933 р.*

№ 124. Заява старшого лікпома дитячої лікарні в Салтівських бараках Є. Хейсон про зловживання в лікарні та розкрадання продуктів з комори лікарні. *До 28 червня 1933 р.*

№ 125. Лист працівників лікарні в Салтівських бараках до завідувача Харківського міськвздороввідділу Вороб'євського про порушення в цій лікарні. *До 28 червня 1933 р.*

№ 126. Таємний припис Харківського міськвздороввідділу про негайне вивезення трупів із Салтівських бараків. *29 червня 1933 р.*

№ 127. Таємне розпорядження секції Охматдиту Харківського міськвздороввідділу лікарям та завідувачам дитбудинків щодо надання підібраним дітям імен. *1 липня 1933 р.*

№ 128. Таємна постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У щодо мобілізації лікарів-комуністів та студентів-медиків на роботу в дитмістечках для безпритульних. Додаток до протоколу. *2 липня 1933 р.*

№ 129. Із стенограми особливої наради при секції соцперебудови побуту Харківської міськради про стан боротьби з безпритульністю. *4 липня 1933 р.*

№ 130. З протоколу наради при особливоуповноваженому Центральній надзвичайній санітарній комісії по м. Харкову професорі В. М. Когану-Ясному з питань посилення боротьби з епідемією висипного тифу. *8 липня 1933 р.*

№ 131. Лист наркома охорони здоров'я УСРР С. І. Канторовича до особливоуповноваженого Центральної надзвичайної комісії по м. Харкову професора В. М. Когана-Ясного щодо необхідності упорядкування хлібних черг. *9 липня 1933 р.*

№ 132. Постанова президії Харківської міської ради про негайне відкриття тимчасового моргу на вул. Дмитрівській. Витяг з протоколу. *13 липня 1933 р.*

№ 133. Таємна постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про стан керівних кадрів у приміській зоні. Додаток до протоколу. *21 липня 1933 р.*

№ 134. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про зобов'язання вчителів шкіл Харківської приміської зони залишитися під час літньої відпуски на селі. Витяг з протоколу від 26 липня 1933 р. *22 липня 1933 р.*

№ 135. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У щодо припинення на підприємствах м. Харкова збору речей для дітей колгоспників. Витяг з протоколу. *26 липня 1933 р.*

№ 136. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У щодо посилення контролю за дотриманням заборони торгівлі борошном. Витяг з протоколу. *26 липня 1933 р.*

№ 137. Витяг з протоколу наради комісії Харківської міськради у справах збиральної кампанії про порядок помолу хліба з нового врожаю. *27 липня 1933 р.*

№ 138. Витяг із таємної довідки Харківського міськпарткому КП(б)У про стан громадського харчування, складеної за матеріалами перевірки органами ДПУ підприємств районних трестів народного харчування м. Харкова. *Не раніше 29 липня 1933 р.*

№ 139. Розпорядження Харківського міськздоровідділу щодо відкриття дитячої лікарні для безпритульних у колишніх ЦПівських бараках. *1 серпня 1933 р.*

№ 140. Протокол наради у відділі комунального господарства Харківської міськради щодо реорганізації цвинтарного господарства м. Харкова, перетворення деяких кладовищ на парки. *1 серпня 1933 р.*

№ 141. Відомості про цвинтарі м. Харкова, підготовлені для наради у відділі комунального господарства Харківської міськради щодо реорганізації цвинтарного господарства м. Харкова. *1 серпня 1933 р.*

№ 142. Таємна постанова секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У, ухвалена опитом, про продаж у м. Харкові кондвиробів, мінеральної води та горілки. Витяг із протоколу. *5 серпня 1933 р.*

№ 143. Постанова президії Харківського облвиконкому про боротьбу з нездачею хліба куркульськими господарствами. *9 серпня 1933 р.*

№ 144. Розпорядження завідувача Харківського міськздоровідділу Вороб'євського про ліквідацію лікарень у приміщеннях харківських шкіл № 20 та № 23. *10 серпня 1933 р.*

№ 145. Постанова президії Харківської міськради про закриття з 1 серпня чотирьох міських кладовищ та перетворення їх територій на парки. Витяг із протоколу. *19 серпня 1933 р.*

№ 146. Лист Центральної лікувальної комісії при Наркоматі охорони здоров'я УСРР до заступника голови Харківської міськради Гінзбурга зі скаргою про незаконне підвищення транспортною конторою плати за надання гужового транспорту для земляних робіт. *27 серпня 1933 р.*

№ 147. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У про переселення дітей з приміщення клубу будівельників до інших дитбудинків Харківської області. Витяг з протоколу. *5 вересня 1933 р.*

№ 148. Протокол наради в Харківському міськздороввідділі щодо прийняття від обласної надзвичайної комісії по боротьбі з безпритульністю дитячої лікарні у Салтівському барачному містечку. *14 вересня 1933 р.*

№ 149. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У, ухвалене опитом, про прикріплення до розподільника № 2 секретарів сільських партосередків, які отримують заробітну плату в міськпарткомі. Витяг з протоколу від 17 вересня 1933 р. *15 вересня 1933 р.*

№ 150. Відомості про зростання за I півріччя 1933 р. обсягів туристичного обслуговування та організації в основних промислових центрах шатрових таборів. Витяг з постанови секретаріату ВУЦВК за доповіддю Українського туристичного товариства. *16 вересня 1933 р.*

№ 151. Звіт про прийняття шефства над дитбудинком в с. Карачівка Харківської приміської зони. *18 вересня 1933 р.*

№ 152. Лист Харківського міськздороввідділу наркомові охорони здоров'я С. І. Канторовичу щодо нагальної потреби в приміщеннях для дитячих будинків у зв'язку з наближенням зимового періоду. *22 вересня 1933 р.*

№ 153. Доповідна записка Харківського міськздороввідділу до міськпарткому КП(б)У щодо нестачі коштів на утримання дитячих лікарень у ЦіПівських та Салтівських бараках і сприяння у вирішенні цього питання. *23 вересня 1933 р.*

№ 154. З довідки відділу постачання Харківської міськради про забезпечення м. Харкова хлібом. *28 вересня 1933 р.*

№ 155. Інформація Харківського міськздороввідділу щодо мережі інфекційних ліжок та функціонування у Салтівському містечку трьох бараків на 300 ліжок «для лікування чорноробів та декласованого елемента з підірваним харчуванням». *Вересень 1933 р.*

№ 156. Звернення Охматдиту Харківського міськздороввідділу до голови обласної надзвичайно комісії по боротьбі з безпритульністю Бронєвого щодо виділення коштів на придбання одягу та взуття для дітей дитбудинку № 11 у Салтівських бараках, аби якнайшвидше передати їх на патронат. *Вересень 1933 р.*

№ 157. Доповідна записка завідувача Харківського міськздороввідділу Вороб'євського щодо переповненості наявних дитбудинків, термінової організації дитячого ізолятора-приймальника та нового дитбудинку на 100 дітей. *Вересень 1933 р.*

№ 158. Витяг із стенограми наради голів сільрад та сільських судів Харківської приміської зони в заступника голови Харківської міськради Барова щодо мобілізації людей на збирання буряка у Валківському та Вовчанському районах. *1 жовтня 1933 р.*

№ 159. З постанови бюро Харківського міськпарткому КП(б)У про шефство підприємств та установ над дитбудинками м. Харкова та приміської зони, ухваленої опитом. Додаток до таємного протоколу. *4 жовтня 1933 р.*

№ 160. Постанова президії Харківського облвиконкому щодо створення окремої групи (комісії) з регулювання організованого набору робочої сили. *8 жовтня 1933 р.*

№ 161. З протоколу засідання епідемічної комісії при Раднаркомі УСРР щодо проведення протиепідемічних заходів у м. Харкові. *10 жовтня 1933 р.*

№ 162. Лист секції соцперебудови побуту Харківської міськради до СПОНу з проханням забрати у громадянки Алтухової підібрану нею бездомну дитину і відправити її на батьківщину. *14 жовтня 1933 р.*

№ 163. Перелік продуктів для продажу в буфетах м. Харкова в дні Жовтневих свят. Додаток до постанови секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У. *20 жовтня 1933 р.*

№ 164. Інформація про порушення санітарних норм і технологічних вимог під час випікання хліба у м. Харкові. З доповідної записки комісії обкому КП(б)У до секретаріату Харківського міськпарткому. [*Після 20 жовтня*] *1933 р.*

№ 165. Обіжник закритого робітничого кооперативу трамвайників м. Харкова до завідувачів крамниць своєї торговельної мережі щодо негайного відпуску пайщикам продуктових пайків за талонами серпневих, вересневих та жовтневих декад, із зазначенням норм. *27 жовтня 1933 р.*

№ 166. Обіжник Харківської міської споживспілки щодо норм відпуску продуктів на жовтень 1933 р., а також додаткових продуктів до Жовтневих свят окремим категоріям населення та дітям. *30 жовтня 1933 р.*

№ 167. Подекадні дані Харківського міськздороввідділу про захворюваність на висипний та черевний тиф у м. Харкові за січень — листопад 1933 р. [*Після 10*] *листопада 1933 р.*

№ 168. Звернення голови профспілкового комітету будівництва заводу ПФА при комуні ім. Дзержинського до секції соцперебудови побуту Харківської міськради щодо вжиття заходів із заборони скорочення 60 підлітків, направлених на будівництво навесні — влітку 1933 р. та поліпшення їх побутових умов. *16 листопада 1933 р.*

№ 169. Витяг із довідки про стан мережі клубів м. Харкова, з інформацією про використання клубу будівельників з 28 травня по 7 жовтня 1933 р. під дитячий будинок. *16 листопада 1933 р.*

№ 170. Довідка відділу постачання Харківської міськради про реалізацію комерційного хліба у м. Харкові з березня по листопад 1933 р. *Після 18 листопада 1933 р.*

№ 171. Порівняльна таблиця захворюваності у м. Харкові на висипний та черевний тиф за 1932 та 1933 рр., підготовлена Харківським міськ-здороввідділом. *Листопад 1933 р.*

№ 172. З протоколу наради при секції соцперебудови побуту Харківської міськради про заходи щодо забезпечення розміщення безпритульних дітей. *2 грудня 1933 р.*

№ 173. Витяг з протоколу засідання партколегії Харківської міської контрольної комісії КП(б)У щодо виявлення на ХПЗ робітників без паспортів, з вимогою звільнити усіх осіб, які не отримали паспортів і не прописані у м. Харкові або в 50-кілометровій зоні. *4 грудня 1933 р.*

№ 174. З інформації Харківської міської експортної наради про виконання експортного плану на IV квартал 1933 р. по м. Харкову та приміській зоні. *Після 6 грудня 1933 р.*

№ 175. Відомості про рух дітей в Ізоляторі ім. Комунистки Харківської міськради. *9 грудня 1933 р.*

№ 176. Зведені відомості про рух дітей у дитбудинку № 7 Харківської міськради з 25 листопада по 10 грудня 1933 р. *Не пізніше 13 грудня 1933 р.*

№ 177. З постанови президії Харківського облвиконкому про доручення Харківській міськраді організувати новий дитбудинок для безпритульних дітей. *16 грудня 1933 р.*

№ 178. Рішення секретаріату Харківського міськпарткому КП(б)У, ухвалене опитом, щодо звернення до ВУЦВК з проханням про покриття заборгованості об'єднанню «Хардержнархарч» за харчування безпритульних. Витяг з протоколу від 17 грудня 1933 р. *16 грудня 1933 р.*

№ 179. Відповідь дитячого адресного столу Харківського обласного відділу народної освіти секції соцперебудови побуту Харківської міськради щодо відсутності в картотеці відомостей про дитину Володимира Данька — Івана. *23 грудня 1933 р.*

№ 180. Обіжник Епідемічної комісії при Раднаркомі УСРР до місцевих надзвичайних комісій по боротьбі з епідеміями та відділів охорони здоров'я щодо маскування протиепідемічних заходів під боротьбу за чистоту. *25 грудня 1933 р.*

№ 181. Лист секції соцперебудови побуту Харківської міськради до СПОНу щодо влаштування до дитячого будинку чотирирічної дитини, підкинutoї мешканцям будинку по вул. Свердлова. *29 грудня 1933 р.*

№ 182. Відомості про навчання дітей рідною мовою у школах м. Харкова, наведені у звітній доповіді секретаря Харківського міськпарткому КП(б)У Алексеева Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *12 січня 1934 р.*

№ 183. Із виступу А. А. Хвилі (Олінтера), першого заступника наркома освіти УСРР, на Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *13 січня 1934 р.*

№ 184. Відомості про участь харківської міліції у поверненні «розкраденого і захованого класовими ворогами хліба», наведені в привітанні РСМ Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *13 січня 1934 р.*

№ 185. Із рапорту вчених, письменників, художників, заслужених діячів мистецтва та студентства Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *13 січня 1934 р.*

№ 186. Із виступу начальника політсектора Харківського обласного земуправління Моїсеєнка на Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *15 січня 1934 р.*

№ 187. Із виступу голови Красноградської районної контрольної комісії робітничо-селянської інспекції Ніренбурга на Харківській об'єднаній 2-й обласній та 4-й міській конференції КП(б)У. Витяг із стенограми конференції. *15 січня 1934 р.*

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК *

- Абрамов Ф. А. 8, 10, 172
Авруцький (Авруцкий) 148
Агранович 93
Адамович 39, 51
Акімова 70
Александрова 62
Александровський (Александровский)
124, 125
Александр 70
Алексеев 134, 135, 136, 182
Алмазов 85
Алтухова 162
Альтшулер 151
Анісов (Анисов) 158
Афанасьєв (Афанасьев) 2, 93
Ахматов Л. С. 151
- Бадянський (Бадянский) 93
Балабин 129
Балицький В. А. 184
Бараш М. 45
Барінський 180
Баров 158
Беданковецький 4
Бейлін П. Ю. 116
Бейтер 27
Беловицький 67
Белова 71, 91
Беляєва А. М. 120
Бердин 142
Беркович 29, 41, 46, 52, 85, 91
Берлін (Берлин) 128
Біргель 85, 91
- Бокаріус 126
Борохович 88
Брагінський (Брагинский) 46
Брауде І. Р. 93, 116
Броневої 88, 91, 103, 108, 110, 115,
119, 156
Броцька (Броцкая) 128
Буланович 128
Бутрим 130
Бухман 146
- Вайсберг 55, 64
Ваксман 129
Варва 124, 125, 148
Варибрус І. [Н.] 133
Варнавська (Варнавальская) 101, 105
Варфоломєєва О. С. (Варфоломеева)
3, 8, 29, 46, 47, 55, 56, 61, 82, 91,
172
Варшавський 122
Василенко 27
Васильков 147
Венгеровський 46, 71, 84, 91, 106, 172
Винник 93
Вирезков (Вырезков, Выростков) 111
Вігдорович 70
Вінницький 70
Вільненський (Вильненский) 93
Вітров Т. 8
Владимиров 181
Войцехівський Ю. 48, 150
Волков І. 8
Волкова 27

* Посилання зроблені на номери документів.

- Волошенко С. А. 133
 Волтаєнко (Волтаєнко) 158
 Вороб'євський (Воробьевский) 29, 55,
 62, 63, 68, 75, 78, 84, 85, 87, 91,
 93, 96, 103, 104, 108, 110, 114, 120,
 121, 126, 139, 144, 157
 Вроблевський (Вроблевский) 68
- Гавеман 51, 54
 Гальперін (Гальперин) 29, 55, 84, 140
 Гарнье (Гарнье) 7, 77
 Гартман 84, 93, 155, 161
 Гвоздикова 105
 Гелфагт 129
 Гельгарт Р. 105
 Генкін (Генкин) 75, 115
 Гербов 140
 Герман 64, 84
 Герцович 91
 Гінденбург (Гинденбург) 89
 Гінзбург (Гинзбург) 75, 76, 80, 81, 84,
 85, 87, 88, 93, 103, 110, 111, 120,
 121, 125, 126, 130, 131, 146, 157
 Гітлер 89
 Голець (Голец) 12, 46
 Голишев 49
 Голініч 12
 Голуб 55, 76, 84
 Гольденберг 83
 Гольштейн 93
 Горкин 93
 Горчаков 139
 Готліб 142
 Гофман 105
 Гриньов 84, 111
 Грицай 93
 Грінфельд (Гринфельд) 116
 Гулиманов І. М. 133
 Гулько 84
 Гуревич 88, 91, 101, 105
- Данько В. 179
 Данько І. 179
 Деркач 116
 Дерман 116
 Джаман 22
 Дженвільський 27
- Диннерштейн (Динерштейн) 84, 93
 Довбищенко М. 97
 Донченко 110, 119
 Дрепанов 124
 Дробишев 84
 Дроздов 91
 Дубнов 27
 Дудка 20
 Дулов 27
 Духовна (Духовная) 128
- Ендер 128
 Епштейн (Эпштейн) 46, 70, 106, 124,
 128
- Єленевський (Еленевский) 116
 Єрмолов (Ермолов) 153
 Єршова (Ершова) 101, 105
 Єфімов 85
 Єфімова (Ефимова) 128
- Жилияєв 84
 Жуков 23, 27
 Жуковський 114
- Загер С. 74, 98
 Зайців І. 8
 Зайчик 15
 Зак-Ленська (Зак-Ленская) 125
 Захар'євська 70
 Зеленко 70
 Зеличенко 148
 Земан 116
 Зетлер 93, 172
 Зільберблат 93
 Зільберман 146
 Зільп (Зіпп) 55, 82
 Зінгарк[с] (Зингарк[с]) 128
 Зінгерман 19, 84
 Зорохович 111
 Зуєв 27
 Зунделевич 129
- Іванов В. 8
 Іванов І. 8
 Іванов 140
 Ігумнов 93
 Ізельсон (Изельсон) 128
 Ізраїлева 158

- Льїн (Ильин) 75, 77, 119
 Ісаков Г. 74, 88, 98, 160, 177
 Каган С. С. 69, 83—85
 Казбек 91
 Калабина 125
 Калиненська (Калиненская) 93
 Каліненко 25
 Калугов 173
 Калужська (Калужская) 93
 Калюжний 16
 Каневська (Каневская) 80
 Каневський 84
 Канторович С. І. 62, 63, 81, 83, 85, 88,
 108, 111, 131, 132, 152
 Капелінський (Капелинский) 66
 Капралов 91, 114
 Карлсон 83, 85
 Карпилов 84, 91
 Кацнельсон 83, 88
 Кекалівна 151
 Килимник (Килимник А.) 125
 Ківович (Кивович) 111
 Кієнко (Киенко А. И.) 133
 Кіров 88, 91, 96, 108
 Клименко С. С. 9
 Клюхін 129
 Книжний (Книжный) 88, 103, 110, 113
 Ковалева 119
 Коган-Ясний В. М. 63, 83—86, 91—94,
 111, 116, 126, 130, 131
 Козаков 23, 27, 43, 64, 110, 132, 145
 Колесников 42
 Колінчук 27
 Кольнер 128
 Комісаренко 99
 Кореньок (Коренек) 70, 90, 99, 117,
 125, 156
 Коритін (Корытин) 93
 Коробльов 139
 Короткін (Короткин) 93
 Коршун 116
 Кравченко 63
 Кранзон 128
 Краснов 116
 Красовська 105
 Кресина 130
 Крилов (Крылов) 173
 Крилова (Крылова) 93
 Крицман 128
 Крючков М. М. 10
 Кудзинович І. 5
 Кудряшов 141
 Кузин 27
 Кузоятов Ф. П. 41, 43, 55—57, 61—64,
 70
 Кузьменко 30, 34, 39, 40
 Кустелян 84, 88
 Лавріненко І. 8
 Лаврухин 20
 Левандовський Л. В. 10
 Левін 27
 Ленін 183, 184
 Ленченко Н. П. 133
 Леонов 128
 Лерман 124
 Лимберикман, Лемберикман 128, 161
 Ліпіна (Липина) 93
 Лісс (Лис, Лисс) 93, 128
 Літвінов 29
 Літвінов (Литвинов) 93
 Ліфшиц (Лифшиц) 111
 Лозова (Лозовая) 93
 Локшин 29, 55, 62, 111
 Лук'янова (Лукьянова) 77
 Луценко Ф. М. 133
 Любарова 70
 Мадієвська 120
 Маляр 70
 Марголіна (Марголина) 101
 Маркевич 46
 Матвеев 53
 Матущенко 105
 Машков 1
 Меєр (Меер) 116
 Мейерман (Мейерман) 128
 Мелова 105
 Мельник 116
 Мендельсон А. 2
 Мешанінов 139
 Мигай 172
 Милославський 106, 111
 Минкевич 105
 Мистецький 122

- Михайлов 114
 Михайлова 99
 Мицай В. Г. 21, 25
 Мінц (Минц) 101
 Міркіс 114
 Мительман (Мительман) 77, 84, 93,
 114, 116, 130, 172
 Мішкін (Мишкин Г.) 8
 Моїсеєнко 27, 186
 Молотов 83
 Молохов 93, 126
 Моров 139
 Морозов 126
 Морозовський (Морозовский) 93
- Навроцький (Навроцкий) 93**
 небесов 83
 Некритий 114
 Несмелова (Несмелова) 116
 Ніколаєнко (Николаенко) 116
 Ніренбург 187
 Новицький (Новицкий) 130
 Ночвина Е. Ф. 16
- Обушний (Обушный) 59
 Овсієнко (Овсиенко) 128
 Овсюков 27, 110
 Олін (Олин) 62, 64, 79, 123, 142
 Омельченко 130
 Орлик 105
 Орлов 29
 Осецький 55
 Осташкевич 93
 Осташко 18, 29, 55, 64, 91, 111
- Павленко 125**
 Панк 114
 Пастой (Пасько) Дмитро 162
 Паулі 114
 Певзнер 161
 Петренко 114
 Петровський Г. І. 48, 74
 Петрушанська (Петрушанская) 125
 Петрушанський (Петрушанский) 125
 Печенізький (Печенежский) 129
 Піжов 55, 84, 87
 Писарів Я. 8
- Підченко 27
 Плотников 129
 Погорелов (Погорелов) 102
 Погорельський (Погорельский) 91,
 106, 139
 Погребенко 27
 Полякова 93, 130
 Пономарьов (Пономарев) 46
 Попов 5
 Попов Г. И. 8, 10
 Поповіч 151
 Постишев П. П. 89, 115, 123, 129, 156,
 183—186
 Постна (Постная) 85
 Постоева (Постоева) 17
 Приходько 114
 Приходько С. Т. 133
 Просвірнін (Просвирнин) 42, 53, 115
 Пушня 29, 85, 114
- Равінський (Равинский) 20**
 Раппопорт 91
 Решетников 80
 Робенко 93
 Робінзон 151
 Рогозин 129
 Розенблюм 101
 Розовський (Розовский, Разовский)
 46, 77, 91, 109, 110, 119, 172
 Рохлін 83—85
 Рубінштейн (Рубинштейн) 164
 Рудинський (Рудинский) 130
 Рудницька 183
 Румянцева 101
 Ручковський С. Н. 116
 Рябов 91, 106, 129
 Ряботенко 55, 57, 62, 75, 88, 103,
 110, 111
- Сабіна 129**
 Савинський (Савинский) 166
 Самойлов 27
 Самохін М. 8
 Сандлер (Сандлер) 111
 Свечніков (Свечников) 83
 Свіріков 114
 Свірська 151
 Селєзньов (Селезнев) 140

- Семенов 129
Сергеева (Сергеева) 125
Сидоренко 130
Сидоров 8
Синельников С. М. 116
Синишин 42
Синовець (Сыновец) 77, 84, 93, 116
Скиба 4
Скляр Б. С. 133
Славін 114
Слуцька (Слуцкая) 93
Соболев (Соболев) 93
Совіна 25
Соколовська (Соколовская) 172
Соломаха 172
Ставський (Ставский) 87
Сталін Й. В. 100, 183—185
Станіславський (Станиславский) 93
Старов Д. Г. 133
Стефанський 111
Сторожинська 125
Сукачев 93
Суслова 130
- Тарасов В. 45
Таршис 166
Темнокул 105
Терехов 29
Тиктінська 151
Тимохін 6
Тихомирова 172
Тищенко 27
Ткаченко 128
Ткаченко Ф. 8
Тодер 103, 110, 122
Трифонов 143
Троянська (Троянская) 128
Тулуєвський (Тулуевский) 93
Туркельтауб 83, 85
- Убийбатько (Убейбатько) 75, 79, 84,
91, 109, 110, 113, 119, 128
Ульянов 70
Уманська (Уманская) 70, 101
Устименко С. С. 133
- Файнман 84
- Фалев 64
Федотова 70, 85
Федяев 143, 160, 177
Фельдман 53
Фесенко 116
Філ (Фил) 91
Фінкельштейн (Финкельштейн) 93
Фрейнер 27
Фрішман (Фришман) 116
Фундилер 67
- Хазанова 128
Хармандар'ян (Хармандар'ян) 111,
114, 128, 161, 180
Хастович 173
Хвиля (Олінтер) А. А. 109, 183
Хейсон Є. П. 124, 125
Хесін 114
Хихля К. К. 133
Ходова Р. 70, 90, 101, 127, 152, 156
Хуц 84, 93, 111
- Цветков (Цветков) 58
Цезар 91
Цехновицер М. М. (Цехновицер) 116
Цимберова 129
- Чак 128
Чаплигін 172
Черніков (Черников) 116
Чубар В. П. 40
Чулок 125
Чурсанова О. 97
- Шатилов 116
Шахновідзе В. О. (Шахновидзе В. А.)
2, 3, 8, 10, 11, 46, 55, 58
Шварц 8, 46, 55, 77, 84, 125, 126
Шварцман 15
Шевченко 87
Шелехес 85, 87, 88, 100, 103, 110, 119
Шиндлер 128
Шорох 91
Штивель 128
- Яковлев 160
Ярош 50, 113

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК *

- Бабаї, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Базари, с. Харківської приміської зони Харківської обл. 26
- Балаклійський р-н Харківської обл. 43
- Безлюдівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 53, 133
- Безруки, Безруківка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 133
- Березівка (Березовка), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37
- Белгород, ст. Південної залізниці 62
- Богодухів (Богодухов), м. Харківської обл. 71, 96
- Богодухівський р-н Харківської обл. 39
- Божків (Божково), с. Валківського р-ну Харківської обл. 20
- Буди, сел., центр однойменної селищної ради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133, 159
- Валки, сел., районний центр Харківської обл. 71, 96
- Валківський р-н Харківської обл. 39, 43, 158
- Васищеве, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 42, 53
- Велика Данилівка (Большая Даниловка), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 53, 91, 133
- Велико-Бурлуцький р-н Харківської обл. 100
- Верещаківка, історичний р-н м. Харкова 141, 145
- Високий, сел. Харківської приміської зони Харківської обл. 37, 55, 65, 101, 105
- Високо-Селищна сільрада Харківської приміської зони Харківської обл. 36
- Вільшана (Ольшана), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Вовчанськ (Волчанск), м., районний центр Харківської обл. 20, 71
- Вовчанський р-н Харківської обл. 158
- Водолага, Нова Водолага, сел., районний центр Харківської обл. 96
- Вутківка, Утківка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Гаврилівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Гіївка, Гіївка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 159
- Григорівка, с. Харківської приміської зони Харківської обл. 141

* Посилання зроблені на номери документів.

- Дворічний Кут, с., центр Дворічно-Кутянської сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Дергачі, сел., центр однойменної селищної ради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 81, 159
- Держинський р-н (адміністративний) м. Харкова 129, 138
- Дніпропетровськ, м. 130
- Донбас 41
- Жихар, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37**
- Жовтневий, Червоножовтневий (Октябрьський) р-н (адміністративний) м. Харкова 19, 138
- Журавлівка, історичний р-н м. Харкова 16, 17, 111, 130, 140, 141
- Залютин, Залютине, хут., передмістя Харкова 141, 145
- Зелений Гай, сел. Харківської приміської зони Харківської обл. 90, 152, 157, 159
- Зміїв, сел., районний центр Харківської обл. 71, 96
- Зміївський р-н Харківської обл. 39
- Золочівський р-н Харківської обл. 39
- Ізюм, м., районний центр Харківської обл. 71, 96
- Казахстан 41
- Карачівка, с. Харківської приміської зони Харківської обл. 105, 151, 152, 154, 157, 159
- Карелія (Карелия), автономна республіка Росії 20
- Карлівка, с., районний центр Харківської обл. 96
- Качанівка (Качановка), історичний р-н м. Харкова 93
- Київ, м. 97, 130
- Китай 89
- Кобеляки (Кобиляки), с., районний центр Харківської обл. 71
- Козельщанський р-н Харківської обл. 100
- Комарівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Коротич, Коротичі, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Красноградський р-н Харківської обл. 187
- Крюків (Крюков), сел. Кременчуцького р-ну Харківської обл. 20
- Кулики, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Кураж, Куражанка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 106, 133
- Лебедин, м., районний центр Харківської обл. 71, 96
- Ленінград, м. 20, 38, 93
- Ленінський р-н (адміністративний) м. Харкова 19, 80, 129, 138
- Лизогубівка, Лизогубівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 133
- Липецький р-н Харківської обл. (нині не існує) 39
- Лиса Гора, історичний р-н м. Харкова 111, 141
- Лозова, ст. Південної залізниці 55, 62, 83
- Лосеве (Лосево), ст. Південної залізниці 20
- Лохвиця, м., районний центр Харківської обл. 71
- Лубни, м., районний центр Харківської обл. 96
- Люботин, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл., ст. Південної залізниці, 20, 26, 36, 37, 55, 62, 81, 83, 133
- Магнітогорск, м. в Росії 41
- Мала Данилівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Манченкове, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 53, 133

- Мерефа, сел., центр однойменної селищної ради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 76, 81, 83, 90, 133
- Миргород, м., районний центр Харківської обл. 20, 71
- Москва, м. 38, 83
- Немишля, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Нова Баварія, історичний р-н м. Харкова 93
- Нова Баварія, ст. Південної залізниці 20
- Нова Лозова, хут. Куп'янського р-ну Харківської обл. 162
- Ново-Водолазький р-н Харківської обл. 39
- Новоселівка (Новоселовка), історичний р-н м. Харкова 102, 145
- Одеса, м. 130
- Отрадне (Отрадное), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 159
- Олексіївка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Олексіївка, с., районний центр Харківської обл. 96
- Ольхівка, с. Харківської приміської зони Харківської обл. 101, 105
- Основа, ст. Південної залізниці 20, 102, 141
- Охтирка (Ахтырка), м., районний центр Харківської обл. 20, 71, 96
- Павлівка (Павловка), історичний р-н м. Харкова 106, 111, 118, 129
- Пересічна, Пересічне, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 53, 133, 159
- Петрівський (Петровський) р-н Харківської обл. (нині не існує) 43
- Пирятин (Пирятино), м., районний центр Харківської обл. 20, 71
- Південний (Южный), сел. Харківської приміської зони Харківської обл. 90, 101, 105, 152, 157, 159
- Північ (Север), край, адміністративно-територіальна одиниця Росії 20, 55
- Північнокавказький край 50
- Пісочин, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Подвірки, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Польова (Полевая), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 133
- Помірки (Померки), історичний р-н м. Харкова 16, 65, 101, 105
- Пономаренки, хут., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 133
- Протопопівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37, 133
- Прудянка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Ржавець, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36
- Рижов, ст. Південної залізниці 159
- Рогань, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Ромни, м., районний центр Харківської обл. 20
- Руська Лозова, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 53
- Смородино, с. Тростянецького р-ну Харківської обл. 20
- Сокільники (Сокольники), історичний р-н м. Харкова 65
- Солоницівка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 133
- Сороківка, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 53

- Старо-Салтівський масив, історичний р-н м. Харкова 65
- Старо-Салтівський р-н Харківської обл. (нині не існує) 39
- Суми, м., районний центр Харківської обл. 20, 96
- Фесків, хут.**, центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Харків-Товарний (Харьков Товарная-Дон.), ст. Донецької залізниці 20
- Холодна Гора, історичний р-н м. Харкова 63, 94, 104, 140, 141
- Хорошів (Хорошево), с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 87, 133
- ХТЗ р-н (адміністративний) м. Харкова 19
- Центральний р-н (адміністративний) м. Харкова 19
- Циркуни, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 53, 133
- Червонобаварський (Краснобаварский) р-н** (адміністративний) м. Харкова 19
- Червоноград (Красноград), м., районний центр Харківської обл. 71
- Червонозаводський (Краснозаводский) р-н (адміністративний) м. Харкова 19, 129, 130, 138, 147
- Черкаська Лозова, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37, 53
- Чугуїв, сел., районний центр Харківської обл. 96
- Чугуївський р-н Харківської обл. 39
- Шевченки, с.**, центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Шептухо-Болибоки, с., центр однойменної сільради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 33, 36, 37
- Яковівка, сел.**, центр однойменної селищної ради Харківської приміської зони Харківської обл. 26, 36, 37
- Яловенкове, сел., центр однойменної селищної ради Харківської приміської зони Харківської обл. 21, 25, 26, 36, 37, 65, 133
- Японія 89

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

<i>АО</i> (рос.)	— акціонерне товариство
<i>адміноргани</i>	— адміністративні органи
<i>арк.</i>	— аркуш
<i>арт.</i>	— артикул
<i>ББО</i> (рос.)	— безбілковий набряк
<i>буд.</i>	— будинок
<i>БУПР</i>	— Будинок примусових робіт
<i>велозавод</i>	— велосипедний завод
<i>венлікарня</i>	— венерологічна лікарня
<i>военвед</i> (рос.)	— військове відомство
<i>Вукоопбакалія</i>	— Всеукраїнське кооперативне товариство «Бакалія»
<i>Вукоопкнига</i>	— Всеукраїнське кооперативне видавництво «Книго-спілка»
<i>Вукооптранс,</i> <i>Вукооптранспорт</i>	— Всеукраїнське кооперативне товариство «Транспорт»
<i>ВУЦВК</i>	— Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет робітничих, селянських і червоноармійських депутатів
<i>гг.</i> (рос.)	— роки
<i>Гипроград</i> (рос.)	— Державний інститут проектування нових міст
<i>горздрав</i> (рос.)	— міський відділ охорони здоров'я
<i>горком</i> (рос.)	— міський комітет
<i>гормилиция</i> (рос.)	— міське управління міліції
<i>горснаб, горснаботдел</i> (рос.)	— відділ постачання міської ради робітничих та червоноармійських депутатів
<i>горсовет</i> (рос.)	— міська рада робітничих та червоноармійських депутатів
<i>горстанция</i>	— міська станція
<i>ГПУ</i> (рос.)	— <i>див.:</i> ДПУ
<i>гр.</i>	— грам
<i>гужтранспорт</i>	— гужовий транспорт
<i>гуртожитло</i>	— гуртожитки у м. Харкові
<i>ДАХО</i>	— Державний архів Харківської області
<i>ДВОУ</i>	— Державне видавничче об'єднання УСРР
<i>ДД, Д/Д</i>	— товариство «Друзі дітей»
<i>дезматеріали</i>	— дезинфекційні матеріали
<i>дезсанітарна обробка, дезобробка, дезсанобработка</i> (рос.)	— дезинфекційно-санітарна обробка

<i>дезстанція</i>	— дезинфекційна станція
<i>дезустановка</i>	— дезинфекційна установка
<i>дитустанови</i>	— дитячі установи
<i>Допомога</i>	— <i>тут</i> : жіночий гуртожиток товариства «Допомога»
<i>Допр (рос.)</i>	— <i>див.</i> : БУПР
<i>ДПУ</i>	— Державне політичне управління
<i>Електросіть</i>	— <i>тут</i> : трест «Міські електричні мережі»
<i>епідфонд</i>	— фонд Харківської міської ради, де акумулювалися кошти для боротьби з епідемією
<i>жилком</i>	— житлова комісія
<i>жилстрой (рос.)</i>	— житлобудівне підприємство
<i>житловідділ</i>	— житловий відділ
<i>житлоспілка</i>	— спілка житлових кооперативів
<i>зав.</i>	— завідувач
<i>заводоуправ</i>	— заводоуправління
<i>ЗАГС (рос.)</i>	— відділ запису актів цивільного стану
<i>затв.</i>	— затверджено
<i>Зб. Зак. СРСР</i>	— збірник Законів СРСР
<i>здравотдел (рос.)</i>	— відділ охорони здоров'я
<i>ЗПК</i>	— заводський партійний комітет
<i>ЗРК</i>	— закритий робітничий кооператив
<i>ижд. (рос.)</i>	— утриманці
<i>им. (рос.)</i>	— імені
<i>Інд</i>	— індекс
<i>ІТР</i>	— інженерно-технічні робітники
<i>карб., крб.</i>	— карбованці
<i>каррозшук</i>	— карний розшук
<i>кат.</i>	— категорія
<i>КК</i>	— кримінальний кодекс
<i>КК РКИ (рос.)</i>	— Контрольна комісія Робітничо-селянської інспекції
<i>кл., кг.</i>	— кілограми
<i>КНС</i>	— комітет незаможних селян
<i>комісії б/б</i>	— комісії з боротьби з безпритульністю
<i>концтабір ДПУ</i>	— концентраційний табір ДПУ
<i>Кофок</i>	— кондитерська фабрика в м. Харкові
<i>КП(б)У</i>	— Комуністична партія (більшовиків) України
<i>Крим. Код. УСРР</i>	— Кримінальний кодекс УСРР
<i>культбригада</i>	— бригада з культурно-масової роботи
<i>Курупр</i>	— курортна управа
<i>лекпом</i>	— помічник лікаря
<i>Лентрест</i>	— <i>тут</i> : трест громадського харчування Ленінського району м. Харкова
<i>ликбез (рос.)</i>	— ліквідація неписьменності
<i>лісгосп</i>	— лісове господарство
<i>літ. А</i>	— літер «А»
<i>ЛКСМУ</i>	— Ленінська комуністична спілка молоді України
<i>м.</i>	— місто

<i>Надбудовтрест, Надстройконтора</i> (рос.)	— тут: будівельний трест «Надбудови та прибудови»
<i>медико-сандезобслуживание</i> (рос.)	— медичне санітарно-дезинфекційне обслуговування
<i>міськжитлоспілка</i>	— див.: житлоспілка
<i>міськздороз, міськздрав,</i>	— міський відділ охорони здоров'я
<i>міськздорозвідділ</i>	
<i>міськплян</i>	— міський відділ планування
<i>міськпостачвідділ</i>	— міський відділ постачання
<i>міськрада</i>	— міська рада
<i>міськробкооп</i>	— міський робітничий кооператив
<i>міськсанепід</i>	— міський санітарно-епідемічний відділ
<i>міськсанстанція</i>	— міська санітарна станція
<i>міськспоживспілка</i>	— міська спілка споживачів
<i>МР</i>	— міська рада робітничих та червоноармійських депутатів
<i>МТС</i>	— машинно-тракторна станція
<i>м-ц</i>	— місяць
<i>надзвичком</i>	— надзвичайний комісія
<i>наркомат</i>	— народний комісаріат
<i>Нарком шляхів</i>	— Народний комісаріат шляхів сполучення, нарком (народний комісар) шляхів сполучення
<i>Наркомздороз'я</i>	— Народний комісаріат охорони здоров'я, нарком (народний комісар) охорони здоров'я
<i>Наркомпостач, Наркомснаб</i> (рос.)	— Народний комісаріат постачання
<i>Наробраз</i> (рос.)	— Народний комісаріат освіти
<i>Нарпит</i> (рос.)	— відділ громадського харчування
<i>нацменклуби</i>	— клуби національних меншин
<i>начсклад</i> (рос.)	— керівний склад
<i>НКОЗУ</i>	— Народний комісаріат охорони здоров'я України
<i>НКО, НО</i>	— Народний комісаріат освіти
<i>НКТруд</i> (рос.)	— Народний комісаріат праці
<i>ночбудинок</i>	— нічліжний будинок для безпритульних
<i>облВНО</i>	— обласний відділ народної освіти
<i>Облгаотскот</i>	— обласний відділ заготівлі худоби
<i>обл.</i>	— обласний, область
<i>облЗУ</i>	— обласне земельне управління
<i>облсполком</i> (рос.)	— обласний виконавчий комітет
<i>облКК-РСІ</i>	— обласна Контрольна комісія — Робітничо-селянська інспекція
<i>Облкоммунбанк</i>	— обласний комунальний банк
<i>Обллегпром</i>	— обласний відділ легкої промисловості
<i>Облоргокомітет, ООК</i>	— Організаційний комітет Харківської області
<i>Облпрофрада</i>	— обласна рада профспілок
<i>Облспоживспілка</i>	— обласна спілка споживачів
<i>Облтяжпром</i> (рос.)	— обласний відділ важкої промисловості
<i>ОВК</i>	— обласний виконавчий комітет
<i>О-во Помощь</i> (рос.)	— товариство «Допомога»

<i>ОГПУ</i> (рос.)	— Об'єднане Державне політичне управління
<i>ОНК</i> (рос.)	— відділ народного контролю
<i>оп.</i>	— опис
<i>ОРС</i> (рос.)	— відділ робітничого постачання
<i>Особклад</i>	— особовий склад
<i>ОХМ, Охматдит,</i> <i>Охмадет</i> (рос.)	— відділ охорони материнства та дитинства у складі міського або обласного відділу охорони здоров'я
<i>п.</i>	— пункт
<i>партосередки</i>	— партійні осередки
<i>партячейка</i> (рос.)	— партійний осередок
<i>ПВО</i> (рос.)	— протиповітряна оборона
<i>педробітник</i>	— педагогічний працівник
<i>ПЕУ</i>	— планово-експлуатаційне управління
<i>пом.</i>	— помічник
<i>ПОМДЕТ</i> (рос.)	— комісія допомоги дітям
<i>прот.</i>	— протокол
<i>рабсила</i> (рос.)	— робоча сила
<i>райрада</i>	— районна рада робітничих та селянських депутатів
<i>РВК</i>	— районний виконавчий комітет
<i>РКИ</i> (рос.), <i>РСІ</i>	— Робітничо-селянська інспекція
<i>РНК СРСР</i>	— Рада Народних Комісарів Союзу Радянських Соціалістичних Республік
<i>робкооп</i>	— робітничий кооператив
<i>РС міліція, РСМ</i>	— робітничо-селянська міліція
<i>РСФФР</i>	— Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
<i>РСЧА</i>	— Робітничо-селянська червона армія
<i>с.</i>	— село
<i>сантрест</i>	— санітарний трест
<i>Совнарком</i> (рос.)	— Рада Народних Комісарів
<i>Сообез</i> (рос.)	— соціальне забезпечення, також структурний підрозділ рад робітничих та червоноармійських депутатів
<i>СПОН</i>	— соціально-правова охорона неповнолітніх, <i>тут</i> : структурний підрозділ відділу освіти Харківської міської ради
<i>спр.</i>	— справа
<i>ст.</i>	— станція
<i>т. д.</i>	— так далі
<i>т. інш.</i>	— таке інше
<i>тво</i>	— тимчасово виконуючий обов'язки
<i>Т-во</i>	— товариство
<i>т, тов.</i>	— товариш
<i>Торгсін</i>	— торгівля з іноземцями, також торгівельна точка мережі
<i>ТПО</i>	— торгівельно-споживче об'єднання
<i>УГП</i>	— Управа генерального планування
<i>УЕН</i>	— Українська економічна нарада
<i>УЗД</i>	— Управа забірних документів
<i>Укркурूप</i>	— Всеукраїнська курортна управа
<i>Укрпродтрест</i>	— Всеукраїнський трест харчовиків

<i>Укратуре</i>	— Всеукраїнське товариство пролетарського туризму та екскурсій
<i>Укрцивільбуд</i>	— Всеукраїнський трест цивільного будівництва
<i>УНГО</i>	— Управління народногосподарського обліку
<i>УС РНК</i>	— Управління справами Ради Народних Комісарів
<i>УСПР</i>	— Українська Соціалістична Радянська Республіка
<i>УЧХ</i>	— Український Червоний Хрест
<i>ф.</i>	— фонд
<i>фабзавком, ФЗК</i>	— фабрично-заводський комітет профспілки
<i>ФЗУ (рос.)</i>	— фабрично-заводське навчання
<i>ф-ка</i>	— фабрика
<i>ХАЗ</i>	— Харківський авіаційний завод
<i>ХВРЗ</i>	— Харківський вагоноремонтний завод
<i>ХЕМЗ</i>	— Харківський електромеханічний завод
<i>ХПЗ</i>	— Харківський паровозобудівний завод
<i>ХПРЗ</i>	— Харківський паровозоремонтний завод
<i>ХТЗ</i>	— Харківський тракторний завод
<i>ЦВК СРСР</i>	— Центральний Виконавчий Комітет Союзу Радянських Соціалістичних Республік
<i>ЦП, ЦИТ (рос.)</i>	— Центральний інститут праці (Москва)
<i>ЦНСК</i>	— Центральна надзвичайна санітарна комісія
<i>ЦУЧСК (рос.)</i>	— Центральна українська надзвичайна санітарна комісія
<i>Чрезсанком (рос.)</i>	— Надзвичайна санітарна комісія

ЗМІСТ

<i>Ніна Лапчинська. Передмова</i>	3
Від упорядників	22
ДОКУМЕНТИ ПРО ГОЛОДОМОР 1932—1933 років	23
Перелік документів, уміщених у збірник	289
Іменний покажчик	305
Географічний покажчик	310
<i>Список скорочень</i>	314

Наукове видання

**ГОЛОДОМОР 1932—1933 років
У м. ХАРКОВІ, СТОЛИЦІ УСРР**

Редактор *Олена Трефілова*
Художній редактор *Гліб Кіреєв*
Технічний редактор *Степан Алохрев*
Коректор *Лора Мокроусова*

Формат 60×84/16.
Умов.-друк. арк. 15,81. Обл.-вид. арк. 18,49.
Наклад 1000 пр. Вид. № 09-11.

Харківське комунальне видавництво «Оригінал».
61022, м. Харків, пл. Свободи, 5,
Держпром, 6-й під'їзд, 6-й поверх.
Тел.: (057) 705-50-04, 705-50-03.
E-mail: original_kharkiv@ukr.net
Свідоцтво серії ДК № 584 від 04.09.2001.

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні ФО-П «Петрова І. В.».
61144, Харків, вул. Гв. Широнінців, 79-в, 137.